

O CÍRKVI

MISTR JAN HUS

FRANTIŠEK M. DOBIÁŠ A AMEDEO MOLNÁR

1965

2007

www.andele-nebe.cz

www.vesmirni-lide.cz

(0)

OBSAH

(*)	Úvod - Josef Hrabák	5
	<i>Mistr Jan Hus O církvi</i>	
(1)	Kapitola první	23
(2)	Kapitola druhá	28
(3)	Kapitola třetí	31
(4)	Kapitola čtvrtá	38
(5)	Kapitola pátá	46
(6)	Kapitola šestá	55
(7)	Kapitola sedmá	58
(8)	Kapitola osmá	66
(9)	Kapitola devátá	70
(10)	Kapitola desátá	82
(11)	Kapitola jedenáctá	95
(12)	Kapitola dvanáctá	100
(13)	Kapitola třináctá	105
(14)	Kapitola čtrnáctá	113
(15)	Kapitola patnáctá	120
(16)	Kapitola šestnáctá	129
(17)	Kapitola sedmnáctá	143
(18)	Kapitola osmnáctá	152
(19)	Kapitola devatenáctá	167
(20)	Kapitola dvacátá	176
(21)	Kapitola dvacátá první	184
(22)	Kapitola dvacátá druhá	199
(23)	Kapitola dvacátá třetí	207
(24)	Ukazadlo	224
(25)	Poznámky k latinskému textu	233
(26)	Rejstřík autorit	
(27)	Rejstřík jmen	

TYTO INFORMACE JSOU VHODNÉ PRO VOLNÉ ŠÍŘENÍ SVĚTLA

www.andele-svetla.cz

(*)

ÚVOD

Jan Hus dovršil snahy Tomáše ze Štítného o zpřístupnění vrcholků soudobé vzdělanosti lidem neznalým latiny, nad Štítného však postoupil obsahem svého učení a jeho důsledky pro společenskou praxi. Jestliže Štítný sděloval lidem neznalým latiny hotové poznatky proto, aby je učil mravně žít v mezích existujícího společenského pořádku, a sám se ochotně podřizoval církevní autoritě, pokud šlo o obsah jeho učení (srov. jeho vlastní slova „A protože já se vším, co sem kdy psal aneb psáti budu, kostelu k opravení poddávám se“¹), Hus učil lid samostatně myslet, ukout si z poznatků zbraň proti útisku a bojovat s dosud uznávanou autoritou, i kdyby šlo o autoritu nejvyšší. Tento rozdíl mezi Husem a Štítným nebyl ovšem dán jen subjektivními činiteli, nýbrž vyplýval ze společenského vývoje, který kladl v Husově době spisovateli a mysliteli nové, kvalitativně vyšší úkoly ve srovnání s dobou Štítného. Jestliže v poslední čtvrti 14. století bylo aktuální potřebou zpřístupnit lidu vrcholky soudobé vzdělanosti (kterou tehdy představovala křesťanská filosofie), na počátku 15. století šlo o využití vzdělanosti k ideologické přípravě boje. Jestliže tedy maximum, kterého ve své době mohl dosáhnout Štítný, bylo v díle učitelském a mravně vzdělávacím, Hus vybízel k akci. Tuto Husovu činnost podněcoval především jeho stálý a těsný styk s masou, k níž promlouval jako kazatel a jejíž tužby dobře znal z každodenního styku. Právě v živém slově byla největší Husova síla a jistě nebylo náhodou, že i jeho nejlepší spisy, kterými dodnes žije, byly napsány tehdy, když se nemohl obracet ke svému publiku živým slovem, a musel proto sáhnout k péro, aby psaným slovem nahradil slovo mluvené.

¹ Předmluva ke Knížkám šesterým ve sborníku Vávrově. Srov. **Výbor z české literatury od potisků po dobu Husovu**, Praha 1957, str. 702.

Přitom mu nikdy nešlo o řešení nějakých abstraktních problémů, nýbrž o palčivé otázky životní praxe. Toto zaměření k potřebám života připomíná úsilí Štítného, jenže Štítný směřuje k umění žít mravně v daném stavu společnosti, kdežto Hus směřuje k umění tento stav změnit. Tak se Husovy spisy stávaly prostředkem agitace a výzvou k boji. Z osobního zaujetí a z řečnické praxe vyrůstal pak vášnivý řečnický styl, který dovedl strhnout a dodnes neztratil svou živost. Právě proto dovede k nám promluvit ještě po dlouhých staletích a patří k stále živému odkazu naší národní minulosti.

Jestliže však měl Hus opravdu bezpečně vést, k tomu nestačila jen znalost myšlení a cítění lidu, ale Hus musel znát i život a smýšlení vládnoucí vrstvy a musel být dobře orientován v oboru teologie, která představovala vrchol soudobé vědy a pohlcovala do sebe proto i veškeré tehdejší vědění o společnosti. Jen spojením učence a lidového kazatele mohl Hus vytvořit dílo, které by obsáhlo základní společenskou problematiku své doby.

Hus jako učenec a lidový kazatel v jedné osobě zaměřil i svou kazatelskou a spisovatelskou činnost na dvojí fórum, lidové a učenécké, a podle toho sahal i jako kazatel a spisovatel k dvojímu jazyku, českému a latinskému. Naše čtenářstvo však zná téměř výlučně jeho spisy české; zdá se, jako by latinské Husovy spisy neměly českému publiku co říci. Ale to není správný názor. Husova latinská díla měla namnoze větší dosah než jeho práce složené česky, protože byla určena vedle domácího učenéckého publika zároveň publiku zahraničnímu. To ukazuje nejjasněji spis **De ecclesia** (O církvi), který dosáhl ze všech Husových latinských prací největší proslulosti, neboť pronikl daleko za hranice a stal se majetkem celé evropské reformace. Širšímu publiku našeho národa zůstal však vzdálen, protože česká učenécká vrstva jej četla latinsky. Český překlad se dostal čtenářské obci do rukou teprve roku 1904, je to však překlad dnes již nevyhovující a těžko dostupný. Vydání nového překladu v Památkách staré literatury české je prvním kritickým překladem tohoto spisu vůbec a vytváří vlastně poprvé předpoklady k tomu, aby se spis O církvi, který získal Husovi proslulost po celém vzdělaném světě, stal majetkem širší čtenářské obce, a tím i součástí našeho živého kulturního dědictví. Edice je upravena tak, aby byla i po věcné stránce srozumitelná nejen odborníkům, ale každému, kdo se zajímá o naši kulturní minulost zmíněné první české vydání Husova spisu O církvi pořídil Milan Svoboda pro sbírku přeložených Husových spisů, které vydával Václav Flajšhans. (**Mistra Jana Husi sebrané spisy**. Svazek I. Řada první. Spisy latinské. Díl I. Z latiny přeložil Milan Svoboda. Úvody a vysvětlivkami opatřil Dr. V. Flajšhans. Praha 1904. - Spis O církvi je zde otištěn na str. 263-413.) Překlad je zdánlivě doslovný, ale postrádá skutečného porozumění Husovu myšlenkovému světu. Jeho znalost zůstala ostatně omezena téměř jen na pole literárněhistorické, do širšího publika prakticky nepronikl. Ale ani běžné literárněhistorické potřebě plně nevyhovuje, protože byl pořízen v době, kdy ještě neexistovalo kritické vydání originálu, a opíral se o staré, ne zcela přesné vydání z počátku 18. století.

Je vůbec s podivem, že si buržoazní věda všimla spisu *De ecclesia* až velmi pozdě, takže do nedávna vůbec chyběla jeho kritická edice. Předpoklady pro ni vytvořil sice již na prahu našeho století soupis rukopisů pořízený V. Flajšhansem (**Literární činnost M. J. Husi**, Praha 1900), ale k edici nedošlo. Nové předpoklady vytvořil téměř po padesáti letech další soupis husovských rukopisů od F. M. Bartoše (**Literární činnost M. J. Husi**, Praha 1948), a po něm poměrně brzo následovalo konečné kritické vydání, které pořídil S. H. Thomson (**Magistri Johannis Hus Tractatus de ecclesia**, Cambridge Mass., 1956, a Praha 1958). Thomson však postupoval v zásadě špatnou metodou. Edice má i nedostatky vyplývající z několikerého přerušení práce, z faktu, že dílo tiskly dvě různé tiskárny, a hlavně z toho, že Thomson nemohl užít všech potřebných rukopisů. Aby bylo možno vytvořit základnu pro opravdu kritický překlad, museli překladatelé pro nynější vydání v Památkách staré literatury české Thomsonovu edici revidovat. (Textové úpravy latinského textu jsou uvedeny na svých místech v poznámkách.)

Ve starší době se o rozšíření spisu tiskem zasloužila především německá reformace. Martin Luther byl na Husa upozorněn r. 1519 a ve spolupráci s pražskými utrakvisty vydal spis *De ectasia* v březnu 1520 v Hagenau (v Alsasku) v nákladu 2.000 výtisků. Zájem o knihu byl tak veliký, že již v srpnu vyšlo druhé vydání v Mohuči. Spisem se inspiroval Ulrich von Hutten stejně jako Tomáš Müntzer, kterému záleželo na tom,

aby se r. 1521 dostal v Praze do Betlémské kaple, kde byl spis za Husova života diktován písařům. Spis byl znám i Zwinglimu. V polovině 16. století si pořídili štrasburští reformátoři rukopisný německý překlad. Tištěn však nebyl. (K tomu srov. Amedeo Molnár, **Německý překlad Husova díla O církvi z 16. století**, Česká literatura 5, 1957, str. 363 n.) V souboru latinských Husových spisů vydal latinské znění znovu luterán jihoslovanského původu Flacius Illyricus (Vlašič) r. 1558 v Norimberce a na této edici byla pak založena znalost Husova spisu v Evropě. Znění vydané Flaciem však bylo na několika místech upraveno podle luteránského učení. Nové vydání bylo pořízeno r. 1715 ve Frankfurtě. Na této edici se zakládal zmíněný již překlad M. Svobody a také překlad anglický vydaný v jubilejním husovském roce 1915 D. S. Schaffem. (**De ecclesia. The Church by John Huss**. Translated, with notes and introduction by David S. Schaff, New York 1915.)

Spis *O církvi*² je bojové dílo a tím tvoří protějšek českých Knížek o svatokupectví, které vznikly v jeho časové blízkosti.³ Jestliže však v Knížkách o svatokupectví šlo o dílčí problém (vydírání chudých vymáháním poplatků za církevní úkony), v traktátu *O církvi* šlo o základní otázku dotýkající se celého společenského zřízení své doby. Spis je vlastně monografií o společenských aspektech církve a teoreticky odůvodňuje, proč Hus odpírá poslušnost papeži. Jistě nebylo náhodou, že této problematice věnoval Hus spis složený jazykem latinským: šlo o základní otázku, která se nedotýkala zájmů lidu tak bezprostředně jako přímé vykořisťování, kterému byly věnovány Knížky o svatokupectví. V traktátu *O církvi* šlo o filosofické otázky, které musely být řešeny s učenecským aparátem a na učenecském fóru.

Jakou situaci odrážejí oba naše spisy, Knížky o svatokupectví a *O církvi*? Oba traktáty byly napsány v době, kdy Hus musel opustit Prahu a uchýlit se na venkov. Hus, stížený již téměř dva roky klatbou⁴, opřel se v červnu r. 1412 proti prodávání odpustků, a tím se jeho konflikt s církevní mocí přiostril. Profesori teologické fakulty se postavili proti němu a přátelé u dvora ho opustili. Došlo k zostření klatby a Hus byl povolán před římskou kurii, aby se odpovídal; neuposlechl však a prohlásil z kazatelny své odvolání ke Kristu jako nejvyššímu soudci⁵. Tím veřejně popřel papežskou autoritu a přihlásil se k pojetí církve - hlásanému anglickým teologem J. Viklesem - jako společnosti lidí předurčených k spasení, jejíž hlavou je sám Kristus (a nikoli papež). Tím se Husova roztržka s církví dovršila, a hlavně její důsledky přesáhly rámec teologických sporů a universitních disputací. Docházelo k pouličním bouřím, protože lid, podněcovaný kázáními v Betlémské kapli, šel s Husem a veřejně vyjadřoval své sympatie s jeho bojem. Když však hrozil Praze po dobu Husova pobytu interdikt (tj. zákaz vykonávat bohoslužebné a náboženské úkony), Husův další pobyt v městě nebyl možný a Hus Prahu někdy v říjnu 1412 opouští. Tím byl zbaven možnosti promlouvat k lidu v Betlémské kapli, a proto vystupňoval svou činnost spisovatelskou. Z českých spisů dokončil rychle za sebou během jednoho roku vedle Knížek o svatokupectví proslulý *Výklad a Postilu* a z latinských spisů především pojednání *O církvi*.

² Z literatury zabývající se Husovým Spisem *O církvi* uvádím tato díla: **Mistr Jan Hus, Tractatus de ecclesia**. Z rukopisů vydal S. H. Thomson. Praha 1958. Str. XI-XXXIV. - F. M. Bartoš, **Literární činnost M.J. Husí**. Praha 1948. Č. 77, str. 86. - Václav Novotný, **M. Jan Hus. Život a dílo**. Praha 1921. Část 2., str. 186-304 (jádro výkladů na str. 296-304). - Jan Sedlák, **M. Jan Hus**. Praha 1915. Str. 282-285. - Týž, **Husův traktát De ecclesia**. Studie a texty k náboženským dějinám českým 2, 1915, str. 478—527. - F. M. Bartoš, **Kolem Husova díla o církvi**. Sborník Husovy fakulty 1919—1929. Praha 1930. Str. 13-22. - Václav Flajšhans, **M. J. Husí sebrané spisy I**. Praha 1904. Str. 265-267. (Úvod k edici českého překladu.) - Milan Machovec, **Husovo učení a význam v tradici českého národa**. Praha 1953. Str. 165-200. - Robert Kalivoda, **Husitská ideologie**. Praha 1961. Passim, zejména od str. 164.-Dosud nejdůkladnější teologický rozbor z katolického hlediska podal Paul

de Vooght ve spisech **Hussiana**, Louvain 1960, a **L'hérésie de Jean Huss**, rovněž Louvain 1960.

³ Poslední vydání vyšlo jako 17. svazek *Památek staré literatury české* r. 1954 péčí Aloisa Gregora s úvodem Josefa Hrabáka.

⁴ Byla naň uvalena 16. července 1410.

⁵ 18. října 1412.

Začátek tohoto traktátu byl napsán snad ještě v Praze, spis byl však dokončen až ve vyhnanství. Během Husova vyhnanství totiž neustávaly vášnivé spory mezi Husovými stoupenci a odpůrci a nezmírňovalo se ani lidové vření. Z králova podnětu byly proto činěny pokusy o vyřešení rozporů mezi stranou Husovou a stranou reakční. Důležitá byla po té stránce kněžská synoda (shromáždění) konaná počátkem února 1413 v Praze, pro kterou vypracovali doktoři teologie a práv dobrozdání ostře se stavějící proti Husovi (tzv. „rada doktorská“). - Hus sice několikrát během svého exilu zajel do Prahy, ale jednání o smír se nezúčastnil. Tato jednání ostatně neměla reálných vyhlídek, musela se rozbit. Dohoda nebyla možná už proto, že nerozhodovaly věcné důvody. Nešlo o abstraktní teologický problém, nýbrž o převratný společenský dosah Husova učení. Husovi odpůrci i Hus si to velmi dobře uvědomili. Hus mohl držitelům moci pouze ustoupit - nebo se musel dát s nimi do nerovného boje. Volil druhou cestu.

Spisem *De ecclesia* chtěl Hus původně odpovědět na traktáty svých odpůrců, především Štěpána Pálče a Stanislava ze Znojma, věnované otázkám církve a papeže, ale zároveň plnil slib, učiněný v českém Výkladu, že soustavně vyloží své názory na církev. Tak asi vzniklo prvních deset kapitol spisu. Když se pak Husovi dostala do rukou „doktorská rada“, stala se podnětem k napsání druhé, v podstatě polemické a osobně zahrocené části spisu. Hned po dokončení byl traktát na počátku června 1413 manifestačně diktován v Betlémské kapli. Podle zprávy Štěpána Pálče prý jej psalo současně osmdesát písařů. Zpráva je jistě přehnaná, ale v každém případě ukazuje, jak neobyčejný ohlas spis měl a jak velická důležitost se mu přičítala na straně Husových odpůrců. Diktování bylo ukončeno 8. června a pak byl spis rozeslán.

Jestliže *Knížky o svatokupectví* byly zaměřeny především k praxi, zde šlo o dílo teoretické a polemické, ovšem s velikými společenskými důsledky pro celou tehdejší Evropu. Protože v něm Hus vypověděl papeži poslušnost a tento svůj krok teoreticky odůvodnil, měl svrchovaný zájem na tom, aby se dílo nedostalo do rukou jen publiku domácímu, ale aby proniklo i do zahraničí. Problém, řešený ve spise, stával se tak záležitostí celoevropského významu, i když sám spis byl původně vyvolán poměry českými.

Traktát *O církvi* je především dokladem toho, jak odvážně se Hus vyrovnal se situací, která nastala po jeho roztržce s církví. Měl odvahu jít na kořen věci a klást otázky, které dříve nebyly traktovány, protože se pokládaly za nesporné. Vrcholná scholastika se problémem církve monograficky vůbec nezabývala. V největších soustavách, jako ve spise ***Summa theologiae*** od Tomáše Aquinského (x 1274), nebylo samostatných kapitol o církvi - ta byla samozřejmým předpokladem, byla pokládána za něco daného a nesporného, a proto také nebylo pochybnosti o jejích právech. A církev se pochopitelně snažila reklamovat pro sebe práv co nejvíce. Zvláště pregnančně to vyjádřil papež Bonifác VIII. v bule *Unam sanctam* z roku 1302, která byla nejvypjatějším výrazem papežského světovládného nároku. '

Jako teoretický problém se církev objevila až v oné chvíli, kdy se vyhrotily neřešitelné rozpory. Přitom je pozoruhodné, že byl problém církve velmi aktuální právě v českém

prostředí, kde o něm diskutovali již tzv. Husovi předchůdci. Samy kořeny názorů na radikální řešení problému církve a papežství byly ovšem starší. Zvláště důležité bylo kritické hledisko profesora pařížské university Marsilia z Padovy (1270-1343), který ve spisu **Defensor pacis** (Obránce míru, 1324) rozvinul myšlenku o svrchovanosti lidu ve státě i v církvi, a hlavně učení profesora oxfordské university Johna Wycliffa (Viklef, 1324-1384), o němž se opíral Hus, jak bude ještě řeč dále. V českém prostředí nabyla otázka palčivosti od šedesátých let 14. století. Už Milíč se zabýval otázkou nápravného celocírkevního koncilu. Matěj z Janova docházel k názoru, že církev v pravém slova smyslu („ecclesia proprie dicta“) není totožná s viditelnou církví oficiální. Také Vojtěch Raňkův z Ježova psal v nedochovaném traktátu, že církev v pravém slova smyslu je shromáždění věřících, kteří jsou v posvěcující milosti (ve stavu milosti, tj. bez těžkého hříchu), tedy formuloval myšlenky podobné Viklefovým a Husovým. Týž problém zajímal i jiné soudobé teology v Čechách, Jana z Jenštejna, Matouše z Krakova, Štěpána z Dolan, Jana z Holešova - jak to bylo pochopitelné v zemi, která tvořila v Karlově době jádro světové říše a kde se už z toho důvodu zauzlovaly a přiostrhovaly rozpory soudobé společnosti. Jestliže tedy přehlédneme bohatou tradici domácí teologie zabývající se otázkou církve, je nám jasné, že Husův spis vyrůstá z české sociální a kulturní skutečnosti.

Pro literární a vůbec kulturní historii se však rýsuje ještě jeden problém: co je ve spise O církvi středověkého a co je v něm novověkého. Stručně lze říci, že středověká je forma, ale novověký je sociální obsah myšlenek a jejich revoluční dosah. Jako mnohokrát v dějinách, byl i v tomto spise řešen zásadní problém v mezích starých, tradičních představ, ale obsah sporu a jeho smysl daleko přerůstal rámec, v němž jej viděl sám tvůrce a jeho publikum. Jestliže současníci viděli jádro spisu v polemice s radou doktorskou a v odůvodnění, proč se Hus nedostavil do Říma na předvolání s hrozbou klatby (zdůvodnění je jednak teologické z principu svrchované autority Kristovy a popření autority papežovy, jednak čistě rozumové), dnes vidíme ideovou dominantu v obecnější poloze - v odůvodnění odboje proti církevní vrchnosti a za určitých předpokladů i vrchnosti světské. Dnešní čtenář se ovšem nesmí dát zmást náboženskou formou spisu a metodou Husových výkladů. Hus ve své době nedovedl myslet jinak než v náboženských kategoriích a tím méně se mohl vyjádřit bez náboženské terminologie. Význam jeho díla však musíme měřit především podle důsledků, k nimž jeho myšlenky vedly. A tu je nesporné, že v Husově učení o církvi nešlo o teologický problém bez praktických důsledků, nýbrž o základní otázky uspořádání Vztahů mezi lidmi, o problémy praktické politiky. Hus ovšem žil v době, kdy teologie pohlcovala do sebe celou oblast vědeckého poznání; kdy se uspořádání společnosti považovalo za věčné a neměnné a jeho oporou bylo učení církve. Proto také sociální a politické otázky musely být řešeny jako otázky náboženské a problémy společenského uspořádání se jevily jako problémy uspořádání církve. Právě v tom, že Hus zaútočil na instituci, která měla světový význam a o jejíž právech dosud nebylo dovoleno pochybovat, spočívala hlavní ideová průbojnost jeho spisu. Kritikou církve útočil Hus zároveň nepřímo na samé základy společenského řádu, který se o tuto instituci opíral a který jí byl reprezentován.

V Husově spise je pozoruhodné, že Hus nechce slepě věřit tomu, co se k věření předkládá. To by nebylo ovšem nic zvláštního, i scholastikové odůvodňovali rozumově dogmata víry, ale Hus si ověřuje správnost církevního učení a církevní praxe sám a nechce se přitom poddat jiné autoritě než Kristově, tj. neuznává autoritu církve. Nejde ovšem o moderní racionalistický přístup k tematice, spíše je to projev Husova filosofického realismu, tedy středověkého učení. Své důkazy vede Hus po středověkém způsobu především deduktivně, tj. vyvrací jednu autoritu autoritou druhou; důležité je však to, že stálým kladením důrazu na rozum a na svědomí připravuje cestu nové době. Například v 13. kapitole píše toto: „A je jasné, že pokud jde o tyto body, nejsou doktoři hodni víry v náboženském smyslu, dokud své body přesvědčivě neprokáží nebo

je nezaloží v Písmu svatém nebo v platném rozumovém důkazu."⁶ Nebo o kousek dále poukazuje na pověst o papežce Anežce⁷ a komentuje ji slovy: „Tak bych si přál, aby doktoři veřejně poučili lid, zda v době, kdy celé tehdejší kněžstvo se domnívalo, že má pravého papeže, byla ona Anežka hlavou církve římské, či zda tehdy církev byla bezhlavá, když po dva roky a pět měsíců v církvi bojující nebyl žádný papež."⁸ Tím staví Hus do středu svého zájmu poznávací subjekt, a to vlastně znamená požadavek lidské svobody při výkladu Písma. Křesťan má právo, ba povinnost sám poznávat pravdu a sám si ověřovat, jestli není Kristova zákona zneužito. Za takové zneužití, které není a nesmí být pro křesťana závazné, protože je v rozporu s božím zákonem, pokládá Hus stejně klatbu, která naň byla uvalena, jako pŕhon do Říma.

⁶ Zde na str. 109 (řádek 159).

⁷ Srov. poučení v poznámkovém aparátě na str. 255.

⁸ Zde na str. 110 (řádek 201).

Jestliže je Husem přiznáváno každému křesťanu právo na svobodný výklad Písma, Hus tím zároveň proklamuje demokratismus. A ten je u Husa podmíněn láskou k člověku. Bylo výstižně poukázáno na to, jak se u Husa stává lidovost demokratismem, a jako doklad byla uvedena 14. kapitola, kde Hus píše o sboru kardinálů tato slova: „Zdali v tom, že hromadí obročí anebo že číhají na dary jako Gézi, nebo v tom, že se naučili přicházet časné zrána k papeži v pyšném vystrojení s nákladnou jízdní družinou, ne že by měli daleko nebo cesta byla neschůdná, nýbrž aby vystavili světu na odív svou vypínavost i ostrý protiklad s Kristem a jeho apoštoly, kteří pěšky obcházelí v prostém šatě města, městečka a vesnice, zvěstující evangelium království božího ? Zdali také v tom jsou pravými a zřejmými náměstky apoštolů, že dovolují, aby je lidé na kolenou uctívali, anebo že cizincům navštěvujícím papeže, sedícího na vyvýšeném trůnu v nádherném rouše, které splývá až k nohám, ano až daleko pod křeslo, ukládají, aby klečící pokorně hleděli políbit blažené nohy, jakoby svatost samého otce papeže stékala od hlavy až na patu ? Cožpak nabývají nemocní zdraví z dotyku oněch nohou ?"⁹

⁹ Zde na str. 117 (řádek 168). - Srov. M. Machovec, **Husovo učení**, str. 173.

A praktickým důsledkem tohoto postoje je politický dosah Husova díla.¹⁰ V buržoazní vědě nebyl Husův politický význam dost oceňován, naopak byla snaha chápat Husa jen jako teologa, a tím se politický význam jeho díla ztrácel nebo odsouval do pozadí. Příznačný je po té stránce např. úvod V. Flajšhanse k prvnímu českému vydání našeho traktátu¹¹. Flajšhans uvádí, že spis O církvi bývá přeceňován, protože prý jsou pro poznání Husových názorů důležitější spisy jiné. Jde ovšem o názory teologické, politické názory tehdejší vědu nezajímaly. Dnes však víme, že pro hodnocení Husa nejsou směrodatné pouze jeho názory teologické. Teologická byla jen forma jeho učení, skutečný obsah a dosah jeho spisů byl jiný. Tím, že Hus odhalil důležitost otázky majetku církve a její světské moci, připravil ideologickou půdu pro revoluční hnutí. Husovi odpůrci to dobře cítili. Právě politický význam Husova spisu O církvi vedl k jeho zavržení na kostnickém koncilu, kterému byl označen jako kniha nebezpečnější pro římskou kurii než korán. A na druhé straně je to právě politický význam, díky němuž právě tento Husův spis promlouvá i k dnešku.

¹⁰ Podrobně o tom pojednal M. Machovec, **op.cit.**, str. 175-200.

¹¹ **M. J. Husí sebrané spisy I**, str. 265—267.

Kompozice spisu byla dána vnějšími podněty, které jej vyvolaly. V první, kratší části (kapitola 1-10) podává Hus poměrně nepolemický výklad církve jako souhrnu lidí

předurčených k spasení v protikladu proti institučnímu charakteru církve papežské, typické představitelky feudálního uspořádání společnosti. Druhá část (kapitola 11-23) se obrací proti profesorům pražské teologické fakulty, hlavně proti jejich doktorské radě (consilium doctorum) z února 1413, a útočí na ekklesiologické zásady vyslovené v bule papeže Bonifáce VIII. Unam sanctam z roku 1302. Hus zaútočil na místě, kde se cítilo papežství nejsilnějším. Tématem této druhé části je tedy otázka autority jak duchovní, tak společenské, v Husově terminologii otázka poslušnosti, jejích mezí a etické závaznosti. Přitom je důležité, že se Hus nevyhýbá otázce obecnější, zda je totiž poddaný povinen za všech okolností slepě a trpně poslouchat, a odpovídá na tuto otázku záporně. Zároveň je tato druhá část nejosobnější obranou proti papeži Alexandru V., který zakázal kázat v kaplích (a tím i v kapli Betlémské; jde o bulu vydanou o vánocích r. 1409), proti křížové výpravě vyhlášené Janem XXIII. (s níž souviselo prodávání odpustků, proti kterému se Hus vášnivě postavil, a tím se dostal do nesmiřitelného rozporu s církevní mocí), a proti papežskému povolání do Říma, kterého Hus neuposlechl. Tím nabývá tato druhá část spisu osobního rázu, a starší vědou bývala proto hodnocena níže než část první. Ve skutečnosti však právě zde, v druhé části traktátu, je uloženo to nejcennější, co u Husa nejvíc obdivujeme a co promlouvá ještě k nám - patos jeho osobnosti.

Spis se těšil od doby M. Luthera, kterého udivila podobnost Husových myšlenek s vlastními názory, obecné účtě u stoupenců evropské reformace, a byl v starší době proto několikrát vydán tiskem. Stal se nejslavnějším Husovým spisem vůbec. Nové světlo na něj vrhl koncem minulého století německý učenec Johann Loserth, který zjistil, že Hus užil při svých výkladech o církvi bez udání pramene některých spisů Viklefových¹². Z toho Loserth usoudil, že je Husův spis v první části pouze výtahem z Viklefova spisu De ecclesia a v druhé části výtahem z Viklefova traktátu De potestate papae (O papežské moci). Loserthovy vývody pak doplnil, ale zároveň prohloubil a korigoval Jan Sedlák.¹³ Loserth pracoval metodou mechanického srovnávání. Shledáváním jednotlivých shod dospěl k zjištění, že prý v dogmatických částech obsahuje Husův spis sotva jednu řádku, která by nepocházela z Viklefa, a tím vzbudil dojem, že je Hus myslitel odvozený, spíš popularizátor než skutečný tvůrce. Nepoložil si však otázku, zda a do jaké míry Hus vytváří ze složek obsažených ve Viklefových spisech novou konstrukci.

¹² Ve spise **Hus und Wicliff**, Praha a Lipsko 1884, 2. vydání Mnichov a Berlín 1925; později své vývody prohloubil v úvodech ke svým edicím Viklefových spisů.

¹³ Ve studii **Husův traktát De ecclesia**, Studie a texty 2, Olomouc 1915, str. 478-527.

Po této stránce se na Husa díval správněji Sedlák. Ten zjistil, že Hus ve svém traktátu provedl syntézu z mnoha Viklefových spisů. Rozhojnil tím sice materiál sebraný Loserthem, ale zároveň přesvědčivě ukázal, že Hus vytvořil z látky rozptýlené v neméně než 36 svazcích Viklefových nový celek.

Pokud jde o rozsah převzatých částí, Sedlák odhadl, že se na Viklefovi zakládá asi osmina Husova spisu. Podrobné srovnání překladatelů našeho vydání v Památkách staré literatury české došlo k výsledku, že z 6964 řádek latinské edice je z Viklefa prokazatelně 1602 řádků, tedy 23 % celého díla. Viklefská místa byla tedy zjištěna v míře ještě úplnější než Sedlákem (a Thomsonem).¹⁴

¹⁴ Tato místa jsou uvedena na příslušných místech v poznámkách.

Moderního čtenáře patrně udiví, že Hus svůj pramen necítoval. To také stavělo Husa v době, kdy Loserth zjišťoval shodná místa jeho traktátu s Viklefovými spisy, do špatného světla. Ve středověku však byly jiné zvyklosti při vědecké práci, než je tomu

dnes, a podle nich pracoval i Hus, jak ještě dále ukážu. A pokud jde o počet převzatých míst, ten nesvědčí nic pro větší nebo menší „nepůvodnost“ a „odvozenost“ Husova spisu. Podstatné není to, kolik Hus z Viklefa přejal, nýbrž to, co z něho převzal a jak dovedl s převzatými prvky naložit. A tu se ukazuje, že nešlo o mechanické přejímání, ale že Hus spojil v poměrně stručném traktátu hlavní myšlenky různých Viklefových spisů a že z Viklefova obecně teologického literárního odkazu udělal nástroj konkrétního boje, protože Viklefovy zásady aplikoval na situaci v soudobých Čechách ve vztahu k celkové situaci evropského křesťanstva. Pro interpretaci Husova spisu je právě toto hledisko zásadně důležité. Lze bez nadsázky říci, že zásluhou Husovou se dostalo Viklefovým myšlenkám nejen rozšíření, ale také evropského významu; je pravděpodobné, že bez Husa by Viklef zůstal zjevem významu pouze lokálního.

Viklefa Hus přejímá ve výběru a s určitou tendencí. Někde jeho text upravuje a vyostřuje, jindy naopak oslabuje. Někdy přidává dvě tři slova sloužící k zpřesnění nebo k větší pregnantnosti, místy mají přídavky větší rozsah a dostávají i sociální dosah. Je vidět, že Hus nepřejímal trpně a že mu Viklefovy myšlenky byly spíš východiskem než cílem. Je to vidět i z toho, že se neomezuje na jediný Viklefův spis a že vedle Viklefa čerpal i z autorit jiných, např. z Marsilia z Padovy (a to vydatněji, než navozuje text Viklefa, který se také o Marsilia opíral)¹⁵, z Graciánova Dekretu i ze spisovatelů patristických a scholastických¹⁶.

¹⁵ Srov. F. M. Bartoš, **Kolem Husova díla o církvi**, Sborník Husovy fakulty 1919-1929, Praha 1930, str. 13-22.

¹⁶ Soupis těchto míst je uveden v poznámkovém aparátě.

Pro názornost uvádím několik příkladů na přídavky k Viklefovu textu. Husovy doplňky jsou vtištěny kurzívou.

K zpřesnění slouží např. přídavek v kapitole 11, ř. 53 n.: „Jindy se vyjadřuje týmž výrazem moc předstíraná či nepravá, jako v 22. kapitole Lukášově, kde Kristus říká těm, **kteří byli posláni z moci velekněží**, aby jej zajali: „To jest vaše hodina a moc temností.“ O větší pregnantnost jde např. v kapitole 5, ř. 183 n.: „Proto je velice podivné, s jakou drzostí ti, kdo se příliš oddali světu a příliš světácky **nezřízení** si žijí...“ Podobně je tomu v kapitole 14, ř. 162 n.: „... a tak v rozmařilosti a v **nesmírné pýše pohlcují** a stravují majetek chudých...“

Poněkud delší přídavek, sloužící k vyhocení, je v kapitole 15, ř. 286-294: „Tyto strany však lze roztrdit a rozlišit nejlépe podle toho, že duchovenstvo antikristovo se úporněji zasazuje o lidské tradice, a o výsady, jež mají hájit to, co páchne zpupností nebo světským ziskem □ **chce žít rozmařile a rozkošnický a v rozporu s Kristem a docela se obrací zády k napodobování Pána Ježíše Krista v mravech.** Kdežto duchovenstvo Kristovo pracně usiluje neustále o zákony Kristovy a jeho výsady, z nichž čerpá duchovní dobro, aby se projevilo, **varuje se zpupnosti a světské rozkoše, hledí žít v souhlase s Kristem a co nejpečlivěji dbá o následování Pána Ježíše Krista.**“

Sociální dosah má např. tento drobný přídavek v kapitole 5, ř. 198 n.: „Ano, nepoznavše ji (totiž církev —J. H.), neplatili by jí hmotné povinnosti, **jako obětiny a desátky.**“

Častěji užil Hus těchto Viklefových spisů: **Ad argumenta emuli veritatis, De blasphemia, De civili dominio, De Cristo et suo adversario anticristo, De ecclesia, De fide catholica, De officio regis, Depaupertate Christi, De potestate pape, Sermones, Trialogus.** Méně často užil spisů **De ordine Christiana, Dialogus, Responsiones ad 44 conclusiones.**

Významný je i vztah k vlastním Husovým spisům. V prvních 10 kapitolách vlastně splnil slib daný v českém **Výkladě**. Někde přímo rozvádí některé myšlenky Výkladu, často ve formulacích téměř shodných. Jsou i styčné body s **Knílkami o svatokupectví** (kap. 11) a s českou Postillou (téže události, jako v kap. 16, ř. 102, vzpomíná v české **Postille** 8,11 a 8,33). Samozřejmě najdeme také styčné body se spisy latinskými, např. **Contra doctores** nebo **Contra Patel**. Výslovná je však jen menšina odkazů. — Podrobněji viz na svých místech v poznámkách.

Husův vztah k Viklefovi býval v starší době jednak přeceňován, jednak špatně interpretován. Jak jsem již uvedl, Hus byl málem vykládán jako plagiátor, který nebyl schopen samostatné tvorby a jen rozměľňoval starší cizí myšlenky, nebo jako kompilátor, a toto špatné chápání pramenilo (necháme-li stranou ideologické důvody Husovi nepřátelské) především ze soustředění na otázku, které jednotlivé myšlenky a obraty Hus přejal, přičemž se podceňovala souvztažná otázka, co nového Hus z přejatých prvků vytvořil. Byl zde však ještě jeden pramen špatného chápání - nevycházelo se totiž z dobových podmínek kulturního života a ze středověkých názorů na původnost literárního díla. Není snad zbytečné na tomto místě znova opakovat, že středověk chápal problém původnosti literárního díla jinak, než jak jej chápeme dnes my. Vlastnictví k duševnímu majetku nebylo vlastně pocítováno, a proto také byly zcela samozřejmě přejímky, přičemž nebylo zvykem citovat, tj. uvádět prameny, pokud ovšem nešlo o bibli nebo o kánon patristických textů. Důvody neuvádění pramenů byly tedy ideologické povahy. Protože neexistoval pocit vlastnictví v oblasti literární tvorby, přejímaly se také myšlenky obyčejně v původní formulaci. Pokud se projevovaly snahy redukovat Husa na Viklefa, šlo o obdobný krátkozraký postoj k literárnímu dílu, jaký pozorujeme v mezích zábavné literatury např. při řešení vztahu staročeské Alexandreidy (okolo r. 1300) k latinské Alexandreidě Waltera Castellionského a k německé Alexandreidě Ulricha von Etzenbach, kde se přeceňovaly a jednostranně interpretovaly převzatky českého básníka. Protože však nešlo o epigona, badatelé pracující touto mechanickou metodou nedovedli vysvětlit, jak je možné, že přes určitou závislost na německém básníkovi vytvořil český básník dílo daleko větší básnické ceny, než jakou představoval jeho pramen.¹⁷ Mechanickým shledáváním „pramenů“ a „výpůjček“ se literárněhistorická problematika středověkého díla nedá řešit, naopak se spíš zatemňuje, protože se tímto postupem dostává při ignorování středověkého způsobu literární tvorby docela do pozadí problém jeho vztahu ke konkrétní historické situaci. Na místo zkoumání díla jako odrazu se tak nastolují abstraktní literární vlivy bez ohledu na to, jaký byl jejich výsledek, a tím se docela ztrácí ze zorného pole otázka, jakou společenskou hodnotu představovalo zkoumané dílo. Literární věda se tak dostává do čirého idealismu zkoumajícího díla mimo prostor a čas.

¹⁷ K této otázce srov. Josef Hrabák, **K otázce hodnocení staročeské Alexandreidy z hlediska původnosti**, Studie ze starší české literatury, 2. vyd., Praha 1962, str. 97-106.

² M. I. Hus: O církvi

A to platí i pro zkoumání díla Husova. Nejen že se mechanickým redukováním na cizí prameny popíral Husův význam myslitelský, ale zejména se dostával na vedlejší kolej jeho význam pro husitské revoluční hnutí. Snižování Husovy původnosti přispívalo totiž k podceňování domácích kořenů husitství, protože vznikal v idealistické vědě nepřímý dojem, jako kdyby husitství bylo cizím prvkem v našem historickém vývoji, tj. jako kdyby vyrostlo z náhodně importovaných myšlenek cizích naší národní tradici. Jestliže se však vytvářelo zdání, že husitství bylo v rozporu s domácí tradicí, podporovalo se tím nepřímě nesprávné pojmání našich dějin, stavějící jako spojitou nádobu proti husitské revoluční tradici do popředí našeho historického vývoje katolickou tradicí zosobněnou v „zlaté době“ Karla IV.

Plně docenit Husovo dílo nám umožňuje teprve marxistická věda, protože je vykládá jako odraz určité situace, zasazuje je do vývoje společenského a neignoruje přitom ani osobní Husovu situaci. Hus se ukazuje ve své českosti i ve své opravdové velikosti. Spis O církvi se jeví z toho hlediska jako dílo příležitostné v nejplnějším, ale také nejkrásnějším slova smyslu. Vyrostl z potřeb chvíle, a to zároveň z potřeb osobních i nadosobních. Jedinečné spojení nejosobnějšího hlediska s hlediskem nejobecnějším je dokladem toho, že z napjaté situace a z národních kořenů může vzniknout dílo nadnárodního, světového významu.

*Pro začlenění traktátu do domácího myšlení je příznačné toto místo (str. 97, ř. 65), které vlastně předznamenává husitskou píseň **Ktož jsou boží bojovníci**: „Kdo je tato šelma, které se lidé klanějí, protože se bojí její moci? Kdo čteš, rozuměj a postav se takové předstírané moci na odpor a neboj se jí otrocky, protože ‚dáno jí bylo válčiti se svatými a vítězí nad nimi‘ usmrcováním těla. Oni však zmírajíce pro Kristův zákon, konečně nad ní vítězí.“ Citovaná myšlenka připomíná první sloku husitské válečné písně, ale ústí vlastně jinam, protože u Husa jde spíš o odpor trpný než fyzický. Je to ovšem dáno rozdílem dob - rozdílem Husa opuštěného většinou bývalých přátel a zoufale zápasícího s přesilou nepřátel boj, v němž musí podlehnout, a husitských válečníků, kteří jako „boží bojovníci“ přemáhají přesilu a dobývají skvělých vítězství.*

Významné jsou i literární kvality spisu. Jsou dokladem toho, jaké výše se dopjala česká nauková próza na začátku 15. století a jak zásadně důležité otázky řešila. Jeho jedinečnost je v aktualizování a zkonkrétnění abstraktního problému. Jak jsme viděli, Hus vychází z obecné otázky, napřed vykládá své pojetí církve, a teprve pak, když své stanovisko vyložil, přistupuje k vášnivé polemice osobnějšího rázu proti „radě doktorské“, k výkladům o papežství a k vrcholu svých výkladů - o poslušnosti a církevních trestech. Spis tak má gradaci, postupuje od obecného k osobnímu, od zdánlivě samoučelného abstraktního problému k jeho aplikaci na žhavou sociální a politickou skutečnost. Tento postup byl ovšem dán vnějšími okolnostmi, za nichž byl spis psán, ale to neříká nic pro jeho hodnocení; rozhodující je výsledek, kterého bylo tímto postupem dosaženo. Starší věda vytýkala spisu ráda nesouměrnost a přílišné osobní vyhocení (např. Flajšhans¹⁸), avšak neprávem. Zvláštnost a jedinečnost díla spočívá právě v tom, že jde o spis vědecký a zároveň propagační. V uplatnění subjektivního prvku je nejvlastnější síla práce. V něm je i přínos proti starší teologické próze. Obrazně řečeno, teologická věda (a nezapomínejme, že to byla nejvyšší věda své doby!) sestoupila z abstraktních výšin do samého středu životních bojů. To bylo pak charakteristické pro pozdější husitské revoluční hnutí.

¹⁸ **Op.cit.** v pozn. 11.

Co dává Husův spis O církvi dnešku? Je pro nás daleko více než pouhý dokument Husova boje. Je to dílo, které může promluvit i k dnešnímu čtenáři a které by se mělo stát živým dílem naší literární současnosti, protože nám může být po nejedné stránce vzorem a pobídkou. Pobídkou k tomu, abychom bojovali za pokrok, a vzorem, jak bojovat literární zbraní. Učí nás, jak čerpat v ideologickém boji ze všech přístupných pramenů, jak přesvědčovat uměním bojového slova, jak mířit na samý střed terče, a hlavně - jak je nezbytnou podmínkou ideologického boje dosáhnout naprosté jednoty mezi obsahem díla a životem jeho tvůrce: nebát se jít ve své životní praxi až do posledních důsledků, nepřesvědčovat jen slovy, ale především činy. I za cenu nejvyšších osobních obětí. Protože člověk je sice smrtelný, ale pravda, za kterou bojuje, je hodnota trvalá.

Josef Hrabák

MISTR JAN HUS

O CÍRKVI

(1)

KAPITOLA PRVNÍ

Každý křesťan má věrně věřit svatou církev obecnou, tak jako má milovat Pána Ježíše Krista ženicha té církve i církev samu, jeho nevěstu; ale nemiluje svou duchovní matku, nepozná-li ji přinejmenším vírou; má ji tedy vírou poznávat, a tak ji jako přední matku ctít.

Abychom se s ní tedy poněkud obeznámili, je třeba si uvědomit za prvé, že církev znamená dům Boží, zbudovaný k tomu, aby lid v něm uctíval svého Boha, jak čteme v 1. epistoletě Korintským 11: „Cožpak domy nemáte k jídlu a k pití? Či církvi Boží,” to jest podle Augustina domem modlitby, „pohrdáte?” Za druhé označuje církev služebníky, kteří k onomu domu patří. A odtud kněží příslušní k jedné hmotné církvi se nazývají církvi. Protože však církev je v řečtině shromáždění spojené pod jednou vládou, jak učí Aristoteles v 2. knize Politiky, v kapitole 7. slovy: „Shromáždění se zúčastňují všichni”, nazývá se tedy v tomto významu shromáždění všech lidí církvi podle onoho slova u Matouše v 25. kapitole: „Když přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé jeho s ním, tehdy se posadí na trůn své velebnosti a shromážděny budou před něj všechny národy.” Hle, veliké shromáždění všech lidí pod vládou krále Krista! Poněvadž však celé ono shromáždění není církvi svatou, proto se dodává: „I rozdělí je jedny od druhých, tak jako pastýř odděluje ovce od kozlů.”

Z toho je zřejmé, že jedna jest církev ovcí a druhá kozlů, jedna církev svatých a druhá zavržených. Rovněž církev spravedlivých je jednak církvi katolickou, to jest obecnou, která není částí jiné církve, a o té chci nyní pojednat - jednak církvi dílčí, která je částí jiné podle onoho slova Spasitelova u Matouše 18: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tu jsem uprostřed nich.” Z toho je patrné, že dva spravedliví, shromáždění ve jménu Kristově, tvoří s Kristem jako hlavou dílčí svatou církev. Podobně tři, čtyři a tak dále, až do počtu všech předurčených. A tak často chápe církev Písmo, jak říká Apoštol v 1. Korintským 1: „Církvi Boží, která je v Korintu, posvěceným v Kristu Ježíši.” Také ve Skutcích v 20. kapitole: „Budte bedliví na sebe i na všecko stádo, v němž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží, kterou si dobyl vlastní krví.” A v tomto smyslu jsou všichni spravedliví nyní žijící pod vládou Kristovou v arcibiskupství Pražském a zvláště předurčení svatou církvi pražskou. A totéž platí

o jiných dílčích církvích svatých, o nichž říká Eklesiastikus v kapitole 24: „V církvích nejvyššího otevřela ústa svá“, a v kapitole 31: „Almužny jeho vypravovati bude všechna církev svatých.“

Avšak církev svatá katolická, to jest obecná, je souhrn všech předurčených, zahrnujíc všechny předurčené přítomné, minulé i budoucí. Tento názor plyne z výkladu blaženého Augustina na Jana, který se cituje v 32. oddíle, v kvestii 4., v kapitole **Recurrat**, jak táž církev předurčených trvala od začátku světa až k apoštolům, a odtud až do dne soudu. Neboť říká: „Církev, která zrodila Abela, Enocha, Noe a Abrahama, zrodila také Mojžíše a pozdější proroky před příchodem Páně. A ta, která tyto zrodila, zrodila i apoštoly a mučedníky naše a všechny dobré křesťany. Zrodila totiž všechny, kteří se narodili v různých dobách, avšak jsou součástí společenství jednoho lidu. A občané téže obce zakusili strasti tohoto putování, někteří je zakoušejí nyní a ostatní je budou zakoušet až do skonání.“ Hle, jak jasně ukazuje tento svatý na svatou církev obecnou. A způsobem tomu odpovídajícím mluví tam hned o církvi zlostníků. Říká: „Církev, která zrodila Kaina, Cháma, Izmaele a Ezaua, zrodila též Datana a jiné podobné v témž národě. A táž, která zrodila je, zrodila také Jidáše, falešné apoštoly, Šimona Maga a ostatní falešné křesťany až po naše časy, kteří setrvávají zatvrzele ve zvířecké žádostivosti, ať už jsou smíšení s ostatním celkem anebo jsou svým nesouhlasem v otevřeném rozkolu.“ Tak Augustin.

Z jeho názoru plyne, že svatá církev obecná je jedna jediná, a ta je souhrnem předurčených od prvního spravedlivého včetně až k tomu poslednímu, který má být jednou spasen. Zahnuje v plném počtu všechny, kteří mají být spaseni. O naplnění tohoto počtu měli svatí zavraždění pod oltářem božskou přípověď, aby měli strpení „ještě maličký čas, až by se naplnil počet spoluslužebníků a bratří jejich“ - Zjevení 6. Neboť vševědoucí Bůh, který „všecky věci na míru, na váhu i na počet spořádal“, předem stanovil, kolik lidí má být nakonec spaseno.

Obecná církev je také nevěsta Kristova, o níž pojednává Píseň písní a o níž Izaiáš v kapitole 61 říká: „Jako ženicha okrášleného korunou a jako nevěstu ozdobenou náhrdelníky.“ Ona je ta jedinká holubice, o níž říká Kristus v Písni 6: „Jediná jest má holubice, dokonalá má.“ Ona je také ženou statečnou, „jejíž čeleď je oblečena v roucho dvojité“ - Přísloví 31. Ona je královnou, o níž říká žalmista: „Postavila se královna tobě po pravici v rouchu zlaceném.“ Tato matka naše jest Jeruzalém, chrám Páně, království nebeské a město velikého krále. „A té církvi,“ praví Augustin v **Enchiridion** 41, „je třeba rozumět jako celku a nejen jako té části, která putuje od východu slunce až na západ a chválí jméno Páně a po dávném zajetí zpívá píseň novou, - nýbrž také jako té, která od svého založení vždy Inula k Bohu v nebesích a neokusila žádné zlo ve svém postavení. Ta zůstává mezi svatými anděly blahoslavená a přispívá podle potřeby na pomoc své části, která putuje na zemi. Vždyť ta, která bude jedna svazkem věčnosti, již nyní jest jedna poutem lásky, jsouc jako celek ustanovena k tomu, aby uctívala Boha. Proto ani její celek ani žádná její část nemá být uctívána jako Bůh.“ Tak Augustin. www.andele-svetla.cz

Toto je svatá církev obecná, kterou křesťané vyznávají hned po víře v Ducha svatého, a to ze tří důvodů: Předně proto, že podle blaženého Augustina ve svrchu zmíněném spise je církev nejvyšším stvořením, takže je kladena hned za nestvořenou Trojici. Za druhé, že láskou Ducha svatého je s Kristem oddána ve věčném manželství. A za třetí, že je na místě, aby sama Trojice měla chrám, v němž by přebývala. Odtud Augustin ve zmíněném díle uzavírá slovy: „Bůh tedy přebývá ve svém chrámě, a to nejen Duch svatý, nýbrž i Otec i Syn. On také říká o svém těle, pro něž se stal hlavou církve Boží, která je mezi lidmi, aby sám měl prvenství ve všem: Zrušte chrám tento a ve třech dnech jej zase znovu zbuduji.“ Tak Augustin.

Z jeho slov lze vyvodit, že obecná církev jest jedna, od počátku až do skonání světa chválicí Boha. Za druhé, že svatí andělé jsou částí svaté církve obecné. Za třetí, že putující nebo bojující část oné církve je podporována církví zvítězilou. Za čtvrté, že církev bojující a zvítězilá jsou spojeny poutem lásky. Za páté, že církev jako celek i kterákoli její část má uctívat Boha a že ani sama ani žádná její část nemá být uctívána jako Bůh. Z toho plyne důsledek, že věřící, „nemají věřit v církev, protože není Bohem, ale jen domem Božím“, jak dí Augustin ve výkladu vyznání, avšak mají věřit, že svatá církev obecná jest nevěsta Pána Ježíše Krista, nevěsta pravím cudná, neporušená a zcela neschopná smilnit. Neboť blažený Cyprián, biskup a slavný mučedník v 24. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Loquitur** říká: „Církev je jedna a ta se rozprostírá do dálky i do šíře s rostoucí úrodností,“ a dodává: „A přece hlava je jedna, původ je jeden a jedna je matka oplývající bohatou úrodností. Nevěsta Kristova nemůže smilnit, je neporušená a cudná. Zná jen jeden dům a s čistým studem střeží svatost jednoho lože.“ Tak on.

Tato svatá církev je také hospodářovou vinicí, o níž praví Řehoř v homilii 19: „Náš Stvořitel má vinici, totiž církev obecnou, která jakoby vyhnala tolik výhonků, kolik svatých vydala od spravedlivého Abela až po toho posledního vyvoleného, který se narodí při skonání světa.“ O ní také říká svatý Remigius v postní homilii na text: „Muži Ninivští stanou na soudu s pokolením tímto a potupí je“: „Svatá církev je shromážděna ze dvou částí, jednu tvoří ti, kdo nezhřešili, a druhou ti, kdo hřešit přestali.“ Tak on. O církvi mluví blažený Isidor v 14. kapitole **De summo bono**: „Svatá církev se proto nazývá obecnou, protože je obecně po celém světě rozšířena.“ O ní mluví také Augustin a Ambrož ve své písni k Boží chvále: „Tebe po tváři vši země vyznává církev svatá.“ Ambrož o ní sám říká v 24. oddíle, v 1. kvestii: „Který dům je důstojnější pro přijetí apoštolského kázání než církev svatá? Nebo komu má být přede všemi dána větší přednost než Kristu, který umýval nohy svých hostů a nepřipustí, aby kdokoli z těch, které přijal do svého domu, přebýval v něm se špinavýma nohama, totiž skutky?“ Tak Ambrož. Také papež Pelagius v 24. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Schisma se** o této církvi dovolává slov blaženého Augustina: „Dvě církve nemohou být“, a dále říká: „Je známo, že církev, jak bylo častěji pověděno, je jedna, a ta je tělem Kristovým, které nemůže být rozděleno do dvou nebo více těl.“ O ní mluví také Jeroným uváděný v **De penitentia**, v distinkci 1., v kapitole **Ecclesia**: „Církev Kristova je bez poskvrny a vrásky nebo čehokoli takového. O tom tedy, kdo je hříšník nebo poskvrněný nějakou nečistotou, nemůžeme říci, že patří k církvi Kristově.“ Tato obecná svatá církev je také mystické tělo Kristovo, jak říká Apoštol k Efezským 1: „Jej dal za hlavu nad vši církví, která je jeho tělo“, a ke Kolosenským 1: „On jest hlava těla církve“, a dále: „za jeho tělo, jež jest církev“; a v Efezským 5: „Kristus jest hlava církve a on sám je spasitel jejího těla.“ A níže: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vodou v slovu života, aby ji sobě postavil slavnou církev bez poskvrny a vrásky nebo čehokoli takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná.“ A o tento text se opírají svatí učitelé. Augustin v **De doctrina christiana** říká: „Kristus je hlava církve, což je jeho tělo, které bude s ním přebývat v království a ve věčné slávě.“ Řehoř ve spise **Moralia**, v knize 35, v kapitole 9. říká: „Protože Kristus a církev jsou totéž, hlava a tělo tvoří jednu osobu.“ A v 15. homilii na Ezechiele: „Církev je jedné podstaty s Kristem svou hlavou.“ Bernard ve výkladu Písně: „Církev je tělo Kristovo vzácnější než to, které vydal na smrt.“ Paschasius v knize o svátosti těla Kristova praví, jak lze ostatně nalézt ve svatých Písmech, že církev Kristova nebo nevěsta Boží je nazývána tělem Kristovým „nepochybně proto, že všeobecná Kristova církev je jeho tělem, a Kristus je nazýván hlavou a všichni vyvolení údy, z nichž se shromažďuje jedno tělo církve v muže dokonalého a k míře plnosti Kristovy. Avšak tělo Kristovo — totiž nevěsta Boží - právem se nazývá církví podle onoho Apoštolova slova: „A budou dva jedno tělo. To je, praví, veliká svátost v Kristu a v církvi. Proto jestliže Kristus a církev jsou v jednom těle, tím spíše jsou jedno

tělo, jedna hlava, totiž ženich, avšak jednotliví vyvolení jsou si údy navzájem." Tak Paschasius.

Už z výroků svatých jasně vyplývá, že svatá církev obecná jest počet všech předurčených a Kristovo mystické tělo, jehož on jest hlavou, a Kristova nevěsta, kterou pro své tak veliké milování vykoupil svou krví, aby byla jeho slavným vlastnictvím až do konce, bez vrásky hříchu smrtelného a poskvrny hříchu všedního, ale aby byla svatá a neposkvrněná a navždy objímala ženicha Krista.

(2)

KAPITOLA DRUHÁ

Když jsem pověděl, co je svatá církev obecná, že totiž je toliko jedna, jako je jen jeden počet všech předurčených, a že je svými údy rozšířena po celém světě, je třeba vědět, že tato svatá obecná církev se dělí na tři části, totiž na církev zvítězilou, bojující a spící.

Církev bojující je počet předurčených, pokud je zde na cestě k nebeské vlasti. A nazývá se bojující, protože bojuje Kristův boj proti tělu, světu a ďáblu.

Církev spící je počet předurčených, trpící v očištění. Nazývá se spící, protože v očištění si už nepotřebuje zasloužovat blaženost, kterou si v přítomném životě zasloužila díky předcházející a pomáhající milosti Boží, aby po zadostiučinění v očištění došla odměny v nebeské vlasti.

Církev zvítězilá jsou blahoslavení odpočívající v nebeské vlasti, kteří vedli boj Kristův proti satanu a konečně slavně zvítězili.

V den soudu bude však ze všech těchto částí jedna veliká církev. A na znamení této trojdílnosti obecné církve říkají učitelé, že je svátost eucharistie lámána na tři díly: první díl, vnořený do tekuté svátosti, označuje podle nich církev zvítězilou, která se omočením vsála a vpila do božské podstaty, jak říká hlava církve v 5. kapitole Písně obveselujíc své přátele a spoluhodovníky: „Opojte se, nejmilejší !" Avšak dvě druhé části, které se mají očistit v ruce Páně a zásluhou církve, jsou označeny těmi dvěma díly, které drží kněz v rukou: větší vespod položený označuje církev bojující a menší, opírající se o položený díl, označuje církev očekávající v očištění. Opírá se totiž o přímluvy církve bojující.

A pro tyto dvě části vysíláme dvojnásobné prosby k Beránku, který je hlavou církve, aby se smiloval nad námi. Avšak pro třetí část, k jejímuž pokoji dychtíme dospět, prosíme, aby tentýž Beránek nám nakonec daroval mír trojí povahy. Neboť Kristus ve svém lidství navštívil tři místa církve, totiž střed našeho obydleného světa, jsa třiatřicet let živ v Judeji a v Jeruzalémě; předpekli, v němž se otcové očišťovali, odkud v duši vytrhl zlomeček své církve; a za třetí vstoupil konečně na nebe a ujal se zajatých, které po slavném vítězství korunoval a umístil na pravici Boží. To je tedy trojí stránka jedné církve obecné čili katolické, ať už je kolik chce církví dílčích.

Avšak tato církev obecná je panenská nevěsta Krista panice, z níž se jako z pravé matky duchovně rodíme. „Panna," říkám, „všecka krásná, na níž není poskvrny" podle 4. kapitoly Písně. „Bez poskvrny a vrásky, ale svatá a neposkvrněná" - Efezským 5 - a tak

nejcudnější ve svém celku v nebeské vlasti. Zde však smilníc s cizoložným děblem a s četnými jeho údy je částečně porušena zločiny. Nikdy však nebude přijata na lůžko ženichovo na pravici, aby byla blahoslavené objímána jako nevěsta, dokud se nestane čistou pannou bez jakékoli vrásky. Kristus totiž je ženich panenství a co živ bude, nikdy nedovolí své nevěstě, aby od něho odešla za duchovním smilstvem. Proto je řečeno o zástupu nebeských občanů ve Zjevení 14: „Panicové totiž jsou a následují Beránka, kamkoli by šel.“ Kristus tedy byl hned od prvního okamžiku světa předurčen za ženicha církve. Při utvrzení andělů dal pak věno jedné části své nevěsty, a podobně také při utvrzení spravedlivého Abela a jiných svatých až do svého vtělení, zatím co ustavičně trvalo totéž zasnoubení, neboť císař, rozmnožitel říše, rozmnožuje ustavičně věno. Při svém vtělení však uzavřel po druhé sňatek, když učinil jakoby královnou tu část celé církve, jež se s jistou oprávněností nazývá křesťanskou církví. Tehdy totiž vůdce a ustanovitel práv našich důvěrněji oslovil svou nevěstu, jak říká Apoštol k Židům 1. S přijetím lidství obléká si naši zbroj a jako obr přemáhá nepřátele církve a učí, jak jej má ta část církve jako jeho žárlivá nevěsta následovat.

Odtud celé křesťanské učení je shrnuto v modlitbě církve, v níž žádáme ženicha, aby svým příchodem v těle nás učil pohrdat pozemskými věcmi a milovat věci nebeské — pohrdat, to jest odsunout je v naší náklonnosti do pozadí a milovat ženicha Krista nade všechno.

Z toho je patrné, jak svatá církev obecná jest jedinká nevěsta Kristova, panna až do konce nejčistější, kterou Syn Boží pojal v manželství z věčného milování a z milosti, aby ji měl za vlastní. Tu pevně věříme, říkáme ve vyznání: „Věřím jednu svatou církev obecnou“, o níž se ještě přidává v druhém vyznání: „a apoštolskou“. Nazývá se totiž apoštolskou, protože apoštolové jsou části téže matky církve, v duchu plně očištěné, kterou sami Kristovým učením i svou krví zasadili a jejichž učením a autoritou řídí jeho náměstkové nadále dívenku, hledající už jen ženicha církve. Tak také mluví Dekret v 24. oddíle, v 1. květni, v němž papež Lev říká: „Výsada Petrova trvá všude, kde se z jeho spravedlivosti vynáší soud.“ Neboť on sám sídlí na nebesích a hledí a dozírá na to, co má Bůh svázat a rozvázat. Proto říká Bonifác VIII. v dekretálu **Extravagantes**: „Sama víra nás naléhavě nutí věřit a držet, že jedna jest svatá církev obecná a apoštolská.“ Jednota církve obecné záleží v jednotě předurčení tím, že jednotliví její údové jsou jedno předurčením, a v jednotě blahoslavenství tím, že jednotliví její synové jsou nakonec spojeny v blahoslavenství. V přítomnosti záleží její jednota také v jednotě víry a ctností a v jednotě lásky, jak rozvádí Augustin ve výkladu na Jana při slovu z kapitoly 17: „Aby všichni jedno byli“; a v listě Dardanovi vykládá onen verš: „Je užitečné, aby člověk jeden umřel za lid“, říká: Kaifáš prorokoval, že Bůh shromáždí své syny v jedno. Praví, nikoli snad na jedno hmotné místo, nýbrž shromáždil je v jeden duch a v jedno tělo, jehož hlavou jedinou jest Kristus. A této jednoty se dotýká Apoštol, když praví v listě k Efezským 4: „Usilujte zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. Jedno tělo, jeden Duch, jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech.“ A je nepochybné, že bez tohoto sjednocení, jak jsem naznačil, není spasení.

KAPITOLA TŘETÍ

Avšak proti tomu, co již bylo pověděno, namítá se předně to, že platí-li tento názor, žádný předzvěděný by nemohl být částí svaté matky církve obecné. Je to falešný závěr, protože každý křesťan podle slova u Matouše v 13. kapitole: „Podobno je království nebeské síti spuštěné do moře a shromažďující ryby všeho druhu“, je částí oné církve. A k tomu říká blažený Řehoř v homilii: „Svatá církev je přirovnávána k síti spuštěné do moře, jak proto, že byla svěřena rybářům, tak proto, že skrze ni je každý vytahován z vln přítomného věku do věčného království, aby neutonul v hlubinách věčné smrti.“

Za druhé potvrzuje tento názor místo u Matouše v 22. kapitole: „Podobno je království nebeské člověku králi, který učinil svatbu svému synu. I poslal své služebníky, aby volali pozvané na svatbu... I vyšeďše shromáždili všechny, které našli, dobré i zlé; a naplnila se svatba stolovníky.“ A k tomu místu říká Řehoř v 12. homilii: „Hle, již ze samé povahy hodovníků je zřejmé, že touto královskou svatbou se označuje přítomná církev, v níž se scházejí zlí s dobrými. Církev jest zajisté smíšený celek pro různost svých synů.“

Za třetí je potvrzen slovem u Matouše v 13. kapitole: „Pošle Syn člověka anděly své a vyberou z království jeho všechna pohoršení i ty, kteří činí nepravost.“

Dále oním výrokem z 5. kapitoly Matoušovy: „Zruší-li kdo jedno z těchto nejmenších přikázání a bude tak učit lidi, nejmenší bude nazván v království nebeském.“ V obou výrocích evangelia je tam podle 12. homilie Řehořovy „královstvím nebeským míněna přítomná církev“.

Pátým potvrzením je slovo u Lukáše 3: „Ten vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm, v jeho ruce je věječka a vyčistí své humno a shromáždí pšenici do své obilnice, ale plevy spálí neuhasitelným ohněm.“ Zde je humnem označena církev obecná, jak vykládají svatí a zvláště Augustin, který říká v poslední kapitole spisu **De fide ad Petrum**: „Co nejpevněji drž a naprosto nepochybuji o tom, že Boží humno jest obecná církev a že v ní až do skonání věku zůstane smíšeno obilí s plevami.“ A tento výrok Augustinův potvrzuje Kristovo slovo u Matouše 13: „Podobno je království nebeské člověku, který zasel dobré semeno na svém poli“, a dále: „Ať obojí spolu roste až do žně !“

K porozumění tomu, co má být pověděno, je třeba předpokládat z výroků Apoštolových, že Kristus je hlava svaté církve obecné a ona jeho tělem a každý předurčený jeho údem a proto částí té církve, která je mystickým tělem Kristovým, to jest tajemným, jež je řízeno vnitřní silou a působením své hlavy Krista a stmeleno a svázáno poutem předurčení. Tento předpoklad je zřejmý z Apoštolova výroku k Efezským 1: „Jej dal za hlavu nade všechnu církev, která je jeho tělo.“ Též z onoho místa, kde mluví v zastoupení předurčených - Římanům 12: „Mnozí jedno tělo jsou v Kristu“, a v Efezským 4: „On dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, některé evangelisty, jiné pak pastýře a učitele, aby svatí byli uzpůsobeni k dílu služby k budování těla Kristova.“ A níže: „Ale abychom pravdu činíce v lásce, rostli naprosto v toho, který je hlava, v Krista, z něhož celé tělo, stmelené a svázané každým sloužícím kloubem podle přiměřené činnosti každého údu, dává tělu vzrůst k jeho budování v lásce.“

Dále je třeba si uvědomit, že Kristus je nazýván hlavou církve proto, že je nejdůstojnější osobou v lidském pokolení, udílející všem jeho údům pohyb a vnímání. Jako je totiž u člověka hlava nejvýznamnější částí těla, rozuměj lidského, která udílí tělu a jeho

částem pohyb a vnímání a bez níž nemůže ani tělo ani žádný jeho úd žít vsutku přirozeným životem, tak Kristus, jsa pravý Bůh a pravý člověk, je osoba, která udílí duchovní život a pohyb své církvi a každému jejímu údů a bez jejíhož vlivu nemůže žít ani vnímat. A jako jsou v lidské hlavě soustředěny všechny smysly, tak jsou v Kristu „skryty všechny poklady moudrosti a známosti Boží“, jak je patrné z epištoly ke Kolosenským 2. Shora vyslovená myšlenka je obsažena v témž listě Apoštolově ke Kolosenským 1: „Všecko skrze něho a v něm stvořeno jest. A on je přede všemi a všecko jím trvá. A on jest hlava těla církve, který je počátek, provorozený z mrtvých, aby ve všem měl prvenství, poněvadž se zalíbilo, aby v něm všecka plnost přebývala a skrze něho aby smířil se sebou všecko.“

Jednotu pak těla církve ukazuje Apoštol v 1. listě Korinským 12, kde předně říká, že „rozdílčnost darů milosti, služeb a prací“ pochází od jednoho duchovního Pána, který působí ve všech. Milost totiž musí předcházet: ona je začátek služby u duchovních a začátek práce u laiků. Milost pak dává Duch. Pán přijímá službu a Bůh službu vyžaduje. „Jednomu,“ říká, „je Duchem dána řeč moudrosti, jinému pak řeč vědění podle téhož Ducha, jinému víra v témž Duchu, jinému dar uzdravovat v jednom Duchu, jinému konat zázračné skutky, jinému prorocství, jinému rozeznávání duchů, jinému druhy jazyků a jinému výklad řečí.“ A zdá se, že Apoštol přenáší důsledně toto devatero v témž pořadí na lidi, kteří tyto dary přijímají. Říká: „Některé ustanovil Bůh v církvi předně za apoštoly, druhé za proroky, třetí za učitele, potom ustanovil divy, dále dary uzdravování, pomocné služby, správy, různé jazyky a výklady řečí.“ Toto devatero je možno přizpůsobit dřívějšímu výčtu. A na témž místě říká Apoštol, srovnává tělo církve a jeho údy s přirozeným lidským tělem: „Neboť jako tělo je jedno a má mnoho údů, všechny údy těla pak, ač je jich mnoho, jsou jedno tělo; tak je i s Kristem.“

Je však třeba poznamenat, že je trojí shoda a trojí rozdíl mezi údy těla mystického a těla lidského. Neboť jako údy vytvářejí jedno tělo, s nímž duše je spojena, a dále jako každý úd je potřebný kterémukoli druhému údů, když si navzájem pomáhají ve svých úkolech, tak je tomu s údy církve silou obecnství a poutem lásky. Za třetí pak jako se údy těla věnují svým úkolům, tak i údové církve, neboť podle Chrysostoma ve spisu **De opere imperfecto** je člověk jako kniha, do níž je vepsáno celé křesťanské náboženství. Jako je tedy úzká souvislost mezi hlavou a nohama, tak jsou spolu spojeny rozum a cit. A jako každý úd, ušlechtilý nebo neušlechtilý, slouží duchu bez vzájemné svárivosti, tak každý úd církve slouží Kristu beze sváru o to, kdo je vyšší a kdo je podřízený. A jako se vynikající údy nechlubí svou ušlechtilostí, ale plní svůj úkol, jak je duše řídí, k vzájemné podpoře všech údů, tak tomu má být i mezi údy církve. A jako oči a tvář nejsou při svých úkonech zakryty, aby zahalené neuvedly člověka v potupu a nepřivodily jeho zkázu, tak Kristus a apoštolové ze žáru lásky - ale zcela prosti žáru žádostivosti - nezahalili se po způsobu světa časnými věcmi. A takovými očima mají být i jejich náměstkové, všichni duchovní. Avšak méně ušlechtilé údy, za které se stydíme, jsou více utajeny a složitěji a jemněji přikryty. A tak je tomu s údy hodnými opovržení, skrze něž se vyměšují výkaly církve.

3 M. J. Hus: O církvi

Rozdíl pak mezi údy těchto těl lze určit takto: První je v tom, že jsou-li části církve spolu spojeny milostí, neohlížejí se na postavení nebo umístění polohy těla, jak to činí lidské údy. Druhý rozdíl je v tom, že jde-li o údy mystické, není rozpor, nýbrž důslednost v tom, že jeden úd koná úkoly různých druhů. Člověk totiž je jakýsi celek a proto se sluší, aby horlivě pracoval seč je. Třetí rozdíl je v tom, že i když do údů církve proudí síly z Krista, jako do údů těla proudí síly z duše, a teprve jimi nabývají povahy údů, přece ono proudění je první a činnost údů je dobrovolná, z milosti sdělená a záslužná.

Dále je třeba poznamenat, že jako je leccos v lidském těle, co není součástí samého těla, na příklad slina, hlen, výkal, hnís nebo moč, a to nepatří k tělu, poněvadž to není součástí těla, něco jiného však je být součástí v lidském těle, jako je každý jeho úd - v tomto smyslu jest něco v mystickém těle Kristově, jímž je církev, a přece to nepatří k církvi, poněvadž to není její součástí, právě tak jako každý předzvěděný křesťan, který musí být jako výkal z tohoto těla nakonec vyvržen. A tak je něco jiného patřit k církvi a něco jiného být v církvi.

A zřejmě z toho neplyne závěr: Jestliže všichni křesťané jsou v církvi, tedy patří k církvi, nýbrž naopak. Neboť víme, že plevel roste mezi obilím, že se havran živí na jednom humně s holubicí a že pleva je vnášena do stodoly se zrním. A přece je nepřeklenutelný rozdíl mezi těmito věcmi, jak jsme to znázornili na lidském těle. Tak si to máme představovat i o svaté matce církvi. K tomu směřuje text z 1. epištoly Janovy 2, kde je řečeno: „Nyní povstali mnozí antikristové. Z nás vyšli, ale nebyli z nás“, to znamená: z naší společnosti odešli (tato glosa se čte v **De penitentia** v distinkci 5.) podle milosti předurčení k životu. Neboť „kdyby byli z nás, byli by zajisté zůstali s námi“. Jako totiž přebytek z jídla vychází i z hmotných údů, ač přece není z nich, tak vyvrhelové církve, to jest lidé předzvědění, vycházejí z ní. A nebyli přece z ní jako její části, poněvadž žádná její část nemůže od ní nakonec odpadnout, protože „lásky“ předurčení, která ji samu poutá, „nikdy neodpadá“, jak říká Apoštol v 1. listu Korintským 13. A to dotvrzuje Apoštol v listě Římanům v 8. kapitole slovy: „Víme pak, že milujícím Boha všecy věci napomáhají k dobrému, totiž těm, kteří podle uložení,“ rozuměj předurčení, „povolání jsou svatí. Neboť které předzvěděl, ty i předurčil, aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, aby on byl prvorozený mezi mnohými bratřími. Které pak předurčil, ty i povolal, a které povolal, ty i ospravedlnil.“ A na závěr dlouhého důkazu říká jménem předurčených: „Jsem si jist, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani mocnosti, ani moci, ani přítomné věci, ani budoucí, ani úděs, ani hlubokost, ani žádné jiné stvoření nebude moci nás odloučit od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.“

Ještě je třeba poznamenat, že je, jak mnozí říkají, čtverý poměr křesťanů k svaté matce církvi. Jedni totiž jsou v církvi podle jména i skutečně, jako předurčení křesťané, poslušní Krista. Druzí nejsou v církvi ani skutečně ani podle jména, jako předzvědění pohané. Třetí jsou v církvi toliko podle jména, jako předzvědění pokrytci. A čtvrtí jsou v církvi skutečně, ačkoli se zdá, že podle jména jsou mimo ni, jako předurčení křesťané, které chtějí náhončí antikristovi odsoudit před tváří církve. Tak zajisté odsoudili velekněží a farizeové našeho vykupitele k nejpotupnější smrti jako nějakého rouhače, a tedy kacíře, ačkoli „byl předurčeným Synem Božím“ - Římanům 1.

Dále jest poznamenat, že žádné místo nebo lidská volba nedělá člověka údem svaté církve obecné, nýbrž božské předurčení, a to se vztahuje na každého, kdo vytrvale následuje Krista v lásce. Neboť podle Augustinova spisu **De predestinatione sanctorum** je předurčení vyvolením z milosti božské vůle, nebo jak se obecně říká: „předurčení je přípravou milosti“ v přítomném čase a slávy v čase budoucím. Podle spisu **De penitentia**, distinkce 4. **Hinc propheta**, je dvojí předurčení. „Jedno, kterým člověk je zde předzřízen k přijetí spravedlnosti a odpuštění hříchů“, avšak nikoli k dosažení života slávy. Ana toto předurčení se hodí druhá definice svrchu uvedená. Druhé předurčení je to, „kterým je člověk předurčen k dosažení života věčného v budoucnosti“. Teprve po tomto předurčení následuje první a nikoli naopak. Neboť je-li kdo předurčen k věčnému životu, vyplývá z toho důsledek, že je tedy předurčen k spravedlnosti. A dosahuje-li věčného života, tedy dosáhl spravedlnosti. Tento soud nelze obrátit. Mnozí totiž mají účast na spravedlnosti už nyní, ale protože se jim nedostává vytrvalosti, nemají podíl na věčném životě. Odtud se říká ve 4. distinkci **De penitentia**, v kapitole **Hoc ergo**: „Mnozí prý jsou předurčení zásluhou přítomné spravedlnosti, nikoli však předurčením věčného jasu.“ A Gracián opírá toto stanovisko o slovo Apoštolovo k Efezským 1:

„Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který požehnal nám všelikým požehnáním duchovním v nebeských věcech v Kristu. Jako si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli svatí a neposkrvnění před jeho obličejem v lásce, který předurčil nás k tomu, abychom se mu skrze Ježíše Krista stali syny, podle rozhodnutí své vůle k chvále slávy milosti své, kterou nás obdařil v svém nejmilejším, v němž máme vykoupení skrze jeho krev, odpuštění hříchů.“

A dále je patrné, že lidé mohou patřit k svaté matce církvi dvojím způsobem: buď podle předurčení k životu věčnému, způsobem, kterým všichni svatí nakonec patří k svaté matce církvi, anebo podle předurčení toliko k přítomné spravedlnosti, jako všichni, kteří tu a tam přijmou milost odpuštění hříchů, avšak nakonec nevytrvají.

A dále je patrné, že milost je dvojí, totiž milost předurčení k věčnému životu, od níž předurčený nemůže nakonec odpadnout. Druhá milost je podle přítomné spravedlnosti, která jednou jest a jindy chybí, hned je a hned se ztrácí. A první milost dělá syny svaté církvi obecné a dělá člověka jaksi nekonečně dokonalejším než druhá, protože svěruje nekonečné dobro k věčnému užívání. To druhá milost nezpůsobuje. Prvá dělá syny věčného dědictví, kdežto druhá dělá časné činovníky, Bohu příjemné. Odtud je pravděpodobné, že jako byl Pavel zároveň rouhačem podle přítomné nespravedlnosti a přece patřil k svaté matce církvi a zároveň byl věřící a v milosti podle předurčení věčného života, - tak byl Iškariotský zároveň v milosti podle přítomné spravedlnosti a přece nikdy nepatřil k svaté matce církvi podle předurčení věčného života, protože se mu nedostalo onoho předurčení. A tak Iškariotský, jakkoli byl od Krista vyvoleným apoštolem nebo biskupem, což je označení úřadu, přece nikdy nebyl součástí svaté církve obecné. A jako Pavel nikdy nebyl údem ďáblovým, ačkoli se dopustil některých skutků, které se shodovaly se skutky církve zlostníků, podobně Petr. Ten z dovolení Páně se dopustil tak těžké zrady, aby o to směleji vstal. Neboť jak říká Augustin, předurčeným prospívá, upadnou-li do takových hříchů.

A z toho plyne, že je dvojí oddělení od svaté církve. Prvního nelze se zbavit; tak jsou od církve oddělení všichni předzvěděni. Druhého je možno se zbavit: tak byli někteří kacíři odloučeni od svaté církve pro hřích, jehož je možno se zbavit, ale mohou se dostat Boží milostí do ovčince Pána Ježíše Krista. O takových totiž sám říká u Jana 10: „Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. I ty musím přivést.“ Měl jiné ovce podle předurčení, které nebyly z tohoto ovčince, to jest z jeho církve podle přítomné spravedlnosti, které svou milostí přivedl k životu.

A toto rozlišení mezi předurčením a přítomnou milostí je třeba silně podtrhnout, neboť někteří jsou ovce podle předurčení a vlci hltaví podle přítomné nespravedlnosti, jak dovozuje Augustin ve výkladu na Jana. A podobně někteří jsou synové podle předurčení, avšak dosud ne podle přítomné milosti. A toto rozlišení na obě strany zmiňuje Augustin ve výkladu na Jana 11, kde se praví: „Aby syny Boží rozptýlené shromáždil v jedno.“ „Kaifáš“, říká Augustin, „prorokoval jenom o národě židovském, v němž byly ovce, o nichž praví sám Pán: Nebyl jsem poslán než k ovčím zahynulým z domu Izraelského. Avšak evangelista věděl, že jsou i jiné ovce, které nebyly z toho ovčince, které měly být přivedeny... A proto dodává: A netoliko pro tento národ, nýbrž aby syny Boží rozptýlené shromáždil v jedno. Tato slova však byla řečena podle předurčení, neboť dosud nebyli ani jeho ovci ani syny Božími.“ Tak Augustin.

A k tomu se říká ve 4. distinkci **De penitentia**, v kapitole **Hoc ergo**: „Tímto způsobem nejsou syny, nemají-li podíl na věčném blahoslavenství.“ K tomu je připojeno: „Trojím způsobem jsou nazváni syny: buď jenom předurčením, jako ti, o nichž praví Jan: Aby syny rozptýlené shromáždil v jedno. Nebo předurčením a nadějí věčného blahoslavenství, jako ti, o nichž Pán praví: Synáčkové, ještě maličko s vámi jsem. Nebo

za třetí zásluhou víry a přítomné spravedlnosti, nikoli však předurčením věčného jasu, jako ti, o nichž Hospodin praví: Jestliže by pak synové jeho opustili zákon můj a v soudech mých nechodili."

(4)

KAPITOLA ČTVRTÁ

Z toho, co již bylo uvedeno, předně vyplývá, že jediný Kristus je hlavou církve obecné, která není částí žádné jiné. To je zřejmé, poněvadž je-li kdo hlavou této církve obecné, pak „je tím důstojnější nad anděly" a nad každého blahoslaveného stvořeného ducha, což přísluší jedině Kristu - Židům 1. Neboť se sluší, „aby on sám byl prvorozený mezi mnohými bratřími" - Kolosenským 8, a v důsledku toho se sluší, aby byl hlavním vůdcem právem svého prvorozenství. Tento důkaz také ozřejmuje Apoštol ke Kolosenským 1, kde říká, že Bůh „působil v Kristu, vzkřísiv jej z mrtvých a posadiv na své pravici na nebesích, vysoce nad všechnu vládu, i mocnost, i moc, i panství, i nad každé jméno, které se jmenuje netoliko v tomto věku, ale i v budoucím, a všechno poddal pod jeho nohy a jej dal za hlavu nade všechnu církev, která je jeho tělo". Z toho je jasné, že kdyby některý křesťan měl být s Kristem hlavou církve obecné - ačkoli ona nemůže být obludou, která by měla dvě hlavy stejné (to jest stejně rovnomocné), jak se říká v **Extravagentes** v bule Bonifáce VIII., začínající slovy **Unam sanctam**: „Má tedy jedna církev jedno tělo a jednu hlavu a nikoli dvě hlavy jako obluda" - bylo by nutné připustit, že křesťan, který by byl takovou hlavou té církve, byl by Kristus. Nebo jinak pověděno, muselo by se připustit, že Kristus je nižší než křesťan a je jeho pokorným údem. A protože to je nemožné, je závěr jasný. Odtud svatí apoštolové svorně vyznali, že jsou sluhý této hlavy a pokornými služebníky církve, jeho nevěsty. Nikdy se však žádný z apoštolů neopovážil tvrdit, že byl hlavou nebo ženichem jmenované církve, protože to by bylo znamenalo cizoložit s nebeskou královnou a troufale si osobovat jméno důstojenství a úřadu, důstojenství, vzhledem k věčnému předurčení, a úřadu, k němuž Bůh podle věčného určení Krista ustanovil, aby svrchovaně řídil svou nevěstu. To také vysvětluje z listu blaženého Augustina Dardanovi, v němž píše: „Sama totiž má pouze jedinou hlavu," rozuměj, která ji řídí, předčí a dává jednotný příklad jak duchovní, tak světské vlády.

Proto můžeme chápat hlavu církve v dvojím smyslu, buď jako vnitřní nebo jako vnější hlavu. Jako vnitřní hlava je hlavní osobou téže církve, a to dvěma způsoby: buď že spravuje (jako král) tělesné statky této církve, anebo že řídí (jako biskup) duchovní statky. Jako vnější hlava je osobou, která spravuje lidi poddané jeho přirozenosti, sama však nepatří do jejich počtu. A tu, pokud je svým vlivem řídí, nazývají hlavou. A tak je Kristus vnější hlavou každé dílčí i obecné církve podle svého božství a je vnitřní hlavou obecné církve podle svého lidství. A tyto dvě přirozenosti, božství a lidství, jsou jeden Kristus, který jest jedinou hlavou své nevěsty obecné církve, jež je souhrn předurčených. Tento souhrn je tím člověkem, který „sestoupil s nebe a vstoupil na nebe", jak praví Jan v kapitole 3., nikoli ve svém celku, ale ve své hlavě, jehož sestoupení nebylo pohybem z místa na místo, nýbrž vtělením neboli zmařením sebe. A jeho vstoupení na nebesa bylo prostorovým pohybem, kterým táhne za sebou ostatní části těla.

Z toho je zřejmé, že není v rozporu, má-li dílčí církev více hlav. Může mít zajisté tři hlavy: totiž božství, Kristovo lidství a hlavního vůdce, jehož jí Bůh určil, aby jí vládl. Ale tyto hlavy jsou ve vzájemné podřízenosti, protože božství je nejvyšší, Kristovo lidství prostřední a hlavní vůdce nejnižší. Církev obecná pak, jak bylo řečeno, má dvě hlavy: jednu vnější, to je božství, a druhou vnitřní, to je lidství.

A dále lze z těchto slov vidět, že Kristus byl hned od počátku světa podle svého božství vnější hlavou církve až do vtělení. Od vtělení však je vnitřní hlavou církve podle svého lidství a tak celá svatá církev obecná vždycky měla a má Krista za hlavu, od něhož nemůže odpadnout, poněvadž je nevěstou, připoutanou trvalou láskou ke své hlavě. Neboť u Jeremiáše 31 říká ženich právě církvi: „Trvalým milováním jsem tě zamiloval a proto s milosrdenstvím přitáhl jsem tě k sobě.“ Od začátku tedy byl ženich své církvi neustále přítomen podle božství, a později byl přítomen svatým otcům podle lidství. K tomu připomíná Augustin vykládaje slova „mlád jsem byl a zestaral jsem“ ze Žalmu 36. toto: „Pán totiž sám byl ve svém těle, jímž jest církev, mladší než první lidé, a hle, již zestárl. Víte, uznáváte a rozumíte, poněvadž v tom stojíte, a tak jste uvěřili, že Kristus je naše hlava a my tělo té hlavy. Zdali toliko my a ne také ti, kteří byli před námi? Všichni, kdo byli od začátku věků spravedliví, mají Krista za hlavu. Uvěřili, že přijde ten, o němž věříme, že již přišel, a tak sami byli uzdraveni vírou v něho, jako i my. A tak se měl stát sám hlavou vši obce Jeruzalémské tím, že obsáhl počet všech věřících od počátku až do skončení, a připojil také zástupy a vojska andělů, aby tak vznikla jedna obec pod jedním králem a jedna jakás říše pod jediným vladařem, šťastná v trvalém míru a spáse, chválící Boha a bez konce blahoslavená. Tělo zajisté Kristovo, jímž jest církev, bylo tak jako každý mladý člověk, a hle, teď už na konci věku je v plodném stáří, poněvadž o ní bylo řečeno: Ještě rozmnožení budou v plodném stáří. Rozmnožila se mezi národy a je jeho hlasem.“ Z těchto Augustinových slov vyplývá, jak je Kristus hlavou církve svaté, o němž otcové věřili, že přijde ve svém lidství, aby se stal jejich hlavou způsobem lidským ten, kdo jim býval přítomen způsobem božským. A v té hlavě jsou sjednoceni všichni vyvolení se svatými anděly.

Za druhé vyplývá na námitku z toho, co již bylo řečeno, že žádný předzvěděný není údem svaté matky církve obecné. Neboť svatá matka církev obecná je od počátku světa pouze jedna a tu výlučně po soudném dni objala pravice ženichova z trvalé lásky, jak je zřejmé z toho, co bylo výše pověděno, i z právě uvedeného výroku Augustinova. A protože ona nebude mít po soudném dni jiné údy než ty, které má a bude mít přede dnem soudu, a všichni kdo mají být spaseni po dni soudu, jsou předurčení, tedy žádný z nich není před soudným dnem předzvěděný. A v důsledku toho žádní předzvědění nebyli údy církve, nevěsty Kristovy. A je-li tomu tak s jedním předzvěděným stejně jako s druhým, platí závěr, že žádný předzvěděný není údem svaté matky církve obecné.

Stejně nemožné jest, aby kdy Kristus nemiloval svou nevěstu nebo některou její část, když ji nutně miluje jako sebe samého. Avšak je nemožné, aby v tomto smyslu miloval nějakého předzvěděného, a je tedy nemožné, aby některý předzvěděný byl údem této církve. Předchozí závěr je zřejmý z oné proslulé zásady, že Bůh nemůže poznat nebo milovat něco znovu, jak říká Augustin v 6. knize **De Trinitate**. Bůh totiž nemůže začít nebo přestat něco poznávat ani vyvolat čin vůle, protože je jednak neproměnný, jednak také, že by božské poznání nebo chtění záviselo na vnějším světě více než naše.

Z toho je vidět, že Kristus miluje celou církev jako sebe samého, poněvadž tak ji bude jednou, rozuměj po soudném dni, milovat, až bude s ním kralovat, jak je patrné z postupu Písně písní. Jinak by totiž nedošlo k pravému manželství z trvalé lásky Kristovy a z jeho souhlasu k božskému sňatku, kdyby ženich, který tvoří s nevěstou jednu osobu, ji nemiloval jako sebe samého. K tomu totiž říká Apoštol v listu k Efezským 5: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, očistiv ji obmytím vodou v slovu

života, aby ji sobě postavil slavnou církev bez poskvrny a vrásky nebo čehokoli takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná." Proto říká Bernard ve 12. kázání na Píseň: „Církev je dražším tělem Kristovým než to, které vydal na smrt." Z těchto výroků je patrné, že Kristus vždycky musí milovat svou nevěstu svatou církev tak, jak ji bude milovat po soudném dni. A z téhož důvodu nenávidí každého předzvěděného tak, jak to bude činit po dni soudu. Poněvadž pak Bůh dokonale ví, k jakému konci spěje každý předzvěděný, a jak veliké pokání učiní všichni ti předurčení, kteří padnou, ale potom budou Bohu navždy milí, je zřejmé, že každého předurčeného provinilce miluje více než kteréhokoli předzvěděného, ať už má jakoukoli časnou milost. Vždyť chce, aby předurčený měl trvalé blahoslavenství a předzvěděný aby měl trvalý oheň, jak vysvětluje Žalm: „Nenávidíš všechny, kdo činí nepravost."

Předzvědění tedy nepatří ke Kristovu tělu, poněvadž jejich pýcha, s níž nenávidí Boha, vynořuje se stále znova z jejich krajní nekajícího. Neboť blažený Augustin říká v 53. kázání **De verbis Domini**: „Pokorná hlava a pyšný úd ? Nikoli. Kdo miluje pýchu, nechce patřit k tělu, jehož hlavou je Kristus." A v 50. kázání téhož kazatele: „Kristus, který v sobě zahrnuje všechny dobré pastýře, pravdivě mluví o každém pastýři, když pravdivě říká: Já jsem jeden a se mnou v jednotě jsou všichni."

Předzvěděný však, poněvadž je údem ďáblovým, není ústrojně svázán s touto hlavou. A též Augustin v 3. knize **De doctrina christiana** v kapitole 32., když ukázal, že Kristus a jeho tělo, jímž jest církev, jsou jedna osoba, plísnil Tyconia za to, že ve svém druhém pravidle nazývá celý lidský rod rozdvojeným tělem Páně. „Neprávem jej tak nazýval," praví, „neboť opravdu není tělem Páně, co s ním nebude na věky. Avšak měl spíše mluvit o pravém a smíšeném těle Páně, nebo o těle pravém a domnělém, poněvadž je nutno říci, že pokrytci s ním nejsou nejen na věky, ale už ani nyní." Hle, jak jasně ukázal tento svatý, že předzvědění vpravdě nepatří ke Kristově církvi !

A v **De penitentia**, v distinkci 4., v kapitole **Si ex bono** dovozuje, že nikdo nepatří ke království Kristovu, jímž jest církev, není-li vpravdě synem, jehož mu Otec dal, a o tom Jan v 3. kapitole říká, že je nutné, „aby nezahynul, ale měl život věčný". Proto tam praví: „Nedejme se znepokojit, že některým svým synům nedává tuto vytrvalost. Tak tomu naprosto není, jestliže patřili k těm předurčeným a podle jeho uložení povoláním, neboť ti jsou vpravdě syny zaslíbení. Žijí-li však zbožně, nazývají se synové Boží, kdežto ty, kteří budou žít bezbožně a v téže bezbožnosti zemřou, nenazývá syny."

A na témž místě vykládá slovo „Z nás vyšli, ale nebyli z nás" z 1. Janova listu 2, znovu praví: „Nebyli z počtu synů, ačkoli měli víru synů. Poněvadž ti, kdo jsou pravými syny, jsou předzvěděni i předurčení, jsou připodobněni obrazu Syna Božího a podle uložení povolání jsou svatí, aby byli vyvolenými. Neboť nehýne syn zaslíbení, ale syn zatracení. Byli tedy povoláni z množství, ale nebyli z malého počtu vyvolených." A tamtéž níže: „Od počátku totiž věděl, kdo jsou věřící a kdo ho zradí. A říkal: Proto jsem vám řekl, že žádný nemůže přijít ke mně, leč by mu bylo dáno od mého Otce. A od té doby mnozí z jeho učedníků odešli zpět a již s ním nechodili." Což nebyli podle evangelia i tito nazváni učedníky ? A přece nebyli vpravdě učedníky, protože nezůstali v jeho slovu, jak sám praví: „Jestliže zůstanete v mém slovu, jste mými učedníky." Protože tedy neměli vytrvalost, jako nebyli vpravdě Kristovými učedníky, tak ani nebyli vpravdě Božími syny, ačkoli se na čas jimi zdáli a nazývali se tak. Nazýváme tedy vyvolenými a učedníky Kristovými a syny Božími ty, kteří jsou toho hodni, a na nichž vidíme, že zbožně žijí jako znovuzrození. Teprve pak jsou opravdu tím, čím se nazývají, zůstanou-li v tom, proč se tak nazývají. Nemají-li však vytrvalost, to jest nezůstávají-li v tom, čím začali být, nenazývají se vpravdě jménem, které z nich činí to, co nejsou. Neboť nejsou tím v očích toho, jemuž je známo, čím se stanou, totiž z dobrých zlí." Tak Augustin. Hle, ukazuje

jasně, jak mnozí jsou v církvi pokládáni od lidí za vyhlášené syny, ačkoli vůbec nepatří k církvi, protože nejsou vpravdě syny Božími předurčenými k životu v slávě.

A totéž vysvětluje z 9. homilie Chrysostomovy ve spise **De opere imperfecta**. Praví: „Kdo byli Boží, nemohli zahynout, protože je z Boží raky nemůže nikdo vychvátit.“ To plyne také ze slova u Jana 10: „Ovce mé hlas můj slyší a já je znám a následují mne. A já jim dávám život věčný a nezhynou na věky, a nikdo je nevytrhne z mé ruky.“ A tam dále dokazuje nejlepší učitel Kristus na nesmírném daru Otcově, kterým je Duch svatý, že se to nikomu nepodaří, protože jeho Otec je všemohoucí a nikdo nemůže nic z jeho ruky vytrhnout. Avšak protože Kristus a jeho Otec jsou jedno s Duchem svatým, který je jeho darem, jímž je církev s ním spojena, proto nemůže nikdo vytrhnout jeho ovce z jeho ruky. Neboť jím byl od věků každý jednotlivý úd církve vyvolen za nevěstu. Neopustí zajisté nikoho takového. Nebýt tomu tak, byl by jej neprozřetelně vyvolil k slávě. A k tomu směřuje v 1. Janově epistoletě v kapitole 2. závěr velkého filosofa, když říká o předzvěděných, kteří jen na čas setrvali v milosti: „Kdyby byli z nás, byli by zůstali s námi.“ Tato podmiňovací věta není zajisté nemožná nebo kacířská, poněvadž byla vytvořena Duchem svatým, podle výroku u Matouše 10: „Neboť nejste to vy, kteří mluvíte, ale Duch Otce vašeho, který mluví ve vás.“ A totéž má na mysli Apoštol v listě k Římanům 8, jak jsem uvedl shora, kde dokazuje mluvě o sobě a o předurčených údech církve, že žádné „stvoření nebude moci je odloučit od lásky, která jest v Kristu Ježíši.“ Ta nevývratně spojuje jeho údy, protože „lásky“ předurčení „nikdy neodpadá“ -1. Korintským 13. Proto říká Apoštol v listu k Římanům 8: „Vy pak nejste v těle, ale v Duchu, jestliže ovšem Duch Boží ve vás přebývá. Jestliže pak kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho.“ A rozumí tím, že není částí jeho těla.

A namítá-li se, že předzvěděný, pokud dočasně žije v lásce, má toto pouto a tedy jednotu s Kristem, tak jako předurčený, který žije v zločinu, nemá toto pouto a tedy ani jednotu Kristovu - je jasné, že jako je třeba v lidském těle rozeznávat vlhkost tekoucí a vlhkost základní, tak v mystickém těle Kristově je třeba rozeznávat milost podle přítomné spravedlnosti a milost dokonanou. Jako hlízy narostly v těle tekoucí vlhkostí, ale ústrojně k němu nepatří, protože jsou zcela jiné povahy, tak je tomu i s údy ďáblými, i když na čas narostly podle přítomné milosti. Avšak předurčení, i když jsou na čas zbaveni tekoucí milosti, přece mají základní milost, od níž nemohou odpadnout. A tak už nyní spravedliví předurčení pro dvojí milost jsou spoutáni dvojnásobným poutem. Ale proti tomu jsou námitky. Z toho, co jsme pověděli, plyne totiž, že je třeba připustit, že týž člověk je současně a zároveň spravedlivý i nespravedlivý, věřící i nevěřící, pravý křesťan i kacíř, ve zvláštní milosti i bez milosti (to jest bez lásky). A to platí i o jiných protichůdných označeních, z nichž vyplývá zjevný protiklad.

Zde prý je nutno připustit, že týž člověk je současně a zároveň spravedlivý i nespravedlivý. Ale s tím je v rozporu, že by byl současně a zároveň spravedlivým i nespravedlivým, pokud jde o totéž, jako je v rozporu, že by protichůdné vlastnosti byly současně a zároveň v téže osobě, pokud jde o totéž. A tak svrchu uvedená označení si pro dvojsmyslnost neodporují, když podle Filozofa může být v rozporu jenom jedno s jedním. A tak týž člověk je spravedlivý z milosti předurčení i nespravedlivý pro neřest, které se může zbavit. Takový byl Petr, když zapíral Krista, a Pavel, když ho pronásledoval. Ti totiž tehdy nevypadli z lásky předurčení, a proto byli podle ní v milosti, a tak spravedliví. Že však tehdy byli v zločinu a tak zbaveni časné tekoucí milosti, proto byli nespravedliví. A jestliže se namítne, že tedy tehdy byli nikoli spravedliví, a proto nebyli spravedliví vůbec, popírá se tím první závěr. Neboť závěr, který vzniká usuzováním z nedostatku nějaké věci na její úplné popření, platí pouze omezeně. Uvedu příklad: Petr a Pavel byli nespravedliví, nebyli tedy podle přítomné milosti spravedliví. A to je pravdivý závěr, jakože se po pravdě připouští, že byli spravedliví podle milosti předurčení a nebyli spravedliví podle přítomné milosti. Podobně

byl Pavel věřící jako předurčený i nevěřící jako pronásledovatel, a byl Izraelským podle předurčení i rouhačem podle přítomné nespravedlnosti, a byl v lásce předurčení i bez milosti, to jest bez lásky přítomné spravedlnosti.

A k utvrzení toho platí slovo samého Pavla, uvedené z Ozeáše v listu Římanům 9: „Nazvu nikoli lid svůj svým lidem a svou nemilovanou milovanou a tu, která nedošla milosrdenství, došlou milosrdenství. A na místě, kde jim bylo řečeno: Vy nejste můj lid, budou nazváni syny Boha živého." Tomuto a podobným místům Písma porozumějí jen ti, kdo vědí, že pouze tam dochází k rozporu, kde protiklady jsou v téže osobě, pokud jde o totéž a v témž okamžiku. Proto ti, kdo to dovedou promyslet, připouštějí, že Kristus v svatém třídní byl mrtev i živ, dokonce, jak říká Ambrož: „Umíral i neumíral", protože živ byl v duchu a zemřel v těle, umíral jako člověk a neumíral jako Bůh. A Apoštol říká v 1. listu Timoteovi 5, že „vdova, která žije v rozkoších, je mrtva," neboť žije sice v těle, ale nežije v duchu.

A je zřejmé, že z toho, co jsme řekli, nevyplývají ani protichůdné ani si odporující závěry. Konečně je jasné, že žádný předzvěděný není opravdu částí svaté matky církve. Nazve-li svatý Tomáš nebo kdokoli jiný předzvěděného v milosti údem církve, pak mluví dvojznačně s Augustinem a se svatým Písmem, přihlížeje k běžné mluvě a k obecnému mínění církve bojující. Proto bylo shora uvedeno, co říká Augustin: „Nemají-li však vytrvalost, to jest nezůstávají-li v tom, čím začali být, nenazývají se vpravdě jménem, které z nich činí to, co nejsou. Neboť nejsou tím v očích toho, jemuž je známo, čím se stanou, totiž z dobrých zlí." Tento výrok Augustinův musí stát proti všem námitkám, v nichž se objevuje dvojznačnost.

(5)

KAPITOLA PÁTÁ

Nyní se musím obrátit k výrokům autorit, které ve třetí kapitole zněly jako námitky. K jejich porozumění však musím poznamenat, jak rozmanitě lze chápat, že lidé jsou v církvi svaté. Neboť o některých se říká, že jsou v církvi jen podle víry beztvaré, jako předzvědní křesťané zapletení do zločinů, jimž říká Pán u Lukáše 6: „Co mi říkáte: Pane, Pane, a nečiníte, co vám přikazuji ?" A u Matouše v 7. kapitole praví o nich: „Mnozí mi řeknou v onen den: Pane, Pane, což jsme v tvém jménu neprorokovali a v tvém jménu nevymítali zlé duchy a v tvém jménu nečinili mnohé divy ? A tehdy jim vyznám: Nikdy jsem vás neznal," totiž, že byste měli být spaseni. „Odejděte ode mne všichni, kteří činíte nepravost !"

Jiní jsou v církvi jen podle víry a přítomné milosti jako předzvědní spravedliví, kteří nejsou v církvi podle předurčení k životu věčnému.

Jiní jsou v církvi pouze podle předurčení, jako nepokřtěné děti křesťanů a pohané nebo Židé, kteří se stanou křesťany.

Jiní podle beztvaré víry a podle předurčení, jako předurčení křesťané, kteří nyní sice žijí v zločinech, ale navrátí se k milosti.

Jiní podle předurčení i podle přítomné milosti, jako všichni vyvolení křesťané, kteří napodobují Krista v mravech a kteří mohou ještě v tomto životě vypadnout z tekoucí milosti.

Jiní pak jsou již v církvi zvítězilé utvrzeni v milosti. Avšak všichni se dělí na předzvěděné a předurčené, z nichž první jsou konečně údy d'abla a ostatní jsou údy mystického těla, jímž je svatá církev, nevěsta Pána Ježíše Krista.

Tak v prvním výroku o síti jsou předurčení označeni dobrými rybami a předzvěděni špatnými, které odhodili. Proto říká blažený Řehoř: „Svatá církev je přirovnávána k síti spuštěné do moře jak proto, že byla svěřena rybářům," - hle, první podobnost, - „tak proto, že skrze ni je každý vytahován z vln přítomného věku do věčného království", rozuměj povoláním, „aby neutonul v hlubinách věčné smrti." - Hle, druhá podobnost. - „Shromažďuje pak ryby všeho druhu, protože volá k odpuštění hříchů moudré i pošetilé, svobodné i otroky, chudé i bohaté, silné i slabé." - Hle, třetí podobnost. - Ať se tedy falešný písař střeží vyvozovat: Svatá církev shromažďuje povoláváním lidí všeho druhu; tedy všichni povolání k víře Kristově jsou údy svaté církve, nevěsty Kristovy. Proto v závěru ukazuje blažený Řehoř na vyvolené a zavržené, když říká: „A při tom skončení", světa, „dobré ryby jsou vybírány do nádob a špatné odhazovány, poněvadž každý vyvolený je přijímán do věčných stánků, a zavržení pozbyvše světla věčného království, jsou odvlékáni do temnot zevnějších. Nyní totiž síť víry zahrnuje spolu dobré", to jest vyvolené, „i zlé", to jest předzvěděné, „jako pomíchané ryby." - Hle, čtvrtá podobnost. - „Avšak břeh svaté církve naznačuje, co zatáhla síť," rozuměj povoláváním k víře, a blažený Řehoř dodává: „A ovšem" mořské „ryby, které byly vyloveny, nemohou se proměnit. My však jsme jako zlí loveni, ale v dobrotě jsme proměňováni." Tím přisvědčil, že předurčení zlí jsou konečně proměňováni v dobré. Je tedy hlas blaženého Řehoře hlasem předurčených, kteří proniknutí zlobou jsou od svaté církve povoláni křtem nebo pokáním k dobrotě.

A tím se ozřejmuje i výklad druhého výroku o svatbě, k níž jsou shromažďováni ve víře dobří i zlí, kteří jsou smíšeni ve svaté církvi. Avšak zlí nejsou pravými syny, jako nejsou ani pravými přáteli, poněvadž nemají roucha svatebního, jímž je láska předurčení. Proto jim řekne král svatby, jako řekl jednomu: „Příteli, jak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?" K tomu říká Řehoř: „Je to velice zvláštní, nejmilejší bratři, že ho nazývá přítelem a zároveň ho odsuzuje, jako by mu rovnou říkal: Příteli a nikoli příteli, příteli ve víře a nikoli příteli ve skutcích." Tak Řehoř.

I výklad třetího výroku je zřejmý, protože „z království" svaté církve „vyberou všechna pohoršení, i ty, kteří činí nepravost", to jest hřích konečné nekajícího. Hle, tu se mluví o předzvěděných.

K čtvrtému výroku, který zní: „Zruší-li kdo jedno z těchto nejmenších přikázání", říká případně blažený Augustin ve výkladu na Jana k poslední kapitole jeho evangelia: „Šimon Petr vytáhl síť na zem plnou velikých ryb, bylo jich stotřiapadesát", toto: „Zruší-li kdo jedno z těchto nejmenších přikázání a bude učit lidi, nejmenší bude nazván v království nebeském. Kdo by pak činil i učil, ten bude nazván velikým v království nebeském. Ten tedy bude zahrnut do počtu velikých ryb. Onen nejmenší pak, který činy ruší, čemu slovy učí, může být jen v takové církvi, jakou označuje onen první rybolov, zahrnující dobré i zlé, poněvadž i ta se nazývá královstvím nebeským. A proto říká: Podobno je království nebeské síti spuštěné do moře a shromažďující ryby všeho druhu. Tím zde dává také na srozuměnou, že jde o dobré i zlé, o nichž říká, že mají být odděleni na břehu, to jest na konci věku. Potom ukázal, že ti nejmenší znamenají zavržené, kteří dobrému učí slovy, ale ruší je špatným životem, a že nebudou žít ve věčném životě ani jako nejmenší, nýbrž vůbec tam nebudou. Když řekl: Nejmenším

bude nazván v království nebeském, hned dodal: Pravím vám: Nebude-li vaše spravedlnost hojnější než zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského. Zákoníky a farizey jsou zajisté ti, kdo se posadili na stoličky Mojžíšovy a o nichž říká: Co říkají, čiňte, co pak činí, nečiňte. Neboť praví, ale nečiní. Učí v kázáních tomu, co mravy ruší. Důsledek toho tedy je, že kdo je nejmenší v království nebeském, jakým je církev nyní, nevstoupí do království nebeského, jakým bude církev jednou, protože ruší, čemu sám učí, nebude zahrnut do společenství těch, kdo činí, čemu učí, a tedy nebude v počtu velkých ryb, protože kdo by činil i učil, ten bude nazván velikým v království nebeském. A protože ten bude veliký, bude tam, kde ten nejmenší nebude. Neboť do té míry tam budou velcí, že kdo tam je menší, rozuměj v království nebeském, bude o to větší, oč jsou... velcí zde, kde síť shromažďuje dobré i zlé. Odtud ti, kdo činí dobré, jemuž učí, budou v oné věčnosti nebeského království větší. Rybami jsou označováni ti, kdo jsou určeni na pravici a ke vzkříšení života." Tak Augustin.

Jeho slova obsahují touž myšlenku jako slova Řehořova, že církev zahrnuje vyvolené i předzvěděné ve víře.

Za druhé, že ti, kdo v církvi učí a drží stolice hodností a ruší Boží přikázání, jsou zavržení. Neboť říká: „Potom ukázal, že ti nejmenší znamenají zavržené, kteří dobrému učí slovy, ale ruší je špatným životem, a že nebudou žít ve věčném životě ani jako nejmenší, nýbrž vůbec tam nebudou."

Za třetí, že věrní křesťané, kteří skutkem naplňují přikázání Boží, jsou velcí v svaté církvi Boží, kdežto představení preláti, kteří ruší přikázání, jsou nejmenší. A jsou-li předzvěděni, nebudou v Božím království. Ať tedy zrudnou studem uředníci antikristovi, kteří žijí v rozporu s Kristem a tvrdí, že jsou největšími v svaté církvi Boží a veřejně nazývají zpupné, kteří se vzdali lakotou a světskou nadutostí, hlavami a tělem svaté církve, ačkoli podle Kristova evangelia se mají nazývat nejmenší.

Za čtvrté, že stotřiapadesát velkých ryb vylovených po pravé straně lodi představuje předurčené, mezi nimiž ti, kdo učili a činili přikázání Boží, jsou při rovnosti ostatních podmínek větší.

Při pátém tvrzení, vzatém z evangelia: „Ten vás křtíti bude Duchem svatým" atd., se připouští, že církev svatá je humno Páně, na němž jsou nyní smíseni podle víry dobří i zlí, předurčení i předzvěděni, předurčení jako pšenice, předzvěděni jako plevy. První mají být shromážděni do obilnice nebeské vlasti, ostatní spáleni neuhasitelným ohněm, jak praví evangelium i Augustinův výklad. Avšak jako pleva zůstává vždycky plevou, tak předzvěděný zůstává vždy předzvěděným. I kdyby byl někdy v milosti podle přítomné spravedlnosti, přece nikdy není částí svaté církve. A jako pšenice vždy zůstává pšenicí, tak předurčený vždy zůstává předurčeným a údem církve. I když někdy vypadne z milosti přistupující, nikdy však z milosti předurčení. Proto se praví v 32. oddíle ve 4. kvestii, v kapitole **Recurrat** slovy Augustinovými: „A tak ať už zdánlivě prodlévají uvnitř, nebo ať jsou zřejmě venku, co je tělo, tělo jest. Ať už setrvávají na humně ve své neplodnosti, nebo ať jsou v náporu pokušení jakoby větrem vyneseni, co je pleva, pleva jest. A vždycky je oddělen od jednoty té církve, která nemá poskvrny ani vrásky, i ten, kdo se v tělesné zatvrzelosti přimísí ke shromáždění svatých. A přece nad nikým nemáme zoufat, ať už se jeví takovým uvnitř, anebo je navenek zjevným odpůrcem." Tak Augustin. Případně zajisté praví Křtitel Páně, že „vyčistí", totiž v den soudu, „své humno", to jest církev svatou, „a shromáždí pšenici do obilnice", to jest předurčené do vlasti. „Ale plevy", to jest předzvěděné, „spálí neuhasitelným ohněm".

Proto říká Augustin v poslední kapitole spisu **De fide ad Petrum**, jak bylo uvedeno: „Co nejpevněji drž a naprosto nepochybuj o tom, že Boží humno jest obecná církev a že

v ní až do skonání věku zůstane smíšeno obilí s plevami. A proto také jsou smíšeni zlí s dobrými při přijímání svátostí a v každém stavu ať duchovním nebo laickém jsou současně dobří i zlí." A níže: „Avšak při skonání světa mají být dobří odděleni od zlých i tělesně, až přijde Kristus s věječkou v ruce a vyčistí své humno a shromáždí pšenici do obilnice. Ale plevy spálí neuhasitelným ohněm, až spravedlivým soudem oddělí spravedlivé od nespravedlivých, dobré od zlých, přímé od zvrácených. Dobré postaví na pravici a zlé na levici. A ústy jeho spravedlivého a věčného soudu bude vynesena trvalý a nezměnitelný rozsudek; i půjdou bezbožní do ohně věčného, spravedliví pak do života věčného. Bezbožní navždy budou hořet s ďáblem, spravedliví pak budou kralovat bez konce." Tak Augustin.

A z výkladů svatých je patrné, jak v Kristových podobenstvích špatné ryby, zlí hodovníci na svatbě, člověk neoděný na svatbě rouchem svatebním, plevy, koukol, špatné símě, zlý strom, bláznivé panny a kozli znamenají předzvěděné. Naproti tomu způsobem právě opačným dobré ryby, dobří hodovníci, člověk oděný v roucho svatební, pšenice, dobré símě, dobrý strom, opatrné panny a ovce znamenají předurčené.

Když to věřící vezme v úvahu, má se uvarovat tohoto důsledku: Předzvědění jsou ve svaté církvi Boží, jsou tedy její částí. Neboť bylo řečeno, že něco jiného znamená být v církvi a něco jiného patřit k církvi, nebo být částí či údem církve. Jako nenásleduje: Pleva nebo koukol jest v pšenici nebo je smíchána s pšenicí, pleva jest tedy pšenicí - tak to neplatí ani v našem případě. Podobně jako nenásleduje: Výkal nebo vřed jest v lidském těle, tedy je jeho částí - tak nenásleduje: Předzvěděný je v mystickém těle církve, je tedy jeho částí.

Rovněž tento důsledek neplatí: Tento člověk je v milosti podle přítomné spravedlnosti, je tedy částí nebo údem svaté církve obecné. Avšak platí správný důsledek: Tento člověk je v milosti předurčen, je tedy částí nebo údem církve svaté.

A zase neplatí tento důsledek: Petr je v zločinu, není tedy částí nebo údem svaté církve; avšak správně následuje, že tou dobou není v církvi podle milosti přítomné spravedlnosti.

A k takovým úsudkům dojdeme, rozvážíme-li, co znamená být v církvi a co znamená být údem nebo částí církve, a že údem svaté církve obecné činí předurčení, jež je přípravou milosti v přítomném čase a slávy v budoucím, nikoli však postavení nebo lidská volba ani nějaké vnímatelné znamení. Vždyť ďábel Iškariotský, aniž mu v tom bránila Kristova volba a dočasné dary milosti, kterých se mu dostalo k apoštolství či k biskupství, i přese všecko obecné mínění, že byl pravým Kristovým učedníkem, nebyl jeho pravým učedníkem, nýbrž „vlkem v roucho ovčí oděným", jak říká Augustin, a nebyl tedy ani předurčeným a tak ani částí církve, nevěsty Kristovy.

Z toho plyne, že by bylo příliš velkou opovržlivostí tvrdit o někom bez zjevení a bez úděsu, že je údem této svaté církve. Neboť nikdo není údem této církve, leč předurčený časem svým bez poskvrny a vrásky. Avšak nikdo bez úděsu nebo bez zjevení nemůže tvrdit, že je předurčeným a svatým bez poskvrny a vrásky. Takový je závěr. Proto je velice podivné, s jakou drzostí ti, kdo se příliš oddali světu a příliš světácky a nezřízeně si žijí, vzdálení způsobem svého života od Krista a ještě navíc jaloví v plnění rad a příkázání Kristových, bez úděsu o sobě prohlašují, že jsou hlavami nebo tělem nebo předními údy církve, nevěsty Kristovy. Či snad věříme, že jsou bez poskvrny hříchu smrtelného a bez vrásky hříchu všedního, když obrátivše se zády ke Kristově radě zanedbali svatý úřad a skutky učí spíše pravému opaku, když přece ženich církve říká: „Po ovoci jejich poznáte je" - Matouš 7, a u Jana 10 praví: „Skutkům věřte !" a „Podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní" – Matouš Avšak proti tomu se předně namítá, že každý duchovní poznamenaný

od preláta podle běžného mínění církve charakterem nebo viditelným znamením je částí svaté matky církve a jenom společnost takových duchovních tvoří církev - antonomasticky řečeno - kterou máme obzvláště ctít, poněvadž jinak vyplývá, že křesťané neznají svou matku. Ano, nepoznávše ji, neplatili by jí hmotné povinnosti, jako obětiny a desátky. A z toho by vzešel v církvi bojující nesmírný zmatek.

Na popření předchozí námitky se zde praví: Vždyť za příklad poslouží Jidáš, který byl k službě biskupství vyvolen Kristem, jenž se nemohl mýlit. Jako předzvěděný nikdy zajisté nebyl pravým učedníkem Kristovým, jak potvrzuje Augustin, ale byl „vlkem rouchem ovčím oděným“ a vždycky byl plevou a zrnem plevele či koukolu.

Podobně se popírá druhá část předchozí námitky. Vždyť církev je antonomasticky zvána nevěstou Kristovou, která je souhrnem vyvolených, jak bylo řečeno. Jestliže totiž sám souhrn je nejvlastnější nevěstou Kristovou, pak on sám jest antonomasticky církev svatá, poněvadž jen ona je jedinká holubice a královna, stojící na pravici krále, k němuž se přivádějí panenské dívky. Jako tedy za času života kněžstva, s nímž se Kristus stýkal, samo kněžstvo, velekněží, kněží a farizeové, kněžské hodnosti, zachovávání ustanovení, která sami vyhlásili s ujištěním, že mají Boha za otce a že jsou símě Abrahamovo a že nikomu nikdy nesloužili, a všechna vážnost, jíž se jim dostalo u lidu, - to všechno nestačilo způsobit, aby toto kněžstvo vpravdě bylo svatou církví antonomasticky, když přece Kristus u Matouše 15 o nich řekl učedníkům, aby je nechali v jejich uraženosti, neboť „slepí jsou a vůdcové slepých“; tak je jisté, že dílčí společnost kněžstva není antonomasticky církví svatou jen proto, že tato společnost o sobě tvrdí, že je tou svatou církví.

Z toho je patrné, že všechny tři závěry jsou neplatné. V prvním se uvádělo, že jinak vyplývá, že křesťané neznají svou matku, neboť je třeba, abychom svou matku poznávali z víry jako církev zvítězilou. Krista, jeho matku a jeho apoštoly s blaženými anděly a mnohými svatými poznáváme z víry. Putující však a spící poznáváme dosti matně a nedokonale. „Ale když přijde to, co je dokonalé, tehdy to, co je částečné, pomine“, neboť v nebeské vlasti jasně se budeme dívat na svou matku a na jednotlivé její údy. Nechat věřící nereptá, „ale spolu raduje se z pravdy“, že svatá matka církev mu zůstává neznámá toliko zde na cestě. Neboť v tom spočívá záslužnost křesťanské víry. Vždyť podle Apoštola v listě k Židům 11 „Víra je podstata nadějných věcí a důkaz neviditelných“, to jest těch, které zde na cestě nejsou našim smyslům viditelné. Avšak důvod předurčení nebo lásky, která neodpadá, jež je rouchem svatebním, rozlišujícím úda církve od úda ďáblova, zde svými smysly nevnímáme. Neboť podle Augustina: „Činem víry jest věřiti, co nevidíš.“

Patrný je také opak druhého závěru, neboť splácíme, co jsme svaté církvi povinni, když uznávající Krista za nejvyššího velekněze vydržujeme časnými statky buď jeho služebníky, které pro jejich skutky pokládáme ve své matné víře za služebníky, anebo chudé, které matně považujeme za Kristovy údy.

A na námitku, že každý laik je povinen věřit o svých prelátech, že jsou hlavami církve a částmi církve buď podle předurčení nebo podle přítomné spravedlnosti, říkám, že laik není povinen věřit o svém představeném nic než pravdu. Je zřejmé, že nikdo není vázán věřit něco, leč co jej Bůh nabádá věřit. Avšak Bůh nenabádá člověka, aby věřil něco nepravdivého, i když příležitostně někdy vzniká něco dobrého z falešné víry, a Bůh nabádá k podstatě činu. Ale Bůh nenabádá člověka tak, aby byl klamán. Proto kdyby laik věřil o svém prelátu, že je svatým údem církve, a nebylo by tomu tak, jeho víra nebo jeho věření bylo by falešné. Pastýř je tedy povinen, aby učením ctnostných skutků poddaným připomínal, že je takový. Jestliže však poddaný nepoznává ctnostné skutky svého představeného, není povinen věřit, že je takový podle přítomné spravedlnosti, a s

úděsem a podmíněčně má věřit, že takový prostě je, totiž podle předurčení. Poznává-li však zjevně jeho provinění, má podle skutků předpokládat, že není spravedlivý, ale nepřítel Ježíše Krista.

A je jasné, že důsledek třetího závěru je mylný. Nevzniká totiž v církvi bojující žádný zmatek proto, že bez zjevení jasně nepoznáváme údy mystického těla Kristova ještě na cestě.

Avšak ještě se namítá, že podobně jako milost činí syny církve a hřích činí údem ďáblovým, nebo také nevěřícími, zdá se, že se člověk může stát údem církve, ačkoli byl předtím nevěřící, jako se z úda církve může stát úd ďáblův. Kdo by totiž pochyboval o tom, že pokud byl Iškariotský pravým apoštolem, byl také údem církve, tak jako Pavel, pokud byl rouhačem, byl oddělen od svaté matky církve? Zde se říká, že církev může být chápána v pravém nebo domnělém slova smyslu čili podle jména. V pravém smyslu, jak bylo pověděno, je totožná s předurčeními. Podle jména nazývá se církví také shromáždění předzvěděných, i kdyby bylo pokládáno za svatou matku církev z holého poblouzení křesťanů. Tak i mnozí podle světské pověsti jsou nazýváni hlavami neb údy církve, i když podle Božího předzvědění jsou údy ďábla, kteří na čas věří a potom odpadnou, anebo už teď a navždy jsou nevěřící. A takoví byli, jak bylo výše uvedeno podle Augustina, ti z Kristových učedníků, „kteří odešli zpět a již s ním nechodili“. Podobně říká Augustin o Iškariotském, jenž byl jen zdánlivě Kristovým učedníkem, ve výkladu na Jana, kde ukazuje, jak ovce uslyšely hlas Kristův: „Avšak co si máme myslet? Ti, co uslyšeli, byli to ovce? Hle, uslyšel Jidáš a přece byl vlkem. Následoval jej, avšak oděn v roucho ovčí strojil úklady pastýři.“ Tak on.

Tímto tedy způsobem se o mnohých říká v domnělém slova smyslu a podle přítomné spravedlnosti, že patří k církvi, avšak nikoli v pravém slova smyslu podle předurčení k slávě. Kdo jimi jsou, učí Augustin ve výkladu na Jana: „Zná Pán ty, kteří jsou jeho. Zná ty, kdo setrvají až ke koruně, kteří setrvají až do plamene. Zná pšenici na svém humně, zná plevu, zná osení, zná koukol. Ostatním však není známo, kdo jsou holubice a kdo havrani.“

(6)

KAPITOLA ŠESTÁ

Po výkladu o svaté církvi obecné, která je mystickým tělem Kristovým, jehož je on sám hlavou, je již třeba stručně pojednat o církvi zlostníků, která je tělem ďáblovým, jehož on je hlavou. Neboť říká blažený Řehoř ve 4. knize **Moralia**, v kapitole 9.: „Jako je náš Vykupitel jednou osobou se shromážděním dobrých - neboť on je hlava těla a my tělo této hlavy -, tak starý nepřítel je jednou osobou s celou sebrankou zavržených, protože on je řídí k nepravosti jako hlava.“ Z tohoto výroku je zřejmé, že všichni předzvědění tvoří jedno tělo. Kristus totiž u Jana v 8. kapitole říká židům, předním kněžím a farizeům, kteří byli pokládáni za hlavní představitele církve: „Vy jste z otce ďábla a chcete činit žádosti svého otce.“ Z toho vysvítá, že musí být jedno pokolení, které mezi prostým lidem bylo zlé, mezi světskými pány horší, avšak mezi preláty nejhorší; a tomu odpovídají tři úměrně protikladné stupně pokolení spravedlivých. Jestliže tedy jedno je pokolení zvrácených, je nezbytné, aby také části jednoho bezbožného člověka byly údy ďáblými; protože však nemůže být údem nebo hlavou jinak než v souvislosti s celým

nerozděleným tělem, je jasné, že je jedním tělem ďáblovým. Zatím co se tělo Kristovo nazývá mystické pro tajemství nebeského manželství mezi Kristem a církví, tělo ďáblové není v tomto smyslu mystické, nýbrž pokoutní, protože takové spojení s ďáblem vůbec neznamena službu, nýbrž bič. A tak toto tělo ďáblové má bytí přirozené, neboť podle Augustinova spisu **De natura boni** všechno zlo se musí zakládat v dobru; všechno mravní zlo tedy se zakládá v přirozeném dobru. Ale mimo přirozené bytí má toto ďáblové tělo bytí neřestné, jako mystické tělo Kristovo má bytí ctnostné. A odtud popírá blažený Augustin ve 3. knize **De doctrina Christiana**, v kapitole 32., že je jedno tělo z údů Kristových i z údů ďáblových.

A na otázku, který tvar sjednocuje údy ďáblovy v onom těle, se odpovídá, že je třeba stanovit rozdíl mezi vnějším tvarem a vnitřním znetvořením. Vnější tvarem je věčné Boží předzvědění, v němž Bůh zná a určuje, aby všichni předzvědění jako údy ďábelského těla byli spoutáni trvalým trestem. Avšak vnitřní znetvoření je konečná neposlušnost nebo pýcha či vzdor, který svatí nazývají vinou konečné nekajícnosti nebo hříchem proti Duchu svatému. A tak tentýž hřích spojuje i rozděluje. Spojuje totiž údy ďáblovy, spoutává je ve své zlobě v tartaru a odděluje je od společenství blažených, jako žár rozpouštějící směs slučuje stejnorodé prvky tím, že způsobuje vylučování každého prvku, obsaženého ve směsi. Avšak odděluje různorodé prvky tím, že rozpouští soudržnou sloučeninu a rozkládá částice směsi na jejich jednotlivé přirozené prvky. Neboť je nutno, aby se v den soudu protikladem mrazu těla ďáblové a horka lásky těla Kristova rozdělilo dvojdílné tělo podle zákona posledního tvaru, až se lehké části vynesou se svou hlavou, jež jest oheň spalující, k přirozeným příbytkům v nebesích, kdežto zemské části svou žádostivostí jako z olova spadnou do pekel. Proto říká Job 21: „V okamžiku do pekel spadli.“

Avšak proti tomu se namítá na základě svatého Tomáše, jenž říká o Kristu, že „Kristus je hlava všech lidí“ jak věřících, kteří jsou „s ním spojeni skutečně“ milostí, tak i nevěřících, kteří jsou jeho údy „pouze možností“. A potom činí rozdíl mezi předurčenými a předzvěděními, „kteří odcházejí z tohoto světa docela přestávají být údy Kristovými“.

I řeší to takto: Pokud jde o toto svědectví svatého Tomáše, zdá se mi, že je dvojznačné. Správně říká, že Kristus podle božství je vnější hlavou celého lidského pokolení, které může být souborně nazváno jedním přirozeným tělem, jemuž také Kristus podle svého lidství prokazuje dobrodiní, stejně i jako celému světu, ježto moc Kristova umučení získává celému světu jakousi druhotnou dokonalost. Tak podle svého lidství prokazuje dobrodiní celému lidskému pokolení, když trestá všechny odsouzené ať už pro nevěru, jako na příklad ty, kdo neuvěřili v Pána Ježíše Krista, ať pro zoufalství, jež měli odvrhnout a dychtit po věcech nebeských, anebo za třetí pro nerozvážný soud, kterého se měli vzdát a přilnout nakonec v lásce k Pánu Ježíši Kristu.

Z těchto slov vyplývá, v jakém smyslu je Kristus hlavou všech lidí, jakým způsobem hlavou předurčených a jak není na závalu nazývat tělo ďáblové, jež je synagogou satanovou, s jistou dvojznačností církví Kristovou vzhledem k Božímu dílu stvoření, opatrování a záchovy, avšak nikoli vzhledem k sjednocení v lásce v tom smyslu, jako se mluví o církvi Kristově, kterou si zamiloval, aby si ji učinil nevěstou bez poskvrny k trvalému objetí. Která však z nich, zda církev Kristova nebo synagoga satanová, je nebo bude početnější mezi lidmi nebo i mezi anděly, poznáme teprve, až Bůh Kristus Ježíš vynese konečný soud. Sám totiž říká u Matouše v kapitole 7: „Vcházejte těsnou branou, neboť prostranná brána a široká cesta je ta, která vede k zahynutí, a mnoho je těch, kteří vcházejí skrze ni. Jak těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokterí ji nalézají!“ K tomu říká Chrysostomus v 18. homilii: Cesta Kristova nazývá se úzká a těsná, „protože Kristus k sobě přijímá pouze ty, kdo svlékli se sebe všechny hříchy, odložili všechno břímě světských starostí a stali se prostí a duchovní.“ Tak on.

Všemohoucí Pane, jenž jsi cesta, pravda i život, Ty víš, jak málo je těch, kdo v těchto dobách chodí s Tebou. Málo je těch, kdo Tebe, svou hlavu, napodobují v pokoře a tichosti, v chudobě a čistotě, v pracovitosti a trpělivosti. Otevřela se cesta satanova a mnozí krácejí po ní. Přispěj maličkému stádcí svému, aby Tě nezrazovalo, ale cestou úzkosti Tě následovalo až do konce.

(7)

KAPITOLA SEDMÁ

Poněvadž bylo řečeno, že Kristus sám je hlavou svaté církve obecné a že všichni předurčení minulí i budoucí jsou jeho mystickým tělem a že každý z nich je údem téhož těla, zbývá ještě v krátkosti se podívat na to, zda římská církev je onou svatou církví obecnou, nevěstou Kristovou. I zdá se, že ano, protože svatá církev obecná apoštolská je jediná, ta však není jiná než římská. Je tedy pochybný výrok správný. První část tvrzení je zřejmá ze slov papeže Bonifáce, který říká v **Extravagantes**: „Sama víra nás naléhavě nutí věřit a držet, že jedna jest svatá církev obecná a apoštolská." A podobně je zřejmá druhá část tvrzení z téhož dekretálu, v němž se praví: „Církev jedna a jediná má jedno tělo a jednu hlavu, nikoli dvě hlavy jako obluda - Krista totiž a Kristova náměstka Petra a Petrova nástupce, protože Pán říká samému Petrovi: Pas ovce mé. Praví to všeobecně a nikoli jednotlivě ‚ty‘ nebo ‚ony‘; tím se rozumí, že mu svěřil všechny. Jestliže tedy Řekové nebo jiní o sobě říkají, že nebyli svěřeni Petrovi a jeho nástupcům, vyznávají tím, že nutně nepatří k ovčím Kristovým, když přece Pán říká u Jana, že je jeden ovčinec a jeden pastýř." Nuže, z toho je patrné, že svatá církev římská je ona svatá církev obecná, neboť vzhledem k jednomu pastýři všichni jsou ovce Kristovy a jeden ovčinec. A to má na mysli zmíněný dekretál, který končí takto: „Dále prohlašujeme, tvrdíme a definujeme, že všechno lidské stvoření vůbec musí se pod ztrátou spásy naprosto podrobit římskému veleknězi." Jestliže tedy každý člověk je podle tohoto výměru nutně poddán římskému veleknězi, je uvedený předpoklad správný.

Proti tomu svědčí: Římská církev je církví, jejíž hlavou je papež a tělem kardinálové, kteří tvoří tuto církev; ale tato církev není svatou církví obecnou a apoštolskou. Je tedy pochybný výrok nesprávný. První návěst je jasná z výroků některých doktorů, mezi nimiž je i ten, že „papež je hlavou římské církve, tělem pak sbor kardinálů." A druhá návěst je zřejmá z toho, že papež s kardinály nejsou souhrnem všech předurčených.

Abychom této látce porozuměli, je třeba uvážit toto evangelium Matoušovo v 16. kapitole: „Šimon Petr řekl: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. A odpovídaje Ježíš řekl mu: Blahoslavený jsi, Šimone Barjona, neboť tělo a krev ti to nezjevilo, ale Otec můj, který je v nebesích. A já pravím tobě, že ty jsi Petr a na té skále zbuduji svou církev a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského. A co svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i v nebesích."

V tomto evangeliu se naznačuje Kristova církev, její víra, základ a moc. Církev slovy: „Zbuduji církev svou." Víra slovy: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého." Základ slovy: „A na té skále zbuduji." Moc slovy: „Tobě dám klíče království nebeského." A o těchto čtyřech bodech, totiž o církvi, o víře, o základu a o moci církve stručně pojednám.

Pokud jde o první bod, lze předpokládat z toho, co bylo shora vyloženo, že kromě pojetí církve v domnělém smyslu nebo podle jména, lze mluvit o církvi trojím způsobem. Jednou totiž je církev shromáždění nebo sbor věřících zčásti nebo dočasně nebo čistě podle přítomné spravedlnosti. A takto patří k církvi předzvěděni potud, pokud jsou v milosti. Avšak tato církev není ani mystickým tělem Kristovým, ani svatou církví obecnou, ani její částí.

Za druhé lze užít pojmu církev nerozlišeně pro předurčené i předzvěděné, pokud jsou v milosti podle přítomné spravedlnosti. A tato církev má jen částečnou, nikoli však celkovou účast na svaté církvi Boží, a tato církev se nazývá smíšeně zrnem i plevou, obilím i koukolem, královstvím nebeským, které je podobné síti spuštěné do moře a shromažďující ryby všeho druhu, a královstvím nebeským, které je podobné deseti pannám, z nichž pět bylo bláznivých a pět opatrných, jak bylo shora pověděno. A tuto církev nazval bludně Tyconius „dvoudílným tělem Páně“, jak je patrné z 3. knihy spisu **De doctrina christiana**, z kapitoly 32. Neboť předzvěděni nejsou tělem Páně nebo jeho částí.

Za třetí lze užít pojmu církev pro sbor předurčených, ať už jsou v milosti podle přítomné spravedlnosti nebo nejsou. A v tomto smyslu je církev článkem víry, o němž mluví Apoštol v listě Efežským 5 slovy: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vodou v slovu života, aby ji sobě postavil slavnou církev bez poskvrny a vrásky nebo čehokoli takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná.“

A tuto církev nazývá Spasitel v evangeliu již uvedeném svou církví, když říká: „Na té skále zbuduji svou církev.“ Že tuto církev tak nazývá, je hned patrné z připojených slov: „A brány pekelné ji nepřemohou.“ Protože tedy Kristus je skálou a základem oné církve, na němž je podle předurčení založena, nemohou ji nakonec přemoci pekelné brány, to jest násilí nebo urážky pronásledujících tyranů nebo úkladných duchů. Neboť Kristus, král nebes a ženich této církve, je mocnější než kníže tohoto světa. Proto, aby ukázal svou moc, předzvěděni i předurčení, jímž mocně svou církev buduje, ochraňuje, předvídá a předurčuje, a aby dal své církvi naději k vytrvalosti, připojil: „A brány pekelné ji nepřemohou“. K tomu říká Lyra: „Z toho vyplývá, že církev nespočívá na lidech, kteří mají moc nebo církevní či světské důstojenství, poněvadž mnohá knížata, velekněží i jiní lidé nižších hodností odpadli od víry.“ Tak on. A tento výrok do určité míry osvětluje osoba Jidáše Iškariotského, apoštola i biskupa, který byl také při tom, když Kristus řekl: „Na té skále zbuduji svou církev a brány pekelné ji nepřemohou.“ On zajisté nebyl zbudován na Kristu skále podle předurčení. Proto ho nakonec brány pekelné přemohly.

Zdá se však, že podle uvedených slov Páně se církví rozumějí zvláštním jakýmsi způsobem všichni, kdo po jeho zmrtvýchvstání měli být na něm zbudováni skrze víru a zdokonalující milost. Neboť Petrovi, který zosobňoval obecnou církev a vyznal tuto víru: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého,“ řekl uznale: „Blahoslavený jsi, Šimone Barjona.“ A toto uznání se týká Petra i celé církve svaté, která je blahoslavená na cestě, od počátku vyznávajíc pokorně, poslušně, milostně a odhodlaně, že Kristus je Syn Boha živého. Avšak tuto víru o tak skrytém článku nezjevilo „tělo“, to jest světská moudrost, „ani krev“, to jest čiré poznání filosofické, nýbrž Bůh Otec způsobem jedinečným. Pro tak jasné a pevné vyznání řekla tedy Skála Petrovi: „A já pravím tobě, že ty jsi Petr“, to znamená vyznavač pravé skály, která je Kristus, „a na té skále“, kterou jsi vyznal, to jest na mně, „zbuduji“ skrze pevnou víru a zdokonalující milost „svou církev“, to jest sbor předurčených, kteří po práci byli určeni k slávě. Proto „ani brány pekelné ji nepřemohou“.

Ze slov Spasitelových ještě vyplývá, že jedna je církev, když praví „církev“. Za druhé, že je Kristova, když praví „mou“. Za třetí, že je svatá, když praví „a brány pekelné

ji nepřemohou". Z toho dospíváme k závěru, že jedna je svatá církev Kristova, které se řecky říká katolická, latinsky obecná, a apoštolská, protože byla od apoštolů utvrzena slovy i skutky a „byla založena na skále Kristu", jak říká Jeroným v úvodě ke knize Zjevení.

Odtud předpokládám, že tato církev se nazývá svatá církev římská, neboť Dekret v 21. distinkci říká: „Jakkoli všechna církev obecná na světě uzavřela jediné manželství s Kristem, přece svatá církev římská obecná a apoštolská byla mnohými synodálními ustanoveními postavena nad ostatní církve", což dokazuje slovem z Matouše v 16. kapitole: „Ty jsi Petr a na té skále zbuduji církev." A tuto církev nazývá později „církví římskou, první stolicí apoštolskou bez poskvrny a vrásky". Za tuto církev nemůže být pokládán určitý papež s určitými kardinály i s celým svým domem, když oni vesměs odcházejí a přicházejí. Proto říká nad tímto textem Glosa: „Dovozuje se, že kdekoli jsou dobří lidé, tam je církev římská." A tento důkaz by poskytoval věřícím spolehlivé hledisko k poznání, kde je církev římská. A v tomto smyslu chápeme Dekret v oddíle 24., v kvestii 1., v kapitole **A recta**, kde o římské církvi mluví kánon takto: „To je svatá a apoštolská církev Kristova, matka všech církví, o níž je dokázáno, že z milosti Boha všemohoucího nikdy nezbloudila ze stezky apoštolské tradice a nepodlehla zvrácenostem kacířských novot." A zde je patrné, že tomu nelze rozumět o každém papeži a jeho dvořanech. Proto říká Glosa: „Táži se tedy, o které církvi rozumíš, že nemůže zbloudit?" Vždyť je jisté, že papež může bloudit, jak dokládá distinkce 19. v kapitole **Anastasius** a distinkce 40. v kapitole **Si papa**. Tedy ani on sám, ani jeho celý dům není onou církví, o níž se zde říká, že nemůže bloudit. Proto říká Glosa: „Samo shromáždění věřících se zde nazývá církví." A tak také rozumíme výroku blaženého Jeronýma, uvedenému v 24. oddíle, v kvestii 1., v kapitole **Haec est fides**: „Svatá je církev římská, která vždy zůstala neposkvrněná a s Boží prozřetelností a s pomocí blaženého apoštola Petra i v budoucnosti odolá každému kacířskému názoru a setrvá pevná a nepohnutelná po všechn čas." Zde nemůžeme myslet na kteréhokoli papeže se sborem kardinálů. Jsou totiž příliš často poskvrněni nejhorším podvodem a hříchem, jako za času anglického papeže Jana, ženy, která se jmenovala Anežka. Jak tedy mohla zůstat vždy neposkvrněnou tato římská církev, papež Jan se svým sborem kardinálů - totiž Anežka, když přece porodila? A totéž platí i o jiných papežích, kteří byli kacíři a byli pro nesčíslné nezřízenosti sesazení.

Když tedy podle dekretů má římská církev před Bohem prvenství a důstojenství nade všechny jiné církve, je z toho patrné, že ona je celkovou církví bojující, kterou Bůh miluje více než nějakou její část. A tak plyne zjevně z víry, že nikoli onen sbor, ale celá matka rozptýlená po všech národech a jazycích jest ona svatá církev římská, o níž mluví práva a svatí učitelé. Proto, aby nám byla tato myšlenka vštípena, zavedli blažení Augustin a Ambrož v církvi tento zpěv: „Tebe po tváři vši země vyznává církev svatá". A v kánonu mše především a hlavně „přinášíme dary za svatou církev obecnou, aby jí Bůh ráčil udělit pokoj a chránit ji a sjednotit ji po celém světě". Tu se nepochybně modlíme za nej přednější bojující církev, za kterou pokládám církev římskou. A ovšem porovnáme-li stáří jejích částí, je papež se svým sborem částí vynikající největším důstojenstvím, pokud arci z větší blízkosti následují Krista a vzdávající se nadutosti a nároku na prvenství, slouží své matce co nejučinněji a nejpokorněji. Neboť činí-li opak, stávají se modlou zpuštění a sborem, který je v naprostém rozporu s pokorným sborem apoštolů a Pána Ježíše Krista.

Avšak je nutno poznamenat, že církví římskou ve vlastním smyslu se nazývalo shromáždění Kristových věřících, žijících pod poslušenstvím římského biskupa, podobně jako se nazývalo shromáždění Kristových věncích pod antiochijským biskupem antiochijskou církví. A podobně tomu bylo s církví alexandrijskou a cařihradskou. A v tomto smyslu užívá slova církev Petr, Kristův apoštol a biskup římský, v poslední kapitole

1. Petrovy, když mluví k věřícím Kristovým v Pontu, Galacii, Kappadocii, Asii a Bithynii: „Pozdravuje vás církev v Babylóně shromážděná.“ Hle, zde je užito pojmu církev pro věřící v Krista, kteří byli v Římě s blaženým Petrem. Proto i Apoštol tak označuje dílčí církve, jak píše v listě z Athén samým Římanům v poslední kapitole: „Pozdravují vás všechny církve Kristovy“, a níže: „Pozdravuji vás v Pánu, já Tercius, který jsem psal tento list. Pozdravuje vás můj hostitel Gaius a celá církev.“ Zde se celou církví rozumějí všichni Kristovi věřící, kteří spolu s Pavlem bojovali v Athénách. Dále stojí v 1. listu Korintským 1: „Církvi Boží, která je v Korintu, posvěceným v Kristu Ježíši.“ A v 1. Tesalonickým 1 říká: „Pavel a Silván a Timoteus církvi Tesalonických.“ A často i jinde se tak nazývají přímo dílčí církve, z nichž každá jednotlivě je částí církve obecné, jež je církví Ježíše Krista.

Avšak křesťanská církev vznikla v Judeji a první církev se nazývala jeruzalémská. Proto se říká ve Skutcích v kapitole 8: „V ten den se stalo veliké pronásledování v církvi, která byla v Jeruzalémě, a všichni se rozprchli po krajinách Judských a Samařských, kromě apoštolů.“ Druhá církev byla antiochijská, v níž sídlil apoštol Petr, a tam ponejprv zaznělo jméno křesťan. Proto se zprvu věřící nazývali učedníky a bratry, teprve později byli nazváni křesťany. Neboť čteme ve Skutcích 11: „Byli pak apoštolově a bratří, kteří byli v Judeji“, a na konci kapitoly se vypravuje, jak Barnabáš přivedl Pavla do Antiochie: „A pobýli celý rok v církvi a vyučili veliký zástup, takže nejprve zde v Antiochii byli učedníci nazváni křesťany.“

V druhém smyslu je římskou církví míněn kterýkoli papež s kterýmikoli kardinály, ať už kdekoli žijí špatným nebo dobrým životem. A v třetím smyslu se užívá slova církev pro papeže. Ale tyto dva poslední významy násilně vytvořili učenci. Neboť nemáme žádný dobrý důvod nazývat římskou církev svou matkou pro její pýchu anebo pro přízeň císaře, který nabízí církvi hmotné dary, ani pro vyvýšenost papeže, který se ve své vladařské moci okázale chlubí svým prvenstvím a nadvládou, ani za třetí pro to, že věříme, že se k němu musí každý křesťan utíkat a jej pod ztrátou spásy vyznávat za hlavu a nejsvětějšího otce, nýbrž pro jiné příčiny. Protože římská církev je název zavedený nikoli na základě Písma svatého, stačí mít pro něj pravděpodobný důvod. Svatá církev Kristova totiž kvetla nejprve v Jeruzalémě za života apoštolů chodících s Kristem, potom v Antiochii v době, kdy tu měl svůj stolec svatý Petr, a teprve potom v Římě, když tam Petr a Pavel kázali a vytrpěli smrt. A tak rozumíme výroku Spasitelovu u Matouše 12: „Jistě přišlo až k vám království Boží“, a u Lukáše 17: „Království Boží je mezi vámi; kdekoli totiž bude tělo, tam se shromáždí i orlice.“

Jakkoli totiž křesťanská církev vznikla v Judeji a Kristus, hlava církve, byl umučen v Jeruzalémě, přece odůvodněně byla církev Kristova nazvána vzhledem k mimořádnému jaksi významu církvi římskou pro tři příčiny: Za prvé, protože Kristus věděl, že národy pod římskou nadvládou budou naroubovány místo židů, kteří se nevěrně zpronevěřili, jak říká Apoštol v listě Římanům 11. Za druhé, protože tam slavně zvítězilo mnohem více mučedníků než v jiném městě. Právě tak člověk odvozuje své jméno z místa, kde se narodil z útrob matčiných, a kde slavně zvítězil. Když tedy svatá církev se rodila v Římě z útrob synagogy, od níž se oddělila v mnohých svých částech, a tam také slavně zvítězila rozmáhajíc se po národech, bylo samozřejmé, že přijala jméno po metropoli národů, kterou je Řím. Proto v 22. distinkci v kapitole **Sacrosancta** se praví, že Petr a Pavel „v jednom dni a v témž čase posvětili svatou církev římskou a povznesli ji jak svou přítomností, tak i proslaveným vítězstvím nad všecka jiná místa po celém světě“. Za třetí proto, aby bylo známo, že ani místo ani starobylost, ale víra ztvárněná zakládá Kristovu církev. Neboť pokud jde o osobu a čas, byla církev Kristova zkraje v sídlech ještě dřívějších. A v tomto smyslu se říká v 2. Makabejské 5: „Pán vyvolil národ nikoli pro místo, ale místo pro národ.“ A odtud věřím, že lze připustit, aby se církev Kristova nazývala jménem kteréhokoli místa, v němž žijí

spravedliví věřící podobně jako Kristus se nazývá Nazaretský pro své početí, k němuž došlo v Nazaretu, a může být zván obecně Betlémský pro své narození, a Kafarnaumský pro divy, které vykonal v Kafarnaum, a Jeruzalémský pro nejslavnější umučení.

Z toho, co již bylo pověděno, vyplývá, co je třeba říci na pochybný výrok, vyslovený na začátku této kapitoly. Dlužno totiž připustit, že římská církev je svatá matka církev obecná, nevěsta Kristova. Námitku, kterou se dokazuje, že římská církev je církví, jejíž hlavou je papež a tělem kardinálové, připouštíme, chápeme-li církev v druhém smyslu, totiž jako označení pro kteréhokoli papeže s kterýmikoli kardinály, ať už kdekoli žijí. Avšak popíráme, že by tato církev byla svatá církev obecná a apoštolská. A tak ačkoli byly připuštěny obě části důkazu, závěr se popírá. A řekne-li se: Tvrdím, že papež se všemi dvanácti kardinály, kteří s ním žijí, je svatý, což se tvrdí a připouští jako svrchovaně možné, pak platí, že sám papež s kardinály je svatá církev obecná a apoštolská; tu se závěr popírá. Avšak správný je závěr, že svatý papež se svatými kardinály jsou svatou církví, která je částí svaté církve obecné a apoštolské.

Proto věřící Kristovi mají pevnou víru o první, nikoli však o druhé církvi. První totiž je ověřena slovem Kristovým: „Brány pekelné ji nepřemohou.“ O druhé však pochybují já i každý křesťan, leč by snad někoho osvítilo božské zjevení. Ani papež tedy není hlava ani kardinálové nejsou celé tělo svaté obecné církve katolické, neboť jediný Kristus je hlava této církve a jednotliví předurčení jsou současně tělem a každý z nich údem. Vždyť nevěsta sama je jednou osobou s Kristem Ježíšem.

(8)

KAPITOLA OSMÁ

Pokud jde o druhý bod, totiž víru, které se týkají slova: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“, je třeba poznamenat, že víru lze chápat předně jako pojem pro čin víry, jímž se věří, za druhé pro stav víry, v němž se věří, a za třetí pro pravdu, která se věří, jak učí Augustin v 13. knize **De Trinitate**.

Za druhé je třeba poznamenat, že je rozdíl mezi vírou výslovnou, což jest věření věřícího člověka, a mezi vírou zahrnutou. Tak na příklad křesťan, který má vlitý nebo získaný stav víry, výslovně věří spolu s jinými církev obecnou a v této společné víře věří zahrnutě všechno, co v jednotlivostech svatá matka církev zahrnuje. Podobně věří-li všechno, co Kristus chce, aby o něm bylo věřeno, a nevěří-li o Kristu nic, co nechce, aby bylo věřeno, věří tím v každý článek, ať kladný nebo záporný, jemuž se má o Kristu věřit. A tuto víru měl zahrnuté Petr, když výslovně vyznával, že Kristus je pravý Bůh a pravý člověk, slovy: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ A přece též Petr výslovně odmlouval Kristu a jeho evangeliu, když nevěře slovy Kristovým: „Všichni vy pohoršíte se nade mnou této noci,“ řekl: „Byť se všichni pohorší nad tebou, já se nikdy nepohorším.“ Tak také mnozí věřící spolu s jinými věří zahrnutě ve všechnu pravdu Písma, a když se jim předkládá neznámá pravda, zkoumají, zda je obsažena v Písmu svatém, a ukáže-li se, že tomu tak je, ihned souhlasí s tím smyslem, který Duch svatý vyžaduje, i když nechápou, jaký je.

Proto kdokoli by měl spolu s jinými víru ztvárněnou láskou, tomu postačí spolu s ctností vytrvalosti ke spáse. Neboť Bůh, který dal první víru, dá svému rytíři víru ještě slavnější,

nebude-li se tomu bránit. Bůh totiž nevyžaduje, aby všichni jeho synové, pokud jsou na cestě, byli ustavičně zaujati zvláštním přemýšlením o kdejakém článku víry, ale stačí, jestliže odložice netečnost, žijí ve stavu ztvárněné víry.

A tu je třeba vědět, že víra je dvojí: jedna beztvará, jakou ďáblové věří a třesou se, druhá je víra láskou ztvárněná. Tato spolu s vytrvalostí vede ke spáse, nikoli však první. Proto se o druhé říká v 3. kapitole Janově: „Kdo věří v Syna Božího, má život věčný." Petrovi, který tuto víru měl a vyznal, řekl Spasitel: „Blahoslavený jsi, Šimone Barjona." A tato víra je základem ostatních ctností, v nichž církev Kristova žije. Též je třeba poznamenat, že víra se týká věcí, které nejsou patrné smyslům, ale jsou skryté, a v skryté věci je nesnadné věřit.

Proto abychom opravdu něčemu věřili, je k víře nevyhnutelně třeba dvou věcí: především pravdy, která osvěcuje mysl, a za druhé autority, která utvrzuje duši. Z toho vyplývá první vlastnost víry, že se obírá pouze pravdou s vyloučením nepravdy, a tuto pravdu má věřící bránit až do smrti. Druhou vlastností víry je, že bez důkazu a bez poznání, které je přístupné smyslovému vnímání, zůstává věřícím temná, protože tomu, co vidíme vlastníma očima, neříkáme věřit. A o svatých v nebeské vlasti, kteří jasně zří články, které my nejasně poznáváme, se neříká, že v ně věří, nýbrž že je vidí. Však namísto víry mají slavné vidění a namísto naděje neustálé požívání. Třetí vlastností víry je, že je pro křesťana základem, z něhož dosahujeme klidného spočinutí v těch věcech, jež jsou předmětem víry. Proto říká Apoštol v 11. kapitole Židům, že „víra je podstata", to jest základ, „nadějných věcí a důkaz neviditelných", rozuměj smyslovému vnímání. Neboť doufáme a věříme ve svou blaženost, avšak tělesnými očima ji nevidíme. A poněvadž „bez víry je nemožné líbit se Bohu" - Židům 11, je proto nutné, aby každý, kdo má být spasen, byl především věřící. Věřící pak je ten, kdo má víru vlitou od Boha bez jakéhokoli oslabujícího váhání, které by bylo k jeho víře přimíšeno. Avšak všichni provinili podle přítomné nespravedlnosti jsou nevěřící, protože je nemožné, aby někdo smrtelně hřešil, leda pokud se mu nedostává víry, protože kdyby myslel na trest, který stihne ty, kdo takto hřeší, a kdyby plně věřil a měl víru božského poznání, jak Bůh všechno jasně zná a je přítomen takto hřešícím, nepochybně by pak takto nehřešil.

Člověk pak může mít ve víře trojí nedostatek. Předně ze slabosti, a tímto způsobem má nedostatek víry, kdo kolísá a není až do smrti vytrvalý v obraně víry. Druhým způsobem má nedostatek víry, kdo sice pevně věří mnohému, čemu má věřit, přece však v mnohých věcech víry má nedostatky, jakoby prázdné díry, a tak má štít víry průlinčitý či proděravělý. Třetím způsobem má nedostatek víry člověk, který takového štítu užívá, a to tak, že sice má pevný postoj ve věcech víry, ale pro nezřízený život mu chybí čin záslužného díla. Proto se o takových říká v 1. kapitole listu Titovi: „Vyznávají, že Boha znají, ale svými skutky to popírají." Každému, kdo má nedostatek víry podle některého z těchto způsobů, chybí pevnost víry.

Je třeba také vzít v úvahu, že víra se liší od naděje předně v tom, že naděje se vztahuje pouze k budoucí odměně. Víra však má vztah k minulému, jako na příklad k tomu, že Bůh stvořil svět, že se Kristus vtělil a tak k podobným skutečnostem; i k přítomnému, jako na příklad k tomu, že Bůh jest, že svatí jsou v nebeské vlasti, že Kristus sedí na pravici Otcově; i k budoucímu, jako na příklad k tomu, že Kristus přijde soudit, že všichni, kdo dosud nevstali z mrtvých, vstanou v den soudu, a že Bůh nakonec odmění v blaženosti všechny svaté, kdo tento život dokonají v milosti. Za druhé: Naděje nedospívá k poznání víry o tom, čeho se naděje, ale spočívá v jakémsi činu uprostřed mezi pochybováním a věřivostí. Zajisté je třeba mnoho věcí věřícím předložit, které beze všeho rozlišování nemají ani brát v pochybnost, ani připouštět, ani popírat, nýbrž jen doufat. Jako na příklad předloží-li se mi: Budeš spasen, nemám to ani připouštět, protože nevím, je-li to pravda, ani popírat, poněvadž nevím, je-li to nepravda, ani o tom

pochybovat, nýbrž jen doufat. Třetí rozdíl je v tom, že naděje se týká pouze dobra v nebeské vlasti, dosažitelného tomu, kdo takto doufá. Kdežto víra je ve vztahu jak ke zlému tak k dobrému, neboť věříme odpuštění hříchů, jež je velmi dobré pro všechny, kdo mají být spaseni. A věříme, že všem těm, kdo mají být zatraceni, hřích rouhání nebude odpuštěn ani v tomto věku ani v budoucím.

A poněvadž věřit je čin víry, to jest důvěřovat, věz, že věřit, což je člověku nezbytné k blaženosti, znamená bez pochybování přilnout pevně k pravdě, jako od Boha vyslovené. Pro ujištěnost v této pravdě má člověk nasadit svůj život až k smrti. A tímto způsobem je povinen každý křesťan věřit výslovně nebo zahrnutě všechnu pravdu, kterou Duch svatý uložil v Písmu. Ale tímto způsobem není člověk povinen věřit mimo Písmo výroky svatých nebo papežským bulám, leda že by vypovídaly něco z Písma nebo se zakládaly zahrnutě na Písmu. Avšak člověk může věřit bulám podle vlastních odhadů, protože jak papež, tak i jeho kurie může se klamat pro neznalost pravdy. Je totiž o ní dokázáno, že klame i že se může klamat, klame pro zisk a klame se pro svou neznalost. Avšak zkušenost, učitelka dějin, nás učí, jak máme věřit listům knížat, listinám notářů a lidským zprávám. Poučuje nás totiž, že všechny tři často klamou. Jinak tedy věříme Bohu, který ani nemůže být klamán ani neklame, jinak papeži, který může být klamán i klamat. A zase jinak věříme Písmu svatému a jinak bule člověkem vymyšlené. Neboť není dovoleno Písmu svatému ani nevěřit ani mu odporovat, kdežto bulám je někdy dovoleno i nevěřit i jim odporovat, když bud doporučují nehodné lidi, nebo je staví do čela, nebo když čpí lakotou nebo velebí nespravedlivé a utiskují nevinné, anebo když zahrnutě odporují Božím přikázáním nebo radám. Z těchto slov je již jasné, jaká víra je základem církve, jímž se zakládá a buduje na skále Kristu Ježíši: Ta zajisté, kterou církev vyznává, že Kristus je Syn Boha živého. Neboť Petr řekl za všechny věřící: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ „To je to vítězství“, říká Jan v 5. kapitole 1. listu, „které vítězí nad světem, víra naše. Kdo je vítězem nad světem, ne-li ten, kdo věří, že Ježíš je Syn Boží?“

(9)

KAPITOLA DEVÁTÁ

Základ, který je třetím bodem našeho postupu, byl naznačen slovy: „Na té skále zbuduji svou církev.“ A poněvadž tohoto Kristova slova papežové nejvíce užívají ve svých výrocích, chtějíce z něho vyvodit, že sami jsou tou skálou nebo základem, na němž církev stojí jakoby na Petrovi, jemuž bylo řečeno: „Ty jsi Petr,“ - proto je třeba k porozumění slova Páně poznamenat, že základ církve, od něhož je zakládána, je naznačen výrazem „zbuduji“, základ, na němž je založena, je naznačen slovy: „na té skále“, a základ, jímž je církev založena, je naznačen slovy: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Základ, od něhož prvotně, i základ, na němž prvotně byla založena svatá církev obecná, je Kristus Ježíš, a základ, jímž je založena, je víra, která skrze lásku působí; tu ukázal Petr, když pravil: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Základem církve tedy je Kristus, který říká: „Beze mne nic nemůžete učinit“ -Jan 15; „beze mne“ prvotního a prapůvodního základu.

Kristus zakládá a buduje svou církev na sobě jako na skále tím, že ji uzpůsobuje k tomu, aby slyšela i konala jeho řeči. Potom tedy „ji brány pekelné nepřemohou“. Proto říká

Kristus v 6. kapitole Lukášově: „Každý, kdo přichází ke mně a slyší mé řeči a koná je, — ukáži vám, komu je podoben. Podoben je člověku stavějícímu dům, jenž kopal do hloubky a položil základ na skálu. Když se však strhla povodeň, přivalila se na ten dům řeka, ale nemohla jím pohnout, neboť byl založen na skále.“ Na tento základ ukazuje Apoštol v 3. kapitole 1. Korintským slovy: „Nikdo nemůže položit jiný základ, než ten, který byl položen, jímž jest Kristus Ježíš.“ A v 10. kapitole 1. Korintským říká: „A ta skála byl Kristus.“ Na tomto tedy základě a na této skále a touto skálou byla založena svatá církev, neboť říká: „Na té skále zbuduji svou církev.“

A na tomto základě zbudovali apoštolové církev Kristovu. Neboť nevolali lid k sobě, ale ke Kristu, který je první, nezbytný a nejspolehlivější základ. Proto říká Apoštol: „Nikdo nemůže položit jiný základ“ atd. Proto když Apoštol vidí, že Korintští bludně chápou základ, napomíná je slovy: „Každý z vás říká: Já zajisté jsem Pavlův, já pak Apollův, já věru Petrův a já pak Kristův. Což je Kristus rozdělen? Byl snad Pavel ukřižován za vás? Nebo jste byli pokřtěni ve jménu Pavlova?“ - 1. Korintským 1. Jako kdyby řekl: Nikoli. Tedy ani Petr, ani Pavel, ani kdo jiný mimo Krista není prvotním základem nebo hlavou církve. Proto praví dále Apoštol v 1. Korintským 3: „Co tedy je Apollo? Co věru Pavel? Jsou služebníci toho, v něhož jste uvěřili, a jak každému Pán dal,“ tak má pokorně sloužit církvi. „Já,“ říká, „jsem zasadil,“ rozuměj kázáním, „Apollo zaléval“ křtěním, „ale Bůh dal vzrůst,“ rozuměj na základě víry, naděje a lásky. „A proto ani ten, kdo sází“ jako Pavel, „ani ten, kdo zalévá“ jako Apollo, „jest něco“, totiž na čem by mohla být založena církev, „ale Bůh, který dává vzrůst.“ On sám je základ církve. A následuje: „Ale každý ať si dá pozor, jak na něm buduje. Neboť nikdo nemůže položit jiný základ, než ten, který byl položen, jímž jest Kristus Ježíš.“

Tímto základem však je skála spravedlnosti, o níž mluví Kristus v evangeliu, říkáje blaženému Petrovi: „Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev.“ O tom takto praví blažený Augustin v 13. kázání **De verbis Domini**: „Náš Pán Ježíš Kristus řekl Petrovi: Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev. Na té skále, kterou jsi vyznal, na té skále, kterou jsi poznal, když jsi řekl: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého, zbuduji svou církev, to jest na sobě samém zbuduji církev, na Synu Boha živého. Na sobě zbuduji tebe, nikoli sebe na tobě. Neboť když lidé chtěli být zbudováni na lidech, říkali: Já jsem Pavlův, já Apollův, já pak Kéfův, to jest Petrův. A jiní, kteří nechtěli být zbudováni na Petrovi, ale na skále, říkali: Já však jsem Kristův.“ A v poslední homilii na Jana mluví takto: „Apoštol Petr měl pro prvenství svého apoštolství obecně symbolický význam. Pokud totiž šlo o něho osobně, byl svou přirozeností jedinec, milostí křesťan, a hojnější milostí jeden z apoštolů a dokonce první apoštol. Ale když mu bylo řečeno: Tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi, představoval obecnou církev, která v tomto věku je otřásána mnohým pokušením, jako jsou deště, přivaly a bouře, a přece nepadá, poněvadž byla založena na skále, podle níž byl Petr pojmenován. Neboť skála se nenazývá podle Petra, ale Petr podle skály, jako se Kristus neodvozuje od slova křesťan, nýbrž křesťan od Krista. Vždyť proto říká Pán: Na té skále zbuduji svou církev, protože Petr řekl: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Na té skále, pravil, kterou jsi vyznal, zbuduji svou církev. Skálou totiž byl Kristus... Tedy církev, která je založena v Kristu, přijala od něho v osobě Petrově klíče nebeského království, to jest moc svazovat a rozvazovat hříchy. Neboť jako je církev ve vlastním slova smyslu v Kristu, tak je Petr symbolicky ve skále, a podle tohoto symbolického označení je Kristus skálou a Petr církví. Proto tato církev, kterou představoval Petr, pokud žil ve zlém, se osvobozuje od zlého tím, že miluje a následuje Krista. Avšak nejvíc následuje Krista v těch, kdo bojují pro pravdu až do smrti.“ To vše říká Augustin, když ve shodě s Apoštolem učí, že jediný Kristus je základem i skálou, na níž - to jest na Kristu - je církev založena.

K němu volá apoštol Petr v 2. kapitole 1. listu: „K němu přistupujte, ke kameni živému, od lidí zajisté zavrženému, ale od Boha vyvolenému a poctěnému. I vy jako kameny živé budujte se v domy duchovní, abyste přinášeli svatou oběť, duchovní oběti vzácné Bohu pro Ježíše Krista. Proto praví Písmo: Aj, kladu na Sionu kámen základní, úhelný, vybraný, drahý, a kdo v něj věří, nebude zahanben. Pro vás tedy, věřící, je poctou, **ale** pro nevěřící se stal kámen, který zavrhl stavitelé, úhelnou hlavicí a kamenem úrazu, a skálou pohoršení těm, kteří se urážejí na slovu a nevěří mu; k tomu byli i ustanoveni.“

Také Pavel říká v 9. kapitole Římanům: „Izrael, ačkoli usiloval o zákon spravedlnosti, nedospěl k zákonu spravedlnosti. Proč? Poněvadž vycházel ne z víry, nýbrž ze skutků. Urazili se zajisté o kámen úrazu, jak je psáno: Aj, kladu na Sionu kámen úrazu a skálu pohoršení, a kdo v něj uvěří, nebude zahanben.“ Hle, jak tito dva římsští apoštolové a biskupové, Petr a Pavel, dokazují z Písma, že Pán Ježíš Kristus sám jest kamenem a základní skálou. Neboť Hospodin praví v 28. kapitole Izaiáše: „Aj, já spustím do základů Sióna kámen úhelný, vyzkoušený, drahý, v základě založený.“ A v Žalmu: „Kámen, který zavrhl stavitelé, stal se úhelnou hlavicí.“ Sám tedy Kristus jest základem apoštolů a celé církve, na němž je stavěna. Proto říká Apoštol v 2. kapitole Efezským:

„Již tedy nejste hosté a příchozí, nýbrž jste občané svatých a domáci Boží, zbudovaní na základ apoštolský a prorocký, při čemž Kristus Ježíš je sám úhelným kamenem, na němž celá budova je vystavěna a roste v svatý chrám v Pánu.“

K tomu říká svatý Remigius: „Kristus je základem apoštolů a proroků a všech věncích, protože byli upevněni a založeni ve víře v něho podle jeho vlastních slov: Na té skále, to jest na sobě, zbuduji svou církev, již tvoří andělé a lidé spravedliví. Neboť každý, kdo má víru v Krista, je založen na něm, při čemž je sám Kristus Ježíš úhelným kamenem. Jak je Kristus základem a základním kamenem? Tak, že od něho víra začíná a v něm a jím se tato víra zdokonaluje a naplňuje. Takže všichni vyvolení jsou v něm založeni.“ Tak Remigius Haymo.

Z toho je patrné, že jediný Kristus je výhradním základem církve. A tak velice si Apoštol tohoto základu cenil, že se neodvážil říci nic, co by na něm nebylo založeno. Odtud říká v 15. kapitole Římanům: „Věru, neodvážuji se říci nic, než co Kristus skrze mne vykonal v poslušnosti Bohu, ve slovu a skutcích a v moci znamení a zázraků, v síle Ducha svatého. Tak jsem zajisté kázal toto evangelium, kde ještě nebyl Kristus jmenován, abych nebudoval na cizím základě.“ Nuže, tento apoštol, který byl vyvoleným nástrojem, říká, že se neodvážuje říci nic, než co Kristus skrze něho mluvil, poněvadž jinak by nezakládal a nebudoval na Kristu, nejspolehlivějším základu, kdyby cokoli mluvil, přikazoval nebo činil, co by nemělo základ v Kristu Ježíši. Z toho vyplývá, že nikoli Petr, ale skála Kristus je naznačen v evangeliu Kristově, když Kristus říká: „Na té skále zbuduji svou církev.“

Avšak proti tomu je možno namítnout slovy Ambrožovými, uvedenými v 50. distinkci: „Petr se stal věrnějším po tom, co plakal nad ztrátou své víry, a proto našel milost větší, než jakou ztratil. Neboť jako dobrý pastýř převzal ke střežení stádo, aby se stal pevnou oporou všem ten, který kdysi zakolísal, a ten, který se dal zviklat svodem otázky, aby ostatní jako o základ podepřel nepohyblivostí víry. Posléze, aby byla upevněna oddanost církví, je nazýván skálou podle slov Páně: Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev. Skálou totiž je nazýván, protože první položil základy víry mezi národy a jako nehybný balvan drží pohromadě klenbu i stavbu celého díla Kristova.“ Tak Ambrož, aby ukázal, že Petr znamená skálu.

K tomu říkám, že výklad Augustina, nejznamenitějšího vykladače Písma, zdá se mít a také má větší platnost, poněvadž se zakládá na výslovném znění Písma, které říká,

že Kristus je skála i kámen úhelný i nejspolehlivější základ. Nikde totiž v Písmu výslovně nečteme, že Petr je skála. A Kristus neřekl, ačkoli to mohl snadno říci: „Ty jsi skála, a na té skále zbuduji svou církev," nýbrž řekl: „Ty jsi Petr", to jest vyznavač pravé skály, „a na té skále", kterou jsi vyznal, „zbuduji svou církev". Vždyť Kristus zbudoval církev na sobě vírou, nadějí a láskou. Proto věříme a doufáme v Krista a nikoli v Petra, a máme mít také větší lásku nebo milování ke Kristu než k Petrovi. Neboť jako otcové Starého zákona nevěřili ani nedoufali v budoucího Petra, nýbrž ve skálu, tak ani svatí Nového zákona nevěří nebo nedoufají v Petra, ale v Krista, jenž je předmětem naší víry i naděje. Musíme ovšem připustit, že apoštolově jsou základy církve, ale nikoli v tom smyslu, v jakém je základem Kristus. Protože on je základ základů, stejně jako je i svatý svatých. Proto říká Augustin ve výkladu Žalmu: „Základy jeho na horách svatých," v němž ukazuje, že nejpřednějším základem i úhelným kamenem města nového Jeruzaléma, města Sionu, je Kristus a že horami jsou proroci a apoštolově, v nichž jsou základy církve: „Poznáte, že Kristus je i prvním i nejdůležitějším základem. Apoštol říká, že nikdo nemůže položit jiný základ, než ten, který byl položen, jímž jest Kristus Ježíš. Jak tedy mohou být proroci a apoštolově základy a jak může být základem Kristus Ježíš, nad něhož není ? Jak si to představujeme ? Tak jako se přímo nazývá svatým svatých, tak se obrazně", to jest pro podobnost, „nazývá základem základů. Máš-li tedy na mysli svátosti, Kristus je svatý svatých; máš-li na mysli poddané stádo, Kristus je pastýř pastýřů; a máš-li na mysli stavbu, Kristus je základ základů." A když dále ukazuje důvod, proč se proroci a apoštolově nazývají základy stavby města Jeruzaléma, říká: „Proč jsou proroci a apoštolově základy církve ? Protože jejich autorita nese naši slabost. Nač jsou brány ? Abychom jimi vcházeli... Vcházíme Kristem. Dveře, to je on. A je pak dvanáct bran Jeruzaléma a jednou branou Kristus. Kristus je dvanáct bran, poněvadž Kristus je v dvanácti branách." Tak Augustin.

Také Glosa ke slovu v 21. kapitole Zjevení „Zed městská měla dvanáct základů", říká: „To jest měla proroky, na jejichž víře byli založeni apoštolově. Od nich zajisté se dostala víra posloupně na apoštoly. A totéž kázání apoštolů požívalo víry na základě proroků, kteří také zvěstovali totéž. Anebo přijmeme za základ apoštoly, v nichž je celá výzbroj církve založena." Ve zmíněné Glose se ještě říká k místu „Základy městské zdi byly ozdobeny rozličným drahým kamením a první základ byl jaspis": „Základy, to jest proroci nebo apoštolově jsou už sami ozdobeni ctnostmi všeho druhu."

Nuže z toho je patrné, jakým způsobem je Kristus základem církve a jakým způsobem jsou základy apoštolově. Kristus je základem antonomasticky, protože od něho stavba církve začíná a v něm a jím končí. Avšak proroci a apoštolově jsou základy, protože jejich autorita nese naši slabost. A to má také na mysli Ambrož, když ve svém výroku říká: „Petr je proto nazýván skálou, že první položil základy víry mezi národy a jako nehybný balvan", to jest, který nelze odtrhnout od konečné stálosti, „drží pohromadě klenbu i stavbu celého díla Kristova."

Základem pak, kterým se církev zakládá v Kristu, je víra, kterou vyznal Petr slovy: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého." A o tomto základě říká Pavel v 3. kapitole 1. Korintským: „Podle milosti, která mně byla dána, jako moudrý stavitel jsem položil základ", rozuměj tím, že jsem učil víře v Krista, a dodává: „Jiný pak na něm staví", to jest činí dobré skutky na základě víry. „Ale každý hled, jak na něm staví", rozuměj duchovní život v Kristu, neboť dodává: „Nikdo nemůže položit jiný základ, než ten, který byl položen, jímž jest Kristus Ježíš. Staví-li pak kdo na ten základ zlato," to jest učení o božství a věcech nebeských, „stříbro", to jest učení o Ježíšově lidství a o věcech stvořených „drahé kamení", to jest ctnosti, které zdobí duši a její schopnosti, ten nepochybně je založen v Kristu Ježíši.

Na ten základ stavěli apoštolové, když horlivě a jasně učili o božství, lidství a o ctnostech a svou krví za svého života zasadili Kristovu církev. A kdo z nich více na Kristu vystavěl a zasadil církev v Kristu? Až s pomocí Páně přijdeme do nebeské vlasti, tehdy to nepochybně poznáme. Připouštím však, že Petr měl od skály, kterou je Kristus, pokoru, chudobu a sílu víry a tedy blahoslavenství. Avšak že by podle toho slova evangelia: „Na té skále zbuduji svou církev“, Kristus minil na osobě Petrově zbudovat celou bojující církev, tomu odporuje podle Augustinova výkladu víra evangelia i rozum. Neboť na skále, kterou jest Kristus, od něhož Petr přijal neohroženost, chtěl Kristus budovat svou církev, poněvadž Kristus, ale nikoli Petr, je hlavou a základem celé církve.

Naproti tomu však nazývá blažený Dionysius ve své knize **De divinis nominibus** v 3. kapitole blaženého Petra „vrcholem“, to jest hlavou nebo hlavním vůdcem, a v knížce, kterou napsal o smrti apoštolů Petra a Pavla takto oslovuje Tita: „Když byli od sebe navzájem rozdělení a vedeni na místo popravy, osloví Pavel Petra těmito slovy: Pokoj s tebou, základe církví a pastýři ovcí i beránků Kristových.“ Také Augustin říká ve spise **De questionibus Veteris et Nove legis**, že Petr byl první mezi apoštoly. Dále praví papež Marcel v 24. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Rogamus** takto: „Prosíme vás, bratři, abyste neučili ničemu jinému..., než co jste přijali od blaženého Petra a od ostatních apoštolů. Neboť on je hlavou celé církve, jemuž Pán říká: Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev.“ Dále říká papež Anaklét v 21. distinkci, v kapitole **In novo**: „V Novém zákoně začíná kněžský stav po Kristu Pánu Petrem, poněvadž jemu jako prvnímu bylo dáno velekněžství v církvi Kristově, když mu Pán řekl: Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev. On tedy první přijal od Pána moc svazovat a rozsvazovat a první přivedl lid k víře mocí svého kázání. A ostatní apoštolové přijali s ním rovným dílem čest i moc.“ Také se obecně říká, že Petr byl hlavou církve, protože se nazývá Kéfas, což se překládá hlava.

Předpokládejme tedy to, co jsme řekli shora v 1., 2., 3. a 4. kapitole, že svatá církev obecná, kterou tvoří všichni předurčení k spasení, jest jediná, a že jediný Kristus je hlavou této církve, právě tak jako je sám nejdůstojnější osobou v té církvi, která jí a jejím údům dává pohyb a vnímání v životě milosti. Tu je naprosto zřejmé, že Petr ani nebyl ani není hlavou svaté církve obecné. A pravdivý je výrok blaženého Dionysia, že Petr byl mezi apoštoly hlavním vůdcem a základem církví, jak jsme o málo výše pověděli o apoštolech. A pravdivý je také Augustinův výrok, že byl první mezi apoštoly podle jakési výsady. Pravdivý je také Marcelův výrok, že Petr byl hlavou celé církve, kterou spravoval učením a příkladem. Avšak nebyl osobou důstojnější než Kristova matka, ani nebyl rovný Kristu, ani ustanoven správcem andělů, kteří tehdy tvořili církev zvítězilou.

Proto nemá sebestopší věřící pochybovat o tom, že se Petr neodvážil o sobě tvrdit, že je hlavou svaté církve obecné. Vždyť ani celou neřídil ani celou nepřevyšoval důstojenstvím ani nebyl ženichem této obecné církve. Jan Křtitel, nad něhož podle svědectví Pravdy v 11. kapitole Matoušově „nepovstal mezi těmi, kdo se zrodili z ženy, větší“, neodvážil se o sobě říci, že je ženichem církve, ale pokorně vyznává o sobě, že je přítelem. Proto podle 3. kapitoly Janovy, když učedníci pro něho horlili a říkali: „Mistr, který byl s tebou za Jordánem a kterému jsi vydal svědectví, hle, on sám křtí a všichni jdou k němu; odpověděl Jan a řekl: Člověk si nemůže nic vzít, leč co by mu bylo dáno z nebe. Vy mi sami dosvědčíte, že jsem pověděl: Já nejsem Kristus, ale jsem poslán před ním. Kdo má nevěstu, je ženich. Přítel ženichův, který stojí a slyší ho, srdečně se raduje z ženichova hlasu.“ Co chce Jan říci slovy: „Vy mi sami dosvědčíte, že jsem pověděl: Já nejsem Kristus?“ Tedy ženichem nejsem já, nýbrž sám Kristus je ženichem, který má nevěstu. Mně postačí, že jsem přítelem ženicha, který stojí a slyší s radostí ženichův hlas, jenž říká v 15. kapitole Janově: „Vy jste moji přátelé, učiníte-li, co vám prikazuji.“ A

je jasné, jak přílišná by to byla opovážlivost a pošetilost, kdyby se někdo kromě Krista nazýval hlavou nebo ženichem svaté církve obecně.

Avšak důvodem, proč Kristus po sobě ustanovil Petra hlavním vůdcem a pastýřem, bylo, že nad jiné vynikal schopnostmi ke správě církve. Neboť jinak by ho byla otcovská moudrost neobezřetně ustanovila za biskupa své církve. A poněvadž všechny mravní ctnosti jsou jednoho druhu, je patrné, že Petr vynikal jakousi převahou v ctnostech všeho druhu. Třemi ctnostmi vynikal Petr nad jiné: vírou, pokorou a láskou.

Víra, která musí být základem církve, vynikala u Petra především. Proto ustanovil nejlepší Mistr v 16. kapitole Matoušově, aby na otázku, kterou položil sám o sobě: „Za koho pokládají lidé Syna člověka?“, odpověděl za všechny Petr: „Ty jsi Syn Boha živého.“ Zde vyznává Kristovo lidství, čímž naznačil, že Kristus se stane Mesiášem zaslíbeným otcům. A druhá část vyznává, že Kristus je přirozený Syn Boží, a tak Petr vyznává, že Kristus je pravý Bůh i pravý člověk. A mezi všemi články víry tento se nejvíc vztahuje k budování církve, protože podle blaženého Jana v 5. kapitole 1. listu Syn Boží vítězí nad světem. „Kdo je,“ říká, „vítězem nad světem, ne-li ten, kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží?“ Neboť je-li toto naším základem, pak nutně věříme, že všechno, co Kristus činil nebo učil, má být bez jakékoli újmy přijato celou církví.

Proto uslyšel Petr od Pána: „Blahoslavený jsi, Šimone Barjona, neboť tělo a krev ti to nezjevilo, ale Otec můj, který je v nebesích.“ A pro tuto víru přijal Petr závdavek na představenství církve. „A já tobě pravím,“ říká Skála, „že ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev...“ A proto jsou Petrovi náměstkové a představení církve povinni hlásat víru církve. Neboť Spasitel říká v 22. kapitole Lukášově: „Ale já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula tvá víra, a ty až se obrátíš, potvrzuj své bratry.“ Proto, když se modlil za svou víru, „byl vyslyšen pro svou uctivou bázeň“ - Židům 5.

A za druhé mu udělil prvenství úřadu slovy: „Tobě dám,“ po své smrti, „klíče nebeského království,“ to jest církve, kterou opevním proti církvi zlostníků tím, že ti dám moc svazovat a rozvazovat, abys neměl nadarmo v moci klíče církve, které jsem ti dal pro tvé záslužné vyznání lidství a božství, v němž jsi řekl, poučen mým nebeským Otcem: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Pro toto tak pevné a hluboké vyznání nazývá se v 1. kapitole Janově „Kéfas, což se překládá Petr.“

Proto říká Jeroným, znalec jazyků, že Kéfas se překládá Petr nebo pevnost, a že je to syrské slovo a nikoli hebrejské. A Petr se vykládá „uznávající či rozplétající“ nebo „uznáváný či rozvazující“, Petr podle pevného a jasného vyznání víry. A z toho vyplývá řešení poslední námítky. Evangelium a Jeroným neříkají totiž Kéfas, to jest hlava, nýbrž „Kéfas, což se překládá Petr“.

Přistupme k druhé ctnosti, již jest pokora. Když Petr uslyšel od svého Mistra v 11. kapitole Matoušově: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce“, a v 20. kapitole Matoušově: „Kdokoli by se chtěl mezi vámi stát větším, buď vaším služebníkem a kdo by chtěl mezi vámi býti prvním, buď vaším sluhou“, a když totéž uslyšel v 23. kapitole Matoušově, v 10. kapitole Markově a v 22. kapitole Lukášově, jak neměl být pokornější než jiní lidé, právě proto, že měl jakési přednostní právo od Pána Ježíše Krista? Odtud se se vši pravděpodobností říká, že se Petr pokorně otázel i odpověděl, tak jako se pokorně nabídl před ostatními k službě církve. Neboť byv poslán od apoštolů do Samaří, odešel tam pokorně s Janem - 8. kapitola Skutků. Podobně byv povolán do Joppe, odešel tam pokorně a tam „zůstal po mnoho dní u Šimona koželuha“ -9. kapitola Skutků. Podobně když ho Kornelius povolal z Joppe do Cesareje, pokorně se vydal na cestu - 10. kapitola Skutků. Rovněž v 15. kapitole Skutků na koncilu apoštolů a církve po své řeči, kterou Jakub zahájil slovy: „Slyšte mne! Šimon teď vypravoval“

atd., dodal: „Proto já soudím, abychom nezneklidňovali ty, kteří se z pohanů obracejí k Bohu.“ Dále v 9. kapitole Skutků čteme, jak „Petr obešel všechny“, rozuměj káže pokorně slovo Boží. A také když ho Pavel ostře káral v 2. kapitole Galatským, pokorně to snesl. A všechno to konal nikoli pro světskou čest nebo pohodlí, nýbrž pokorně a poslušně, a aby jako otrok nesl břemeno zákona Kristova. Z četby těchto míst se učíme, že povýšenost apoštola Petra je třeba měřit ponížeností služby, jak je patrné z výměru Mistra v 14. a 18. kapitole Lukášově a v 23. kapitole Matoušově, jenž říká: „Kdo se poníží, bude povýšen.“

Pokud jde o třetí ctnost, již je láska, zřejmě jí měl mnohem více než jiní, jak vyplývá z horlivosti skutků, které jsou nutně důsledkem většího milování. Dotvrzuje se to dále tím, že jinak by byl Petr příliš nevďečný, kdyby nebyl odpovídajícím způsobem více než jiní miloval svého Mistra, který jej tak jedinečně miloval, očistil od velikého rouhání a milostivě postavil v čelo svým ovčím. A za třetí se to dotvrzuje tím, že jinak by se byl Mistr nemístně tázal v poslední kapitole Janově: „Šimone Janův, miluješ-li mne více než tito ?.. A hned mu svěruje své ovce, aby je pásł. Avšak zde by mělo být poznamenáno, jak rozmanitý je způsob milovat Krista. Někteří totiž milují více než druzí: Jedni milují Krista pro božství, jak se soudí o evangelistovi Janovi, druzí však spíše milují Krista pro jeho lidství, jak se soudí o Filipovi, a jiní pro jeho tělo, jímž jest církev, a tak pro mnohé jiné důvody, pro něž na kteréhokoli svatého vztahují slovo z 44. kapitoly Eklesiastika: „Nebyl nalezen podobný jemu, který zachovával zákon Nejvyššího.“

Je tedy patrné, že Petrovo vůdčí postavení je zdůvodněno jeho vírou, pokorou, láskou, ano i chudobou a vytrvalostí v chudobě. Neboť v 3. kapitole Skutků řekl prosícím o almužnu: „Stříbro a zlato nemám, ale co mám, to ti dám.“ A protože uslyšel od Mistra v 21. kapitole Lukášově: „Svou vytrvalostí získáte své duše“, zdá se pravděpodobné, že Petr vyšel ze zapření Mistra lépe připraven vytrpět mučednictví, a zvláště proto, že poznal ze zapření Mistra svou slabost, měl v čerstvé paměti svou chatrnost. Z toho důvodu se pokorně skláněl k jiným a byl pohotovější pro Pána, kterého zapřel, snášet žalářování až do smrti. A není pochyby, že pokorně snesl žalářování od Heroda v Jeruzalémě, žalářování od Teofila v Antiochii a žalářování od Nerona v Římě.

Jestliže již po těchto cestách ctností kráčí povoláný náměstek Petrův, věříme, že je jeho pravým náměstkem a předním veleknězem církve, kterou spravuje. Jde-li však po cestách opačných, je posel antikristův a odpůrce Petrův i Pána Ježíše Krista. Proto píše blažený Bernard ve 4. knize **Ad Eugenium** takto: „Uprostřed toho ty, který jsi pastýř, se procházíš obklopen tak velkou pestrostí ve zlatém rouchu. Co z toho mají ovce ? Odvážil bych se říci, že to jsou spíše pastviny pro demony, než pro ovce. Tak si nepočínal Petr ani si tak nezahrával Pavel.“ A dodává: „Buď se lidu prokaž, že jsi pastýř, nebo to popři. Nebudeš to moci popřít, aniž zároveň popřeš, že jsi dědicem toho, jehož místo zaujímáš. O Petrovi nevíme, že by se byl procházel ozdoben drahokamy nebo v hedvábí. Ani se neoblékal do zlata, ani nejezdil na bílém koni, ani nebyl provázen stráží ani hemžícím se služebnictvem. A přece věřil, že i bez těchto věcí může dostatečně plnit spasitelné přikázání: Miluješ-li mne, pas mé ovce. V těchto věcech stal ses nástupcem nikoli Petra, nýbrž Konstantina.“ Tak Bernard.

Tento svatý ví, že papež Eugen měl být náměstkem v chudobě a v pokoře, a že měl nikoli v pýše, ale v péči o ovce následovat Petra. Neboť člověk je pravým náměstkem toho, jehož místo zastává a od něhož přejímá podle zákonného oprávnění správcovskou moc. Avšak nikdo nezastává Kristovo nebo Petrovo místo opravdově a Kristu přijatelně, leč následuje-li ho v mravech, protože není žádný jiný přiměřený způsob následování než ten, který s mravním závazkem přijímá od Boha správcovskou moc. A tak se k takovému úřadu náměstka vyžaduje jak shodnost mravů, tak autorita ustanovitelova. A proto doporučil Spasitel při poslední večeři ustanovení velebné svátosti a zřídil

učedníky za náměstky, aby tak činili na jeho památku. V 13. kapitole Janově řekl: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy podobně činili, jak já jsem učinil vám.“ A v 5. kapitole Matoušově řekl: „Kdo by činil i učil, ten bude nazván veliký v království nebeském.“ A k téže věci říká blažený Jeroným ve spise **Ad Heliodorum**, uvedeném v Dekretu v 40. distinkci: „Není snadné na místě svatého Petra a Pavla zasednout na stoličce těch, kdo vládou s Kristem. Proto se říká: Nejsou syny svatých, kdo zaujímají místa svatých, ale ti, kdo konají jejich skutky.“ A blažený Řehoř říká tamtéž: „Ani místa ani řády nás nepřibližují našemu Stvořiteli, nýbrž buď nás s ním spojují dobré zásluhy, nebo nás od něho odlučují zlé skutky.“ Dále říká Chrysostomus uvedený tamtéž: „Je mnoho kněží a je málo kněží. Mnoho jich je podle jména a málo podle skutku. Vizte tedy, jak zasednete na stoličce, neboť nikoli stoličce činí kněze,“ to jest posvěcuje ho, „ale kněz stoličce“ posvěcuje důstojností. „Není to místo, které posvěcuje člověka, ale člověk místo. Není každý kněz svatý, ale každý svatý je knězem“, to jest obětí Krista i sebe. „Kdo dobře sedí na stoličce, činí stoličce čest. Kdo zle sedí, ten stoličce křivdí. A proto zlý kněz i svým kněžstvím se dopouští zločinu a nenabývá důstojenství.“ Tak on. Podobně se uvádí na témž místě ze života mučedníka Bonifáce: „I když je kárán papež, který nedbá o spásu svou a svých bratří jako neužitečný a ledabylý ve svých skutcích, a který navíc zamlčuje dobro, -což více překáží, to jest škodí jemu i ovčím -, přesto přivádí s sebou valem nesčetné národy přímo do pekelného otroctví“ ďáblu, který je zaprodancem pekla, „aby byl s ním mnohými ranami bičován až na věky.“ Ani není třeba se dovolávat mnoha svatých, poněvadž sám Nejvyšší velekněz a svatý svatých říká v 10. kapitole Janově: „Všichni, co jich kdy přišlo, jsou zloději a lotři.“ A v 5. kapitole Matoušově říká učedníkům: „Vy jste sůl země. Jestliže sůl bude zmařena, čím bude osolena? K ničemu se nehodí, než aby byla ven vyhozena a od lidí pošlapána.“ A v 14. kapitole Lukášově říká: „Dobrá je sůl. Jestliže však sůl bude zmařena, čím bude okořeněna? Ani do země ani do hnoje se nehodí, ale vyhazují ji ven.“ A protože nejhlavnější Spasitel a nejlepší Mistr chtěl tuto myšlenku vtisknout do lidských myslí, dodal hned: „Kdo máš uši k slyšení, slyš!“ Ať tedy každý kněz dbá o to, zda dobře přistoupil čist od zločinu s upřímným úmyslem ke cti Boží a k prospěchu církve, a zda žije hodným životem pohrdaje světskými poctami a ziskem světa. Neboť jinak je prolhaným antikristem a čím vyšší má úřad, tím větším je antikristem. Ať hledí pokorný křesťan na Krista, který v 14. kapitole Janově říká: „Já jsem cesta, pravda i život.“ Hle, zde je cesta, po níž chce jít, protože Kristus je cesta; kam chce jít, protože Kristus je pravda; a kde chce zůstat, protože Kristus je život.

(10)

KAPITOLA DESÁTÁ

Nyní je třeba promluvit o moci, kterou Kristus dal svým náměstkům, o níž se mluví ve slovech: „Tobě dám klíče království nebeského“, „to jest moc svazovat a rozsvazovat hříchy“, jak říká Augustin v poslední homilii na Jana. A účín této moci ukazuje Kristus v dalších slovech: „A cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi. A cokoli rozsvážeš na zemi, bude rozsvázáno i na nebi.“ A protože tato moc je moc duchovní, je třeba poznamenat, že moc duchovní je moc ducha sama sebou bezprostředně zřízená, aby rozumný tvor se spravoval podle darů milosti a aby jak subjekt tak objekt jej činili ojedinelým. Každý člověk pak jest duch, neboť každá z obou mocí má dvojí přirozenost, jak praví v 9. kapitole Lukášově Spasitel, říká učedníkům: „Nevíte, jakého jste ducha.“

A ve 4. kapitole 1. Janova listu se říká: „Všeliký duch, který rozkládá Ježíše, není z Boha.“ Zde je duch zchytralým kacířem, který popírá, že Ježíš je pravý Bůh a pravý člověk. A ať už se hledá obdoba moci mezi Bohem a rozumnými tvory, anebo se omezuje na moc lidskou a andělskou, je zřejmá pravda, že všechna moc duchovní je mocí ducha. A i když člověk neuděluje milost, přece slouží svátostmi, aby byl poddaný spravován podle darů milosti.

Avšak tělesná moc, ačkoli tu je působením darů milosti, přece je bezprostředně dána k tomu, aby se Boží tvor řídil podle přirozených nebo nabytých statků. A tak vidíme, že každý člověk má dvojí moc, neboť každý člověk má mít moc nad činností svých údů a mimo to má moc žít v milosti. Proto se duchovní moc dělí rozmanitě, neboť jiná je moc kněžská a jiná je moc obecná. Moc kněžská se nazývá moc duchovní, kterou má kněz k vysluhování církevních svátostí, aby duchovně prospíval sobě i laikům. Taková je moc sloužit mši, rozhřešovat a udílet jiné svátostiny. Moc sloužit mši je zřízena sama sebou a neprostředkovaně, aby kněz mohl sloužit mši, tak jako je mravní pohotovost zaměřena k činům, jež jsou lepší než sama pohotovost. A protože kněz, aby sloužil mši hodně, se řídí podle darů milosti, vyplývá odtud správnost předchozího výkladu.

Avšak duchovní moc obecná je moc, kterou má kterýkoli křesťan, když koná duchovní skutky milosrdenství na sobě i na jiných, které připomíná onen verš: „Uč, radou bud, potěšuj, kárej, odpouštěj, modli se, snášej.“ „Neboť všem, kteří přijali“ Krista vírou ztvárněnou, „dal moc stát se syny Božími“, aby mohli vést sebe a své bratry na otcovskou cestu Kristovu a také je v lásce trestat, jak vysvětluje z 18. kapitoly Matoušovy: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj,“ dí Kristus, „pokárej ho mezi čtyřma očima.“

Moc světská je dvojí, totiž občanská a obecná. Občanská moc autoritativní přísluší toliko občanskému panovníku, avšak občanská moc zástupná přísluší jeho úředníkům nebo služebníkům. Obecná moc světská je moc, kterou dovede člověk podle přirozených nebo nabytých statků spravovat sebe i své. A tak, jako člověk nemůže být celistvý bez duše a těla, a člověk přijatý za syna Božího nemůže být bez přirozených darů a darů milosti, tak není křesťana, který by neměl jak světskou tak i duchovní moc obecnou, třebaže děti a blázni jsou jí zbaveni. Avšak duchovní moc je vždycky dokonalejší a sama kněžská moc svou důstojností vyniká nad královskou moc, poněvadž podle Apoštola v 7. kapitole Židům je větší ten, kdo požehnání dává, a menší, kdo je přijímá.

Proto duchovní moc kněžská vyniká nad královskou starobylostí, důstojenstvím a užitečností. Starobylostí, protože kněžství bylo zřízeno na Boží příkaz, jak vyplývá z 28. kapitoly Exodu, a teprve později byla skrze kněžství na Boží příkaz zřízena moc královská, jak vyplývá ze 17. kapitoly Deuteronomia a z 12. kapitoly 1. Královské. Důstojenstvím vyniká, jak bylo řečeno, protože kněz jako větší dává králi požehnání, posvěcení a pomazání. A užitečnost je zřejmě větší z toho důvodu, že duchovní moc stačí sama o sobě k vládě nad lidem, jak je patrné na Izraeli, který byl až do dob Saulových docela dobře spravován bez moci královské. Moc duchovní tedy, protože se týká darů nejlepších, které samy o osobě dostačují, vyniká nad moc pozemskou, poněvadž tato nic nezmuže bez duchovní moci, která ji především řídí. Ale naopak moc duchovní může sama o sobě postačit bez pozemské. To je příčinou toho, proč kněží, kteří zneužívají v pýše nebo v nějakém zločinu tak vyvýšené moci, klesají tím hlouběji s ďáblem do pekel podle pravidla svatého Řehoře a jiných svatých: Čím vyšší má kdo postavení, tím těžší jeho pád. A je třeba poznamenat, že moc znamená jednou výhradně moc k správě, a jindy přidruženě takovou moc s věrohodným oznámením nebo vyhlášením, a protože oba významy jsou stejně známé, není to zřejmě v rozporu s tvrzením, že není moci, která by nebyla od Boha, a přece že něco jiného je dávat moc od Boha, to jest před tvář církvě věrohodně vyhlásit, že stvořená osoba má takovou moc od Boha. Ovšem takové přidružení může být ve své částečnosti dáno od člověka jen

tehdy, jestliže je především Bůh potvrdí. A z toho lze dále usoudit, že moc nemůže být rozšířena nebo zúžena, rozmnožena nebo zmenšena, pokud jde o její bytnost, nýbrž jen pokud jde o výkon skutku, který z ní vyplývá. A to lze učinit jen, je-li po ruce rozumná příčina před Bohem. A tento význam vykládá kapitola **Miramur** 24. kánonu: „Něco jiného je moc úřadu a něco jiného její výkon.“ A jakkoli je zejména u mnichů a u jiných omezována úřední moc podobně jako u těch, kteří byli zbaveni úřadu, „jimž je zapověděno přisluhování, přece jim není odňata moc“. A v souhlasném smyslu se připouští, že přirozená moc, již jest svobodná vůle, může být hned milostí rozšířena, hned zúžena. A tak jsou ve stejném smyslu odstraněny patrné neshody učitelů z nichž jedni, jako Anselm, říkají, že svobodná vůle nemůže se ztratit ani zvětšit ani zmenšit. Jiní však, jako Augustin v **Enchiridiu**, říkají, že svobodnou vůli lze ztratit hříchem a rozmnožit milostí. A odtud je v církvi velká pranice o to, jak moc udílet, odnímat nebo zužovat. Ale je známo, že jenom tehdy, když Bůh a rozum vyžadují k užtku církve, aby se tak dalo skrze člověka, Bůh takovou moc udílí nebo odnímá nebo zužuje. A jinak ne.

Proto když Kristus řekl Petrovi: „Tobě dám klíče království nebeského“, to jest moc svazovat a rozsvazovat hříchy, neřekl v osobě Petrově celé bojující církvi, že tyto klíče má kdejaká libovolná osoba z této církve, nýbrž že tato církev jako celek má tyto klíče ve svých jednotlivých částech k tomu uschopněných. Tyto klíče ovšem nejsou hmotné, nýbrž znamenají duchovní moc a znalost evangelického učení. A pro tuto moc a znalost věříme, že Kristus mluví o klíčích v množném čísle. Proto říká Mistr sentencí v 18. distinkci 4. knihy, v 2. kapitole „Klíče“; píše o nich v množném čísle, protože jeden nestačí. „Tyto klíče jsou umění rozlišovat a moc soudit..., kterou církevní soudce má hodné přijímat a nehodné z království“, to jest z církve „vyučovat.“ Je třeba poznamenat: Ačkoli jediná Trojice má takovou prvotní autentickou moc a jediné Kristovo lidství má takovou moc subautentickou, vlastní jeho osobnosti, poněvadž Kristus je současně Bůh i člověk, přece byla církevním prelátům svěřena nástrojová neboli služebná moc, což je moc soudní. Ta záleží hlavně ve dvou věcech, totiž v moci podle nálezu vyšetřovat a v moci podle soudních zásad soudit. A prvá z nich se nazývá v oblasti pokání klíčem svědomí a je přípravou k druhé hlavnější, protože nikomu nepřísluší moc, aby s konečnou platností vynášel soudní výrok, nemá-li už dříve moc vyšetřovat při, pro niž se mu přiznává právo vynášet rozsudek. Proto první klíč není čin nebo stav vědění, nýbrž moc takového předběžného vyšetřování. Veškerá tedy moc kněžského stavu být nástrojem člověku k otevření veřejí, jimiž je Kristus, nebo k zavření řečeného království před poddaným, je klíč církve, který byl dán Petrovi a jiným, jak je patrné z 18. kapitoly Matoušovy, kde Spasitel říká: „Amen pravím vám, cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázáte na zemi, bude rozvázáno i na nebi“. A v 20. kapitole Janově: „Přijměte Ducha svatého. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, těm se zadržují.“ A v 16. kapitole Matoušově bylo řečeno Petrovi a v jeho osobě církvi: „Cokoli svážeš“ atd. A tato slova z nedostatku porozumění děsí mnohé křesťany, takže se otrocky bojí, a jiní jsou na omylu, když si pro ně osobují plnost moci.

Proto je třeba předpokládat za první, že výrok Spasitelův je pro účinnost jeho řeči nutný, protože není možné, aby kněz něco rozsvazoval nebo svazoval, jestliže se toto rozsvazování nebo svazování neděje v nebesích, nikoli ovšem v nebeském tělese, jež zahrnuje pozemský svět a všecko, co je v něm, nýbrž v božském souhlasu s andělskou přirozeností, což jsou nebesa. A tu je třeba poznamenat, že v duši smrtelně hřešícího je vina a v ní se ruší nebo přestává být milost, takže smrtelně hřešící propadá věčnému zatracení, a nečiní-li pokání, ale setrvává ve vině, odlučuje se od společenství těch, kdo žijí v milosti. Lékem však mu může být pokání, kterým se odstraňuje vina, uděluje milost, láme pouto zatracení a člověk je milostí znovu připojen k církvi. Tohoto pokání se však dosahuje zkroušeností, vyznáním a zadostiučiněním. Zkroušenost, jež je zármutkem nebo plnou bolestí nad spáchaným hříchem, musí v sobě obsahovat ošklivost jak nad

spáchaným hříchem, tak i nad tím, který může být spáchán, a ta by v krajní nouzi postačila člověku ke spáse. Proto, když Spasitel poznal, že mysl cizoložnice je v zármutku, řekl jí ještě druhou část: „Jdi a více nehřeš“ - Jan 8. A proto říkají svorně svatí Augustin, Ambrož a Řehoř, že činit pokání znamená plakat nad spáchanými zlymi činy a nechtít již páchat ty, nad nimiž je třeba plakat.

Za druhé je třeba vědět, že k ospravedlnění bezbožného se vyžaduje nekonečná moc, kterou Bůh očišťuje duši od poskvrny a nabízí jí milost. Za druhé se vyžaduje Boží milosrdenství, kterým Bůh zmírňuje urážku svého majestátu i věčný trest za dluh, činí-li ovšem člověk pokání.' A proto se často církev modlí: Všemohoucí a milosrdný Bože ! Tím myslí na nekonečnou Boží moc a milosrdenství. Že se však vyžaduje k ospravedlnění bezbožného nekonečná moc, vyplývá z toho, že podle Augustina „je lehčí stvořit svět než ospravedlnit bezbožného. Jestliže prvé vyžaduje nekonečnou moc, tedy i druhé, a proto se při ospravedlnění bezbožného vyžaduje činný dar Ducha svatého, který může dát pouze Bůh“, jak dokazuje Augustin na mnoha místech, která jsem uvedl v traktátu **De indulgentiis**.

Také Mistr sentencí v 14. distinkci 1. knihy činí z výroků Augustinových závěr: „Tedy ani lidé sebesvětější nemohou dát Ducha svatého.“ A stejně je tomu s činným odpuštěním hříchů. Proto řekl Křtitel o jediném Kristu v 1. kapitole Janově: „Aj, Beránek Boží, hle ten, který snímá hříchy světa.“ O tom říká Augustin ve 4. homilii na Jana: „Ať si nikdo neosobuje právo tvrdit, že sám odnáší hříchy světa. Všimněte si tady zpupných, na něž Jan prstem ukazoval. Ještě se kacíři nenarodili a již se ukazovali, a proti nim hřímal od řeky.“ Židé často vytýkali Kristu rouhání, protože pokládajíce ho, arcí falešně, za pouhého člověka, prohlašovali o něm, že prostě nemůže odpouštět hříchy, protože hřích se prostě neodpouští, ledaže se odstraní urážka proti Bohu. Ale kdo odpouští křivdu, ne-li ten, jemuž nebo jehož poddanému byla způsobena ? Neboť Bůh dává takovou moc dříve odpouští svou křivdu, než ji odpouští jeho náměstek. Proto k tomu říká Ambrož: „Sám ten odpouští hříchy, kdo sám za nás umřel.“ Týž praví: „Slovo Boží odpouští hříchy. Kněz je soudce. Kněz jen vykonává svůj úřad a nevykonává práva žádné moci.“ - **Depenitentia**, 1. distinkce, v kapitole **Verbum Dei**. Téhož názoru je Jeroným, jehož cituje Mistr sentencí, jak shora uvedeno. Též Řehoř v 1. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Paulus**. A podobně je tomu se zadržováním a svazováním hříchů. Proto dochází Mistr v 18. distinkci 4. knihy v kapitole 4. na základě uvedených autorit a důvodů k tomuto závěru: „Jedině Bůh tedy očišťuje člověka uvnitř od poskvrny hříchu a zbavuje ho pokuty věčného trestu.“ A potom končí takto: „Z těchto a z četných jiných svědectví se učíme, že Bůh sám odpouští hříchy, a jako některým odpouští, tak zase některým jiným hříchy zadržuje.“ Ale někdo by mohl říci: Jestliže jedině Bůh může odpouštět nebo zadržovat hříchy, proč tedy řekl apoštolům a jejich náměstkům: „Cokoli svážete na zemi...“ a tak dále, a zas: „Kterým odpustíte hříchy...“ a tak dále ? Co tedy znamená, že kněz rozvazuje nebo svazuje, odpouští nebo zadržuje hříchy ? K první otázce odpovídá Mistr sentencí, jak zmíněno shora, slovy: „Kněží zajisté svazují, když ukládají těm, kdo se zpovídají, kající zadostiučinění. Rozvazují, když z něho něco promíjejí nebo když připouštějí k přijímání svátostí ty, kdo jím byli očištěni.“ K druhé otázce pěkně praví Richard v knížce **De potestate ligandi et solvendi**, když takto říká: „Co totiž znamená odpouštět hříchy, ne-li zmírněním dát rozhřešení a rozhřešením zmírnit přísný rozsudek, který si hříchy zasluhují ? A co znamená zadržovat hříchy, ne-li nechtít dát rozhřešení těm, kdo pravé pokání nečiní ? Mnozí totiž z těch, kdo se zpovídají, požadují rozhřešení, ačkoli nechtějí úplně zanechat svých hříchů. Mnozí slibují, že si napříště dají pozor, avšak nechtějí dát zadostiučinění. Všichni lidé toho druhu, protože pravé pokání nečiní, nepochybně nemají dojít rozhřešení. Neboť činit pravé pokání znamená litovat minulé zpronevěry s pevným úmyslem se z ní vyzpovídat, učinit zadostiučinění a se vši ostražitostí se jí vystříhat. Kdo se takto kají, mají po zásluze dojít rozhřešení. Ale dosáhnout odpuštění jinak, bez rozhřešení, znamená, že hříchy

jsou zadrženy. Nuže z toho, co jsme již řekli, budeme moci jasně poznat, co při odpuštění hříchů činí sám Pán, co prostřednictvím svého služebníka, a co činí vpravdě současně sám i výkonem svých služebníků. Sám zajisté rozvazuje pouto zatvrzelosti. Sám a prostřednictvím svého služebníka ruší pokutu věčného zatracení, avšak prostřednictvím svého služebníka ruší pokutu budoucí očisty. Neboť moc prvního rozvazování si vyhradil pro sebe. Druhé rozvazování činí současně sám i prostřednictvím služebníka. Kdežto třetí nečinívá Pán sám, nýbrž spíše prostřednictvím služebníka. Správně se totiž říká, že toho, kdo činí pravé pokání, Pán vyprošťuje z pouta zatracení. Ale i to je správné, že tak činí kněz i Pán: Pán arcí přihlíží k obrácenému srdci a kněz k vyznání úst. Neboť pouhé vyznání srdce stačí ke spáse duše tomu, kdo činí opravdové pokání, když krajní nouze znemožní vyznání úst a kněžské rozhřešení." Tak Richard.

Z toho, co bylo již řečeno, máme za to, že Bůh od věčnosti předurčuje a časově dříve zaručuje rozhřešení a odpuštění hříchu tomu, kdo má být spasen, než jej zde na zemi rozhřeší služebník církve. A za druhé z toho vyplývá, že služebník církve jako náměstek Kristův nemůže nikoho rozhřešit nebo svázat, ani mu hříchy odpustit nebo zadržet, neučiní-li tak dříve Bůh. To je patrné z onoho místa v 15. kapitole Janově: „Beze mne", praví, „nic nemůžete učinit." To věděl vyvolený nástroj, a proto říká v 3. kapitole 2. Korintským: „Ne že bychom sami ze sebe stačili vymyslet něco jako ze sebe, ale naše dostatečnost je z Boha." Stačíme-li tedy myslet, jen pokud Bůh myslí dříve než my, jak potom stačíme svazovat nebo rozvazovat, dokud on sám nesváže nebo nerozváže dříve než my ? A to znají filosofové, když tvrdí, že druhá příčina nemůže působit nic bez spolupůsobení s příčinou první. A dále je patrné, že člověk nemůže být od hříchu rozhřešen ani přijmout odpuštění hříchů, jestliže Bůh jej nerozhřeší nebo mu neudělí odpuštění. Proto řekl Křtitel v 3. kapitole Janově: „Člověk nemůže vzít nic, nebude-li mu dáno z nebe." Proto tak jako pozemský pán odpouští hřích spáchaný proti němu dříve v mysli, než to vyhlásí sám nebo prostřednictvím někoho jiného, tak nutně jedná i Bůh.

Proto kněží, kteří se domnívají nebo tvrdí, že svým rozhodnutím rozvazují nebo svazují hříchy bez předchozího rozvázání nebo svázání Ježíšem Kristem, blouzní jako smyslu zbavení. Neboť Boží svazování nebo rozvazování je prostě první. Proto říká evangelium, že to, „co bude svázáno na zemi, bude svázáno i na nebi". Ale neřeklo, že na nebi se svazuje později a nikoli dříve. Odtud se domnívají nevědomci, že kněz svazuje a rozvazuje časově dříve nebo přímo a po něm teprve Bůh. Myslet si to je hloupost. Avšak logikové dobře vědí, že je dvojí prvenství, to jest prvenství původu, odvozené od hmotné příčiny, a prvenství hodnosti, odvozené od účelové příčiny. A tato dvě prvenství se současně setkávají spolu v čase, a tak svazování nebo rozvazování církve bojující je jaksi prvnější než svazování nebo rozvazování církve zvítězilé a naopak. Avšak svazování nebo rozvazování Boží je prostě první. A je zřejmé, že by bylo rouhavou opovážlivostí tvrdit, že člověk odpouští vzpurnost způsobenou tak velikému Pánu, když Pán k tomu nedal souhlas. Z všeobsáhlosti zajisté tohoto Pána nutně plyne, že on sám rozvazuje nebo svazuje první. Činí-li tak některý náměstek, máme mít ze všech článků víry za nejnepochybnější ten, že je nemožno, aby někdo z církve bojující rozvazoval nebo svazoval, pokud nežije v souhlase s hlavou církve, naším Pánem Ježíšem Kristem.

Proto záleží na tom, aby se věřící uvaroval tohoto výroku: Jestliže papež nebo někdo jiný si osobuje nárok nějakým znamením rozvazovat nebo svazovat, už tím se rozvazuje nebo svazuje. Neboť připustí-li to, musí důsledně připustit i to, že papež nemůže hřešit, a proto že je Bůh. Kdyby tomu bylo jinak, mohl by se mýlit a jednat v neshodě s klíčem Kristovým. A je známo, že jako je nemožné, aby pouhý obraz hmotného klíče otevíral, chybí-li jeho hmotná podstata, tak je nemožné, aby náměstek Kristův otvíral nebo zavíral, leč pokud je ve shodě s klíčem Kristovým, který napřed otvírá nebo zavírá. Jako

totiž Kristus, „prvorozený mezi mnohými bratřími" a „prvotina těch, kteří zesnuli", první pronikl do království, tak hlavně on sám stačil zasloužit duchovní království, pro všechny až do jeho příchodu uzavřené věrolomností prvních rodičů. A to je třeba říci o každém otvírání nebo zavírání, zvláště jde-li o nebeskou vlast. A je jasné, že každý náměstek Kristův, pokud putuje v této časnosti, může snadno zbloudit i v těch věcech, které se týkají víry a klíčů církve, jak vědí ti, kdo znají kroniky, když přece i Petr, náměstek Kristův, první takto zhřešil.

Bůh je také jediný, kdo nemůže nevědět, komu má být odpuštěn hřích, a on jediný se nedá pohnout zvrácenou náklonností, aby soudil nespravedlivě, kdežto kterýkoli náměstek může nevědět, komu má být hřích odpuštěn, a může se dát pohnout k svazování nebo rozvazování zvrácenou náklonností. Kdyby tedy jsa pohnut hněvem nebo lakomstvím, nechtěl udělit rozhřešení tomu, kdo se pravdivě kaje a zpovídá, tím by jej ještě nesvázal ve vině. Podobný případ by nastal, kdyby někdo falešně přistupoval ke zpovědi, jak se velmi často stává, a kněz nevěda o pokrytectví udělil by mu slovní rozhřešení. Není pochyby, že v tomto případě nerozhřešuje. Neboť v 1. kapitole Moudrosti se praví: „Svatý duch kázně utíká před falší." Nuže v prvním případě náměstek předstíral, že svazuje nebo zadržuje hříchy, a nečinil tak. A v druhém případě předstíral, že rozhřešuje nebo odpouští, a nečinil tak. A z toho vysvítá, jak je běžná velice nesprávná představa i na straně těch, kdo posluhují klíči, i na straně těch, kdo nečiní pravé pokání. Neboť je třeba, aby ten, kdo chce dojít rozhřešení, byl především ve své vůli nakloněn k tomu, aby litoval své viny a usiloval nadále nehřešit. Proto všichni kněží i náměstkové dohromady nemohou dát rozhřešení ze zločinu tomu, kdo chce zločinně hřešit a nechce hříchu litovat. Podobně všichni dohromady nemohou svázat spravedlivého ani mu zadržet hříchy, když se z celého srdce pokojuje před Pánem a má srdce potřené, jímž Bůh nepohrdá.

Proto praví blažený Jeroným na ono slovo z 16. kapitoly Matouše „Tobě dám klíče království nebeského. A cokoli..." atd.: „Někteří nerozumějící tomu místu, chápou to jako domýšlivost", to jest pýchu „farizeů, kteří se domnívají, že mohou zatracovat nevinné nebo rozvazovat vinné, ačkoli Bůh se neptá na výrok kněží, nýbrž na život vinníků." K těmto slovům připojuje Mistr v 18. distinkci 4. knihy, v 6. kapitole: „Tak i zde se jasně ukazuje, že Bůh se neřídí soudem církve, která soudí podlízavě a bez znalosti", a dodává v 8. kapitole: „Někdy totiž ten, kdo je ven vyhozen", to jest o němž kněz soudí, že je mimo svatou církev, „je uvnitř, a ten, kdo je venku" podle pravdy, ten podle falešného soudu kněží „se zdá pobývat uvnitř". A v 19. distinkci, ve 4. kapitole téže 4. knihy, je řečeno, že kněz, který jiné svazuje a rozvazuje, má být rozvázný a spravedlivý, jinak často „zabíjí duše, které neumírají, a obživuje duše, které nejsou živé" - a tak propadá soudu zlořečení. Malachiáš 2. kapitola: „Zlořečiti budu vašemu dobrořečení" a vašemu zlořečení budu dobrořečit. Náměstkové Kristovi mají tedy dbát toho, aby si nerozvážně neosobovali právo svazovat nebo rozvazovat, koho by chtěli.

Avšak je možno vznést námitku na základě kapitoly **Solíte** dekretálu **De maiori et obedientia**, kde papež Inocenc říká: „Pán pravil Petrovi a v Petrovi jeho nástupcům: Cokoli svážeš na zemi... atd. Žádnou výjimku neučinil", říká Inocenc, „ten, který řekl: Cokoli..."

Tu je třeba poznamenat, že po tom, co bylo řečeno: Cokoli rozvážeš atd., Petr nemohl rozvázat Písmo, protože Spasitel řekl v 10. kapitole Janově: „Nemůže býti zrušeno Písmo." Za druhé nemohl rozvázat toho, kdo nechtěl činit pokání, a proto řekl Šimonovi v 8. kapitole Skutků: „Proto čiň pokání z této své špatnosti a pros Boha, zda by ti snad nemohlo být odpuštěno." Za třetí nemohl rozvázat manželství, protože Spasitel řekl v 19. kapitole Matoušově: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj." Za čtvrté nemohl dát rozhřešení

od hříchu Jidášovi, protože Spasitel řekl v 17. kapitole Janově: „Nikdo z nich nezahynul, leč syn ztracení, aby se naplnilo Písmo.”

Kdyby byl tedy Petr na základě onoho výroku Kristova „Cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi”, předstíral, že může zmíněné čtyři případy rozvázat, zdali by byly rozvázány také na nebi? Jistě ne. Neboť ať jde o Písmo, o manželství, o Jidáše nebo o toho, kdo se nechtěl kát, postavila by se proti tomu vůle Boží, zabránila by tomu vytrvalost i vůle Boží. Nenásleduje tedy: Tento náměstek se domnívá, že rozvazuje a svazuje koho chce; tedy tak činí. K této věci mluví blažený Augustin ve spise **De vera et falsa penitentia** takto: „Bůh, který vzkřísil již mrtvého Lazara z hrobu, předal jej učedníkům, aby jej rozvázali, a tím ukázal moc rozvazování svěřenou kněžím. Řekl: Cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno na nebi, to jest já Bůh a všechny zástupy rytířstva nebeského a všichni svatí, kteří v té slávě vzdávají chvály, s vámi potvrzují ty, které svazujete a rozvazujete. Neřekl: o nichž vy se domníváte, že je svazujete a rozvazujete, nýbrž: ty, jimž prokazujete skutky spravedlnosti a milosrdenství. Jiné vaše skutky vůči hříšníkům totiž neuznávám.” Tak Augustin, který učinil přítrž kněžské domyšlivosti o rozvazování a svazování.

Také Richard mluví v knížce **De potestate ligandi vel solvendi** takto: „Ale dostáváš se až sem a říkáš: Nemohu-li nikoho svázat a právě tak rozvázat nebo komukoli hříchy odpustit a komukoli je zadržet, jaký smysl má to, co je všeobecně řečeno Petrovi: Cokoli svážeš na zemi a cokoli rozvážeš? Podobně se v obecném smyslu uvádí slovo, které je řečeno všem apoštolům dohromady: Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým je zadržíte, těm se zadržují. Tato otázka by tě zneklidňovala právem, kdyby byl Pán řekl Petrovi: Cokoli chceš svázat, bude svázáno, a cokoli chceš rozvázat, bude rozvázáno. Avšak on to neřekl, a ani nechtěl, aby tomu tak bylo rozuměno. Jestliže by někdo chtěl svázat, co svázat nemůže, bude to proto svázáno? Kdo se to odváží tvrdit? Neříká zajisté: Cokoli chceš svázat, nýbrž: Cokoli svážeš, bude svázáno na nebi. Proto opravdu ten je svázán, kdo je podle rázu své zpovědi povinen platit spravedlivou pokutu zadostiučinění. Ten opravdu dochází rozehřešení kněžským úřadem, jehož hřích je spravedlivě odpuštěn podle přiměřeného zadostiučinění. Tak tedy svazuje a rozvazuje ty, kdo si zaslouží, aby byli spravedlivě rozehřešeni kněžským výrokem. Avšak nepochybně se zadržují hříchy těch, jimž je nikoli nespravedlivě, ale spravedlivě odpíráno rozehřešení hříchů. To tedy, co Pán říká Petrovi, má stejnou platnost, jako kdyby byl jinými slovy řekl: Co bude svázáno a rozvázáno tebou, bude svázáno a rozvázáno u mne. Kdo tebou je spoután povinným zadostiučiněním, které jsi mu uložil, toho já mám za dlužníka téhož zadostiučinění. A kdo si zasloužil od tebe povinné rozehřešení svých hříchů, ten v té věci u mého soudu nebude už dále takto stíhán. A máme rozumět tomu, co praví všem apoštolům: Kterým odpustíte hříchy, těm budou odpuštěny, a kterým zadržíte, budou zadrženy. Vždyť ty hříchy vinníků budou u Pána odpuštěny nebo zadrženy, které byly prostřednictvím jeho služebníků kněží spravedlivě odpuštěny nebo zadrženy. A obojí konají pravdivě tehdy, přistupují-li k nějakému výkonu podle kanonického řádu. Avšak nic z toho nemohou konat libovolně, ale po zásluze a podle stanoveného řádu.” Tak Richard.

A z výpovědi Augustina i samého Richarda je patrné, že nenásleduje: Kristus řekl Petrovi nebo kterémukoli jeho náměstku: Cokoli rozvážeš na zemi, to jest v církvi bojující, bude rozvázáno i na nebi, to jest v církvi zvítězilé; tedy cokoli bys chtěl rozvázat na zemi, bude rozvázáno na nebi. A z toho plyne, že v tomto případě tento úděl připadá každému, kdo činí pravé pokání. A v případě, vyjádřeném slovy: Cokoli bys svázal... připadá tento úděl nekajícímu. Neboť rozvazování se vztahuje na každého Činícího pravé pokání a svazování na nekajícího. A stejně je tomu se zadržením a odpuštěním.

Proto má být učedník Kristův ve střehu proti falši antikrista, který takto dokazuje: Cokoli Kristův náměstek sváže na zemi, bude svázáno i na nebi. Avšak toho věřícího laika, který mu nechce dát peníze za rozhřešení, svazuje na zemi; je tedy svázán na nebi. Podobně dokazuje-li takto: Cokoli Kristův náměstek rozváže na zemi, bude rozvázáno i na nebi, avšak člověka nesklíčeného, který je ochoten zaplatit, rozvazuje na zemi, bude tedy rozvázán i na nebi. Podobně, dokazuje-li: Cokoli Kristův náměstek rozváže na zemi, bude rozvázáno i na nebi; avšak člověka, prokázané předzvěděného, zápasícího se smrtí, rozvazuje na zemi; je tedy rozvázán i na nebi. U těchto důkazů totiž drahá návěst je věcně vadná. Jestliže totiž člověk, jak druhá návěst předpokládá, sama sebe neschvátí zlou vůlí nebo se nerozváže pravou sklíčeností, je tato návěst falešná. A důkaz měl by se podle Richarda opravit takto: Cokoli Kristův náměstek spravedlivě sváže na zemi, bude svázáno i na nebi. Avšak věřícího laika, který mu není ochoten zaplatit, toho spravedlivě svazuje na zemi. Nuže druhá návěst je falešná. A podobně se mají opravit ostatní důkazy. A namítá-li se, že křesťan přece musí být na pochybách o tom, kdy kněz platně svazuje nebo rozvazuje a kdy nikoli, odpovídáme, že z toho vyplývá pravý opak, poněvadž máme věřit, že toliko tehdy svazuje nebo rozvazuje, když vysluhuje podle pravidel zákona Kristova. Ale vybočuje-li z nich, tehdy jen předstírá, že svazuje anebo rozvazuje, ale nečiní tak.

Dále k výroku Inocencovu: „Pán pravil Petrovi a neučinil žádnou výjimku. Cokoli...“ Rozumí-li Inocenc údělem to, co Petr nebo jeho náměstek údajně svazuje, je Inocencův názor falešný. Neboť tu by po obecném shrnutí následovala takováto nevhodná úvaha: Cokoli Petr nebo jeho náměstek sváže na zemi, bude svázáno i na nebi. Avšak předstírá, že tohoto svatého člověka svazuje na zemi, tedy je svázán i na nebi. Závěr je falešný a nemožný. Druhá návěst je správná nebo může být správná, bude tedy první návěst ve smyslu Inocencově falešná. Soudí-li však Inocenc s Richardem, Augustinem a Řehořem, že úděl připadá tomu, komu platí rozvázání nebo svázání, pak je správné, že Pán říká: Cokoli... neučinil žádnou výjimku. Vždyť platí: Cokoli vpravdě kajícího - to jest kajícího člověka - rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi. Podobně, cokoli nekajícího - to jest člověka nekajícího - svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi. A s tím souhlasí drobné glosy Dekretů, které říkají: „Za předpokladu, že se klíč nemýlí“; a z toho plyne, že děje-li se to na zemi, bude to stvrzeno na nebi.

Neboť kdokoli by činil řádné pokání a byl na zemi rozvázán Kristovým pozemským náměstkem, je rozvázán také na nebi, jako ten, kdo uvěřil a byl pokřtěn, bude spasen, kdo totiž konečně uvěřil s láskou. Neboť věřit je zde chápáno tak, jako v 3. kapitole Janově: „Kdo věří v Syna Božího, má život věčný.“ Jestliže se odtud dokazuje: Kdokoli věří v Syna Božího, má život věčný; a každý křesťan věří v Syna Božího; tedy každý křesťan má život věčný. Nebo zase: Kdokoli věří v Syna Božího, má život věčný; avšak tento předzvěděný, jenž je v milosti, věří v Syna Božího; tedy tento předzvěděný, jenž je v milosti, má život věčný, - závěr je falešný. Proto jsou oba tyto závěry neplatné, neboť jinak je chápáno slovo věřit v první návěsti a jinak v návěsti druhé. Proto abychom myšlenkový postup uvedli na pravou míru, je třeba vést důkaz takto: Každý, kdo vytrvale věří s láskou v Syna Božího, má život věčný, ale každý křesťan věří vytrvale s láskou v Syna Božího. A tu bude závěr dobrý, avšak druhou návěst musí odpůrce dokázat. Podobně je třeba subsumovat v druhém závěru takto: Ale tento předzvěděný, jenž je v milosti, vytrvale věří s láskou v Syna Božího. Jenže tato návěst je falešná.

Z toho, co již bylo pověděno, vyplývá, co znamená moc klíčů církve a co je třeba obecně věřit, totiž že každý kněz Kristův platně zřízený má dostatečnou moc udílet jakékoli svátosti, které mu přísluší, a proto také rozhřešovat z hříchu toho, kdo je pravdivě sklíčený, ačkoli taková moc je ve výkonu po mnohé stránce důvodně omezena, jak jsme ukázali na začátku této kapitoly. Avšak v 21. distinkci v 2. kapitole, v kánonu **In novo** se říká, jakým způsobem byla tato moc u všech apoštolů rovná: „Ostatní pak apoštolové

přijali s ním," rozuměj s Petrem, „stejným podílem čest i moc." A níže: „A když oni zemřeli, povstali na jejich místě biskupové." Zde říká Glosa: „Dovozuje se, že každý biskup se vyrovná apoštolskému náměstku svým kněžstvím a vysvěcením." A v 24. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Loquitur** říká svatý Cyprián: „Všem apoštolům dal po svém zmrtvýchvstání rovnou moc."

Bylo by proto pošetilé věřit, že apoštolové nepřijali od Krista žádný jiný duchovní dar, leda ten, jenž byl pro ně jedinečně od Petra odvozen. Neboť všem řekl v 18. kapitole Matoušově: „Cokoli svážete na zemi" atd., a v 20. kapitole Janově: „Přijměte Ducha svatého. Kterým odpustíte hříchy" atd., a v 22. kapitole Lukášově: „To číňte na mou památku", a v poslední kapitole Matoušově: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Proto jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávat, cokoli jsem vám přikázal. A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa."

(11)

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Protože mnozí kněží upustili od napodobování nejvyššího velekněze Ježíše Krista a vychloubají se mocí, která byla předána církvi, aniž tomu odpovídá skutek, je ještě potřebí promluvit o povaze této moci. Násilně totiž ždímají z onoho slova 16. kapitoly Matoušovy „Cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi" atd., že cokoliv oni učiní, má každý člověk naprosto schvalovat. A podobně z Kristova výroku v 23. kapitole Matoušově „Na stolici Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Proto všechno, cokoli vám řeknou, číňte", ždímají, že každý poddaný je má ve všem poslouchat. A tak sami kněží si s povykem přisvojují k své slávě, cokoli jim v evangeliu Kristovu zaznívá k libosti, aniž na to odpovídají službou lásky. Avšak co jasně mluví o práci, o odříkání světa a o následování Ježíše Krista, to zavrhuje jako něco, co se jim protiví, anebo předstírají, že to dodržují, ale nedodržují to.

A odtud, že Ježíš řekl Petrovi „Tobě dám klíče království nebeského a cokoli svážeš na zemi" atd., chápou se s velikou oblibou tohoto výroku, aby povznegli vlastní moc. Avšak že Pán řekl Petrovi v 21. kapitole Janově „Pojď za mnou" a „Pas ovce mé", před tím prchají jako před jedem. Podobně to, co Ježíš řekl učedníkům v 18. kapitole Matoušově „Cokoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi" atd., přijímají s povděkem a chlubí se tím, ale že v 10. kapitole Matoušově řekl „Nemějte zlato ani stříbro", tomu se vyhýbají jako něčemu škodlivému. Podobně zase co řekl učedníkům v 20. kapitole Janově „Přijměte Ducha svatého. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, těm se zadržují", klidně přijímají. Ale to, co řekl v 11. kapitole Matoušově „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem" - tichost a pokoru, které připravují místo Duchu svatému, do svých srdcí nepřijímají.

Také to, co Pán řekl učedníkům v 10. kapitole Lukášově „Kdo vás slyší, mne slyší", chápou ve smyslu poslušnosti vůči sobě. Avšak že řekl v 20. kapitole Matoušově „Víte, že knížata národů panují nad nimi a kteří větší jsou, moci užívají nad nimi. Ale tak tomu nebude mezi vámi, nýbrž kdokoli by chtěl být mezi vámi větší, budiž váš služebník, a kdokoli by chtěl být mezi vámi první, budiž váš sluha jako i Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, ale aby sloužil" - tento nejhlavnější výrok napadají slovem i skutkem,

slovem, když tvrdí, že mají panovat, a skutkem, protože nechtějí sloužit církvi po způsobu Pána Ježíše Krista. A abych to krátce shrnul: Přezývají, rozhlašují a příliš do široka natahují kdejaký výrok Písma a zvláště evangelia, který podle jejich zdání mluví o tom, že mají být bohatí, rozmařilí, ve světě slavní a že nemají trpět žádné pohanění pro Krista. Cokoli však mluví jasně pro následování Ježíše Krista, jako chudoba, tichost, pokora, snášenlivost, čistota, námaha nebo trpělivost, to potlačují nebo opatřují vysvětlivkami podle své libosti, anebo to výslovně zavrhnou jako něco, co ke spasení nenáleží.

A ďábel sám, jenž je nejhorším sofistou, svádí je pro jejich neznalost důsledků tímto důkazem: Kristus dal takovou moc Petrovi a ostatním apoštolům; tedy také jim. Z toho si sami namlouvají, že mohou dělat cokoli a jakkoli chtějí. A tu podle stejně zřejmého závěru jsou spolu s Kristem nejblaženějšími otci, kteří soudí církev, aby jednou navždy došli korunování. Budiž však požehnán vševědoucí Kristus, který tyto výroky řekl svým apoštolům, věda, že moc, která jim byla předána podle jeho dobrého zalíbení, zaměří k službě jeho nevěstě.

Pokud jde o moc, kterou se duchovní honosí, je třeba vzít na vědomí, že se moc někdy chápe jako vrchnost či moc pravá, jako ve 13. kapitole Římanům: „Každá duše vrchnostem vyšším poddána bud“. Jindy se vyjadřuje týmž výrazem moc předstíraná či nepravá, jako v 22. kapitole Lukášově, kde Kristus říká těm, kteří byli posláni z moci velekněží, aby jej zajali: „To jest vaše hodina a moc temností.“ A v 6. kapitole Zjevení se říká: „Aj, kuň plavý, a jméno toho, který na něm seděl, bylo smrt, a peklo šlo za ním. I dána jest jemu moc nad čtvrtým dílem země, aby zabíjel mečem a hladem a smrtí a šelmami zemskými.“ A v 13. kapitole Zjevení čteme, jak drak „dal moc šelmě, i klaněli se šelmě řkouce: Kdo je podobný šelmě? A kdo bude moci bojovati s ní?“ a dále: „Dáno jí válčiti se svatými a vítěziti nad nimi a dána jí moc nad všelikým pokolením, nad jazykem i nad národem. A klaněti se jí budou všichni, kteří přebývají na zemi, jejichž jména nejsou zapsána v knize života a Beránka, toho zabitého.“ Kdo je tato šelma, které se lidé klanějí, protože se bojí její moci? Kdo čteš, rozuměj a postav se takové předstírané moci na odpor a neboj se jí otrocky, protože „dáno jí bylo válčiti se svatými a vítěziti nad nimi“ usmrcováním těla. Oni však zmirajíce pro Kristův zákon, konečně nad ní vítězí. Neboť jim řekl Spasitel v 10. kapitole Matoušově: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo“, a v 16. kapitole Janově: „Na světě budete mít soužení, ale doufejte, protože já jsem zvítězil nad světem.“ A zde praví Augustin ve výkladu na Jana: „Doufali a zvítězili. V koho, ne-li v něho? Neboť on by nebyl zvítězil nad světem, kdyby byl svět zvítězil nad jeho údy. Proto řekl Apoštol: Ale díky Bohu, který dává nám vítězství, a hned dodal: skrze Pána našeho Ježíše Krista, který řekl svým učedníkům: Doufejte, poněvadž já jsem zvítězil nad světem.“ Tak Augustin. Nad mocí draka a šelmy pak vítězí ti, kdo mají moc z předurčení, což je moc obzvláštní, o níž se zmiňuje 1. kapitola Janova: „Dal jim moc státi se syny Božími.“ K této moci přistupuje moc dokonaná, a to je ona moc, kterou Bůh dává blaženému v nebeské vlasti, aby se plně těšil v Pánu a v něm i ze všeho stvoření.

Proto se mají opravdoví ctitelé Kristovi, kteří chtějí dosáhnout této moci, postavit na odpor každé předstírané moci, která je násilím nebo lstí dychtí odvrátit od napodobování Krista. Odporem proti této moci zajisté neodporujeme Božímu nařízení, nýbrž zneužívání moci. A tohoto zneužití moci klíčů se dopouštějí svatokupci, kteří jen předstírají, že buď ztracují ty, kdo si to nezasloužili, anebo že rozhřešují svázané. Činí tak pro svůj zisk anebo proti těm, kdo popřeli výmysl té jejich poslušnosti. Pán o nich říká v 13. kapitole Ezechielově: „Zlehčovali mne u mého lidu pro hrst ječmene nebo pro kus chleba, aby zabíjeli duše, které neumírají, a obživili duše, které nejsou živé, obelhávající můj lid, který věří lžím.“ K tomu připomíná Řehoř v 11. oddíle, v 3. kvestii, v kapitole **Plerumque**: „Správně je pověděno prorokem: Zabíjeli duše, které neumírají,

a obživovali duše, které nejsou živé. Vždyť toho, kdo neumírá, zabíjí, kdo odsuzuje spravedlivého; a neživého usiluje obžít, kdo se snaží zprostit vinníka trestu."

Takového zneužití moci se dopouštějí také ti, kdo prodávají a kupují kněžská svěcení, kdo svatokupecky nabývají a prodávají biskupství, kanovníctví a fary, kdo bezohledně požadují za svátosti peníze a kdo životem v lakomství, rozkoši, zhýralosti nebo ve všemožném zločinu poskvřňují moc kněžství. Ti totiž, ačkoli „vyznávají, že Boha znají, přece ho skutky zapírají" - Titovi 1. A nevěří tedy v Boha a v tomto smyslu jako nevěřící synové smýšlejí proti víře o sedmi církevních svátostech, o klíčích, o úřadech a trestech, o mravech, obřadech a posvátných věcech církve, o uctívání ostatků, o odpustcích a řádech.

Je jasné, že takoví lidé zlehčují jméno Boží. Proto se říká v 1. kapitole Malachiášově: „Vám, ó kněží, kteří zlehčujete mé jméno, a řekli jste: V čem jsme zlehčili tvé jméno? Obětujete na mém oltáři chléb poskvrněný... Kdo z vás zavře dveře anebo zapálí na mém oltáři zadarmo? Nemám ve vás zalíbení, praví Hospodin zástupů, a dar z vašich ruky nepřijmu." Hle, Hospodin říká ničemným kněžím, že zlehčují jeho jméno a obětují poskvrněný chléb! Proto praví Řehoř v 1. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Multi secularium** po svém výkladu o svátostech a moci: „A tak poskvřňujeme chléb, to jest tělo Kristovo, když nehodně přistupujeme k oltáři a když špinaví pijeme jeho čistou krev." A Apoštol říká v 10. kapitole Židům: „Kdo pohrdne Mojžíšovým zákonem, bez slitování na svědectví dvou nebo tří umírá. Oč přísnější a hroznější trest si zaslouží podle vašeho soudu ten, kdo šlape po Synu Božím a má krev smlouvy, kterou byl posvěcen, za poskvrněnou."

Za druhé takoví křížují Syna Božího. Neboť Apoštol říká v 6. kapitole Židům: „Znovu si křížují Syna Božího a vydávají jej v posměch."

Za třetí takoví jednají bezbožně proti Božímu zákonu podle slov blaženého Jeronýma ve výkladu proroka Sofoniáše v 1. oddíle, v 1. kvestii: „Kněží, kteří slouží eucharistii a rozdílají krev Páně jeho národům, jednají bezbožně proti zákonu Kristovu, domnívají-li se, že slova a nikoli život vzývajícího vytvářejí eucharistii, a že je třeba toliko slavnostní modlitby a nikoli zásluh kněží, o nichž se říká: Kněz v jakékoli poskvrně" (Glosa: smrtelného hříchu), „nemá přistupovat k oltáři, aby Pánu obětoval oběti."

Za čtvrté se jmenovaní lidé rouhají Božímu majestátu. Proto čteme v 2. kapitole 2. listu Petrova: „Kteří žijí v nečisté tělesné žádostivosti a nechtějí se dát ničím ovládnout", a níže: „Tito pak jako nerozumná hovada, svou přirozeností určená za kořist lovu a k záhubě, se rouhají tomu, co neznají." A k této věci říká blažený Augustin ve výkladu 146. žalmu „Chvalte Hospodina, neboť dobrý jest...: „Jestliže přestupuješ povinnou přirozenou míru nezřízeným obžerstvím a spjíš se do opilství, ať zní tvůj jazyk sebe většími chválami božími, tvůj život se rouhá." Tak on. Jakým tedy způsobem lakomci, svatokupci, zhýralci a lidé jiným zločinům propadlí smýšlejí ve své dobrotě o Pánu a o jeho svátostech, když proti víře jméno Boží zlehčují, jeho chléb poskvřňují. Syna Božího znovu si křížují a vydávají v posměch, bezbožně proti Božímu zákonu jednají a nechtějí se dát ničím ovládnout a rouhají se?

Je jasné, že k takovým lidem patří „kněžstvo, šířící morovou nákazu," smýšlející proti víře „o sedmi církevních svátostech a o klíčích" i o ostatních věcech Kristova zákona. A je jasné, že výrok doktorů, jejichž vůdcem tenkrát byl Štěpán Pálec spolu se Stanislavem, kteří strhli na svou stranu Petra ze Znojma, Jana Eliášova, Ondřeje z Brodu, Jana Hildessena, Matěje mnicha, Heřmana poustevníka, Jiřího z Boru a Šimona Merdu, výrok, který je předmětem sporu, lze si ověřit na kněžstvu, které si zločinně počíná. Neboť říkají na začátku svého spisu: „Avšak předmět tohoto sporu

je patrný na straně některých kněží, šířících morovou nákazu." Spor totiž vznikl proto, že kněží Kristovi kázali proti zločinům kněžstva, šířícího morovou nákazu. Vždyť kněžstvo, šířící mor pohoršení mezi lid, nechťelo strpět, aby se kázalo proti tomuto moru, a povstalo proti těm, kdo kázáním evangelia chtěli slovem Páně léčit tuto morovou ránu, a zlovolně se rozhodlo udusit takové kázání. Avšak záměrem řečených doktorů bylo ukázat, že ti, kdo zvěstují evangelium proti špatnosti kněžstva, šířícího morovou nákazu, smýšlejí kacířsky o klíčích církve. Ale to - jak Pán dá - neprokážou, co živi budou, atd.

(12)

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Ke cti Pána našeho Ježíše Krista - a ani tuto čest ani Krista řečení doktoři ve svém spise nikde nezmínili - se uvádí tento závěr: „Všechno lidské stvoření musí se pod ztrátou spásy naprosto podrobit římskému veleknězi." Z toho je patrné, že nikdo nemůže být spasen, není-li po zásluze podroben Ježíši Kristu; ale on sám je římským veleknězem, jako je hlavou obecné i každé dílčí církve; závěr je tedy správný. Závěr je patrný z první návštěvi, a druhá návštěv je zřejmá z toho, co bylo pověděno výše a ze slova 2. kapitoly 1. Petrovy: „Byli jste totiž kdysi jako bloudící ovce, ale nyní jste byli obráceni k pastýři a biskupu svých duší", a 7. kapitoly Židům: „O tolik lepší smlouvy se stal Ježíš ručitelem. A oni zajisté ve větším počtu se stali kněžími podle zákona, protože smrt zabráňovala, aby jimi trvale zůstali. Ale tento, poněvadž zůstává na věky, má věčné kněžství. Proto také může navždycky spasiti ten, kdo přistupuje skrze sebe sama k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za nás. Takového zajisté jsme potřebovali velekněze, svatého, nevinného, neposkvrněného, odděleného od hříšníků a povýšeného nad nebesa, který nemá jako kněží každodenní povinnost obětovat oběti nejprve za své vlastní hříchy, a teprve potom za hříchy lidu: To totiž učinil jednou provždy, když se sám obětoval." Nuže, tento je nejsvětější a nejvyšší římský biskup a velekněz, který ačkoli je u Boha Otce, s námi zůstává, protože říká v poslední kapitole Matoušově: „Aj, já s vámi jsem pro všechny dny, až do skonání světa." Neboť Kristus je svou osobou všude přítomen, poněvadž je pravý Bůh, jehož vlastností je býti všude způsobem, který nemůžeme popsat.

On sám je biskupem, který křtí a „který snímá hříchy světa" - Jan 1. On sám je ten, který spojuje v manželství tak, aby je člověk nemohl rozloučit podle slova 19. kapitoly Matoušovy: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj." On sám je tvůrcem kněží podle 1. kapitoly Zjevení: „Učinil nás královstvím a kněžími." On sám je tvůrcem svátosti eucharistie, když praví v 22. kapitole Lukášově: „To jest tělo mé." On sám potvrzuje své věřící, když praví v 21. kapitole Lukášově: „Já vám dám ústa a moudrost, které všichni vaši protivníci nebudou moci odolat ani jí odmlouvat." On sám pase své ovce slovem i příkladem i pokrmem svého těla. Všecko to činí ze své strany bez nedostatku, protože je „veleknězem svatým, nevinným, neposkvrněným, odděleným od hříšníků a povýšeným nad nebesa." On sám je biskupem, který je ve své svrchovanosti na stráži nad svým stádem, poněvadž „nedřímá ovšem ani nespí ten, který střeží Izraele". On sám je velekněz, který nám připravil snadnou cestu do nebeské vlasti. On sám je papež, poněvadž je „předivný... kníže pokoje, otec věčnosti" - Izaiáš 9. Nuže „takového zajisté jsme potřebovali velekněze", „který, ačkoli měl Boží tvárnost, nepokládal rovnost s Bohem za loupež, ale samého sebe zmařil, přijav tvárnost služebníka,... ponížil se, stal

se poslušným až do smrti, a to smrti kříže. Proto jej také Bůh povýšil a dal mu jméno nad 'každé jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo těch, kteří jsou na nebesích, a těch, kteří jsou na zemi, i těch, kteří jsou v pekle."

Z toho plyne závěr, že „všechno lidské stvoření musí se pod ztrátou spásy naprosto podrobit římskému veleknězi". Jenže není jiného takového velekněze kromě samotného Pána Ježíše Krista, našeho velekněze. A to jednak proto, že lidství Kristovo nemusí se podrobit pod ztrátou spásy žádnému jinému veleknězi, protože „Bůh ho povýšil a dal mu jméno", které jest jeho nejdůstojnější bytí, „nad každé jiné jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno", to jest každá moc, „klekalo" v poslušnosti před ním, „těch, kteří jsou na nebesích", andělů, „a těch, kteří jsou na zemi", všech lidí, „i těch, kteří jsou v pekle", to jest ďáblů. A jednak také proto, že matka Kristova je lidské stvoření, podobně i Jan Křtitel a apoštol Petr s jinými blahoslavenými v nebeské vlasti, a přece žádný z nich nemusí se pod ztrátou spásy podrobit římskému veleknězi kromě Kristu, poněvadž ty, kdo již jsou spaseni, nemůže římský velekněz ani rozvázat ani svázat. Papež Klement zajisté příliš popustil uzdu své moci, když ve své bule přikázal andělům v ráji, aby duši poutníka, který zemřel na cestě do Říma pro odpustky, osvobodili z očištcе a uvedli do věčných radostí. On si totiž přál, aby na jeho rozkaz klekalo koleno nebeských andělů, a když dodal: „Nechceme, aby ji postihl jakýkoli pekelný trest", dožadoval se tam velitelsky toho, aby na jeho rozkaz klekala sama moc nebo koleno i těch, kteří jsou v pekle. Tak daleko nesahal ani nárok apoštolů. Vždyť Jan chtěl nikoli rozkazovat andělu, nýbrž klanět se před nohama anděla. Proto čteme v poslední kapitole Zjevení: „Já Jan... padl jsem, chtěje se klanět před nohama anděla... Ale řekl mi: Hled, nedělej to. Neboť jsem spoluslužebník tvůj a tvých bratří proroků, a těch, kteří zachovávají prorocká slova této knihy. To Bohu se klaněj." Hle, tento veliký apoštol a prorok od Boha milovaný, který nepochybně daleko převyšoval papeže našich dob a obzvláště Klementa, jenž se opovážil rozkazovat andělům, nechtěl andělu nic přikazovat, ale padl k jeho nohám chtěje se klanět, a svatý anděl mu v tom zabránil, ukázav mu, komu se má takto k zemi klanět, totiž Bohu, když řekl: Bohu se klaněj.

Avšak v uvedeném textu Apoštolově ze 7. kapitoly Židům „Ve větším počtu stali se kněžími podle zákona", je třeba si všimnout, že každý nejvyšší kněz Starého zákona všemi svými zákonnými úkony předobrazil Krista. Proto antonomasticky a zcela jedinečně je Kristus nazýván nejvyšším knězem a biskupem duší. A tak to množství kněží a jejich obřadů vyvrcholilo v Kristu jediném, jak nás učí Apoštol tamtéž a ještě v 9. kapitole. To je také důvod, proč se apoštolově nenazvali nejsvětějšími papeži ani hlavami obecné církve, ani obecnými veleknězi, ale majíce s sebou nejvyššího velekněze až do skonání světa, nazvali se sluhy Kristovými a druhy v utrpení a služebnících církve. Tento svatý obyčej byl dodržen za času blaženého Řehoře, a proto se z jeho dekretu uvádí v 99. distinkci: „Hle," říká, „hned v úvodu listu, který jste mně zaslali, vám záleželo na tom uvést slovo pyšného pojmenování, které nazývá obecným papežem právě mne, který jsem to zakázal. Prosím, aby mi to vaše přelaskavá svatost napříště nečinila, poněvadž se vám tím ubírá to, co se druhému nabízí nad rozumně snesitelnou míru. Já netoužím prospívat ve slovech, ale v mravech, ani si nepřičítám ke cti to, v čem, jak poznávám, moji bratří vlastní čest ztrácejí. Vždyť moje čest patří obecné církvi; moje čest, to je upevněné postavení mých bratří. Tehdy jsem poctěn, když ani jedinému z nich není upírána povinná čest. Jestliže totiž mne vaše svatost nazývá obecným papežem, upírá sobě obecnost, kterou mně přiznává. Ale pryč s tím ! Ať zmizí slova, která nadouvají marnost a zraňují lásku." Ze slov tohoto svatého papeže vysvítá, že snadno se nadouvá ten, kdo je nazýván nejsvětějším otcem, ačkoli snad žije v zločinu; ten pak, kdo ho tak nazývá z lakomství, je proniknut pochlebenstvím anebo lže z nevědomosti. Proto znamenitě říká blažený Řehoř: „Já netoužím prospívat ve slovech, ale v mravech." Po tom žel netouží dnešní velekněží, kteří bez ctnostných mravů se holedbají prázdným jménem a namlouvají si, že jim přísluší jméno svatosti pro jejich

úřad nebo pro jejich církevní důstojnost. Ale kdyby měl tento důvod platit, musel by být Jidáš nazýván svatým apoštolem. Ale bud požehnán Pán, který, aby odstranil toto pokrytectví, řekl učedníkům v 6. kapitole Janově: „Což jsem vás dvanáct nevyvolil a jeden z vás je ďábel ?“ A to řekl dříve než Iškariotský svého Mistra zradil.

Proto čím více jsou svatí mužové chváleni od lidí, tím více se pokořují a tím více mají svou mysl strachem sevřenou, aby je chvála nezbavila zásluhy ještě vzácnější. Proto Petr, apoštol Kristův, podle 10. kapitoly Skutků byv povolán prostřednictvím poslu k pohanskému Korneliovi, pokorně se vydal na cestu, a když přišel ke Korneliovi, „vyšel mu Kornelius vstříc a padl mu k nohám a poklonil se. Ale Petr ho pozdvihl řka: Vstaň, vždyť i já jsem jen člověk.“ Hle, Kornelius zpraven od anděla o svatosti Petrově, klaněl se u nohou Petrových, a Petr poučen Bohem o Korneliovi a ujištěn ze zjevení o jeho blahoslavenství, nedovolil, aby Kornelius ležel u jeho nohou, jak činí dnešní velekněží, na nichž nevidíme ani jiskřičku svatosti, ano, kteří, ač jsou si často vědomi svého zločinu, tím více se holedbají úctou jim prokazovanou. Hned se zlostí třesou, opomene-li je kdo pociťt honosným titulem.

A africký koncil, chtěje vyhladit tuto pýchu, říká v 99. distinkci: „Biskup první stolice nebudiž nazýván knížetem kněží nebo nejvyšším knězem nebo nějak podobně, nýbrž jenom biskupem první stolice. Obecným však nebudiž nazýván ani římský velekněz.“ Už dávno je všechno to prokleté pro okázalost, pochlebování, lakotu a pro bezohledné svádění prostého lidu. Vraťme se tedy k Ježíši Kristu, k nejpokornějšímu našemu nejvyššímu veleknězi, který v 14. kapitole Lukášově přikazuje pozvanému na svatbu „sedět na posledním místě“, a jemu vyznávejme podle jeho příkazu v 17. kapitole Lukášově, že „jsme služebníci neužiteční“. Neboť říká: „Učiníte-li všechno, co vám bylo přikázáno, řekněte: Jsme služebníci neužiteční.“ Splníme-li jeho přikázání a pokoříme-li své duše před tímto nejvyšším veleknězem - nehledě k tomu, že naši velekněží mohou být zloději a lupiči - on sám biskup našich duší nás neopustí v tom, co nezbytně potřebujeme ke spáse, ale jako dobrý pastýř bude své ovce pást, chránit a živit.

(13)

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Dále uvádějí zmínění doktoři ve svém spise: „Hlavou církve římské je papež, tělem však sbor kardinálů. To jsou praví a zřejmí nástupci knížete apoštolů Petra a sboru ostatních svatých apoštolů Kristových v církevním úřadě, jemuž je svěřeno zjišťovat a definovat vše, co se týká věrouky a církve, opravovat a vyčišťovat bludy a ve všem tom pečovat o všechny církve a všechny věřící Kristovy. Poněvadž ke správě církve na celém světě je třeba, aby takový úřad vždycky zastávali zcela zřejmí a praví nástupci Petra, knížete apoštolů, a sboru ostatních Kristových apoštolů, nemohou se na zemi vyskytovat nebo býti takovými nástupci jiní, než papež, který je hlavou, a sbor kardinálů, jenž jest tělem řečené církve římské.“

Tenhle příliš dlouhý úvod, který z valné části vyšel, jak soudím, z hlavy Stanislava, který byl postižen a zastrašen římskou kurií, obsahuje mnoho bodů. K nim poznamenávám, že v jejich spise je církev chápána ve smyslu všech pozemských křesťanů. Zdá se, že to naznačují, když říkají: „Obec duchovenstva v Českém království spolu s obcí nejen

všeho duchovenstva na světě, nýbrž dokonce veškerého křesťanstva smýšlí vždy v souhlase s vírou a věří jako církev římská". Nebo za druhé tito doktoři nazývají církví římskou jediné papeže s kardinály, když říkají, že věří jako církev římská a nejinak, a že hlavou církve římské je papež, tělem pak sbor kardinálů. Myslím, že toliko těmito způsoby označili doktoři církev ve svém spise.

Poznamenávám také, že toto jméno papež není výslovně v Písmu svatém, ale že je vzato z výkřiku „pape“, který vyjadřuje obdiv. Proto se hodí vlastně na ty, kdo ve svém životě jsou obdivuhodní svatostí. V tomto smyslu může být Ježíš Kristus nazván naším nejvyšším papežem, protože o něm je napsáno v 9. kapitole Izaiášově: „A nazváno bude jméno jeho: Obdivuhodný, Rádce, Bůh silný... Kníže pokoje.“ Kdysi se všem svatým biskupům říkalo papež. Proto v 8. listu hovoří Jeroným k Augustinovi takto: „Augustinovi, pánu vpravdě svatému a papeži nejblaženějšímu, posílá Jeroným pozdrav.“ Podobně v 18. listě Paulínovi hovoří Augustin takto: „Věřím, že Tvoje svatost má knihy nejblaženějšího papeže Ambrože.“ Dále píše Alpius a Augustin v 10. listě Aureliovi: „Pánu nejblaženějšímu, papeži Aureliovi“, ačkoli tento papež Aurelius nebyl ani biskupem římským... Také kníže Bonifacius říká v listě Augustinovi: „Modli se, ctihodný papeži, aby často docházelo k takové pomstě nad nepřáteli..." Proto i „Rekové nazývají všechny kněze papeži"... Poněvadž však význam nespočívá v slovním výrazu, předpokládám, že slovo papež označuje zejména onoho biskupa, který nejvýše, nejpodobněji a nejbližší zastupuje Krista, tak jako to činil Petr po nanebevstoupení Páně.

Avšak nazývá-li se papežem kterákoli osoba, kterou západní církev přijímá jako římského biskupa, aby jako svrchovaná hlava rozhodovala církevní pře a přikazovala věřícím, cokoli se jí zachce, pak je to nedoložitelné zneužití výrazu, protože podle tohoto názoru muselo by se někdy připustit, že papežem je nejsprostší laik nebo holčička nebo kacíř a antikrist. To je zřejmé, neboť Konstantin II. byl prostý laik, který byl naráz vysvěcen na kněze a ze ctižádostivosti byl dosazen na papeže. Potom byl sesazen, zbaven zraku a všechno, co nařídil, bylo zrušeno kolem léta Páně 767. A totéž je zřejmé při Řehořovi, který, protože byl beze všeho vzdělán, vysvětil zároveň se sebou jiného: a když se tento skutek lidu nelíbil, byl navíc uveden třetí papež. A když se oni mezi sebou hašteřili, přišel do Říma císař a sesadil je a ustanovil jiného jako jediného papeže. Pokud jde o holčičku, je to zřejmě případ Anežky, která byla zvaná Jan Anglický. O ní píše Chesterský v 3. kapitole 5. knihy: „Jakási žena zasedla na papežský stolec po Lvu na dva roky a pět měsíců. Tato dívka zvaná Anežka prý pocházela z Mohuče a byla svým milencem v mužském přestrojení přivedena z Athén a nazvána Janem Anglickým. A ta byla v rozmanitých vědách tak zběhlá, že když přišla do Říma, přednášela o triviu a velcí mistři ji poslouchali. A když potom byla zvolena papežem, otěhotněla se svým milencem, a když spěchala do lateránského kostela od kostela svatého Petra, byla stížena porodními bolestmi a mezi Kolosseem a svatým Klementem porodila a potom tam zemřela a byla pohřbena. A proto se prý papež zpravidla této cesty vyhýbá. To je důvod, proč se Anežka neuvádí v seznamu papežů.“

Pokud jde o kacíře, prokazuje to příběh papeže Liberie, o němž píše Chesterský ve 4. knize, že na rozkaz Konstantina „byl po tři roky ve vyhnanství, poněvadž nechtěl být nakloněn Ariánům. Na radu tohoto Konstantina mezitím římské kněžstvo ustanovilo papežem Felixe, který svolav koncil odsoudil dva ariánské kněze a vypudil je. Když to vešlo ve známost, byl Liberius povolán zpět z vyhnanství. Ten vyčerpaný vleklým vyhnanstvím a rozradostněn, že znovu získal papežství, přiklonil se ke kacířské nepravosti, a když byl Felix svržen, zmocnil se násilím kostela svatého Petra a Pavla a Vavřince, takže klerici a kněží, kteří stranili Felixovi, byli v kostele zavražděni, aniž tomu Liberius zbraňoval. Felix však byl umučen.“

A pokud jde o antikrista, je známo, že každý papež, který žije v rozporu s Kristem, jako i každý zvrácený člověk, je obecně nazýván antikristem podle slova z 2. kapitoly 1. listu Janova: „Povstali mnozí antikristové.“ A věřící se neodvážejí zarputile tvrdit, že je nemožné, aby „člověk hříchu“ usedl na místě svatém, o němž Spasitel prorokoval v 24. kapitole Matoušově, když pravil: „Když uvidíte ohavnost zpuštění, předpověděnou od proroka Daniele, stojící na místě svatém...“, a v 13. kapitole Markově se dodává: „kde by státi neměla, kdo čteš, rozuměj.“ I Apoštol říká v 2. kapitole 2. listu Tesalonickým: „Ať vás nikdo nesvede žádným způsobem. Neboť nenastane den Páně, dokud nepřijde napřed odpadnutí a nezjeví se člověk hříchu, syn zatracení, který se protiví a povyšuje nade vše, co se jmenuje Bůh, nebo čemu se vzdává čest, takže se posadí v chrámě Božím, vystavuje se na odiv, jako by byl Bůh.“

A těm, kdo znají kroniky, je známé, jak se rozmohla důstojnost papežská. Neboť císař Konstantin kolem léta Páně 301 ustanovil a nařídil, aby jeho biskup byl ode všech nazýván papežem a s obdarováním toto jméno nabylo váhy. Rovněž císař Fokas kolem léta Páně 600 na naléhání kněžstva potvrdil totéž, jak o tom čteme v jeho letopisech. Odtud líčí Chesterský v 14. kapitole 4. knihy, jak významné postavení římské říše vyneslo papežství svého velekněze nad jiné. Říká: „Synoda nicejská přiklaa římskému veleknězi tuto výsadu, aby tak jako je císařské veličenstvo povýšeno nad ostatní krále, byl i, římský velekněz povýšen nad biskupy a nazýván papežem jakoby nejpřednější otec.“ Avšak původ tohoto jména i jeho významné postavení je třeba hledat v obdarování církve, jak to podrobně uvádí Dekret v 96. distinkci, v kapitole **Constantinus**.

Po těchto poznámkách, abych předešel nedorozumění, upozorňuji, že doktoři označují ve svém spise římskou církví onu církev, o níž Spasitel řekl Petrovi: „Na té skále zbuduji svou církev.“ Tak totiž, jak bylo řečeno v 7. kapitole, svatí a dekrety nazývají římskou církev svatou, jako na příklad v 21. distinkci, v kapitole **Quamvis**; a v 24. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **A recta**; a v 24. oddíle, 1. kvestii, v kapitole **Haec est fides**. A v Klementinách **De iureiurando** se říká: „Římané, přední vyznavači pravověrné víry, velebili s vroucností víry a s pohotovostí čisté oddanosti svatosvatou církev římskou, jejíž hlavou je Kristus, náš Vykupitel, a římského velekněze, náměstka Vykupitele.“ A v 6. knize Dekretálů, v kapitole **Alma mater ecclesia**; a v **Extravagantes** Bonifáce VIII. v 1. knize, v 3. titulu, v kapitole **Sancta romana ecclesia** - a tak je tomu s jinými výroky, jinde napsanými a shora uvedenými.

O této církvi tedy vypisují z úvodu doktorů tyto body:

1. Papež je hlavou svaté církve římské.
2. Sbor kardinálů je tělem svaté církve římské.
3. Papež je zřejmý a pravý nástupce Petra, knížete apoštolů.
4. Kardinálové jsou zřejmí a praví nástupci sboru ostatních Kristových apoštolů.
5. Ke správě církve na celém světě je třeba, aby takový úřad vždycky zastávali zcela zřejmí a praví nástupci Petra, knížete apoštolů, a ostatních Kristových apoštolů.
6. Na zemi se nemohou vyskytovat nebo býti takoví nástupci jiní než papež, který je hlavou, a sbor kardinálů, jenž je tělem církve římské.

Proti všem právě naznačeným šesti bodům uvádím ve stručnosti toto: V náboženství Kristově máme následovat všechnu pravdu a jenom to je pravda, co buď poznáváme tělesným smyslem nebo objevujeme neomylným rozumem nebo poznáváme ze zjevení nebo co je obsaženo v Písmu svatém. Avšak žádný z těchto šesti bodů není ani pravdou

poznanou tělesným smyslem, ani objevenou neomylným porozuměním, ani poznanou ze zjevení, ani není obsažena v Písmu. Proto žádný z těchto šesti bodů není pravdou, kterou máme v Kristově náboženství následovat. Závěr vyplývá z logické figury „Camestres“. A první návěst je zřejmá z blaženého Augustina, z kapitoly 3. **Enchiridia**, kde se praví: „Tyto věci totiž obzvláště, ano téměř výlučně máme v náboženství následovat. Kdo tomu odporuje, ten je buď zcela mimo křesťanství anebo je kacíř.“ A pokračuje: „To je třeba hájit rozumem, ať jsme toho nabyli tělesnými smysly anebo objevili myslivým porozuměním. Avšak o čem nemáme smyslovou zkušenost a co jsme nemohli ani nemůžeme postihnout myslí, v tom máme bez pochybování věřit těm svědkům, kteří sepsali Písmo, které si už proto zasloužilo být nazýváno božským; oni to mohli s pomocí Boží buď tělesným nebo duchovním vnímáním vidět nebo dokonce předvídat.“ Tak Augustin. Druhou návěst však doktoři vyvrátit nemohou, ledaže by jim byl některý z šesti bodů božsky zjeven. Neboť tyto body nevyplývají samozřejmě ani ze smyslového vnímání ani z rozumu ani z božského Písma, a dokonce se zdá, že doktoři, ačkoli se jim snaží propůjčit autoritativní závaznost, aby jim muselo být věřeno, dostávají se přitom pod klatbu oné autority Augustinovy, které se sami ve svém spise dovolávají: „Jestliže by někdo buď propůjčil autoritativní závaznost nějakým jiným písmům, než těm, která obecná církev přijala, nebo je měl v božské úctě, budiž proklet!“ Z toho vyplývá, že oni sami propůjčili těm písmům autoritativní závaznost, aby jim bylo věřeno; ale obecná církev ona písma nepřijala, protože nejsou obsažena ani v zákoně Božím ani v kanonickém právu. Z toho tedy následuje, že sami doktoři jsou v tomto smyslu prokleti.

A je jasné, že pokud jde o tyto body, nejsou doktoři hodni víry v náboženském smyslu, dokud své body přesvědčivě neprokáží nebo je nezaloží v Písmu svatém nebo v platném rozumovém důkazu, protože Augustin říká v listě Jeronýmovi: „Naučil jsem se prokazovat takovou úctu a bázeň pouze těm pisatelům, kteří jsou dnes nazýváni kanonickými, že bych se o žádném z nich neodvažoval věřit, že zbloudil při psaní. Avšak ostatní čtu tak, že i kdyby vynikali sebevětší svatostí nebo kdovíjakým učením, nepokládám něco za pravdivé proto, že oni tak smýšleli, nýbrž proto, že mne dokázali přesvědčit, že to odpovídá pravdě, ať už jinými spisovateli nebo kanonickými nebo pravděpodobnými důvody.“ (V 9. distinkci **Ego solis**.) Jestliže tedy tito doktoři nejsou spisovateli Písma svatého, i kdyby nakrásně vynikali svatostí, přece věřící nemají něco pokládat za pravdivé, protože oni tak smýšlejí, dokud nás nepřesvědčí jinými spisovateli Písma nebo kanonickými nebo pravděpodobnými důvody, že se jejich body od pravdy neuchylují.

A teď promluvíme jmenovitě k prvnímu bodu, že „papež je hlavou církve římské“, majíce stále jednoznačně na paměti, že církev římská je nevěsta Kristova zbudovaná na Kristu, kterou nemohou brány pekelné přemoci.

Kromě Krista není žádný papež nejdůstojnější osobou této církve obecné, a tedy kromě Krista není žádný papež hlavou této církve obecné. Závěr vyplývá „z uplatnění popisu na popisovaného“, je-li hlava církve hlavní nebo přední osobou církve, ano, je-li hlava označením důstojnosti a úřadu - důstojnosti, pokud jde o předurčení, a úřadu, pokud jde o službu celé církve svaté - následuje, že nikdo bez zjevení nemůže o sobě nebo o jiném rozumně tvrdit, že je hlavou dílčí svaté církve, ačkoli žije-li dobře, má doufat, že je údem svaté církve obecné, nevěsty Kristovy. V tomto ohledu nemáme se přitom o to, jak je kdo v církvi, a je-li kdokoli z lidí, kteří s námi žijí, hlavou dílčí svaté církve, nýbrž máme z jeho skutků předpokládat, je-li před Bohem představeným v řízení dílčí svaté církve, že je opravdu představeným v této dílčí církvi. To máme předpokládat o římském veleknězi, neodporují-li tomu jeho skutky. Vždyť Spasitel říká: „Varujte se falešných proroků, kteří k vám přicházejí v rouchu ovčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví. Po ovoci jejich je poznáte“ - Matouš 7, a v 10. kapitole Janově říká: „Skutkům veřte!“ Dále není třeba věřit, že každý

římský velekněz je hlavou kterékoli dílčí církve svaté, jestliže jej Bůh nepředurčil. To je jasné, protože jinak by se musela křesťanská víra mýlit a křesťan by musel vyznávat lež, když přece za Anežky byla církev podvedena. A Bůh to dopustil na své věrné nepochybně k jejich prospěchu, abychom hned tak a bez oprávněného strachu neměli za svatého nebo za takového, jakým se dělá, toho, kdo je zvolen za papeže.

Tak bych si přál, aby doktoři veřejně poučili lid, zda v době, kdy celé tehdejší kněžstvo se domnívalo, že má pravého papeže, byla ona Anežka hlavou církve římské, či zda tehdy církev byla bezhlavá, když po dva roky a pět měsíců v církvi bojující nebyl žádný papež. Z toho mohou věřící vyvodit, že jako nenáleží k podstatě křesťanské víry výslovně věřit, že onen Liberius, Jan, Bonifác, Klement nebo Urban byli předurčení nebo byli údy svaté matky církve podle názoru shora uvedeného, tak také není pod ztrátou spásy všech soudobých křesťanů nevyhnutelné, aby věřili, že hlavou některé církve je výslovně ten, jehož činy a evangelický život nás zcela zřejmě nepobízejí, abychom tak věřili.

Bylo by příliš velikou opovázlivostí tvrdit, že jsme hlavami kterékoli dílčí církve, jež je částí svaté matky církve. Jak by se tedy mohl někdo z nás opovážit bez zjevení tvrdit o sobě nebo o jiném, že je hlavou, praví-li se v 9. kapitole Kazatele pravdivě, že ve vztahu k předurčení „nikdo neví, zda je hoden lásky či nenávisti"... Podobně zkoumáme-li smýšlení a pohnutky, jimiž působíme na poddané, a na druhé straně zkoumáme-li zrcadlo Písma, kterým bychom měli celý svůj život řídit, měli bychom se raději nazývat sluhy a služebníky církve než hlavami, poněvadž je známe, že neplníme-li úkol hlavy, nejsme hlavami. Protože podle Augustinova spisu **De decern chordis** zvrácený manžel není hlavou své ženy, tím méně je hlavou této dílčí církve představený, i kdyby měl přímo od Boha takové důstojenství, odvrátí-li se zrudně od Krista. Proto když Augustin ukázal, že žena vpravdě křesťanská má mít bolest nad smilstvím mužovým, a to nikoli z důvodů tělesných, ale pro lásku a čistotu, kterou je povinna muži Kristu, dodává, že Kristus mluví v srdcích dobrých žen, kde muž neslyší: Truchli nad křivdami svého muže, ale nenapodobuj ho, aby raději on napodoboval tebe v dobrém ! Neboť v tom, co zlého činí, nepokládej za svou hlavu jeho, ale mne, svého Boha. A potvrzuje, že se tak má chovat: „Jestliže je hlavou v tom, co činí zlého, a tělo bude svou hlavu následovat, spolu se zřítí do propasti. Aby však křesťan nenásledoval svou zlou hlavu, ať se přidrží Krista, hlavy církve, jemuž je povinen čistotou a jemuž má prokazovat čest. Ať nedbá svého muže, nýbrž ať má před očima muže oddaného s matkou církví." Požehnán tedy buď Kristus, hlava církve, který nemůže být odloučen od své nevěsty, jež je jeho mystickým tělem, tak jako se častěji papežové pro své kacírství od této církve odloučili.

Avšak někteří z připomenutých doktora říkají, že papež je tělesnou hlavou církve bojující, která zde s církví vždycky musí být. Kristus však není v tomto smyslu tělesnou hlavou. Tu se setkávají s touž nesnází, když mají prokázat první bod. Zbývá jim totiž prokázat, že papež je hlava církve svaté, což neprokázali. A potom jim zbývá ještě prokázat, že Kristus není tělesnou hlavou církve bojující, ačkoli Kristus je tělesnou osobou jakožto člověk, který je hlavou bojující církve. Tento Kristus je po všechny dny až do skonání světa své církvi přítomen, pokud o něm platí, že je božskou osobou. Podobně je přítomen svou milostí; když dává církvi jíst svátostně a duchovně své tělo. Proč jen nám není mnohem bližší tento ženich, jenž je hlavou církve, než papež, který je od nás vzdálen na dvě stě mil, a není proto osobně schopen působit na naše smýšlení a pohnutky, což je úkolem hlavy ? Stačilo by tedy říci, že papež je náměstek Kristův, a měl by na tom dosti, kdyby byl věrným služebníkem předurčeným k slávě hlavy Ježíše Krista.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Druhý bod je tento: „Sbor kardinálů je tělem svaté církve římské.“ Je-li tomu tak, je tedy sbor kardinálů svatou církví římskou. Závěr vyplývá z Apoštola slova v 1. kapitole Efezským: „Jej dal za hlavu nad vši církví, která jest tělo jeho.“ A poněvadž církev, jež je mystické tělo Kristovo, nemůže být zatracena podle slov Kristových v 16. kapitole Matoušově „Na té skále zbuduji svou církev a brány pekelné ji nepřemohou,“ následuje, že sbor kardinálů nemůže být zatracen. A protože tento závěr je falešný anebo při nejmenším doktorům pochybný, plyne odtud, že v tomto bodě uznali za pravdivé učení to, co je falešné nebo pochybné. Ale co mají ctitelé Kristovi z takového učení ?

Dále je sbor kardinálů buď pravým tělem svaté církve římské nebo vymyšleným. Neplatí-li podle doktorů to druhé, platí tedy první. A proto je tedy onen sbor předurčen k slávě. A poněvadž se doktorům nedostalo zjevení o předurčení tohoto sboru, následuje, že neměli tvrdit, že ten sbor je tělem svaté církve římské. Dále jsou tělem svaté církve římské všichni předurčení, kteří netvoří jen onen sbor.

První část tvrzení vyplývá ze slova Apoštola, který v zastoupení předurčených říká v 12. kapitole Římanům: „Mnozí jedno tělo jsme v Kristu“, a v 12. kapitole 1. listu Korintským, kde ukazuje na jednotu těla církve, neprohlašuje sbor apoštolů za tělo církve, nýbrž říká: „Některé ustanovil Bůh v církvi předně za apoštoly, druhé za proroky, třetí za učitele, potom divy, potom dary uzdravování“ atd. a srovnává tělo církve a jeho údy s přirozeným lidským tělem, říká: „Neboť jako tělo jedno jest a má mnoho údů, ale všechny údy těla, ač je jich mnoho, jsou jedním tělem; tak i Kristus,“ rozuměj jest jedno, protože tvoří se svatou církví jednu osobu, jež jest jeho tělem, jak bylo pověděno v první kapitole.

A druhá část tvrzení, že všichni předurčení nejsou tím sborem, je samozřejmá. Lépe by tedy byli doktoři řekli, že Kristus je hlava svaté církve římské a jednotliví předurčení jejími údy a všichni dohromady tělem, jež jest církví - než když řekli, že papež je hlavou církve římské a sbor kardinálů jejím tělem. Tak by se byli totiž shodli s Apoštolem a se svatými, které jsem uvedl v první kapitole a zvláště s blaženým Augustinem, který v 3. knize spisu **De doctrina christiana** v kapitole 32. říká: „Neboť opravdu není tělem Páně to, co s ním nezůstane na věky.“ Jestliže tedy sbor kardinálů nezůstane s Kristem na věky, což je skryto přede mnou, jak může být tělem svaté církve římské nebo Kristovým ? Podobně, jak může být papež s uvedeným sborem svatou církví římskou, která nemůže být pekelnými branami přemožena ?

Řekněme tedy bezpečněji s blaženým Augustinem, který v úvodu k žalmu 79, to jest na slova „Ty, který spravuješ Izraele, pozoruj“, praví: „Konečně tímto svědectvím vyznává i Krista i vinici, to jest hlavu i tělo, krále i lid, pastýře i stádce a celé tajemství všech křesťanů: Krista i církev.“ Hle, nejpronikavější učitel svaté církve ukazuje nám jinou svatou církev i s její hlavou než doktoři, kteří bez podpory Písma tvrdí, že tělem svaté církve římské je sbor kardinálů; a tomu sboru by prospělo, kdyby jeho členové byli údy svaté církve Ježíše Krista. A měli bychom zvážít, že i sám blažený Augustin se obával nazvat Krista panovačným člověkem, protože tento smysl z Písma nevyplývá. Oč více se musíme bát nazývat nějakého křesťana hlavou svaté církve bojující, abychom se snad nerouhali Kristu, jemuž bylo toto jméno trojičním koncilem vyhrazeno jako výlučně jeho.

Jak tedy mohou doktoři učit bez důkazu z Písma, že papež je hlavou oné církve svaté a sbor kardinálů tělem, když věřícímu křesťanu dostačí, aby o církvi obecné věřil ztvárněnou vírou a s vytrvalostí jako článku víry, že jest jediným souhrnem předurčených věncích, který má být spasen mocí Kristovy zásluhy ? On jest hlavou oné svaté církve obecné, i kdyby výslovně nesestoupil k některému ze svých náměstků, jehož by uznával za hlavu. Tak totiž mnozí došli spasení v Judeji, v Asii a v Etiopii, kteří uvěřili v Krista podle učení apoštolů a neuznávali výslovně Petra, ano, kteří nic o Petrovi výslovně nevěřili, jakože o něm ani neslyšeli.

Třetí bod zní: Papež je „zřejmý a pravý nástupce Petra, knížete apoštolů“. O tom bylo jednáno v 7. kapitole na konci. Ještě je však třeba říci, že tento bod doktoři neprokázali. A poněvadž náměstek má ve své funkci zastupovat představeného, od něhož přijal zástupnou moc, je tedy třeba, aby se co nejtěsněji skutky přimykaly k tomu, jehož zastupuje, neboť by v něm jinak tato moc přišla nazmar. Z toho vyvozujeme tento důkaz: Člověk je náměstkem toho, jehož zastupuje a od něhož zákonně přijímá zástupnou moc. Ale nikdo vpravdě nezastupuje Krista nebo Petra, nenásleduje-li jej v mravech, poněvadž žádné jiné následování není přiměřenější a nikdo od Boha jinak nepřijímá zástupnou moc. Tento úřad náměstka tedy vyžaduje i shodu v mravech i autoritu ustanovitele. Je-li tedy papež nejpokornějším člověkem, který za nic pokládá svěťácké počty a světský zisk, je-li pastýřem, který odvozuje své jméno od pastvy Božího slova, o níž Pán řekl Petrovi v 21. kapitole Janově „Pas ovce mé,“ pase-li ovce slovem a příkladem ctností „jsa vzorem stádu z té duše“, jak učí Petr v 5. kapitole svého 1. listu, je-li mírný, trpělivý, čistý, ve službě církve úzkostlivě a svědomitě pracovitý, pokládá-li všechny časné statky světa za lejna, - pak je nepochybně pravým náměstkem Ježíše Krista, zřejmým Bohu, ale i lidem, pokud mohou vnějším smyslovým vnímáním posoudit. Jedná-li však v rozporu s těmito ctnostmi, poněvadž není žádného „sblížení mezi Kristem a Belíálem“ - 2. Korintským 6, a protože Kristus říká v 12. kapitole Matoušově „Kdo není se mnou, je proti mně,“ - jak může být pravým a zřejmým náměstkem Kristovým nebo Petrovým a nikoli spíše náměstkem antikristovým ten, kdo se staví proti Kristu svými mravy a svým životem ?

Proto po slibu, že mu dá klíče, Kristus nazval Petra, který mu vůlí i slovem odporoval, satanem, to jest protivníkem, slovy 16. kapitoly Matoušovy: „Odejdi, satane ! Jsi mi k pohoršení, neboť nechápeš věci Boží, ale lidské.“ Jestliže byl tedy Petr, první náměstek Kristův, jím samým povoláný a pro církev zvláště pověřený, nazván od Krista satanem, protože z oddanosti tělesné lásky ke Kristu jej přemlouval, aby nepodstupoval smrtelná muka, proč by někdo jiný, kdo je svým životem v mnohem větším rozporu s Kristem, neměl být opravdu nazván satanem a tedy i antikristem, nebo jeho náměstkem anebo předním služebníkem antikristovým ? Proto říká blažený Bernard ve výkladu Písně „Vyšla nepravost od starších tvých, soudců, Hospodine, o nichž se zdálo, že spravují tvůj lid“: „Běda, běda Pane Bože, že tě první pronásledují ti, o nichž se zdá, že mají v tvé církvi prvenství a vládu.“ Dále: „Všichni přátelé a přece všichni nepřátelé, všichni blízcí a přece všichni odpůrci, všichni domácí a přece žádní tvůrcové pokoje, všichni jsou bližní, a přece všichni hledají svůj prospěch, jsou služebníci Kristovi, a přece všichni slouží antikristu.“ Hle, zřetelně ukazuje tento svatý, jak zlí preláti jsou jen na oko domácí přátelé a služebníci Kristovi, ve skutečnosti však Kristovi nepřátelé a sluhové antikristovi.

Také Augustin říká ve výkladu na Jana, když ukazuje, kdo nejsou praví pastýři, ale námezdníci, jak je uvedeno v 8. oddíle, v 1. kvestii: „V církvi jsou někteří představení, o nichž říká apoštol Pavel, že hledají svůj prospěch a ne to, co jest Ježíše Krista. Co tedy znamená, že hledají svůj prospěch ? Že milují Krista vypočítavě, nehledají Boha pro Boha samého, jdou za časným pohodlím, lakotně touží po zisku a dožadují se poct od lidí. Když představený miluje tyto věci a když pro ně slouží Bohu, ať je to kdokoli,

je námezdník, a ať se nepočítá mezi syny. O takových totiž i Pán říká: Amen, amen pravím vám, mají už svou mzdu." Proto sám Augustin častěji říká, že jako byl apoštol Petr typem všech dobrých lidí a obzvláště biskupů, tak byl Jidáš předobrazem všech zlých lidí a zvláště kněží. Proto říká ve výkladu na Jana při vysvětlování onoho slova v 12. kapitole Janově „Chudé budete vždycky mít s sebou, ale mne nebudete vždycky mít“: „Co tím chce říci ? Jak máme rozumět slovům: Ale mne nebudete vždycky mít ? Neboj se. To bylo řečeno Jidášovi. Proč tedy neřekl „máš“, ale „máte“ ? Protože není jen jeden Jidáš. Jeden zlý znamená tělo zlých, tak jako Petr znamená tělo dobrých." A níže: „Jestliže osoba Petrova znamená dobré lidi v církvi, osoba Jidášova znamená zlé lidi v církvi. Těm bylo řečeno: Ale mne nebude vždycky mít. Co znamená „ne vždycky“ a co znamená „vždycky“ ? Jsi-li dobrým, náležíš-li k tělu, které představuje Petr, máš Krista i v přítomnosti i v budoucnosti: v přítomnosti skrze víru, v přítomnosti skrze znamení, v přítomnosti skrze svátost křtu, v přítomnosti skrze pokrm a nápoj oltáře. Máš Krista v přítomnosti, ale budeš ho mít vždycky. Neboť až odtud odejdeš, přijdeš k tomu, který řekl lotru: Dnes budeš se mnou v ráji. Počínáš-li si však zle, bude se jen zdát, že máš v přítomnosti Krista, protože chodíš do kostela, křížuješ se znamením Kristovým, jsi křtěn křtem Kristovým, družíš se k údům Kristovým; máš sice v přítomnosti Krista, ale pro svůj zlý život jej nebudeš mít navždy." Tak Augustin, aby ukázal, že praví náměstkové Petrovi jsou spravedliví, kdežto náměstkové Jidáše Iškariotského jsou zlí, a to zvláště lakotní kněží, pokrytci a rouhači. Na totéž ukazuje Augustin ve výkladu žalmu „Bože, mou chválu nezamlčuj“, - a Ambrož říká v 22. oddíle, v závěrečné kvestii: „Varujte se, bratři, lži !" A níže: „Neboť je to lež říkat si křesťan a skutky Kristovy nečinít. Neboť je to lež prohlašovat sebe za biskupa, kněze nebo duchovního a jednat v rozporu s tímto stavem." A v 2. oddíle, v 7. kvestii: „Všechny preláty nemůžeme pokládat za preláty. Neboť biskupa nedělá jméno, nýbrž život." A v 40. distinkci pod záhlavím „Není vpravdě knězem, kdo se knězem nazývá“, říká Chrysostomus: „Je mnoho kněží, a přece je málo kněží."

Nuže z těchto a jinde uvedených výroků je patrné, že papež není zřejmým a pravým nástupcem Petra, knížete apoštolů, žije-li mravním životem v rozporu s Petrem. A jde-li po lakotě, pak je náměstkem Jidáše Iškariotského, který si zamiloval mzdu nepravosti, když prodal Pána Ježíše Krista.

A se stejnou nepopíratelností nejsou kardinálové zřejmými a pravými nástupci sboru ostatních Kristových apoštolů, nežijí-li po způsobu apoštolů a nezachovávají-li přikázání a rady Pána našeho Ježíše Krista. Vcházejí-li totiž jinudy než prvními dveřmi, jimiž je Pán Ježíš Kristus, pak jsou zloději a lotři, jak prohlašuje sám Spasitel o všech takových, když říká: „Všichni, kteří přišli, jsou zloději a lotři" - Jan 10. Všichni tedy, kteří říkají, že jsou pravými a zřejmými náměstky Kristovými a jsou si vědomi svého zločinu, lžou. Proto praví Duch v 3. kapitole Zjevení, že ti, kteří jsou „ze synagogy satanovy, říkají, že jsou židé, ale nejsou jimi, nýbrž lžou."

Proto jestliže kardinálové shromažďují a směňují církevní obročí a za jejich prodej přijímají sami nebo prostřednictvím jiných peníze, a tak v rozmařilosti a v nesmírné pýše pohlcují a stravují majetek chudých, a jestliže nečiní ani divy, ani nekážou lidu slovo Boží, ani neslouží mše, ani se zbožně nemodlí ani neplní služby diakonů, které ustanovili apoštolově - Skutky 6, poněvadž ani nevykonávají jejich povinnosti ani podle jejich života nežijí, v čem jsou, prosím vás, náměstky apoštolů ?

Zdali v tom, že hromadí obročí anebo že číhají na dary jako Gézi, nebo v tom, že se naučili přicházet časné zrána k papeži v pyšném vystrojení s nákladnou jízdní družinou, ne že by měli daleko nebo cesta byla neschůdná, nýbrž aby vystavili světu na odiv svou vypínavost i ostrý protiklad s Kristem a jeho apoštoly, kteří pěšky obcházeli v prostém šatě města, městečka a vesnice, zvěstující evangelium království Božího ? Zdali také

v tom jsou pravými a zřejmými náměstky apoštolů, že dovolují, aby je lidé na kolenou uctívali, anebo že cizincům navštěvujícím papeže, sedícího na vyvýšeném trůnu v nádherném rouše, které splývá až k nohám, ano až daleko pod křeslo, ukládají, aby klečící pokorně hleděli políbit blažené nohy, jakoby svatost samého otce papeže stékala od hlavy až na patu ? Cožpak nabývají nemocní zdraví z dotyku oněch nohou ? Kristus sice připustil, aby žena líbala jeho nohy, jak je patrné ze 7. kapitoly Lukášovy, ale nevyžadoval to, poněvadž upřímná lítost a sebemenší dotyk Kristova těla odstraňují křesťanova provinění. Proto chtěl za svého života před smrtí, aby ženy dotýkající se ho dosahovaly rozmanitého uzdravení, jak je patrné ze 7. a 8. kapitoly Lukášovy. Ale když na to papež nestačí, není pro to jiný důvod, než že se chce povyšovat nad Krista. Neboť toto políbení neprospívá ani jedné ani druhé straně ke spáse. Neboť ten, kdo líbá z hříšné lakoty nebo ze strachu nebo z lichocení nebo oklamán slepou oddaností, ten se v každém případě proviní, bude-li sklánět kolena a klekat k nohám papežovým s větší bázní, s větší pečlivostí a uctivostí, než by činil před svátostí těla Spasitelova. Ten však, kdo se dává líbat, proviňuje se v každém případě, přijímaje tak velikou poctu, protože se nemůže stavět na roveň Kristu. A kdyby se chtěl vyrovnat apoštolům, což se mu hned tak nepodaří, ať aspoň nepřijímá větší pocty než jaké oni přijali, aby rozhojnil své zásluhy pokorným vyznáním a byli k užitku lidu, který je ctil. Proto oni začali dobře činit po vzoru Kristově a získávali si úctu pro skutky a nikoli tím, že se dávali líbat jako Bůh. Neboť pohrdli světskými poctami, a proto zakazovali lidem, aby před nimi klekali. Měli totiž na paměti ono Kristovo slovo z 14. kapitoly Lukášovy: „Budeš-li od někoho pozván na svatbu, nesedej si na přední místo, aby snad vzácnější než ty nebyl od něho pozván, aby až přijde ten, kdo pozval tebe i je, ti neřekl: Postup mu své místo. A tehdy bys s hanbou musel sedět na posledním místě.“

Však je známo z výroků svatých, že Kristus mluví nikoli o tělesném, nýbrž o duchovním pozvání, umístění a hodování, neboť svatbou se rozumí sňatek Krista s církví, který bude na věky uzavřen na posledním hodě. Na tu svatbu zajisté „je mnoho povolaných, ale málo vyvolených“, jak říká Kristus v 22. kapitole Matoušově. Ten však sedí na posledním místě, kdo se zbožně pokládá za nejmenšího z vyvolených, jako Apoštol Kristův, který ačkoli spatřil tajemství, jež člověk nemůže vylicít, pokládal se za nejmenšího z apoštolů. Jestliže tedy papež se pokládá za nejsvětějšího otce anebo si libuje přijímat od poddaných tento přívlastek, nevybírá si domýšlivě první místo ? Věru kdyby v něm bylo tolik pokory jako v blaženém Řehořovi, sám by rázem skoncoval nebo usiloval skoncovat s touto slohovou ozdobou. Neboť není nejsvětější proto, že zastupuje Petra a že je bohatě obdarován, ale tehdy je svatý, následuje-li Krista z velikého závazku lásky v pokoře, v mírnosti, v trpělivosti a v práci. Avšak nemůže být ani řeči o tom, že je nejsvětější, poněvadž pak by byl všemohoucím bohem, a tedy by nebyl náměstkem Ježíše Krista, který nechtěl, aby po vzkříšení žena líbala jeho nohy — nepochybně nesmrtelné a svaté -, aby znemožnil rouhavou domýšlivost služebníkům, kteří stále znovu klamně předstírají, že jsou Kristovými náměstky. Avšak nohy Kristovy a těch, kteří s Kristem vstupují na nebe, jsou požehnané a nejsou potravou červů, ani údy shnilými a páchnoucími světskými žádostmi.

Z toho se můžeme přesvědčit o tom, zda má pravdu tento čtvrtý bod: „Kardinálové jsou zřejmí a praví nástupcové Kristových apoštolů.“ Vždyť „strom se poznává po ovoci“, jaké nese.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Pátý bod zní takto: „Ke správě církve na celém světě je třeba, aby takový úřad vždycky zastávali zcela zřejmí a praví nástupcové Petra, knížete apoštolů, a ostatních Kristových apoštolů." to jest kardinálové. V tomto bodě výraz „je třeba" neříká, že je ke správě církve potřebuje Bůh, který může bez takových nástupců spravovat církev rozptýlenou po celém světě, ani neříká, že je potřebuje církev, která může být stejně dobře spravována od svatých kněží i po odnětí oněch dvanácti sloupů, jak byla spravována po více než tři sta let po nanebevstoupení Kristově. Nanejvýš by se mohlo říci, že výraz „je třeba" vyjadřuje nutnost, na kterou upozornil Spasitel v 18. kapitole Matoušově slovy: „Je nutno, aby přicházela pohoršení. Avšak běda člověku, skrze něhož přichází pohoršení." Tato slova řekl totiž Spasitel, když pokáral své učedníky, kteří se přeli, kdo je mezi nimi největší. Tu je zapřísáhl slovy: „Amen pravím vám, neobráťte-li se a nebudete-li jako pacholátka, nevejdete do království nebeského." A aby pýchou nepohoršovali ty, kdo v Krista věří, připojil: „Kdo pohorší jednoho z těchto maličkých věřících ve mne, tomu by bylo lépe, aby byl na jeho hrdlo zavěšen žernov osličí a aby byl uvržen do mořské hlubiny."

Blažený Řehoř vykládá toto slovo ve své Knize o pastýřské péči, v 2. kapitole říká: „Pastýři zvrácených mravů napadají svými mravy to, co slovy zvěstují. Odtud se stává, že když pastýř zlézá strmé srázy, stádo jde za ním do propasti. Neboť i když laikové získávají poučení z řeči prelátů, jejich skutky je kazí. Proto je psáno u proroka: Příčinou zkázy lidu jsou zlí kněží, o nichž říká Hospodin ústy proroka: Stali se domu izraelskému svodem k nepravosti. Nikdo zajisté neškodí v církvi více než ten, kdo jedná zvráceně, honosí se jménem nebo stavem svatosti."

Neboť takového provinilce se nikdo neodváží usvědčit a vina se velice rychle zvětčuje tím, že je dávana za příklad, když je hříšník pro důstojnost svého stavu předmětem úcty. Vždyť nehodní by prchali před tak těžkým nebezpečím, kdyby si pečlivě rozvážili výrok Pravdy: Kdo pohorší jednoho z těchto maličkých věřících ve mne, tomu by bylo lépe, aby byl zavěšen na jeho hrdlo žernov osličí a aby byl uvržen do mořské hlubiny. Žernovem osličím je totiž označen koloběh a strážník pozemského života, a mořskou hlubinou je označeno nejzazší zatracení. Kdo se tedy dal zlákat k tomu budit zdání svatosti a kazí ostatní buď slovem nebo příkladem, tomu by věru bylo lépe, kdyby jej pozemské činy dohnaly až k tělesné smrti, než aby byl ostatními napodobován v hříšném výkonu svatého úřadu, poněvadž kdyby zajisté sám padl, mučil by ho jakž takž snesitelnější trest pekel."

Tento svatý papež zná okolnosti a nebezpečí, kterým je vystaven představený a zvláště římský velekněz, protože jeho hřích přestupku nebo hřích opomenutí by byl pohoršením pro všechny křesťanský lid. Neboť v 40. distinkci **Si papa** se říká, že dobrota papežova je jakoby spásou všech a jeho zvrácenost vede bezpočet lidí do zatracení. Kdyby tedy papež a kardinálové pohoršili věřící v Krista honosnou výstrojí své jízdy, nádherou svého šatstva, vybranou a oslňující okázalostí, přehnaným sháněním obrocí nebo peněz a ctižádostivostí, která u nich bije do očí více než u světských laiků, jak by mohli vždycky zastávat ke správě obecné církve takový úřad jako zcela zřejmí a praví nástupci apoštola Petra a ostatních Kristových apoštolů? Byl kdy úřad apoštolů jiný než následovat Krista v mravech, učit církev, křtít lidi, léčit nemocné, vyhánět ďábly, přinášet oběť těla Kristova a uplatňovat všude svěřenou moc k prospěchu církve? Jestliže tedy papež se svými kardinály tento úřad vykonává, je v tom zástupcem Petrovým, jestliže však se od něho

spolu s kardinály odchyluje, kdo je na pochybách o tom, že zradil úřad pravého náměstka Kristova a jeho apoštolů ?

A se stejnou nepochybností můžeme objasnit i šestý bod, který zní: „Na zemi se nemohou vyskytovat nebo býti takoví nástupci jiní než papež, který je hlavou, a sbor kardinálů, jenž je tělem církve římské."

K tomu poznamenávám předně, že Kristus je zcela dostačující hlavou, jak to prokázal po dobu delší tří set let, kdy jeho církev prospívala. Jeho zákon dovede s plnou účinností ukončit církevní spory, protože jej sám Bůh vydal s tímto záměrem. Neboť Kristu s jeho zákonem nechybí nic ke správě církve, jestliže oddaní kněží slouží tímto zákonem lidu ve smyslu svatých učitelů, jak jej z vnuknutí Ducha svatého zastávali. To ukazují svatý Augustin, Jeroným, Řehoř a Ambrož, kteří byli po apoštolech dáni církvi, aby ji učili. Proto nepochybně blažený Augustin více prospěl církvi než mnozí papežové, a v učení snad více než všichni kardinálové od prvních až po dnešní. Neboť on se poučen Kristovým Písmem v církevní správě lépe vyznal, definoval věroučnou látku a vyčistil a opravil církev od kacířských bludů. Nebyli tedy tito čtyři svatí učitelé náměstky apoštolů a jejich zřejmými nástupci, dokonce, pokud jde o jejich vztah k lidu, pravdivějšími a spolehlivějšími než nynější papež se svými kardinály, kteří nezáří lidu ani svatým životem ani učením ? Proto tvrdím směle, že v kterékoli otázce se tito čtyři svatí učitelé shodují, papež s kardinály nemá práva definovat lidu opak jako článek víry. A podobně je tomu s ostatními svatými jako s Janem Chrysostomem, Janem Damašským a Dionysierh Areopagitou, kteří vyučení Duchem svatým osvětili církev Kristovu poznáním a mravy.

Proti tomuto bodu se především uvádí toto: Bůh je všemohoucí; může tedy dát jiné pravé nástupce apoštolů než je papež a kardinálové; mohou se tedy vyskytnout nebo být jiní praví nástupci apoštolů, kteří by nebyli papež nebo kardinálové. Je tedy tento bod falešný. První důsledek je prokázán: neboť nemůže-li Bůh dát jiné pravé nástupce než jsou papež a kardinálové, následuje, že moc císaře, to jest člověka a nikoli Boha, by ustanovením papeže a kardinálů omezovala moc Boží. Usudek je falešný a důsledek je prokázán: neboť císař Konstantin po třech stech letech ustanovil papeže. Římský velekněz byl totiž rovným společníkem jiných velekněží až do obdarování císařova; vlivem jeho autority začal panovat jako hlava. Proto 96. distinkce Dekretu, který nemůžeme z úcty popřít, mluví takto: „Císař Konstantin čtvrtého dne po svém křtu udělil veleknězi římské církve výsadu, aby ho velekněží po celém světě pokládali za takovou hlavu, za jakou soudcové pokládají krále." A v této výsadní listině mimo jiné čteme: „Udílíme mu moc a způsoblost a císařskou důstojnost a rozhodujeme, aby v tomto smyslu měl vládu nad čtyřmi 'stolicemi, alexandrijskou, antiochijskou, jeruzalémskou a cařihradskou, jako nejvyšší a první nade všemi kněžími celého světa" atd. Hle, jak papežovo vyvýšení i ustanovení vyplynulo z moci císařovy, která nemůže omezovat moc Boží. Proto pozdější velekněží ze strachu, aby neztratili ono čelné vyvýšení, dožadovali se od jiných císařů jeho potvrzení. Proto praví Dekret v 63. distinkci: „Já Ludvík, císař římský, ustanovuji a povoluji touto smlouvou našeho potvrzení tobě, blaženému Petrovi, knížeti apoštolů, a skrze tebe tvému náměstkovi, panu Paschalovi, nejvyššímu veleknězi, a nástupcům na věčné časy obec římskou, jak jste ji od našich předchůdců až dosud v moci a v panství drželi a spravovali."

Avšak podivuhodné je znění tohoto povolení, praví-li císař: „Já Ludvík povoluji tobě, blaženému Petrovi." Což potřeboval kdy Petr, jsa vlastníkem nebeského království, vlastnit obec římskou ? Či snad byl Ludvík větší než Petr ? A vlastnil něco pravdivějšího než Petr ? Kéž by byl Petr, být to vůle Boží, řekl: „Já tvé povolení nepřijímám. Vždyť dokud jsem byl římským biskupem, všechno jsem opustil a nežádal jsem od Nerona panství nad Římem a ani nyní ho nepostrádám, ale naopak vidím, jak velice škodí těm,

kdo přišli po mně." Jest jim zajisté na překážku v kázání evangelia, v spasitelné modlitbě a v plnění Božích přikázání i rad, a je přemnohým příčinou pyšné zvůle. Protože tedy všemohoucí Bůh může zrušit výsadu samých císařů a vrátit svou církev zpět k naprosté rovnosti mezi velekněžími, jak tomu bylo před obdarováním, následuje, že může dát k takové službě své církve, jakou jí sloužili svatí apoštolové, jiné pravé nástupce než je papež a kardinálové.

Avšak proti tomu se namítá, že papež byl takto ustanoven od Pána, jak říká Dekret v distinkci **Sacrosancta**, v němž papež Anaklét praví: „Svatosvatá církev římská přijala prvenství nikoli od apoštolů, nýbrž od samého Pána." Z toho plyne, že papež byl ustanoven ve své vyvýšenosti nikoli od císaře nebo od člověka, nýbrž bezprostředně od Boha. A totéž za druhé vyplývá z toho, že se mu podrobují království, a za třetí ze svědectví doktorů jednajících o moci papežově.

K prvnímu bodu je dlužno předpokládat, že onen papež rozuměl svatosvatou církví římskou nikoli kamennou nebo dřevěnou basiliku, nýbrž svatého Petra a Pavla a ostatní, kteří obývali ono místo. Proto říká v témž Dekretu, že Petr a Pavel byli společníky v městě římském. Příznačně se odtud praví, že obdržel prvenství. Za druhé je dlužno předpokládat, že mluví o prvenství lidí před Bohem na základě prvotnosti v ctnostech a při budování církve, a nikoli o prvenství v časných statcích nebo v lidské slávě; takovým prvenstvím Kristovi apoštolově pohrdli.

A je zřejmé, jak chabé je takové chytračení: Římská církev obdržela prvenství nikoli od apoštolů, nýbrž od samého Pána; má tedy každý římský velekněz vynikat světskou slávou nebo světsky panovat. Jenže z Dekretu spíše plyne, že římský velekněz je vázán službou lidu, nikoli aby mu vládl nebo jej zbavoval práv, nýbrž aby se za něj účinně modlil, jak připomíná Dekret, že činil Pavel podle 1. kapitoly Římanům: „Ačkoli za všechny předstupuje modlitba všech svatých k Pánu, přece přeblažený Pavel v listě napsaném vlastní rukou slibuje Římanům doslova toto: Jest mi zajisté svědkem Bůh, jemuž sloužím svým duchem v evangeliu jeho Syna, že bez přestání vás vzpomínám vždycky na svých modlitbách." Tento Dekret ukazuje, že papež Anaklét nechtěl tvrdit, že sám měl občansky panovat nade všemi ostatními nebo mít prvenství u Boha přede všemi ostatními osobami bojující církve. Vždyť kdyby byl takto vyhledával vlastní slávu, jak se říká v 5. kapitole Janově, byl by poznamenán nanejvýš nápadným znamením antikrista. Ano, ani Bonifác VIII. ve své bule **Unam sanctam** v **Extravagantes** neodvažoval se to výslovně tvrdit, poněvadž by si pak sám vydával svědectví, že je vůbec nejsvětějším člověkem. A tu by mu mohli jak věřící tak i nevěřící plným právem vytknout: „Ty vydáváš svědectví sám o sobě; svědectví tvé není pravdivé."

Do takových zmatků zabředli tedy římsští velekněží císařovým obdarováním a povýšením, že na otázku císařovu, převyšují-li v moci, v prvenství a v důstojnosti u Boha všechny nyní žijící smrtelníky, jsou nuceni to připustit, poněvadž jinak, jak říkají, by nikdo nemusel věřit, že jsou papeži. Avšak Petr a Pavel by to o sobě nebyli připustili, protože jim jejich moc nebyla dána od císaře. Proto mohl Pavel pravdivě a pokorně vyznat v 15. kapitole 1. listu Korintským: „Já," říká, „jsem nejmenší z apoštolů, a nejsem hoden nazývat se apoštolem." Proč by tedy nemohl totéž vyznat římský velekněz, kdyby mu v tom nebránila císařská důstojnost? Je proto pravdivý závěr, že papeži se dostalo vyvýšené důstojnosti bezprostředně od Boha a nikoli od člověka, který není Bohem, čili nikoli od pouhého člověka. Avšak je třeba, aby si tuto důstojnost pokorně bez okázalosti zasloužil. A jestliže císařská důstojnost vynáší papeže v očích světa bez ohledu na pokoru a svatost života, co ukazuje na život Kristův a jeho slávu, když je takto po světsku vynášen antikrist?

K druhému bodu, že se papeži podrobují království, podotýkám za prvé, že se tak stalo nedobrovolně jakoby ze strachu před rozkazem císařovým, a za druhé, že se papeži nemá podrobovat všechen lid tak, aby on nad ním světsky panoval. Tedy toto poddanství nemůže být důvodem pro nutnost, aby římský velekněz s kardinály panoval takto světsky až do skonání světa.

K třetímu bodu o svědectví doktorů jednajících o moci, papežově podotýkám, že všichni, kdo tak velebí moc papežovu a tvrdí, že může beztrestně činit, co se mu zachce, a nikdo nemá práva se ho otázat „Proč to děláš ?“, jsou lživí mluvkové a svůdcové lidu Pána Ježíše Krista. A takovým se nemá věřit, pokud své výroky nezaloží v Písmu. V tomto smyslu totiž často veliký učitel Augustin prohlašuje, že mu má být věreno jen v tom, v čem se zakládá na Písmu. Je jasné, že Bůh může dát jiné pravé nástupce apoštolů než jsou papež a kardinálové, jako mohl dát jiné na místo velekněží Starého zákona, zákoníků a farizeů s jejich tradicemi, kteří nezachovávali zákon Hospodinův a jimž řekl v 21. kapitole Matoušově: „Pravím vám, že vám bude odňato království Boží a dáno lidu, který ponese jeho ovoce.“ To řekl Spasitel kněžím, když sami proti sobě vynesli rozsudek slovy: „Zle zahubí zlé a svou vinici pronajme jiným vinařům, kteří mu budou dávat užitek v příhodný čas.“ Je tedy snad ukrácena ruka Hospodinova, aby nemohla svrhnout papeže s kardinály a dosadit jiné, aby budovali církev bez takových titulů, jak to učinila s apoštoly ?

Pravými náměstky apoštolů jsou všichni biskupové církve Kristovy, kteří následují Krista v mravech, ale takovými nejsou papež a kardinálové; tedy se mohou vyskytovat nebo býti jiní praví nástupcové apoštolů nežli je papež a kardinálové. Závěr s druhým návěstím je zřejmý a první část vyplývá z 21. distinkce **In novo**, v níž papež Anaklét říká, že „ostatní apoštolové s Petrem přijali rovným dílem čest i moc“. A dále říká: „Když tito zesnuli, povstali na jejich místě biskupové.“ K tomu říká Glosa: „Dovozuje se, že každý biskup se vyrovná apoštolskému náměstku svým kněžstvím a vysvěcením.“ Totéž je patrné z 24. oddílu, z 1. kvestie, z kapitoly **Loquitur ad Petrum**, kde říká biskup a mučedník Cyprián, že „všem apoštolům udělil po svém zmrtvýchvstání rovnou moc“, a z blaženého Jeronýma, uvedeného v 95. distinkci, v kapitole **Olim**: „Kdysi byl kněz totéž, co biskup, dokud nepovstalo z ďáblova vnuknutí stranicství a nezačalo se říkat mezi národy: Já jsem Pavlův a já Apollův.“

Všichni arcibiskupové, patriarchové a biskupové, kteří na koncilu v Pise zjistili, definovali a odsoudili jako kacíře papeže Řehoře XII., byli tehdy a ještě jsou pravými nástupci apoštolů a ti nejsou totožní s papežem a kardinály. Je tedy šestý bod falešný. Závěr s druhou částí je zřejmý a první část se doktoři neodvážejí popřít.

Dále by evangelické moudrosti odpovídalo, aby všichni kněží byli svatí a řízení bezprostředně jediným veleknězem Pánem Ježíšem Kristem. Neboť tak tomu bylo za času apoštolů, kdy církev vzrostla. A tento názor je v soulase s Písmem. Bůh tedy může v tomto smyslu navrátit svou církev k prvotnímu stavu tím, že zbaví papeže a kardinály jejich čelného postavení. Mohou tedy být jiní než oni náměstky apoštolů.

Dále je třeba vymezit hranici moci a úřadu, aby služebník církve nesešel na scestí; ale ne jinou než tu, kterou ustanovil Kristus. Neboť protože Kristus je všemohoucí, vševědoucí a svrchovaně laskavý, vyplývá odtud s odůvodněnou nutností, že on bez jakýchkoli oprav zřizuje kněze, aniž ho kdo v tom smí opravovat. A zejména když v prvotní církvi byla žeň víc než mnohá a práce příliš rozsáhlá, Bůh mohl zřídit hned několik druhů služebníků. On však tehdy zřídil jen diakony a presbytery. Tehdy také byl presbyter totéž co biskup, jak říká Jeroným a jak to vyplývá z textu Apoštolova v listech Timoteovi a Titovi. A z nich dovozuje Jeroným v listě presbyteru Evandrovi v 93. distinkci, v kapitole **Legimus**, kde říká: „Co totiž dělá biskup s výjimkou svěcení, co nedělá

i presbyter ? Ani se nemá církev města Říma pokládat za něco jiného než církev na celém světě. A v Galii a v Británii a v Africe, v Persii a na Východě a v Indii a mezi všemi barbarskými národy vzývají jediného Krista a zachovávají jediné pravidlo pravdy. Ptáme-li se po autoritě, je svět větší než město. A ať je biskup kdekoliv, ať v Římě, v Eugubiu, v Cařihradě, v Regiu, v Alexandrii nebo v Thamech, má touž zásluhu a totéž kněžství. Moc bohatství a pokora chudoby dělá biskupa vyšším nebo nižším." A potom následuje: „Ostatně," říká, „všichni jsou nástupci apoštolů." Hle, nejen papež s kardinály jsou nástupci apoštolů ! A totéž vyplývá z Bedy, který na základě onoho slova z 10. kapitoly Lukášovy „Potom určil Pán i jiných dvaasedmdesát", říká: „Jako není nikoho, kdo by pochyboval, že dvanáct apoštolů představovalo podobu biskupů, tak je známo, že i těch dvaasedmdesát předobrazilo presbytery, to jest kněze druhého řádu."

Hle, to, co jsme pověděli, ukazuje, že mohou být i se vyskytovat jiní praví nástupcové apoštolů než je papež a kardinálové. Z nařízení Kristova tedy postačovaly jeho církvi v době apoštolské dva řády duchovenstva, to jest diakon a kněz, jak říkají svatí a Dekret v 93. distinkci v kapitole **Dominus noster Jesus Christus**, kde čteme: „Apoštolové, to jest biskupy a představené vyvolil Pán; diakony po nanebevstoupení Páně si apoštolové ustanovili za služebníky církve i své biskupské správy." Co by bylo divného na tom, kdyby všemohoucí Bůh usmrtil tohohle papeže s těmhle kardinály a třeba jim dal i věčný život, jestliže si ho zasloužili ? Kdyby dovolil, aby jeho církev bojovala na celém světě podle téhož řádu jako dříve bez oněch kardinálů ? Kdyby podle svého dokonalého zákona zařídil, aby se spravovala, jako se spravovala dříve, a dal jí biskupy a kněze, kteří by kázáním evangelia, modlitbou a příkladností svatého života horlivě pásli ovce Kristovy ? Neboť tento úřad vymezil Kristus Petrovi, jak je patrné z poslední kapitoly Janovy.

Odtud poznamenává Augustin v 141. listě Paulínovi, jak v Apoštolově textu ve 4. kapitole Efezským je spojován úřad pastýře a učitele: „O pastýřích", říká, „a učitelích, o nichž jsi chtěl, abych je co nejvíce rozlišil, se domnívám, že jsou totožní, a nikoli že pastýři jsou něco jiného než učitelé. A tak když před tím mluvil o pastýřích, připojil i učitele, aby pastýři porozuměli, že k jejich úřadu náleží učení. Proto ovšem neříká „některé zajisté pastýře a jiné učitele" po způsobu řeči v předchozích větách, nýbrž „jiné pak pastýře a učitele", jakoby pojal jednu věc do dvou pojmů: „jiné pak", říká, „pastýře a učitele".

Ostraní-li se zbytečnosti, vyjde najevo, který papež, kardinál nebo biskup zůstane pravým pastýřem z pokladu Páně a spíš se najde více neužitečných služebníků, zlodějů a lotrů než pravých náměstků Pána Ježíše Krista.

Avšak proti tomu, co bylo řečeno, se namítá, že nejsou-li papež a kardinálové pravými a zřejmými nástupci apoštolů, z téhož důvodu nejsou jimi ani jiní. Vždyť rozlišení je tu nemožné, protože „uvnitř v rouše ovčím" mohou být „vlci hltaví", jak je patrné ze 7. kapitoly Matoušovy. Tu je třeba vzít v úvahu, že je dvojí druh duchovenstva, totiž duchovenstvo Kristovo a duchovenstvo antikristovo. Duchovenstvo Kristovo spokojuje se svou hlavou Kristem a jeho zákony. Avšak duchovenstvo antikristovo se opírá buď zcela nebo převážnou měrou o zákony lidské a zákony antikristovy a cele vystupuje jako duchovenstvo Kristovo a církve, aby lid mohl být jejich přetvářkou snáze sváděn. A tyto tak protichůdné strany se musí opírat o dvě protikladné hlavy s jejich zákony, a nepopíratelná skutečnost dává možnost postihovat jejich údy. Je známo zajisté, že duchovenstvo církve kulhá na obě strany, a proto se laikové musí potácet, když je podpírají ti, kdo jsou v názoru i v životě tak rozdílní.

Tyto strany však lze roztrždit a rozlišit nejlépe podle toho, že duchovenstvo antikristovo se úporněji zasazuje o lidské tradice a o výsady, jež mají hájit to, co páchne zpupností nebo světským ziskem, a chce žít rozmařile a rozkošnický a v rozporu s Kristem a docela

se obrací zády k napodobování Pána Ježíše Krista v mravech. Kdežto duchovenstvo Kristovo pracně usiluje neustále o zákony Kristovy a jeho výsady, z nichž čerpá duchovní dobro, aby se projevilo, varuje se zpupnosti a světské rozkoše, hledí žít v souhlase s Kristem a co nejpečlivěji dbá o následování Pána Ježíše Krista. A není možné, aby věřící nevěřil, že tato strana je správná a předchozí bludná. A jakkoli bez zjevení nemůže křesťan jasně poznat pravého a svatého pastýře, přece z jeho skutků shodných se zákonem Kristovým má předpokládat, že takovým jest. Kdežto vidí-li, že žije v rozporu s Kristem, jak jinak může soudit, než že je náměstkem antikristovým, protože Kristus říká v 7. kapitole Matoušově: „Po ovoci jejich je poznáte“, a v 12. kapitole: „Kdo není se mnou, je proti mně.“ K tomu říká **Glosa ordinaria**: „Kdo není se mnou, to jest kdo koná skutky nepodobné mým, je proti mně.“ Jestliže tedy představený je pyšný, zhýralý, honí se za lakotou, nechce trpět, ovce nepase, nýbrž utlačuje a rozhání, jak by to nebyl antikrist? Proto můžeme snadno poznat zlé lidi podle vnějších skutků, které jsou v rozporu s Kristem, dobré lidi však nemůžeme tak poznat, poněvadž se v nich může skrývat utajované pokrytectví.

(16)

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Dále uvádějí řečení doktoři, že „někteří z českého duchovenstva, kteří si pranic neváží papeže a sboru kardinálů, nechtějí s tím souhlasit, poněvadž chtějí mít za soudce v takových věcech jedině Písmo svaté. A toto Písmo svaté vykládají a chtějí vykládat podle svých vlastních hlav a nedbají výkladu obce moudrých v církvi ani nepřihlížejí k Písmu svatému, které v 17. kapitole Deuteronomia říká: Jestliže zjistíš, že máš vynést nesnadný a pochybný soud mezi krví a krví, pří a pří, malomocenstvím a nemalomocenstvím, a spatříš-li, že soudcové v tvých branách mění své rozsudky, vstaň a vstup na místo, které vyvolil Hospodin Bůh tvůj; i přijdeš ke kněžím levítského pokolení a k soudci, který bude toho času, a otážeš se jich a oni ti oznámí pravdivý rozsudek. A učiníš, cokoli ti řeknou představení na tom místě, které vyvolil Hospodin, a čemu tě naučí podle jeho zákona; budeš následovat jejich výrok, neuchýlíš se ani napravo ani nalevo. Kdo pak zpupně odepře poslechnout rozkaz kněze, který toho času slouží Hospodinu Bohu tvému, a rozsudek soudce, takový člověk umře, a tak odejmeš zlé z Izraele. A až to všechen lid uslyší, bude se bát a nikdo se nadále neodváží zpupně se nadýmat.' Je pak známo, že pro kteréhokoli věřícího je církev římská místem, které vyvolil Hospodin, kam Hospodin umístil vládu celé církve, a v němž nejvyšší kněz, který na tom místě stojí v čele, je papež, pravý a zřejmý nástupce Petrův, a kardinálové, kněží levítského pokolení, kteří jsou s panem papežem spojeni ve výkonu kněžského úřadu. K nim je třeba se odvolat podle Božího výroku v pochybnostech a v nesnázích se všemi záležitostmi věroučnými a církevními... A v témž smyslu mluví Jeroným v listu papežovi takto: „Toto je víra, nejblaženější papeži, které jsme se v církvi obecné naučili a kterou jsme vždycky zastávali. A je-li v ní něco méně obratně nebo neprozřetelně vyjádřeno, toužíme po tom, aby to bylo napraveno tebou, který máš i stolec i víru Petrovu. Jestliže pak toto naše vyznání je schváleno tvým apoštolským soudem, kdokoli mne bude chtít obvinít, prokáže svou nezkušenost nebo zlomyslnost nebo dokonce, že není křesťan, ale kacíř'."

Domnívám se, že tento výklad ve své podstatě vyšel především z hlavy Štěpána Pálče, který se v něm snaží předně popudit papeže a kardinály proti straně, která mu odporuje, když říká: „Někteří pak z českého duchovenstva si pranic neváží papeže a sboru kardinálů a nechtějí s tím souhlasit", totiž s tím, že papež je hlavou církve římské a kardinálové tělem a že jsou pravými a zřejmými náměstky apoštolů atd. O těchto věcech jsme již mluvili. Ale pokud jde o znevažování, tvrdím, že je třeba pranic si nevážit papeže s kardinály pro jejich lakotu, marnivost a nezákonná nařízení. Tak si totiž Spasitel pranic nevážil zmařené soli, protože „k ničemu se nehodí, než aby byla od lidí pošlapána" - Matouš 5, a ve 14. kapitole Lukášově přidává: „Ani do hnoje se nehodí." A Jidáše Iškariotského si vážil tak málo, že jej nazval ďáblem - Jan 6 - a synem zatracení - Jan 17. A Petra nazval satanem, když se postavil proti němu - Matouš 16.

V dalším hromadí onen doktor přemnoho lží proti naší straně. První lež je, že „chceme mít v takových věcech za soudce jediné Písmo svaté". A tímto výrokem tvrdí, že nechceme mít za soudce ani Boha, ani apoštoly, ani svaté učitele, ani svatou církev obecnou. Tuto lež však čerpal jednak z kteréjsi rozmluvy, kterou jsme spolu měli - tehdy jsem ho žádal, aby prokázal své výroky z Písma - a jednak z toho, že jsme opravdu nechtěli s odpůrci souhlasit. To však ať vezme doktor na vědomí, že ani s ním ani se všemi jeho přívrženci nechceme být zajedno ve věcech víry potud, pokud je nedoloží Písmem nebo rozumem. Na zjevení, kterého by se jim dostalo, aby nás přiměli smýšlet jinak než nás naučilo Písmo, věru nejsem zvědav.

Druhá lež, ze které naši stranu obviňuje, je ta, že „Písmo svaté „ vykládáme „podle svých vlastních hlav", to jest, jak sám s jinými doktory předstírá, že vykládáme Písmo svaté podle svého bludného pojetí nebo libovůle. A tím nám vtiskuje pečeť opovržlivé domýšlivosti v porozumění Písem a pečeť kacířství, ale to je lež, poněvadž s Boží pomocí nemáme v úmyslu vykládat Písmo jinak, než jak Duch svatý vyžaduje a jak je vykládají svatí učitelé, jimž dal Duch svatý pochopení. A přál bych si, aby tento doktor se všemi svými druhy ukázal, které my Písmo špatně vykládáme. A o to podezřelejší je ze lži, že dodává „a chtějí vykládat". Protože není-li znalcem srdcí, jak se opovažuje říci, že chceme Písmo vykládat jinak než jak máme? Ale on má na nás spadeno proto, že mu nejsme po chuti a nestojíme při jeho druhu Stanislavovi, neboť oni se pokládají s doktory, svými přívrženci, za moudré v církvi. A o to jsou podezřelejší ze lži, že se neodvážili nám přičíst nedbalost o výklad svatých učitelů.

Ale svrchované lži se dopouštějí, když říkají: „Ani nepřihlížejí k Písmu svatému, které v 17. kapitole Deuteronomia říká: Jestliže zjistíš..." atd. V té věci ať vezmou tihle doktoři na vědomí, že přihlížíme k tomuto Písmu svatému a že připouštíme, že je pravým slovem Božím, které potvrzuje náš názor. Neboť horlivý vykladač Písma Mikuláš z Lyry říká k uvedenému textu: „Názor žádného člověka, ať má jeho autorita sebevětší váhu, se nesmí zastávat, obsahuje-li zřejmě nesprávnost nebo blud. A to vyplývá ze slov, která jsou v textu uvedena dříve: A on ti oznámí pravdivý rozsudek. Potom se dodává: A čemu tě naučí podle jeho zákona. Z toho plyne, že mluví-li nepravdu nebo se zřejmě odchylují od zákona Božího, nemá jich být uposlechnuto." Tak Lyra.

A na potvrzení toho přistupuje Hospodinovo slovo z 23. kapitoly Exodu: „Nedáš se cestou davu, aby ses dopustil zlého, ani se na soudu nepřikloníš k většině, aby ses uchýlil od pravdy." O tom říká opět Lyra: „V hebrejštině čteme: Nepřikloníš se k **rabím**, to jest k mistrům, nebo k velkým, abys hřešil." A dále: „Neboť jako se nesmíme odklonit od pravdy, protože většina soudců se od ní odklání, tak se nesmíme od ní odklonit kvůli těm, jejichž autorita na soudu má větší váhu při rozsuzování." Tak Lyra.

Hle, tomuto vykladači v této otázce více důvěřuji než všem uvedeným doktorům. Neboť on z Písma případně vyvozuje předně, že „názor žádného člověka, ať má jeho autorita

sebevětší váhu", a tak ani názor papežův, „se nesmí zastávat, obsahuje-li zřejmě nesprávnost nebo blud." Jsem si zcela jist, že by se Pálec se Stanislavem ze strachu před papežem a kardinály neodvážili veřejně vyznat tento svatý výrok. Za druhé vyvozuje, že zákon Boží je měřítkem, podle něhož výlučně mají jednotliví soudcové a zvláště církevní soudit. Vždyť tento zákon ukazuje pravdu, která má být uznána. Proto upozorňuje, že to vyplývá ze slov: „A oni ti oznámí pravdivý rozsudek." A pak následuje: „A čemu tě naučí podle jeho zákona."

Doktoři, proč se nedržíte tohoto Písma ? Byli jste dotázáni a pro Boha žádáni veřejně na universitním shromáždění, abyste oznámili pravdu podle zákona Božího, zda bula o zdvižení kříže zavazuje jako rozkaz studenty z university, aby ze statků udělených Bohem přispěli papeži proti Ladislavovi a proti jeho spojencům. A odpověděli jste, že je nechcete poučovat ani papežovy buly soudit nebo vykládat, ale pokoutně jste smýšleli jinak a zejména Pálče jsem slyšel říkat o člancích, které mu byly předloženy od papežových legátů, že obsahují zřejmě bludy, které se dají přímo rukou hmatat. A přece to byly články vyňaté z buly a předložené od samých legátů jakožto prvních komisařů z autority samého papeže kazatelům, aby je rozhlašovali. Proto řekl Mistr Brikcí, jak jsem se doslechl, veřejně v koleji před mistry, že by raději chtěl zemřít než tyto články hlásat. Ale když Pálec spolu s jinými couvl, ucouvl i Brikcí; poděsil je totiž list pana krále, který měli legáti napomoc.

Za třetí vyvozuje Lyra ze zmíněného Písma Hospodinova, že „mluví-li soudcové nepravdu nebo se zřejmě odchyľují do zákona Božího, nemá jich býti uposlechnuto", poněvadž Bůh říká, jak jsem uvedl: „Nedáš se cestou davu, aby ses dopustil zlého, ani se na soudu nepřikloníš k výroku většiny, aby ses uchýlil od pravdy." Jak jsme se tedy měli dát proti tomuto nejsvětějšímu přikázání Božímu cestou toho davu, který shromáždění doktoři vedli k radnici, aby násilím zastrašili ty, nad nimiž nemohou zvítězit Písmem nebo rozumem ? Velekněží, zákoníci a farizeové se neodvažovali vstoupit do radnice a obžalovat Ježíše, aby se neposkrvnili. Tihle však, když zákoníci a farizeové a starší lidu byli shromážděni, radostně vstoupili a jeden z nich jménem Pálec četl všem poslouchajícím: „Jestliže zjistíš", a dále: „Kdo pak zpupně odepře poslechnout rozsudek soudce, takový člověk umře." Ten se nezalekl, že se dopustí bezprávného činu. Kdyby byl býval se Židy při obžalobě Krista, byl by asi řekl: „Krev jeho na nás a na naše děti", poněvadž „my máme zákon a podle zákona našeho má umřít." Proto není Pilát prost viny, že uposlechl nejvyššího velekněze s úředníky, zákoníky a staršími lidu, neboť Bůh říká: „Nedáš se cestou davu, aby ses dopustil zlého, ani se na soudu nepřikloníš k výroku většiny, aby ses uchýlil od pravdy."

A k tomu Lyra: „V hebrejštině se říká: Nepřikloníš se k **rabím**, to jest k mistrům nebo k velkým, abys hřešil." Takoví velcí a mistři na radnici mnohé odsoudili a ustanovili, o čemž až do dnešního dne neprokázali, že to má být právem odsouzeno, jak je jim po chuti.

A podle záměru doktorů by mohli někteří vykládat uvedené Písmo po židovsku a tvrdit, že na rozkaz nejvyššího kněze Kaifáše nebo Annáše, který tehdy stál v čele na svatém místě, jež vyvolil Hospodin, a z rozhodnutí soudce Piláta byl Kristus Ježíš spravedlivě odsouzen v rozporu s oním místem z 13. kapitoly Skutků, kde apoštol Pavel říká: „Obyvatelé Jeruzaléma a knížata jeho, neznajíce ho, svým soudem splnili hlasy proroků, čtené každou sobotu. A ačkoli nenalezli na něm žádný důvod k smrti, požádali Piláta, aby ho zabili." A je jasné, že na odsouzení Kristově měl účast nejvyšší kněz, účast měli kněží levítského pokolení na místě, které vyvolil Hospodin, a účast měl i soudce Pilát, které všechny Kristus Ježíš nechtěl poslouchat ve zlém, jakkoli poslechl Boha Otce i Piláta, když pokorně podstoupil smrt. Odsoudili tedy Krista Pána spravedlivě nejvyšší velekněz spolu s kněžími levítského pokolení, s úředníky a staršími lidu, s Pilátem

a žoldněři a také se zástupem volajícím: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ ? Opravdu je k tomu pudila nikoli láska, ale nenávist, nikoli pravda, ale lež, a svedla je neznalost Božího zákona. Proto se dopustili tak těžkého bludu.

A stejně jako papeži s kardinály se může přihodit také těmhle našim doktorům, že budou svedeni k tomu, aby odsoudili nějakou pravdu. Jestliže totiž apoštolově vyvolení Kristem, kteří přijali Ducha svatého, upadli podle blaženého Augustina a blaženého Bedy do kacířství, jak mohli papež s kardinály přijmout větší závdavky Ducha, aby se nemohli dopustit tak velikého nebo ještě horšího bludu ? A není pochyby o tom, že papeže a kardinály je nutno poslouchat, pokud učí pravdě podle zákona Božího, jak praví autorita: „Oni ti oznámí pravdivý rozsudek. A učiníš, cokoli ti řeknou a čemu tě naučí podle jeho zákona.“ Jestliže však „**rabím**, to jest mistři, nebo velcí“, jak říká Lyra, ať už jsou to papežové nebo kardinálové, přikážou nebo budou učit něco jiného než pravdu, i kdyby celá římská kurie byla na jejich straně, nemá je věřící poslouchat, poznal-li pravdu. Neboť Bůh praví: „Nedáš se cestou davu, aby ses dopustil zlého, ani se na soudu nepřikloníš k výroku většiny, aby ses uchýlil od pravdy.“

Tak si počínali Daniel, Nikodém i lotr na kříži, kteří nechtěli být, jak praví Písmo, zajedno s davem v odsudku pravdy. Neboť Daniel odsoudil ničemný výrok starších a synů Izraelských tím, že vysvobodil Zuzanu a rozsoudil starší soudce, z nichž „vyšla nepravost“ - Daniel 13. Nikodém si tak počínal v radě velekněží a farizeů, když poslali služebníky, aby přivedli Ježíše, chtějíce ho vydat na smrt a když řekli služebníkům: „Zdali i vy jste se dali svést ? Zdali kdo z knížat anebo z farizeů uvěřil v něho ? Jen tenhle zástup, který nezná zákon. Zlořečení jsou. Řekl jim Nikodém: Což náš zákon odsuzuje člověka, dokud jej dříve nevyslechne, co dělá ?“ Požehnaný Nikodéme, tak velikou váhu jsi přiznal Božímu zákonu ! Vydal jsi zákonu svědectví, že je soudcem člověka.

Hle, naši doktoři odsuzují ve svých výrocích jako něco nemístného, že naše strana chce mít zákon za soudce. Tento soudce soudí nejspravedlivěji a nesoudí jinak než Bůh, soudce nejspravedlivější. Říkáš: „Což náš zákon odsuzuje člověka, dokud jej dříve nevyslechne, co dělá ?“ Jako by řekl: Nikoli, vždyť soudí spravedlivě. K tomuto soudci odkázal Kristus velekněze a farizeje, zákoníky a židy, kteří měli Kristu za hřích, že nezachovával sobotu a že Boha nazýval svým Otcem, slovy: „Ptejte se na Písma... ta vydávají svědectví o mně“ - Jan 5. Nechtěl tedy Kristus, aby Písmo rozsoudilo židy, kteří v Krista nevěřili ? Jistěže chtěl. Co tedy chtějí doktoři ? Aby Písmo nebylo soudcem. Chtějí, aby se věřilo jim; cokoli odsoudí, aby bylo odsouzeno, a cokoli schválí, aby bylo schváleno. Toho se totiž dožadovali a to vymáhali na radnici. Proto sháněli podpisy mistrů, kteří se stavěli na odpor. Ale rada farizeů, zákoníků a velekněží byla zmařena, poněvadž věrní se jim postavili na odpor a nechtěli souhlasit, neuslyší-li důkaz ze zákona, který zahrnuje všechnu pravdu hodnou víry. Kdyby ten byli velekněží a farizeové, kněží i starší lidu znali, nebyli by Krista odsoudili. Ale oni ho odsoudili a dopustili se rouhání. Učenější než oni byl lotr, který na kříži vydal svědectví Kristu, řka: „Tento nic zlého neučinil“ - Lukáš 23.

A pokud jde o hlavní, jak myslím, záměr doktorů, podle něhož usilují o to, aby byl papež soudcem ve všech přích a aby ten, kdo ho neposlechne, musel zemřít tělesnou smrtí, měli by se doktoři stydět za svou opičí a hrůznou podobnost s farizeji, zvláště když Kristus, Pán a velekněz obou zákonů, nechtěl ani světsky soudit ani neposlušného odsoudit k tělesné smrti. Neboť k první věci řekl v 12. kapitole Lukášově: „Člověče, kdo mne ustanovil soudcem anebo děličem nad vámi ?“ A k druhé věci řekl cizoložnici, o níž farizeové tvrdili, že je hodna smrti: „Ani já tebe nesoudím. Jdi a více nehřeš !“ - Jan 8.

Ale protože by doktoři snad mohli namítnout: To se netýká věci, poněvadž zákon říká: „Kdo pak zpupně odepře poslechnout rozkaz kněze“, nuže uvedu případ ve vší formě.

Neboť v 18. kapitole Matoušově říká Kristus: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima. Poslechne-li tě, získal jsi svého bratra. Jestliže však neposlechne, vezmi sebou jednoho nebo dva, aby každé slovo bylo dosvědčeno ústy dvou nebo tří svědků. Neposlechne-li je, pověz církvi. Jestliže však neposlechne ani církev, budiž ti jako pohan a publikán.“ Hle, komu to řekl svrchovaný Pán zákona a velekněz ? Zajisté Petrovi, který po něm měl být římským veleknězem, aby bloudícího sám laskavě napomenul, neposlušného před svědky usvědčil, a toho, kdo by setrval v neposlušnosti, ohlásil církvi, to jest mnohým, a zatvrzelého, jenž by neposlechl církev, aby netrestal tělesnou smrtí, ale aby se mu vyhýbal jako publikánu a pohanu. Jak to tedy vypadá s tímto důkazem z podobnosti: Ve Starém zákoně měl být neposlušný zabit; tedy také v zákoně milosti ? Tak se dali oklamat učedníci Kristovi tímto chytráckým důkazem z podobnosti. Když chtěli po způsobu proroka Eliáše zahubit ohněm s nebe Samaritány, kteří nechtěli přijmout Krista, a když řekli: „Pane, chceš, abychom řekli, ať oheň sestoupí s nebe a spálí je ?“, pokáral je nejhlavnější velekněz a nejlepší Mistr, neboť následuje: „Ale obrátiv se, pokáral je slovy: Nevíte, jakého jste ducha ? Syn zajisté člověka nepřišel zatracovat“, to jest usmrcovat, „duše“, to jest lidi, „nýbrž spasit“, to jest uzdravit -Lukáš 9.

K tomuto laskavému evangeliu doktoři nepřihlíдели, a proto připojili k svým výrokům tento krvelačný dodatek: „Kdyby se našel v Čechách někdo z duchovenstva, kdo by se postavil proti všem těmto nařízením nebo proti některému z nich..., takový má být podroben církevnímu trestu. Kdyby se však nechtěl polepšit, budiž vydán světskému soudu !“ V tom zcela jistě následují velekněze, zákoníky a farizeje, kteří se slovy „My nemáme práva někoho zabít“, vydali světskému soudu Krista, který je nechtěl ve všem poslechnout. Zda nejsou vrahy ? Věru jsou, a to horšími než Pilát. To dosvědčuje Spasitel, když říká Pilátovi v 19. kapitole Janově: „Kdo mne tobě vydal, má větší hřích.“ Oni to jsou, jimž řekl Petr v 3. kapitole Skutků: „Vy jste se odřekli muže svatého a spravedlivého, a vyžádali jste si milost pro vraha. Avšak dárce života jste zabili.“

Jinde dodávají doktoři toto: „Je pak známo, že pro kteréhokoli věřícího je církev římská místem, které vyvolil Hospodin, kam Hospodin umístil vládu celé církve, a v němž nejvyšší kněz, který na tom místě stojí v čele, je papež, pravý a zřejmý nástupce Petřův, a kardinálové, kněží levítského pokolení.“ V tomto výroku hromadí doktoři mnoho věcí, které neprokazují. Kdy totiž chtějí prokázat, že je známo kterémukoli věřícímu vše, co uložili do téhle své mazanice, a zejména, že papež je pravým nástupcem Petrovým a kardinálové kněžími levítského pokolení, když přece mnozí věřící žijí bez rozpaků, ačkoli nic nevědí o Římu, o papeži, o kardinálech ? Ale snad nazývají tyto doktoři církví římskou ono místo, o němž Spasitel prorokoval v 24. kapitole Matoušově slovy: „Když užřete ohavnost zpuštění stojící na místě svatém. Kdo čteš, rozuměj.“ Anebo nazývají doktoři církví římskou místo, to jest basiliku svatého Petra, nebo apoštolskou důstojnost ? Neboť v tomto dvojím smyslu lze zde chápat místo, na němž Pán umístil vládu celé církve, poněvadž chtěl, aby především tam vytrpěli smrt apoštolově Petr a Pavel, kteří jsou podle žalmisty „postaveni za duchovní knížata nad celou zemí“ a v nichž se po Kristu především soustřeďuje duchovní vláda církve. A v této církvi nikoli tenhle papež, ale Kristus je nejvyšším knězem, který stojí v čele tomu místu, to jest basilice nebo apoštolské důstojnosti, a spravuje církev, svou nevěstu. Spatřujeme-li však na papeži život, který je v rozporu s Kristem pro pýchu, lakotu, neochotu trpět, ctižádnost, pro okázalé vynášení moci a nadřazování vlastního zákona nad zákon Kristův, pak vidíme „ohavnost zpuštění“ Kristových ctností „stát na místě svatém, kde státi nemá“, jak říká Kristus v 13. kapitole Markově.

Proto kdyby věřící duše srovnávaly duchovní stav církve tehdy a nyní, jak v ní stál kdysi v čele jeden hospodář, který vlídně zval a přijímal, pásal a na svých prsou choval, bránil a léčil všechny ve svém domě; nyní by však zjistily, že v čele téhož domu stojí člověk

zcela opačných vlastností, nebylo by divu, kdyby se přemnoží cítili zcela opuštění. Jako na příklad pocestný, který býval hostem u hospodáře proslulé štědrosti, zbožnosti, přístupnosti a vůbec ctnostného života - a potom by našel obludnou šelmu, která tyranizuje hosty hladem, lstí, krutostí, nadutostí a věrolomností, tento pocestný, kdyby vešel do domu a uviděl, že takový člověk sedí na stoličce kdysi laskavého hospodáře, sotva by uvěřil svým očím, propadl by zmatku a cítil se zcela opuštěn. Tak můžeme rozumět „ohavnosti zpuštění“ podle onoho slova z 11. kapitoly Zachariášovy: „Vezmi si ještě nářadí pastýře bláznivého. Neboť aj, já vzbudím pastýře v zemi, který nenavštíví opuštěné, nebude hledat rozptýlené, a neuzdraví potřežené a to, co stojí, nevykrmí, ale maso tučných bude jíst a kopyta jejich poláme. Pastýři a modlo, opouštějící stádo!“ Bude-li se tedy tento popis modly a opuštění stáda hodit na papeže, jak se bude moci v budoucnu ověřit pravdivost výroku doktorů o kterémkoli papeži, že je nejvyšší kněz, pravý a zřejmý nástupce Petřův, který stojí v čele církve, nevěsty Kristovy? Vždyť nenásleduje: On je modlou opouštějící stádo; je tedy nejvyšším knězem, pravým a zřejmým nástupcem Petrovým. Právě tak nenásleduje: On je živý Kristus; je tedy pravý a zřejmý Kristus, poněvadž pravý Kristus říká v 24. kapitole Matoušově: „Řekne-li vám tehdy někdo: Aj, zde je Kristus, anebo tam je, nevěřte. Neboť povstanou lživí Kristové a lživí proroci.“ Věřící se tedy mají mít na pozoru, aby z pochlebenství nenazývali lživého Krista nejsvětějším a modlou nejvyšším knězem a pravým nástupcem apoštola Petra. Vždyť když takto nazývali nejsvětějším otcem a nejvyšším knězem stojícím v čele římské církve Anežku, která porodila, opravdu se dali oklamat.

A teď k výroku blaženého Jeronýma „Toto je víra, nejblaženější papeži“, který je uveden v 24. oddíle, v 1. kvestii, připomínám, že promluvil na základě mínění, vyvozeného z apoštolských skutků papeže Damase, tak jak napsal blaženému Augustinovi v dopisech: „Pánu vpravdě svatému a nejblaženějšímu papeži Augustinovi“. Tak jako svatí mluví o představených na základě obecného mínění, když vidí, že se uchylují od šlépějí Kristových, a říkají, že jsou hodni zavržení nebo že jsou údy ďáblůvými. Avšak běda těm, kteří vidí na papeži skutky, které jsou v přímém rozporu s Kristem, a nazývají ho nejsvětějším otcem. Neboť v 5. kapitole Izaiášově se říká: „Běda vám, kteří říkáte zlému dobré.“ Takoví totiž podvádějí svým lživým pochlebenstvím i sebe i jeho. Neboť v 3. kapitole Izaiášově se praví: „Lide můj, kteří tě nazývají blaženým, tě klamou, a cestu tvých kroků rozptylují. Hospodin je připraven soudit!“ Kdyby totiž učení v zákoně měli odvahu říci papeži a kardinálům pravdu a nelichotili jim ze strachu nebo v naději na povýšení k obrocím, snad by je jednou přiměli k sebezpoznaní a k tomu, že by nedovolili, aby byli uctíváni jako bohové. Ale poněvadž v tom hřeší obě strany, jedna tím, že se pokrytecky raduje z udílených poct a svatořečení, a druhá tím, že lživě podkuřuje pochlebenstvím, proto budou obě strany nutně svrženy. Neboť v 9. kapitole říká Izaiáš: „A ti, kteří blahořečí tento lid, svádějíce jej, i ti, kteří sebe blahořečí, budou svrženi.“ A kdo to jsou, ukazuje prorok bezprostředně před tím slovy: „Hospodin odetne od Izraele hlavu i ocas křivící se i krotící v jediný den. Dlouhověký a ctihodný člověk, ten je hlava, a prorok, který učí lži, ten je ocas.“ Hle, sám prorok vysvětluje, co je hlava a co ocas. Ať tedy vezme, kdo chce, na vědomí, kdo je tu zván ctihodný otec a dlouhověký, jehož nazývají hlavou, a pravděpodobně bude třeba říci, že každý papež od prvního až do posledního, který žije v rozporu s Kristem, jehož nazývali nebo budou nazývat hlavou a nejsvětějším otcem, jest oním ctihodným a dlouhověkým člověkem, poněvadž díky poslušnosti před dlouhou dobou začal být takovým. Ocas pak, který pochlebenstvím nebo vymyšleným výkladem nebo výmluvou přikrývá skutky tohoto dlouhověkého otce, a protokol, který učí lži, znamená učené duchovenstvo, které učí, že papež není ani Bůh ani člověk, ale bůh přidružený, nebo bůh pozemský, duchovenstvo, které učí, že papež mně může dát zcizenou věc a nic se mi nestane, že papež může bezdůvodně sesadit kteréhokoli biskupa, že může komukoli udílet úlevy bez ohledu na Apoštola, na přísahu, na slib a na přirozené právo a že nikdo se nesmí osmělit mu říci: „Proč to děláš?“ protože on sám má právo říci: „To je mé přání a to je i příkaz; buď důvodem vůle“, a tak

nemůže hřešit a nemůže se dopustit svatokupectví, když mu všecko patří a může si s tím dělat, co se mu zlíbí; může také rozkazovat andělům a přivádět kohokoli z lidí ke spáse nebo k zatracení. A nadto ještě si může zkřivit k povolnosti jak papeže tak i poddaný lid, ano i ty, kteří před ním jako před ctihodnou hlavou svěťáckým patolízalstvím kříví kolena. Neboť papeže, lid i sami sebe svádějí na scestí, když rozsévají takové lži. A o nich nejspíše řekl Kristus v 24. kapitole Matoušově: „Povstanou lživí Kristové a lživí proroci a budou činit divy veliké a zázraky, aby svedli k bludu, možno-li, i vyvolené.“

Vraťme se však k stanovisku blaženého Jeronýma, o němž jsme řekli, že mluvil k onomu papeži na základě mínění vyvozeného z dobrých skutků. Není však známo, zda se dostalo Jeronýmovi zjevení o předurčenosti tohoto papeže a o spravedlnosti jeho skutků. Za druhé se říká, že blažený Jeroným tak mluví k papeži, jsa ujištěn o víře, kterou popsal, poněvadž do onoho listu výslovně zapsal obsah Písma a církevních vyznání, jak může být patrné každému, kdo si ten list bude chtít přečíst. A proto řekl: „Toto je víra, které jsme se v církvi obecné naučili a kterou jsme vždycky zastávali.“ A je jasné, jak musíme rozumět podmiňovacímu způsobu Jeronýmovy věty, že je-li jeho vyznání schváleno soudem onoho papeže, bude kacířem každý, kdo by je chtěl vyvracet. Na základě obecného mínění totiž - nebo ze zjevení nebo z jistoty víry, kterou vyložil - řekl a prohlásil, že onen papež nepotvrdil nic než pravdu ani neopravil to, co církev dlouho před tím správně zastávala. Ale jenom blázen by věřil, že tento závěr lze vztáhnout na kteréhokoli římského velekněze, poněvadž je jisté, že mnozí z nich schválili bludy a kacířstva, protože sami byli kacíři.

Proto v 23. distinkci, v kapitole **In nomine Domini** čteme znění dekretu, v němž si papež stěžuje, že „hojnými nárazy svatokupeckého kacířství“ byla stolice papežská častěji zmítána. Proto chtěje opatřit lék pro budoucí čas rozhodl, aby po smrti papežově kardinálové, řeholníci, duchovní i laikové se sešli k volbě jednoho vhodného papeže ze správního sboru té či oné církve, podle toho, kde by byla vhodnější osoba, a to vždy bez újmy výsady císaře Jindřicha, podle níž má být při volbě přítomen se svými dědici. Zvolený pak bude mít jako pravý papež již před svým vysvěcením podle příkladu blaženého Řehoře moc rozhodovat o církevních statcích a dát do klatby jako nejhoršího antikrista každého, kdo by tomuto nařízení odporoval. K tomu říká **Glosa ordinaria**, že „se zde skrytě naráží na to, o čem lze číst v kronikách, jak Benedikt, který nastoupil po Štěpánovi, byl vypuzen z velekněžství, a Jan, biskup soluňský, se stal papežem pomocí peněz a dostal jméno Silvestr. Avšak ten byl svržen a znovu byl povolán Benedikt. A ten byl opět vypuzen a papežství bylo dáno Janovi, arciknězi u Latinské brány, který dostal jméno Řehoř. Ten zase byl svržen císařem Jindřichem a odvečen za hory - a toto všechno se odehrálo v jednom roce. A proto byla dána Jindřichovi ona výsada.“ Tak glosa Dekretu.

1. A jak lze vyčíst z kronik Martinovy, Chesterského a Radulfovy, „léta Páně 420 vládl v Římě papež Bonifác, a když byl proti němu ustanoven Eulalius a církev se proto rozdvojila, na rozkaz Honoria Augusta oba odešli z města. A když byl takto Eulalius zavržen, byl na rozkaz Augustův opět dosazen na apoštolskou stolicí Bonifác, který byl už dříve ustanoven.

2. Léta Páně 493 byl proti papeži Symmachovi zápasem stran ustanoven Vavřinec.

3. Léta Páně 768, když byl rozkolný papež Konstantin zbaven zraku, byl ustanoven za papeže Štěpán. Ten shromáždil v Římě synod a znovu vysvětil ty, kdo byli vysvěceni od rozkolného Konstantina.

4. Léta Páně 853 se proti papeži Benediktovi násilím zmocnil vlády Anastasius.

5. Léta Páně 907 vládl papež Lev, proti němuž povstal Kryštof.

6. Léta Páně 968 byl svolán synod biskupů z celé Itálie a papež Jan byl očerněn z hanebných zločinů, a když se zdráhal přijít, aby se ospravedlnil, byl ustanoven jednomyslnou volbou a se souhlasem císařovým za papeže Lev, dosud pouhý laik. A tak Lev vykonával svěcení a jiné apoštolské výsady. A za nedlouho Římané, zradivše císaře, přijali za papeže Jana. Ten pak svolav synod, sesadil Lva a všechna jeho rozhodnutí prohlásil za neplatná. Ale Lev prohlásil, že tento synod nemá práva být nazýván synodem, ale nevěstincem hovějícím cizoložníkům. Všem tedy, kdo z jeho rozhodnutí byli odsouzeni, bylo přikázáno, aby předložili doklad o svém potrestání na listině s tímto prohlášením: „Můj otec nic neměl a nic mi nedal“, a tak sesazení zůstali v těch hodnostech, které měli dříve ještě, než je Lev vysvětil. Tenhle papež Jan oddávaje se rozkoši s čísi manželkou, byl při souloži zasažen ďáblem a zemřel bez posledního pomazání.

7. Stalo se, že Římané proti přísaze, kterou se zavázali císaři, to jest že nikdy nebudou volit papeže bez jeho souhlasu a bez souhlasu jeho syna Oty, ustanovili za papeže Benedikta. Avšak císař oblehl Řím a tak těžce sevřel Římany, že slíbili opět přijmout Lva za papeže. A tak byl Benedikt zamítnut.

8. Léta Páně 1045 Benedikt, který se svatokupecky zmocnil papežství, dal, poněvadž byl nevzdělaný, vysvětit druhého papeže, totiž Silvestra, aby s ním střídavě vykonával církevní úkony; když se to mnohým nezamlouvalo, byl nad to uveden v úřad třetí - Řehoř, aby sám oba nahradil.

9. Léta Páně 1046, když v Římě mezi sebou zápasili o papežství jeden proti dvěma a dva proti jednomu, král Jindřich proti nim přitřhl do Říma a po jejich sesazení vládl Klement. Od něho přijal král Jindřich požehnání na císařství, když se Římané přísahou zavázali, že bez jeho souhlasu nikdy nebudou volit papeže."

Tehdy totiž byl uplatněn zákon z 2. kapitoly 3. knihy Královské, že po příkladu Šalomounově má král za určitých okolností sesadit velekněze. Tehdy také přijal král od něho pokorně požehnání a hned potom došlo ke stvrzení, bez něhož se nikdo nemůže stát císařem. Ale bylo to nutné podle Božího zákona? Víme, že před zřízením sboru kardinálů byl papež volen římským lidem.

10. „Léta Páně 1068, když se v Římě ucházeli dva o papežství, byl z nich přijat za papeže Alexandr, když se očistil ze svatokupectví a prokázal svou nevinu, Cadalus, biskup parmský, byl zavržen. Tak vzniklo rčení:

Pokud byl Cadalus v Parmě, zvonily v Parmě vždy zbraně. Když pak Cadalus padl, zpečetěn Parmy byl pád.

11. Léta Páně 1083 Jindřich zdolal město Řím a ustanovil Wiberta na apoštolský stolec. Hildebrand však odešel do Beneventa, kde žil až do své smrti.

12. Léta Páně 1087 stal se papežem proti Klementovi Desiderius, zvaný též Viktor.

13. Léta Páně 1091 byli prý dva, kteří se nazývali římskými veleknězi. Ti byli ve vzájemném sváru, do něhož strhli i rozštěpenou církev Boží: Urban, který byl dříve biskupem v Ostii, a Klement, známý jako Wibert, arcibiskup raveneský...

14. Léta Páně 1130 za vlády papeže Inocence byl násilně dosazen Petr, syn Lvův, a byl nazýván Anaklét. Inocenc odešel do Francie. Proto se říká:

Řím ač Petrovi patří, má Řehoř celičský svět.

15. Léta Páně 1159 vládl papež Alexandr. Proti němu se vetřel v úřad Oktavián, ale zemřel v rozkolu a tak i Guido z Cremy. Ale Jan, který se vetřel, byl smírně přijat."

Tak v každém století od dob církevního obdarování došlo k ostudným sporům mezi papeži.

A za našich časů začala roztržka mezi Urbanem VI., který sídlil v Římě, a Robertem ze Ženevy, který měl sídlo v Avignoně, a roztržka trvala dál mezi nástupci až do léta Páně 1409. V tomto roce na koncilu v Pise, když byli oba jako kacíři odsouzeni, totiž Řehoř a Benedikt, zvolen papežem Alexandr z řádu menších bratří a po jeho smrti zůstali tři soupeři: papež Jan XXIII., Řehoř na Sicílii a Benedikt ve Španělsku. Kde však má tento ďábelský spor svůj původ a hybnou příčinu, může i slepý nahmatat: v obdarování. A proto napsal blažený Jeroným v životopisech otců: „Čím více církvi přibývalo statků, tím více ubývalo ctností." A odtud vyplývá pravděpodobnost příběhu, který vypravuje Chesterský ve 4. knize, jak v době církevního obdarování bylo slyšet z oblohy andělský hlas, že „dnes byl vlit jed do svaté církve Boží". Ať tomu bylo jakkoli, je to pravda, ať už to byl hlas dobrého anděla nebo ďábla, poněvadž je jisté, že ďáblové, i když se radují ze spáchaného zla, musí sloužit Bohu a být hlasateli pravdy. A Bůh vhodně ohlašuje lidu prostřednictvím mamony nepravosti hrozící nebezpečí. Z toho se může věřící domyslit, zda ten, kdo je nazýván papežem, je proto také nejvyšším veleknězem církve a nejblaženějším otcem a zda je ve víře nade všechny ctitele Kristovy nejučenějším a hlavou svaté Boží církve obecné.

(17)

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Jako zásadní věc, podle níž zmínění doktoři věří, že všechny jejich výroky budou nutně či pravdivě vyplývat, uvádějí dále, že „nižší mají poslouchat apoštolskou stolicí církve římské a představené ve všem všudy, kde se nezapovídá čiré dobro nebo nepřikazuje čiré zlo, ale něco uprostřed mezi oběma, co může být podle způsobu, místa, času nebo osoby i dobré i zlé podle výroku Spasitelova v 23. kapitole Matoušově: Všecko, cokoli vám řeknou, zachovávejte a čiňte." A dodávají: „A podle Bernarda v listě mnichu Adamovi, který začíná: Kdybys zůstával v lásce atd.; zákon poslušnosti byl jakoby vydán při stromu vědění dobrého i zlého, který byl uprostřed ráje. Vskutku v těchto věcech není dovoleno, abychom své mínění vnucovali názoru učitelů a v těchto věcech vůbec nesmíme pohrdat ani příkazem ani zákazem představených." A dodávají: „Někteří však z duchovenstva v Českém království nechtějí s tím souhlasit a usilují seč jsou navádět věřící lid k neposlušnosti vůči představeným a k neúctě proti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské důstojnosti a neberou v úvahu ono slovo Augustinovo z jeho 86. kázání, v němž říká toto: Kdyby ses postil a dnem i nocí modlil, kdybys byl v žíni nebo v popelu, kdybys nic jiného nedělal, než co je ti přikázáno v zákoně, a sám sobě by ses zdál moudrým, avšak otce bys nebyl poslušen (rozuměj nikoli tělesného otce, ale duchovního), všechny ctnosti jsi ztratil. Poslušnost tedy má větší cenu než všechny ostatní mravní ctnosti. Tak on."

Spojením uvedených výroků směřují doktoři dohromady pravdu se lží, pochlebenstvím a zastrašováním. Tyto tři věci jsou obsaženy ve slovech: „Někteří však z duchovenstva“, tím míní naši stranu, „nechtějí s tím souhlasit a usilují seč jsou navádět věřící lid k neposlušnosti“. Hle, jaká to podlá lež, v níž naznačují, že my jsme svůdci lidu, když přece naše strana nemá v úmyslu svádět lid od pravé poslušnosti, ale aby byl lid jeden, svorně spravovaný zákonem Kristovým. Za druhé je záměrem naší strany, aby antikristovská ustanovení neohlupovala lid nebo jej neoddělovala od Krista, nýbrž aby poctivě vládl zákon Kristův spolu se zvykem lidu, schvalovaným zákonem Páně. Za třetí je záměrem naší strany, aby duchovenstvo žilo poctivě podle evangelia Ježíše Krista a zavrhló okázalou nádheru, lakotu a zhýralost. A za čtvrté žádá a hlásá naše strana, aby církev bojující sestávala poctivě ze složek, které ustanovil Hospodin, to jest z kněží Kristových, kteří zachovávají jeho zákon v čistotě, ze světských pánů, kteří donucují zachovávat nařízení Kristovo, a z obecného lidu, který oběma těmito složkám slouží podle zákona Kristova. Necht' tedy odpustí doktoři tuto křivdu naší straně ! Avšak pochlebování, které prokazují představeným, a strach, kterým zastrašují naši stranu, jsou obsaženy ve slovech: „Usilují navádět věřící lid k neposlušnosti vůči představeným a k neúctě proti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské důstojnosti“. Buď požehnán Kristus Ježíš za to, že se neodvážili uvést nebo zapomněli na nás svalit pomluvu, že neposloucháme Ježíše Krista. Jemu sloužit znamená kralovat a poslušnost vůči němu má váhu tak rozhodující, že je bezcenné poslouchat kohokoli, pokud to není v souladu s poslušností Bohu našemu.

Pro onen výrok doktorů: „Apoštolskou stolicí církve římské a představené mají nižší ve všem poslouchat“ atd., je třeba, abych promluvil o poslušnosti.

Musíme si uvědomit, že poslušnost lze předně chápat ve smyslu analogickém nebo velmi obecném jako povolnost kteréhokoli stvoření vůči božské vůli, jíž jsou všechna stvoření poslušna buď bez odporu, jako poslouchá kámen, když padá nebo směřuje dolů, jako oheň, když vystupuje vzhůru, a jako slunce, když svítí. A v tomto smyslu to platí i o jiných stvořeních. Anebo poslouchá s odporem, jako ďábel nebo člověk zavržený, který musí poslušně snášet to, co je na něho vloženo. A tímto způsobem mluví svatí, když říkají, že všechno poslouchá svého Stvořitele, jenom hříšný člověk neposlouchá, to jest není poslušen Stvořitelova rozkazu, aniž se tomu jeho vlastní vůle vzpírá. Ale pak definují někteří poslušnost, pokud je činem této ctnosti nebo ctností samou, takto: Poslušnost znamená podrobit vlastní vůli rozhodnutí vyššího, jde-li o věci dovolené a čestné, anebo je poslušnost stav, v němž konáme dobrovolně příkaz vyššího, jde-li o věci dovolené a čestné. A první výměr vyplývá, hledíme-li k činu, druhý však, hledíme-li ke stavu. A z těchto výměrů následuje, že to není poslušnost, jde-li o věci nedovolené. A tak v poslušnosti je obsaženo dobré, jako je v neposlušnosti obsaženo zlé. Avšak mně se zdá, že první výměr chybí v tom, že poslušnost je daleko obecnější než podrobenost, ježto ona přísluší Bohu, avšak podrobenost nikoli. Bůh totiž poslechl lidského hlasu, neboť v 10. kapitole Jozue se praví: „Nebylo dne takového prve ani potom, jako když poslechl Hospodin hlasu člověka, neboť bojoval za Izraele.“ A přece Bůh jako Trojice nebyl podroben nebo poddán člověku, jako by byl menší než on. A ne každá poslušnost se děje podle vůle vyššího, když Kristus, jak čteme v 2. kapitole Lukášově, „byl poddán“ svým rodičům.

A je jisté, že jako „mezi ostatními, kdo se zrodili z ženy, nepovstal větší nad Jana Křtitele“, tak byl Kristus neskonale větší než Josef a Marie. Když tedy Kristus neučinil nic, leč to, co měl, je odtud patrné, že větší má být menšímu poddán, neboli má ho poslouchat, neboť čemukoli učí studnice náboženství, toho se máme držet jako východiska. Proto Kristus, který měl dvojí přirozenost, byl v dvojím smyslu poslušen, neboť poslechl Boha Otce ve všem, jako menší otce podle lidství. Sám totiž řekl: „Otec větší jest nežli já“ - Jan 14. Za druhé poslechl rodičů, jak už bylo řečeno, kteří byli menší

než on, a byl poslušen i jiných lidí, že snesl dobrovolně od nich umučení. A je poslušen pravých a svatých křesťanů, doplňuje jejich nedostatky a splňuje jejich vůli. Zřejmě tedy nenásleduje závěr: Ten poslouchá onoho, je tedy menší než on. Podobně nenásleduje: Ten slouží onomu, je tedy menší než on. Neboť Kristus poslechl druhého člověka a posloužil mu. Proto říká v 43. kapitole Izaiášově: „Sloužit jsi mne přiměl hříchy svými a obtížils mne nepravostmi svými. Já, já sám shlazuji přestoupení tvá pro sebe a na hříchy tvé nevzpomenu. Přived mi je k paměti a sudme se spolu." A v 20. kapitole Matoušově říká: „Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, ale aby sloužil". A oněm říká Apoštol v 2. kapitole Filipenským: „Kristus samého sebe zmařil, přijav tvárnost služebníka." A v 13. kapitole Janově: „Vzav roucho, přepásal se, potom nalil vodu do umyvadla a začal umývat nohy učedníků."

Proto on sám je nikoli vyhlaně, ale vpravdě biskupem, sluhou Božích sluhů, a to netoliko římským, nýbrž vůbec všech církví. On sám je biskupem pražským. Avšak jako je sluhou nebo služebníkem nikoli pod nátlakem občanským, poněvadž život žitý pod nátlakem nebyl s ním v souladu, tak je biskupem duší, nikoli světských pokladů neboli majetku, poněvadž sám jako biskup jen jednou „seděl na oslátku mladém, chudý" - a krotký, jak dosvědčuje Zachariáš v 9. kapitole. A v 8. kapitole Matoušově říká: „Lišky mají doupata a ptactvo nebeské hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil." Proč to ? Důvod udává Apoštol v 8. kapitole 2. listu Korintským slovy: „Neboť znáte milost Pána našeho Ježíše Krista, že pro nás se stal chudý..., abychom jeho chudobou zbohatli."

Vzhledem k tomu, co už bylo řečeno, je druhý výměr také vadný, poněvadž říká, že poslušnost je stav, v němž dobrovolně konáme příkaz vyššího. Neboť ne každá poslušnost jest poslušností vůči vyššímu, jehož posloucháme, nebo vůči příkazu. Vždyť, jak bylo řečeno, někdy je poslušností vůči nižšímu. A je také poslušnost vůči radě, jako když člověk je poslušen Božích rad, které není povinen zachovávat pod trestem smrtelného hříchu. Je také poslušnost vůči prosbě, jako poslechl Bůh prosbu Jozuovu a rozkázal slunci, aby se zastavilo nad Gabaonem a nepospíchalo k západu- Jozue 10. kapitola. Proto říká Jeroným v 113. listě: „Vidíme, že Bůh nejednou poslouchá modlitby svatých." A z toho vyplývá, že poslušnost je někdy splněním příkazu, jindy rady a jindy prosby, která není ani příkazem ani radou. A někdy je splněním přemlouvání, jako ďábel přemlouval Krista - Matouš 4, aby s ním šel „do svatého města" a „na horu velmi vysokou". A Kristus ve vši cti k tomu přivoli a jeho vůli splnil. A tak podle tohoto rozlišení mělo by se říci, že poslouchat znamená opravdu splnit vůli druhého. Proto poslušnost vždycky vyjadřuje vzájemný vztah jednoho ke druhému. Tak tomu arci není u ostatních ctností, jak je patrné na zdrženlivosti a střídmosti.

Z toho usuzujeme, že poslušnost právě tak jako pokora je trojí: Poslušnost většího k menšímu - ta je největší. Poslušnost rovného k rovnému - ta je prostřední. Poslušnost menšího k většímu - ta je nejnižší a na tu se hodí onen prvý výměr: Poslušnost znamená podrobit vlastní vůli rozhodnutí vyššího, jde-li o věci dovolené a čestné. A může být také takto definována: Poslušnost je čin vůle rozumného tvora, kterým se dobrovolně a uvážlivě podrobuje svému představenému. A v této poslušnosti je obsaženo dobré, tak jako v neposlušnosti je obsaženo zlé. Oboje zajisté vyjadřuje podrobenost rozumného stvoření. A potom vyjadřuje základ jednání, snášení, mlčení nebo něčeho jiného toho druhu, jehož se příkaz týká.

Proto tak jako každý hřích je neposlušností nebo ji doprovází - každý ctnostný člověk totiž poslouchá Boha -, tak je každý hříšník neposlušný. Poslušnost pak spočívá v rozumu a ve vůli, v rozumu, který rozeznává, v čem je třeba poslouchat, a ve vůli, která souhlasí s tím, kdo přikazuje.

Ale její výsledky se projevují ostatními silami a navenek účinem. A v Písmu se dočítáme i o poslušnosti dobré i o poslušnosti zlé. O dobré je to zřejmé. O zlé je řečeno v 3. kapitole Genese Adamovi: „Že jsi poslechl hlasu své ženy více než mého... zlořečená země pro tvé dílo...“, a v 15. kapitole Matoušově: „Proč vy přestupujete přikázání Boží pro svá ustanovení?“, a v 5. kapitole Skutků: „Více sluší poslouchati Boha než lidi.“ Proto kdykoli posloucháme člověka více než Boha, jako poslechl Adam Evu, vždycky je to poslušnost zlá. Neboť každý, kdo poslouchá zle, je neposlušný Bohu. A tak se může stát, že týž člověk je poslušný i neposlušný, máme-li na mysli různost rozkazujících nebo rozkazů. A nenásleduje: Sokrates je neposlušný, tedy Sokrates není poslušný; -nýbrž následuje: Sokrates není poslušný toho, jehož je neposlušný nebo jehož rozkazů je neposlušný. A je jasné, že poslechnout v lidských vztazích znamená splnit vůli rozkazujícího, a to splnit dobře, jako když člověk nebo duch stvořený ve stavu milosti plní vůli toho, kdo přikazuje něco zákonného, anebo splnit zle, jako když člověk ve stavu zločinnosti plní vůli toho, kdo mu dává určitý rozkaz, jako na příklad ten, kdo se oddává zhýralosti, postí se na rozkaz, anebo za druhé, plní-li zlý rozkaz proti Bohu.

Z toho vyplývá, že je nemožné, aby rozumný tvor byl mravně ctnostný, není-li poslušen svého Boha. Dále je třeba vědět, že podle svatého Tomáše v 2. díle 2. části, v kvestii 104, v kapitole 5. je poslušnost trojí, to jest: dostačující, dokonalá a nerozvážná. Dostačující poslušnost je ona poslušnost, která poslouchá jen v těch přídadech, v nichž je vázána právem přirozeným a ustanoveným a nevybočuje ze svých mezí. Dostačující poslušnost je ta, podle níž člověk poslouchá v těch věcech, k nimž je výslovně zavázán. Příklady pak jsou patrné z Písma svatého, neboť děti jsou povinné poslouchat rodiče podle Apoštola slova v 3. kapitole Kolosenským: „Děti, poslouchejte své rodiče ve všem“, čemuž se rozumí pouze v těch věcech, které patří ke kázni života a k domácím starostem, jak říká Tomáš výše. Podobně jsou služebníci povinni poslouchat své pány podle Apoštola slova: „Budte poslušní ve všem tělesným pánům“, a podle slova z 1. listu Petrova 2. kapitoly: „Služebníci buďte poddáni ve vší bázi pánům, nejen dobrým a vlídným, ale i tvrdým“, čemuž je třeba rozumět pouze v těch věcech, které patří k zákonnému vykonávání služebných prací, jak říká Tomáš shora. Manželky jsou povinny poslouchat své manžely podle shora zmíněného slova Apoštola i Petrova: „Ženy, poddány buďte svým mužům v Pánu“, čemuž je třeba rozumět pouze v těch věcech, které patří k vnějšímu dovolenému způsobu manželského života. Podobně jsou všichni křesťané, každý jednotlivě na svém společenském stupni, povinni poslouchat světské vrchnosti podle Apoštola slova v 3. kapitole Titovi: „Napomínej je, ať jsou poddáni knížatům a vrchnostem“, a v 13. kapitole Římanům: „Každá duše vrchnostem vyšším poddána buď“ atd. Zde Apoštol dokazuje, že každý člověk má poslouchat vyšší jak ve věcech světských, tak i duchovních, poněvadž jsou Boží služebníci zřízení dobrým k ochraně, k očistě i k prospěchu, ale zlým k napravování, k trestání a k pomstě, „poněvadž není vrchnosti, která by nebyla od Boha, a kdo se protiví vrchnosti, protiví se Božímu zřízení“. S tím se shoduje Tomáš v 2. díle 2. části, v kvestii 104, v kapitole 6. A celá tato podřízenost nebo poslušnost se rozumí na těch společenských stupních, jimž spravedlivě stojí v čele, vydávají-li spravedlivé příkazy, jinak nikoli. S tím se shoduje **Glosa ordinaria** u slov: „Ty, které jsou od Boha...“ S tím se shoduje i Mistr sentencí v 2. knize, v poslední distinkci.

Dokonalá poslušnost je ona poslušnost, v níž poslouchající vkládá všechno své chtění i nechtění do vůle svého představeného, aby konal přikázané skutky, jen když se příkaz nerozchází s Boží vůlí nebo se svatými mravy nebo s potřebami života, anebo pokud se nepříčí přikázáním nebo radám Ježíše Krista.

A poněvadž poslušnost se týká přikázání i rad, proto je třeba si uvědomit rozdíl mezi přikázáním a evangelickou radou, jak dalece se od sebe liší svým protikladem. Přikázání totiž je obecné Boží učení, které zavazuje stále každého člověka pod trestem smrtelného

hříchu, a to proto, aby se nikdy od něho neodchýlil. Proto blažení, kteří se za svého života zpronevěřili tomuto závazku, v té chvíli zhřešili smrtelně, právě tak jako zavržení pro trvalou zpronevěru trvale hřeší v pekle. Rada pak je zvláštní Boží učení, které dočasně zavazuje pouze pod trestem všedního hříchu v tomto životě. Proto říkají učitelé, že přikázání je pro nedokonalé a zavazuje je potud, pokud jsou služebníky. Rada však je pro dokonalé a zavazuje také víc, rozuměj zavazuje obecně a vždycky pod trestem smrtelného hříchu, ale aby odvrátila příležitost k hříchu, radí jim jako přátelům. Jestliže tedy svatý z nevděčnosti k Bohu upadne při uskutečňování rady do smrtelného hříchu, je to proto, že se zpronevěřil prvnímu přikázání, a nikoli proto, že nezachoval božskou radu.

V nebeské vlasti zajisté, kde není nebezpečí nebo příležitost k hřešení, není ani rady ve vlastním smyslu. Neboť v nebeské vlasti není dobrovolné chudoby, jež zavání nuzotou, k níž Kristus radí v 19. kapitole Matoušově: „Chceš-li být dokonalý, jdi a prodej vše, co máš.“ Na druhém místě je poslušnost vůči představenému, který na tebe naléhá, o níž je řeč v 9. kapitole Lukášově: „Chce-li kdo přijít za mnou, zapři sám sebe“, doplň: tak jako nejmilejší učedník. Není tam ani úsilí o čistotu, o níž mluví 19. kapitola Matoušova: „Jsou kleštěnci, kteří se sami vyklestili pro království nebeské.“ A není tam skutečné odvety proti odpůrcům, o níž se mluví v 5. kapitole Matoušově: „Dobře číňte těm, kteří vás nenávidí.“ A není tam ponížené snášení násilných rváčů, o němž čteme v 5. kapitole Matoušově: „Ale udeří-li tě kdo na pravou tvář, nastav mu i druhou.“ A není tam nadbytečných skutků milosrdenství, o nichž mluví 6. kapitola Lukášova: „Každému, kdo tě prosí, dej.“ A není tam omezování slov nebo přísahy, o čemž čteme v 12. kapitole Matoušově: „Z každého slova prázdného, které mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný“, a v 5. kapitole Matoušově: „Já vám pravím, abyste nepřísahali vůbec.“ A není tam příležitost hřešit, o níž čteme v 18. kapitole Matoušově: „Jestliže tě pohoršuje tvé oko, tvá noha nebo tvá ruka, vylup je a utni a odhod od sebe“. A nebrání se nám tam v činnosti, ze strachu, abychom z nedostatku čistého smýšlení neupadli do pokrytectví, o němž mluví 5. kapitola Matoušova: „Varujte se vykonávat svou spravedlnost před lidmi.“ A není tam výjimkou shoda skutku a řeči, o které se mluví v 23. kapitole Matoušově, že farizeové „praví, ale nečiní“. Proto dává pokrytci radu: „Vyvrz napřed břevno ze svého oka“ - Lukáš 6. A není tam starostlivost o světské věci, která dusí slovo, o níž říká 6. kapitola Matoušova: „Nestarejte se a neříkejte: Co budeme jíst?“ atd. A není tam bratrské pokárání, o němž mluví 18. kapitola Matoušova: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima.“

Všech těchto dvanáct rad nebude třeba uskutečňovat v jejich prvotní podobě v nebeské vlasti, ale v druhotném smyslu ve svém výsledku budou zachovány jako věčná Boží přikázání. Ale pokud jsme na cestě, jsou k životu velmi prospěšné. A kéž by obrátili svou pozornost k těmto radám nebeského lékaře duchovní a obzvláště řeholníci, kteří si pochvalují rady lidí, i všichni ostatní, kteří dají na lidskou radu. Vždyť rady nepochybně chrání před možnými hříchy, očišťují od spáchaných hříchů a udržují získané zdraví. Proto jsou všichni křesťané povinni zachovávat tyto rady nebo aspoň některé z nich pod trestem všedního hříchu. A k posouzení toho bude i nejlepší soudce vůči sobě opatrný a bude hledět, aby nejednal unáhleně a na potupu božské rady, kdyby pro nesplnění některé z těchto rad upadl do hříchu.

A je třeba poznamenat, že dvanáctá rada, to jest bratrské pokárání, je někdy radou, jde-li o všední hříchy, a někdy přikázáním, jde-li o kárání smrtelných hříchů. A tento druhý způsob se vztahuje na všechny lidi a je vždy závazný, ale nikoli navždycky, neboť pokárání se děje na určitém místě a v určitém čase, dokud je užitečné.

Ještě je třeba poznamenat, že lidská poslušnost je trojí, totiž duchovní, světská a církevní. Poslušnost duchovní je povinná čistě podle Božího zákona; v takové žili

Kristus a apoštolově a v ní mají žít jednotliví křesťané. Poslušnost světská je povinná poslušnost podle občanských zákonů. Poslušnost církevní je poslušnost podle nálezků kněží církve bez výslovné autority Písma. První poslušnost vždycky ze sebe vylučuje zlo jak na straně toho, kdo přikazuje, tak na straně toho, kdo poslouchá. Neboť kdo podle Božího zákona přikazuje i kdo poslouchá, správně jedná podle nároku poslušnosti, a proto jak přikazujícímu tak i poslouchajícímu se říká v 24. kapitole Deuteronomia: „Učiň, čemukoli tě naučí kněží levítského pokolení, jak jsem jim přikázal“. Zde je řeč o tom, že ten, kdo přikazuje, má přikazovat jen věci v souladu se zákonem, a ten, kdo poslouchá, má je poslouchat toliko v tomto souhlasu a nikdy proti vůli všemohoucího Boha. Proto jsem uvedl na jiném místě Augustina, Řehoře, Jeronýma, Chrysostoma, Isidora, Bernarda a Bedu spolu s Písmem svatým a s kánony. To však pro stručnost pomíjím. Budiž uveden toliko výrok Isidorův v 11. oddíle, v 3. kvestii: Říká-li nebo rozkazuje-li ten, kdo stojí v čele, něco, co je proti vůli Boží nebo proti tomu, co je jasně v Písmech svatých přikázáno, budiž pokládán za falešného Božího svědka nebo za rouhače."

(18)

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Po těchto několika výrociích o poslušnosti chci se nyní vrátit k tvrzení doktorů, v němž uvádějí, že „nižší mají poslouchat apoštolskou stolicí církve římské a představené ve všem všudy, kde se nezapovídá čiré dobro nebo nepřikazuje čiré zlo, ale něco uprostřed mezi oběma" atd.

A tu je třeba se zmínit o apoštolské stolici, o níž mnozí a zejména kanonisté mnoho káží, ale co to apoštolská stolice je, nevědí. Neboť někteří se domnívají, že je to dřevěná nebo kamenná stolice papežova, nebo stolice z nějaké jiné věci zhotovená, v níž papež osobně sedává. Jiní se domnívají, že je to římská kurie; podle jiných je to stolice svatého Petra, v níž osobně sedával; podle jiných je to Řím; jiní si myslí, že je to moc papežova a podle jiných je to kostel nebo basilika svatého Petra. Avšak je známo, že slovo „apoštolská" pochází od slova „apoštolský". Slovo „apoštolský" pak pochází od slova „apoštol". Apoštol pak znamená „od Boha poslaný". V 3. kapitole Janově říká Spasitel: „Koho Bůh poslal, mluví slova Boží." Proto také říká učedníkům v 20. kapitole Janově: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás," rozuměj na svědectví pravdě, abyste kázali slovo spásy a životem i učením ukazovali lidu cestu blahoslavenství.

Proto každý kněz, který nehledá vlastní slávu, nýbrž Boží čest a prospěch církve a spasení lidu, a který činí vůli Boží a odhaluje kázáním zákona Kristova zchytralosti antikristovy, má znaky, které ukazují, že jej poslal Bůh. Neboť o slávě říká Kristus v 5. kapitole Janově: „Oslavu od lidí nepřijímám", a v 8. kapitole Janově: „Já nehledám svou slávu". O druhém znaku říká v 5. kapitole Janově: „Já jsem přišel ve jménu svého Otce a nepřijali jste mne. Kdyby jiný přišel ve jménu mém, toho přijmete." O třetím znaku říká v 6. kapitole Janově: „Sestoupil jsem z nebe, ne abych činil svou vůli, nýbrž vůli toho který mne poslal." Kristus činil vůli Otcovu, poněvadž hledal prospěch církve a spasení lidu. O čtvrtém znaku říká v 7. kapitole Janově: „Svět mne nenávidí, protože já o něm vydávám svědectví, že jeho skutky jsou zlé." A to, že byl poslán od Boha, Kristus dokonale ukazuje tím, že činí skutky Otcovy. Proto říká v 10. kapitole Janově: „Nečiním-li

skutky svého Otce, nevěřte mi. Pakli činím, i kdybyste mně nechtěli věřit, věřte skutkům." A je zřejmé, že svatý život knězův a plodná práce v slově Kristově ukazují lidu, že jest opravdu od Boha poslán. A jinak nelze připustit, aby kdo byl papežem, biskupem, knězem nebo kazatelem, leč by byl takto od Boha poslán. A proto říká Apoštol v 10. kapitole Římanům: „Jak budou kázat, nebudou-li posláni?" A proto praví blažený Augustin v 65 otázkách Orosiových na dotaz Orosiův, jak můžeme zvědět, kdo jsou posláni od Boha, takto: „Věť, že od Boha je poslaný ten, koho nevyvolila pochvala, tím méně pochlebování několika málo lidí, nýbrž ten, kdo se osvědčil životem a výtečnými mravy a obstál ve zkoušce a na soudu apoštolských kněží nebo všeho lidu. Kdo nebaží po tom stát v čele, kdo nepodplácí, aby získal biskupskou poctu. Neboť ten, kdo se tlačí do popředí, má vědět, jak kdosi z otců znamenitě pověděl, že není biskupem ten, kdo touží po moci, a nikoli pomoci." Tak Augustin.

Víme-li, co znamená apoštol, můžeme z toho pochopit, co znamená slovo „apoštolský". Neboť apoštolským je nazýván ten, kdo jde cestou apoštola. Tak tedy jako se pravým křesťanem nazývá ten, kdo napodobuje Krista v mravech, tak vpravdě apoštolský je kněz, který následuje učení apoštolů, žije životem apoštola a šíří jeho učení. Proto každý papež je potud nazýván apoštolským, pokud šíří a skutkem plní učení apoštolů. Jestliže však nedbá učení apoštolů a šíří slovem i skutkem pravý opak, tu je správně nazýván falešným apoštolem nebo odpadlíkem. Proto se říká v 79. distinkci: „Bude-li někdo nastolen na apoštolskou stolicí za peníze nebo lidskou přízni nebo občanskou či vojenskou vzpourou bez jednomyslné a kanonické volby, nebudiž pokládán za apoštolského nástupce, nýbrž za odpadlíka." Při činné volbě je zajisté omyl větší, jsou-li voliči ďáblem donuceni zvolit někoho, koho Bůh zavrhuje, což se jasně prokazuje na jeho nedbalosti ve výkonu duchovního úřadu a tím, že je v rozporu s apoštolským způsobem života. Tím spíše odtud následuje, že v takovém nemůžeme vidět člověka apoštolského, nýbrž odpadlíka.

Z uvedeného tedy může být apoštolskou stolicí nazýván život kněze, který skutečně dbá o život apoštola, takže stolice apoštola znamená život apoštola. Proto říká Chrysostomus v 25. homilii: „Trůnem každého apoštola je ona ctnost, v níž byl dokonalejší než ostatní. Ale všechny ctnosti Kristovy jsou jakoby jediný stolec, poněvadž on jediný je v každé ctnosti stejně dokonalý." Hle, jak dobře chápe tento svatý, že jedinečný život každého apoštola jest jeho stolicí, na niž zasedl pro své pozemské zásluhy a pro tuto stolicí sídlí již v slávě Ježíše Krista podle slova u Matouše v 19. kapitole: „Usednete i vy na dvanáct trůnů." A tu se podle Augustina dvanácti trůny rozumí umístění apoštolů a všech předurčených svatých představených, umístění, které nemůže být odstraněno nebo zničeno rukou tyranskou, protože je ve věčné blaženosti. Dvanáctka však, což je číslo souhrnu, neoznačuje jednotlivě oněch dvanáct apoštolů, neboť pak by vládl Iškariotský a Pavel by byl jeho poddaný.

Avšak stolcem Kristova majestátu rozumíme založení věčného království, z něhož nemůže být odstraněn, a tento stolec Kristův má vnitřní povahu. Avšak jeho vnější stolec, na který zasedl, v němž přebývá nebo sídlí svou milostí, jsou všichni svatí, jako naopak stolice satanovy, na které zasedl, v nichž přebývá nebo sídlí, jsou všichni bezbožní. Proto čteme v 2. kapitole Zjevení: „Andělu", to jest biskupu, „pak Pergamské církve", podobný Synu člověka, „který má meč z obou stran ostrý, řekl: Vím... kde bydlíš, tam kde jest stolice satanova." Zde říká meziřádková Glosa: „To jest, v nichž spočinul satan," - „a držíš se mého jména a nezapřel jsi mé víry... u vás, kde bydlí satan." Avšak vraťme se k tomu hlavnímu: Stolice apoštolská je totéž co stolice Mojžíšova, o níž říká Spasitel v 23. kapitole Matoušově: „Na stolicí Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové." Avšak stolice Mojžíšova není Mojžíš, ani vyvýšená stolice Mojžíšova ze dřeva nebo z kamene, na niž jako soudce předsedal, ani to není synagoga, ale znamená autoritu opravňující učit a soudit lid. A to je patrné ze slov Kristových, když říká: „Na stolicí Mojžíšově",

a následuje: „Cokoli vám řeknou“, to jest o čem vás poučí z autority a z učení Mojžíšova, „učňte.“ Stolica apoštolská je tedy autorita učit i soudit podle zákona Kristova, jemuž učili apoštolové a v němž mají přebývat mužové moudří a „bojící se Boha, v nichž je pravda, a kteří nenávidí lakomství“.

Tak to totiž čteme v 18. kapitole Exodu, že Mojžíš řekl svému příbuznému Jetrovi: „Přichází ke mně lid dotazovat se na Boží výrok. A když mají nějakou rozepří, přicházejí ke mně, abych soudil mezi nimi a oznámil přikázání Boží a jeho zákony.“ Hle, autorita soudit a učit zákonu Božímu. I řekl mu Jetro: „Vyhledej ze všeho lidu muže statečné a bojící se Boha, v nichž je pravda, a kteří nenávidí lakomství.“ I učinil tak Mojžíš. K tomu říká Lyra: „Muže statečné, aby soudili z moudrosti a ze zkušenosti. Proto také jiný překlad má slovo „moudré“, tam kde my máme „statečné a bojící se Boha“ více než lidí, „v nichž je pravda“, rozuměj života, učení i spravedlnosti, „a kteří nenávidí lakomství“, poněvadž lidé chtějí snadno se dát dary odvrátit od spravedlnosti.“ Tak Lyra.

Kéž by i dnes měla tato stolice takové muže ! A kde je lze zpozorovat ? Jistěže v kurii římské, kde stojí v čele stolici svatého Petra, to jest zasedají s autoritou apoštolů, což jest autorita rozsuzovat duchovní věci a učit zákonu Pána Ježíše Krista, je-li tam arci vyloučeno lakomství, nespravedlnost a pýcha a vzkvétá-li tam svatý život. Sám Spasitel dosvědčuje v 23. kapitole Matoušově: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Proto všechno, cokoli vám řeknou, zachovávejte a číňte, ale podle jejich skutků nečíňte, neboť praví, ale nečiní.“ Hle, zde se dotýká života, který postrádá skutků zákona. „Svazují zajisté těžká a nesnesitelná břemena a vkládají je na ramena lidí.“ Hle, zde se dotýká nedomyšleného učení a nespravedlnosti. „Ani prstem nechtějí jimi pohnout.“ Hle, zde se dotýká zhýčkaného života. „Všecky své skutky činí, aby se ukázali před lidmi.“ Hle, zde se dotýká marné slávy. „Zveličují zajisté znaky své zbožnosti“ v bulách šířených po celém světě, jakoby oni první ze všech zachovávali zákon Hospodinův. Zde se dotýká pokrytectví. „Dělají si veliké třásně“, kterými přikrývají mezky. „Milují přední místa na hostinách“, vyhledávají rozkoš a poctu, a „přední stolice v synagogách“, to jest ve shromážděních církví, poněvadž jeden chce být kardinálem, druhý patriarchou a třetí arcibiskupem, „a pozdravy“ s klekáním před nimi „na trhu“, to jest na veřejnosti, „a rádi se dávají od lidí nazývat Rabi, mistry“, to jest učiteli, kteří řídí celou církev Kristovu. Proto i kurii římskou nazývají učitelkou církví.

A za těchto okolností je možné, že oni sami jsou stolicí nikoli Kristovou, ale satanovou, kteří způsobem svého vlastního života zasedli na stolici morního nakažení. O ní řekl žalmista mluvě o Ježíši Kristu: „Blahoslavený muž, který nedal na radu bezbožných a na cestu hříšníků nevstoupil a na stolici morního nakažení nezasedí.“ K tomu říká Augustin: „Slovům: který na stolici morního nakažení nezasedí..., je třeba rozumět o našem Pánu Ježíši Kristu, o člověku Hospodinovu. Netoužil zpupně po pozemském království - tak se správně vykládá stolice morního nakažení, poněvadž není téměř nikoho, kdo by netoužil vládnout a nebažil po lidské slávě. Tento mor je choroba široce nakažlivá a zachvacuje všechny nebo téměř všechny lidi.“ Dále: „Jakkoli mnohem případněji vyjadřuje slovo stolice zhoubné učení, které se hlásáním šíří jako rakovina.“ Tak Augustin nazýváje stolicí morního nakažení nezřízenou chtivost po vládě a zhoubné učení. A na této stolici sedí hodnostáři církve, kteří chtějí světsky panovat a kteří učí, že jejich rozkazy a nauky je třeba přísněji zachovávat než přikázání Hospodinova.

Avšak na stolici vpravdě sedí, to jest má autoritu a učení zákona, jen ten, kdo učí zákonu a činí jeho přikázání. Proto říká Augustin ke slovu 1. Žalmu „V zákoně Hospodinově jest vůle jeho“: „Něco jiného znamená, být v zákoně a něco jiného být pod zákonem. Kdo je v zákoně, jedná podle zákona; kdo je pod zákonem, s tím se jedná podle zákona.“ Hle, jak jasný je výklad svatého. „Kdo však bude činit i učit, ten je veliký v království nebeském“, říká Spasitel v 5. kapitole Matoušově. Vpravdě tedy sedí na stolici Mojžíšově

nebo Petrově jen ten, kdo opřen o autoritu Písma i dobře žije i dobře učí, kdo k zákonu nic cizího nepřidává a kdo stolice nezneužívá k zisku a k slávě.

Naproti tomu zle sedí na stoličce ten, kdo zlému učí a zle žije, anebo kdo dobrému učí a zle žije, anebo kdo ani dobrému neučí ani dobře nežije. A žel mnoho je takových, kteří hledají svůj prospěch a ne to, co jest Ježíše Krista; o těch říká Spasitel: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové... neboť praví, ale nečiní." Hle, to je jedna jejich část; a tamtéž dále praví: „Běda vám zákoníci a farizeové, pokrytci, kteří zavíráte království nebeské před lidmi. Sami tam totiž nevcházíte" před lidmi „a těm, kteří vcházejí, nedovolujete vejít." Hle, to je druhá část. A v 15. kapitole Matoušově čteme: „Zrušili jste přikázání Boží pro svou tradici. Pokrytci, dobře prorokoval o vás Izaiáš" v 29. kapitole „řka:... Tento lid rty mne ctí, ale srdce jejich je daleko ode mne. Ale marně mne ctí, protože učí lidské nauky a příkazy."

Zle tedy sedí na stoličce Mojžíšově a Petrově nebo Kristově ti, kdo dobrému učí, ale nečiní je. Hůře sedí ti, kdo ani neučí ani nečiní, a nejhůře ti, kdo zabraňují učit dobrému, ale nadevšecko nejhůře sedí ti, kdo zle žijí a zakazují učit dobrému a učí si své. Všichni takoví jsou zloději a lotři, jak říká pravý Pastýř duší: „Všichni, co jich kdy přišlo, jsou zloději a lotři" - Jan 10. Neboť všichni takoví shora řečení kromě Krista vešli do ovčince a vstoupili na stoličce odjinud a hledají jen svůj prospěch, a proto mohou být nazváni námezdníky, nikoli pastýři. Proto říká Spasitel v 10. kapitole Janově, když ukazuje, kdo je námezdníkem a nikoli pastýřem: „Námezdník a ten, který není pastýř, jemuž ovce nepatří, vidí-li přicházet vlka, opouští ovce a prchá a vlk uchvacuje a rozhání ovce." A k tomu říká Augustin v homilii na Jana: „Námezdník zde nemá dobrou úlohu a přece v něčem je užitečný a nenazýval by se námezdníkem, kdyby byl nepřijal mzdu od pronajimatele. Kdo je tedy tento námezdník stejně vinný jako nezbytný? Zde věru, bratři, ať vás osvítl sám Pán, abychom poznali, kdo je námezdníkem a abychom sami námezdníky nebyli! Co je to tedy námezdník? V církvi jsou někteří představení, o nichž říká apoštol Pavel, že „hledají svůj prospěch a ne to, co jest Ježíše Krista". Co tedy znamená, že „hledají svůj prospěch"? Že milují Krista vypočítavě, nehledají Boha pro Boha samého, jdou za časným pohodlím, lakotně touží po zisku a dožadují se poct od lidí. Když představený miluje tyto věci a když pro ně slouží Bohu, ať je to kdokoli, je námezdník, a ať se nepočítá mezi syny! O takových totiž říká Pán: Amen pravím vám, mají už svou mzdu." Tak Augustin. Poněvadž však takoví námezdníci sedí na stoličce, říká tamtéž po několika větách: „Poslyšte však, že i námezdníci jsou nezbytní. Neboť mnozí, ačkoli jdou v církvi za časným pohodlím, přece káží Krista, a jejich službou lze slyšet hlas Kristův a ovce následují nikoli námezdníky, nýbrž službou námezdníka jdou za hlasem pastýře. Poslyšte, jak Pán ukázal na námezdníky: „Zákoníci, říká, a farizeové se posadili na stoličce Mojžíšově. Cokoli vám řeknou, čiňte, ale co činí, nečiňte." Co jiného řekl než: Slyšte službou námezdníka hlas pastýřův! Neboť sedíce na stoličce Mojžíšově učí zákonu Božímu. Učí tedy Bůh skrze ně. Kdyby však tito chtěli učit svým nápadům, neposlouchejte je, nečiňte to, neboť jistě takoví hledají svůj prospěch a ne to, co jest Ježíše Krista. Žádný námezdník přece se neopovážil říci Božímu lidu: Svůj prospěch hledej a ne to, co jest Ježíše Krista." Tak Augustin, který ke konci homilie činí tento závěr: „Hle, proč se říká, že námezdník, vidí-li vlka, prchá? Proč? Poněvadž nemá péče o ovce. A proč nemá péče o ovce? Protože je námezdník. Co to tedy znamená, že je námezdník? Hledá časnou mzdu a nebude přebývat v domě na věky." Tak nám Augustin ukazuje, kdo jsou dnes námezdníky v církvi, kteří sedí na stoličce, to jest osobují si autoritu učit Božímu zákonu.

A opět ve výkladu Janova evangelia říká Augustin ke slovu z poslední kapitoly Janovy „Šimon Petr vytáhl síť plnou velikých ryb", že nejmenší je ten, kdo ruší činy, čemu učí slovy, a níže dodává: „Potom ukázal, že ti nejmenší znamenají zavržené, kteří dobrému učí slovy, ale ruší je špatným životem, a že nebudou žít ve věčném životě ani jako

nejmenší, nýbrž vůbec tam nebudou. Když řekl „Nejmenším bude nazván v království nebeském," ihned dodal: „Pravím vám: Nebude-li však spravedlnost hojnější než zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského." Zákoníky a farizeji jsou zajisté ti, kdo se posadili na stolicí Mojžíšově, a o nichž říká: „Co říkají, čiňte, co pak činí, nečiňte. Neboť praví, ale nečiní." Učí v kázáních tomu, co svými mravy ruší." Tak Augustin. A podobně mluví ve výkladu Žalmu „Blahoslavení neposkrvnění", a to k verši: „Blahoslavení, kdo zkoumají jeho svědectví; celým srdcem ho hledají."

Z toho, co bylo řečeno, je patrné, že stolicí Mojžíšovou nebo sídlem apoštolským je autorita učit Božímu zákonu, nebo je to pokolení svatých papežů či biskupů po sobě následujících, pokolení, které nad jiné znamenitěji pečuje, jak se domnívá, o čest Boží, užitečněji o svatou církev a spasitelněji jak o představeného, tak i o poddaného, a ze zisku, z pokrevnosti nebo z nějaké osobní obliby nestaví v čelo nehodného, ani neodstrkuje schopnějšího, ani neomezuje nikoho bez prozkoumání ve výkonu církevního úřadu.

A dále je patrné, co to jsou apoštolská nařízení, jak říká pán z Lincolnu v odpovědi na list římského velekněze o povýšení jakéhosi příbuzného za kanovníka kostela v Lincolnu. Odpovídá v tomto smyslu: „Apoštolská nařízení", říká, „poslouchám se zcela synovskou náklonností jak oddaně, tak i uctivě. Těm však, která odporují apoštolským nařením, rozhorlen pro otcovskou čest odporuji a čelím. K obojímu totiž se cítím jako syn zavázán božským přikázáním. Vždyť apoštolská nařízení ani nejsou ani nemohou být jiná než shodná s učením apoštolů i samého Pána našeho Ježíše Krista, jejich učitele." Tak Lincolnský.

Věrný učedník Kristův má tedy uvažovat, když papež vydává nařízení, zda jde výslovně o přikázání některého apoštola nebo zákona Kristova, anebo zda má základ v zákoně Kristově. A když to poznal, má takové nařízení uctivě a pokorně poslechnout. Jestliže však pravdivě pozná, že nařízení papežovo odporuje přikázání nebo radě Kristově, anebo že se obrací ke zlému církve, tehdy se má směle vzepřít, aby svým souhlasem neměl účast na zločinu. Proto spoléhaje na Hospodina a na Krista Ježíše, který mocně i moudře ochraňuje vyznavače své pravdy a odměňuje je cenou věčné slávy, vzepřel jsem se bule papeže Alexandra V., kterou si léta Páně 1409 vymohl pan Zbyněk, arcibiskup pražský, v níž zakazuje, „aby žádní kazatelé, i kdyby k tomu byli apoštolským nebo kdovíjakým jiným povolením zmocněni, nekonalí kázání nebo nemluvili k lidu, leč v kostelích katedrálních, kolegiálních, farních nebo klášterních nebo na jejich hřbitovech".

Tento zákaz zajisté, který je v rozporu s činy a slovy Kristovými i jeho apoštolů, není apoštolský, poněvadž Kristus kázal lidu na moři, na poušti, na poli, v domech, v synagogách, v městečkách i na cestách a přikázal svým učedníkům slovy poslední kapitoly Markovy: „Jdouce po všem světě, kaďte evangelium všemu stvoření." A oni šli a kázali všude, to jest kdekoli chtěl lid naslouchat, a Pán jim spomáhal. Tento zákaz je také na škodu církve, protože spoutává slovo Boží, aby se nemohlo svobodně rozmáhat, a za třetí je na újmu postaveným kaplím, které byly potvrzeny od diecézních biskupů a které byly od apoštolské stolice právem obdařeny výsadami, aby se v nich kázalo slovo Páně. Věru nelze pozorovat, že by z tohoto zákazu vycházel nějaký prospěch, ale jen klamný a krátkodechý přelud, v němž místa určená k Boží službě a právem obdařená výsadou kázat slovo Boží jsou olupována o své zákonné svobody ze soukromých zájmů a pro křivou nebo utrhačnou žalobu nebo pro časné pohodlí. Proto jsem se odvolal proti tomuto zakazu k samému Alexandrovi, aby byl lépe zpraven, a zatím co jsem jednal o svém odvolání, onen pan papež náhle zemřel, a když mi nebylo poskytnuto žádné slyšení u římské kurie, dosáhl proti mně pan Zbyněk, pražský arcibiskup, soudních nálezů, kterými jsem byl těžce postižen a proti nimž jsem se léta

Páně 1410 odvolal k papeži Janu XXIII. Ten po dva roky neposkytl mým obhájčům a zástupcům žádné slyšení a mezitím jsem byl postižen pokračujícím soudním stíháním. Když tedy odvolání od jednoho papeže k jeho nástupci mi nepřineslo žádný výsledek a odvolávat se od papeže ke koncilu a dožadovat se pomoci v tísnivém obvinění je na dlouhé lokte a nejisté, proto jsem se v krajní nouzi odvolal k hlavě církve, k Pánu Ježíši Kristu. Neboť on sám svrchovaněji než kterýkoli papež rozhoduje při, poněvadž se nemůže ani mýlit, ani nemůže odepřít spravedlnost tomu, kdo o ni oprávněně prosí, ani nemůže, platí-li jeho zákon, odsoudit člověka, aniž si to zasloužil.

Kromě toho jsem se vzepřel nařízení o odpustcích vydaných nebo vyhlášených léta Páně 1412 bulami papeže Jana XXIII., o čemž jsem jinde dosti pověděl. Neboť papež nemůže zákonně naříditi nic, leč to, co vede k vyvrácení zla a k budování církve, a to je třeba všeobecně dodržovat. O tom svědčí Apoštol v 10. kapitole 2. listu Korintským slovy: „Zbraně našeho boje nejsou tělesné, ale mocné v Bohu k boření hradeb; boří rady i každou povýšenost, která se zdvihá proti poznání Boha.“ A v poslední kapitole 2. listu Korintským říká: „Abych nemusel jednat s vámi tvrdě podle moci, kterou mi dal Pán k budování a ne k boření.“ Proto píše Lincolnský v listě papeži takto: „Není možné, aby nejsvětější stolice apoštolská, které je předána moc od Svatého svatých, Pána Ježíše Krista, nebyla podle svědectví Apoštolova k budování, nýbrž k boření,“ a dále: „A vaše obezřelost nemůže,“ říká, „ustanovit nic tvrdého proti mně, poněvadž všecko mé mluvení nebo jednání po této stránce není ani odmlouváním ani vzpourou, nýbrž povinnou synovskou úctou k otci a k matce, rozuměj ke Kristu a k církvi, poněvadž je to zachovávání Božího přikázání. Stručně pak to shrnu slovy, že svatost apoštolské stolice nemůže nic jiného než budovat a nikoli bořit. To totiž znamená plnost moci: být schopen všeho k budování. Avšak tyto tak zvané provize neslouží budování, ale zřejmému boření. Nemohou tedy přicházet v úvahu pro nejblazeštější apoštolskou stolicí.“ Tak Lincolnský, který se odvolal od papeže Inocence k soudní stolici Kristově. Proto vypravuje Chesterský ve své sedmé knize, jak „po smrti Roberta Lincolnského bylo slyšet hlas na dvoře papežském: Pojd', bídniče, k soudu! a ráno byl papež nalezen mrtvý, jakoby do boku zasažen hrotem berly. A jakkoli se Lincolnský skvěl zřejmými zázraky, přece kurie nepřipustila, aby byl zanesen do seznamu svatých.“

A je jasné, že papež může bloudit, a to tím hůře, čím hojněji, silněji a nepřekonatelněji v určitém případě rozmnožuje svůj hřích, jak učí Bernard v knize určené papeži Eugenovi: Hojněji, rozšíří-li se hřích po celém křesťanstvu. Silněji, jde-li o odnětí duchovních statků, týkajících se duchovní péče. A nepřekonatelněji, jestliže se nikdo neodvažuje mu odporovat, ať už pro spolčení se světským ramenem, ať už pro skryté odsudky, které může vyhlásit proti poslušným synům, ať už pro povýšení a důstojenství církevní, která opatřuje svým spoluviníkům. Proto jako papežský stav, který prospívá církvi, má tím větší zásluhu, tak papežský stav zvrácený v člověku, který zneužívá tohoto stavu, aby církev nakazil, má tím větší vinu.

Avšak je znakem papežovy porušenosti, jestliže zanedbává zákon Boží a zbožné vyznavače evangelia a dává přednost lidským tradicím. A tuto vadu vytýkal Bernard papeži Eugenovi, poněvadž dopustil, aby se lidské zákony rozkřikovaly po jeho paláci, ale zákon Kristův, který je neposkvřeným zákonem obračejícím duše, aby mlčel.

Druhým znakem je, jestliže papež a církevní představení opouštějí Kristův způsob života a jsou světácky oddáni tomuto světu.

Třetím znakem je, jestliže do čela Kristovy služby staví světské kramáře a zvláště usiluje vést bez přítrže světácký život na újmu chudých kostelů.

Čtvrtým znakem je, jestliže svým zákazem nebo ustanovením neschopných lidí k pastýřské peči zbavuje Božího slova duše, které mají být spaseny. Proto Lincolnský, máje toto na mysli, nechtěl připustit kteréhosi papežova příbuzného za kanovníka lincolnského kostela, uváděje mezi jiným i tento průkazný důvod: „Po Luciferově hříchu“, říká, „- a stejně tomu bude na konci času s hříchem syna zatracení antikrista, jehož usmrtí Pán Ježíš dechem svých úst - není ani nemůže být nic tak protivného a odporujícího apoštolskému nebo evangelickému učení a přímo Pánu Ježíši Kristu tak odporného, prokletého a ohavného a pro lidské pokolení tak vražedného, jako je podvodná zpronevěra pastýřské služby, jež zabíjí a zatracuje duše, které měly být úřadem a službou pastýřské péče obživeny a spaseny. A je známo, že tento hřích podle zcela zřejmých svědectví Písma svatého páší ti, kteří zneužívají svěřené moci pastýřské péče k tomu, aby ukájeli mlékem a vlnou Kristových oveček své tělesné chťiče, a nevykonávají povinnou službu pastýřského úřadu k věčné spáse Kristových ovcí. Neboť právě to, že nevykonávají svou pastýřskou službu, je podle svědectví Písma zabíjení a zatracování Kristových ovcí. Že pak tyto dva druhy hříchů, ačkoli se od sebe liší, jsou nejhorší a nesrovnatelně převyšují každý jiný druh hříchů, je patrné z toho, že jsou přímo v rozporu se dvěma věcmi, které jsou a které se nazývají nejlepšími, ač se od sebe liší a nejsou si podobné. Nejhorší totiž je to, co je opakem nejlepšího. Neboť pokud jde o ty, kdo takto hřeší, je první z hříchů zničení vlastního nejlepšího božství v jeho nadřazenosti a nadpřirozenosti; druhý však znamená zničení nejlepší Boží podoby v člověku a jeho zbožštění, které vyplývá z milostivé účastnosti na božském paprsku podstatně i přirozeně. A poněvadž tedy při dobrých věcech je příčina dobrého lepší než věc dosažená a právě tak při zlých věcech příčina zla je horší než věc dosažená, je zřejmé, že ti, kdo zavádějí do církve Kristovy tyto nejhorší ničitele Boží podoby v člověku a jeho zbožštění mezi Kristovými ovci, jsou horší než právě nejhorší ničitelé a bližší Luciferovi a antikristovi. A v této nejhorší špatnosti čím dál tím více vynikají ti, kteří jsou ze své větší a božštější moci, dané k budování a ne k boření, povinni vylučovat a vyhlazovat z církve Boží takové nejhorší ničitele.“ Tak Lincolnský. Chce právě ve stručnosti toliko říci, že vraždění a zatracování ovcí Kristových jsou dva nejhorší hříchy, jakkoli se od sebe liší, a že oživení a oslavení ovcí z milosti jsou pro ovce dvě nejlepší hodnoty, jakkoli rozdílné. Vraždění a hubení jsou jejich protikladem. A poněvadž oživení z milosti je dílem božství, jež je svrchovaným dobrem, znamená účastnost a oslavení jakési zbožštění člověka. Poněvadž tedy opakem oživení je umrtvení, a opakem oslavení hubení, následuje, že tyto dva hříchy jsou tím těžší, čím větší je jejich protiklad k závažnějšímu dobru. A poněvadž Bůh je sám o sobě příčinou tohoto dobra, následuje, že vražedníci a hubitelé ovcí jsou o to horší než jiní, o čí horším hříchem je vraždění a hubení ovcí. A je jasné, že nejhoršími služebníky antikristovými a satanovými jsou ti, kdo vraždí duše.

Z toho plyne, že vzbouřit se proti zcestnému papeži znamená poslouchat Krista Pána, a to se nejspíš stává proti takovým opatřením, která zavánějí osobní oblíbou. Beru si za svědka celý svět, že papežské udělování obročí rozsévá v církvi v nesmírné šíři námezdníky, a pokud jde o papeže, dává jim příležitost, aby nadměrně vynášeli svou moc náměstků, nadměrně si cenili světskou důstojnost a nadměrně vydávali na odív vybájenou svatost. Avšak ti doktoři, kteří očekávají od papeže časnou odměnu nebo se otrocky bojí jeho moci, a proto říkají, že má nepostižitelnou moc, že nemůže zhřešit ani být opravován a v tomto smyslu si smí dovoleně dělat, co se mu zlíbí - ti jsou falešní proroci a falešní antikristovi apoštolově.

Z toho, co bylo pověděno, vyplývá, že stolice apoštolská je autorita soudit a učit Kristovu zákonu, nebo za druhé je to pokolení svatých papežů po sobě následujících, jak bylo řečeno. A v tomto smyslu je chápána stolice apoštolská v 22. distinkci **Sacrosancta**, kde papež Anaklét říká: „Avšak tato stolice apoštolská byla zřízena od Pána a od nikoho jiného za hlavu a stěžeje, jak bylo předesláno, a jako jsou dveře ovládány stěžeji, tak

autoritou této svaté apoštolské stolice jsou ovládány všechny církve podle rozhodnutí Páně." Tento papež usiloval o to, aby měl sám nejvyšší autoritu, aby se nemusel nechat nikým ovládat a aby byl hlavou i stěžejemi: hlavou tím, že stojí v čele, a stěžejemi tím, že ovládá. Avšak nápadně slabým důkazem prokazuje svůj záměr. Vede totiž důkaz z podobnosti slovy: „Jako jsou dveře ovládány stěžejemi, tak autoritou této svaté apoštolské stolice jsou ovládány všechny církve podle rozhodnutí Páně." Stačilo by poukázat na to, že by papež s kardinály měli dobře ovládat sami sebe. Neboť jako jedněmi stěžejemi jsou ovládány toliko jedny dveře, tak by bylo dobré, kdyby svým učením a autoritou nejprve sami sebe dobře ovládali a teprve potom aby ovládali ostatní církve. Neboť jak oni ovládají naši pražskou církev, ne-li tak, že rozdělují obroč lakomcům a vybírají peníze ? Ale kde zůstalo učení nebo ostatní služba moci ?

Za třetí je stolice chápána jako moc, a v tomto smyslu ji chápe 21. distinkce **Inferior**, kde papež Mikuláš říká: „Nižší stolice, to jest člověk s menší pravomocí, nemůže dát rozhřešení vyšší stolicí"; a z onoho slova Izaiášova v 10. kapitole „Což se bude sekera vychloubat nad toho, kdo s ní seká ? Či se bude pila povyšovat nad toho, kdo s ní tahá ?" uzavírá velmi nevhodně takto: „Když jsme takto z božského Písma připomněli věrohodné doklady, ukázali jsme nad slunce jasněji," to jest dokázali jsme, „že nikdo, kdo má menší autoritu, nemůže svými soudy odsoudit nebo svými vlastními výměry si podrobit toho, kdo má moc větší." Hle, zde nazývá nižší stolicí člověka s menší autoritou a vyšší stolicí člověka s větší autoritou. Avšak v jakém smyslu chápe stolicí papež Pelagius, když v 21. distinkci **Quamvis** říká: „První stolicí apoštola Petra je tedy římská církev bez poskvrny a vrásky nebo čehokoli takového“ ? Hle, zde se říká, že stolicí Petrovou je církev římská. Ale na čem si ověříme, že je bez poskvrny a vrásky, když onou stolicí není ani papež nebo církev, ani papež s kardinály, kteří nejsou bez poskvrny, ani kostel z kamene ? Vskutku jinak tomu nemohu rozumět, než že onou stolicí jsou všichni, kdo napodobují život Petrův podle zákona Kristova až do konce. Neboť ti především budou v nebeské vlasti bez poskvrny a vrásky. Ale nevím, zda tohle bylo záměrem tohoto papeže.

Proto Augustin ve výkladu žalmu „Rozveselil jsem se z toho, co mi bylo řečeno", u slov „Neboť tam seděly stolice k soudu", říká k naší otázce toto: „Jak tam seděly stolice k soudu ? Divná hádanka a divná otázka, nerozumíme-li stolicí to, čemu se řecky říká trůn. Řekové trůnem nazývají jakoby čestná sedadla. Proto, moji bratři, není nic divného na tom, sedí-li lidé na stolicích, na sedadlech. Ze pak stolice samy sedí, jak tomu máme rozumět ? Jako kdyby někdo řekl: Ať zde sedí stolice nebo ať zde sedí sedadla. Na sedadle se sedí, na stolicích se sedí, a na stolicích se sedí, ale stolice samy nesedí. Co to tedy znamená, že tam seděly stolice k soudu ? Slýcháte zajisté, že Bůh řekl: „Nebe jest mi trůnem a země podnoží nohou mých." Latinsky se to celé řekne takto: Nebe jest mi stolicí. Kdo jsou to, ne-li spravedliví ? Kdo jsou nebesa, ne-li spravedliví ? Kdo jsou nebe ? Sama nebesa. Poněvadž co je církev jiného, nejsou-li oni církví ? Tak jsou mnohé církve, aby byla jedna. Tak je tomu i se spravedlivými. Tak jsou spravedliví nebem, aby byli nebesy. V nich pak sídlí Bůh a Bůh o nich rozhoduje. A nebylo bez příčiny řečeno: „Nebesa vypravují slávu Boží." Apoštolové pak se stali nebem. Proč se stali nebem ? Poněvadž byli ospravedlněni. Jako hříšník, jemuž bylo řečeno: „Prach jsi a v prach se navrátíš", se stal prachem, tak ospravedlnění se stali nebem. Nesli Boha a Bůh z nich sesílal blesky divů, hřmění hrůz a deště potěšení. Proto oni byli nebem a vypravovali slávu Boží. Neboť abyste poznali, že oni jsou nebesa, o nichž byla řeč, říká se v témž žalmu: „Po vši zemi se roznesl jejich zvuk a až do končin země slova jejich." Ptáš-li se: Čí ?, shledáš, že nebes. Jestliže tedy je nebe stolicí Hospodinovou, apoštolové pak nebem, stali se tedy i oni stolicí Boží, i oni jsou trůnem Božím. Jinde bylo řečeno: „Duše spravedlivého je trůnem moudrosti." Veliká věc byla řečena ve slovech: „Duše spravedlivého je trůnem moudrosti", to jest v duši spravedlivého sedí moudrost jakoby na svém trůně a odtud soudí vše, co soudí. Byly tedy trůny moudrosti, a proto jim

řekl Pán: „Usednete na dvanáct trnů a budete soudit dvanáctero pokolení izraelské." V tomto smyslu jednak sami budou sedět na dvanácti stolicích, jednak sami jsou stolicemi Božími.

O nich zajisté bylo řečeno: „Neboť tam seděly stolice k soudu." Jak tam budou sedět stolice? Které stolice seděly? A kdo jsou stolice o nichž bylo řečeno: „Duše spravedlivého jest stolicí moudrosti?" Kdo jsou stolice? Nebesa. Co jsou nebesa? Nebe, to je nebe, o němž říká Bůh: „Nebe jest mi stolicí." Sami spravedliví jsou stolice a zasedají na stolice.

I v onom Jeruzalémě budou sedět stolice. K čemu? K soudu. „Usednete", říká, „na dvanáct stolic". Na jaké stolice? „Budete soudit dvanáctero pokolení izraelské." Koho budete soudit? Ty, kdo jsou dole na zemi. Kdo bude soudit? Ti, kdo se stali nebem." Tak Augustin dovozuje z Písma, že spravedliví, kteří budou soudit, jsou stolicemi Božími.

Za čtvrté je stolice chápána jako místo, v němž každý apoštol značnou dobu setrval a řídil lid podle zákona Kristova. A v tomto smyslu byl Jeruzalém, nikoli jako pouhé město, nýbrž spolu s lidem stolicí apoštola Jakuba, který byl první zvolen od apoštolů za biskupa a byl tam od Pána ustanoven. Antiochie byla první stolicí apoštola Petra. A tak praví papež Marcel v 24. oddíle, v 1. kvestii: „Prosíme vás, bratři, abyste neučili ničemu jinému a nic jiného nesmýšleli, než co jste přijali od blaženého apoštola Petra a od ostatních apoštolů a otců." Dále: „Jeho stolice, rozuměj Petrova, byla nejprve u vás a později na příkaz Páně byla přenesena do Říma, které stojíme dnes v čele za pomoci božské milosti. Jestliže však vaše antiochijská stolice, která kdysi byla první, ustoupila stolicí římské, není žádné, která by nebyla podrobena její svrchovanosti." Hle, tento papež začal velmi krásně, ale skončil velmi zmateně. Nejprve říká s prosbou, aby kněží v Antiochii ničemu jinému neučili, než co přijali od Petra a od jiných apoštolů a svatých otců. Kéž by to učinili všichni duchovní! Potom říká, že stolice Petrova byla nejprve u nich, to jest, že to bylo první významné místo jeho sídla, v němž jako biskup učil zákonu Kristovu. A to je pravda. Avšak když říká: „Později však byla přenesena do Říma," rozuměj stolice Petrova, už opravdu nevím, která stolice to byla, jež takto byla přenesena. Neboť nebyl to ani kostel, ani místo, ani lid. Říká-li se, že to byla Petrova autorita učit zákonu, ta byla v době Petrově i v Antiochii i v Římě. Co tedy bylo přeneseno, ne-li Petr sám, když přišel z Antiochie do Říma? Avšak Petrovi nevládl papež Marcel ani není Petr dnes stolicí římskou. K čemu se tam tedy vztahuje ono zájmeno „které", když říká: „Které stojíme dnes v čele?" Tenhle papež mluví opravdu zmateně, poněvadž jsa římským biskupem po obdarování usiloval o to, aby z rozhodnutí císařské autority byla církev římská nazývána první, to jest důstojnější stolicí, které sám stál v čele. A tak směřoval k tomu, aby se mu kněží v Antiochii podrobili. Nevím, zda po tom dychtil Petr, pokud sídlil v Římě, ale to vím, že ve svých listech si přával, aby následovali šlépěje Ježíše Krista. Jak do dnešního dne mnozí papežové a kanonisté nepochopitelně mluví o apoštolské stolicí, o tom pomlčím. Přece však tvrdím, že město Řím není apoštolskou stolicí do té míry nezbytnou, že by se bez ní církev Ježíše Krista nemohla obejít. Neboť i kdyby se stalo, že by byl Řím zničen jako Sodoma, přece by mohla křesťanská církev trvat dále. A také není pravda, že kdekoli je papež, tam je Řím, jakkoli je pravda, že kdekoli by byl papež, dokud je zde na zemi, tam má papež Petrovu autoritu, pokud neodstupuje od zákona Pána Ježíše Krista.

A to jsem měl v tuto chvíli za nutné říci o apoštolské stolicí.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Po výkladu o tom, co je apoštolská stolice, je třeba říci, v čem je nutno tuto apoštolskou stolicí poslouchat. A zmínění doktoři říkají, že „nižší ji mají poslouchat ve všem všudy, kde se nezapovídá čiré dobro, nebo nepřikazuje čiré zlo,...co může být podle způsobu, místa, času nebo osoby i- dobré i zlé". A to dokazují čtyřmi spolehlivými svědky, totiž Spasitelem, Bernardem, Augustinem a Jeronýmem. A protože doktoři přijali významové rozlišení Bernardovo - v listě mnichu Adamovi -o čirém dobru a čirém zlu, je tedy třeba poznamenat, že blažený Bernard, po tom, co ukázal, že nikoho není třeba poslouchat ve zlém, učinil tento závěr: „Je tedy zřejmé, že činit něco zlého i na něčí", rozuměj lidský „rozkaz, není poslušností, nýbrž spíše neposlušností. To ovšem je třeba si uvědomit, že některé věci jsou čiré dobro, některé čiré zlo a v těch lidé nejsou povinni žádnou poslušností, poněvadž ani ony", dobro, „nemají být opomíjeny, i když jsou zakazovány, ani nemají být tyto", zlo, „konány, i když jsou přikazovány. Dále jsou jakési věci střední, jež mohou být podle způsobu, místa, času nebo osoby i zlé i dobré. A v těchto skutcích středních zákon poslušnosti byl jakoby vydán při stromu vědění dobrého i zlého, který byl uprostřed ráje. Vskutku v těchto věcech není dovoleno, abychom své mínění vnucovali názoru učitelů a v těchto věcech vůbec nesmíme pohrdat ani příkazem ani zákazem představených." A níže: „Víra, naděje, láska a ostatní věci toho druhu jsou čiré dobro, nemohou být zle zastávány, ani není možno je dobře zakazovat nebo nezastávat. Čiré zlo jsou krádež, rouhání, cizoložstvo a ostatní takové věci, které arci není možno ani dobře přikazovat nebo konat, ani zle zakazovat nebo nekonat. Není zákona, který by to mohl zvrátit. Neboť zákaz žádného člověka nemá právo postavit se proti Božím přikázáním, jako rozkaz žádného člověka nemůže dát svolení k věcem zakázaným. Konečně jsou věci uprostřed mezi oběma, které sice o sobě nelze poznat ani jako dobré ani jako zlé, nicméně však mohou být bez rozdílu stejně dobře jako zle bud přikazovány nebo zakazovány, ale v žádném případě je nemají podřízeny poslouchat ke zlu. K těmto patří, abych uvedl příklad, půst, bdění, rozjímání Písma a podobné skutky. Avšak je třeba vědět, že některé věci uprostřed mezi čirým dobrem nebo zlem se velmi často vymykají tomuto výměru. Neboť manželství, ačkoli může i nemusí být uzavřeno, jakmile jednou uzavřeno bylo, nemůže již být rozloučeno. Co tedy před sňatkem bylo jasně věcí střední, to u manželů nabývá již hodnoty čirého dobra. Podobně mít soukromý majetek je pro světského člověka sice věcí střední, protože je také možné, že jej nemá, avšak je čirým zlem pro mnicha, který nesmí mít žádný majetek." Tak Bernard.

Je třeba také poznamenat k názoru těch, kdo mluví o lidských skutcích, že některý skutek nazývají skutkem neurčeným, který ve svém prvotním záměru nepatří ani k mravnímu dobru ani k neřestnému zlu, jako například stavět nebo tkát. Avšak skutky rodově dobrými nebo zlými se nazývají ty, které označují podstatu nebo přirozenost skutku mravně dobrého nebo zlého, přece však nezahrnují okolnosti, které o sobě určují přirozenost takových činů rodově ctnostných nebo neřestných, jako například dávat almužnu a zabít člověka. Neboť oba tyto skutky je možno provést jak k dobru tak ke zlu podle různosti příčiny nebo záměru jednajícího. Neboť je zlé dávat almužnu pro marnou slávu tak jako zase je dobré, nutí-li k tomu autorita Boží, zabít člověka, aby nenakazil církev. K nim se pak přidružují některé skutky, které se nazývají prostě mravně dobré nebo zlé, jako například smilnit a krást, jde-li o neřest, a s láskou milovat Boha a bližního, jde-li o ctnost. Jasněji řečeno: Některý skutek je prostě dobrý, jako například s láskou milovat Boha. Jiný skutek je prostě zlý, jako například nenávidět Boha. Podobně některý skutek je rodově dobrý, ten totiž, který nakloňuje člověka, aby se spíše rozhodoval pro to, co je dobré, než aby se rozhodoval pro to, co je zlé, to jest například postit se a dávat

almužnu. Některý skutek je rodově zlý, ten totiž, který člověka nakloňuje k tomu, aby se spíše rozhodl pro to, co je zlé než pro to, co je dobré, i když to může být provedeno k dobru, jako například zabít člověka. Avšak skutkem středním se nazývá skutek, který nenakloňuje člověka, aby se rozhodl spíše pro to, co je dobré než pro to, co je zlé, ale ani naopak, jako například tkát, jíst, orat nebo běžet. Proto skutek prostě dobrý je na prvním stupni, skutek rodově dobrý je jakoby na stupni prostředním a skutek střední na stupni nejnižším. Uvedu příklady těchto tří stupňů: milovat Boha, postit se a tkát. Podobně to platí o jejich opaku, neboť skutek prostě zlý je například nenávidět Boha, skutek rodově zlý je například zabít člověka. Avšak třetí zlý skutek, totiž střední, neexistuje, protože už by nebyl střední. Nazývá se totiž skutkem středním, protože nenakloňuje člověka spíše k ctnosti než k neřesti nebo naopak.

Dále je třeba poznamenat, že se lidské skutky bezprostředně rozlišují buď na ctnostné nebo na neřestné. To je jasné, poněvadž je-li člověk neřestný a podniká-li něco, jedná neřestně, a je-li ctnostný a podniká-li něco, jedná ctnostně, protože tak jako neřest, která se nazývá zločinem nebo smrtelným hříchem, nakazí zúplna činy toho, kdo je koná, čili člověka vůbec, tak ctnost obživuje všechny činy ctnostného člověka do té míry, že je-li v milosti, získává prý si zásluhy a modlí se, i když spí nebo dělá cokoli, jak říkají svatí Augustin, Řehoř a jiní. A tento výrok má svůj základ ve slově Spasitelově v 11. kapitole Lukášově: „Bude-li oko tvé prosté, všechno tvé tělo bude světlé," to znamená, bude-li tvůj úmysl ke skutku dobrý v milosti, tehdy celé tvé tělo, to jest úhrn všech tvých skutků, bude světlý, poněvadž bude čistý před Bohem. „Bude-li však tvé oko špatné," to jest úmysl zkřivený neřestí, „celé tvé tělo", rozuměj úhrn skutků, „bude tmavé", to jest neřestné. Proto Apoštol dobře přikazuje v 10. kapitole 1. listu Korintským slovy: „Všecko číňte k slávě Boží!", a na jiném místě v poslední kapitole 1. listu Korintským: „Všecko ať se u vás děje v lásce." Proto celý způsob lidského života založený na lásce je ctnostný a celý způsob lidského života mimo lásku je neřestný. Z toho vyplývá, že jako nikdo nemůže být nestranný, pokud jde o ctnost nebo o neřest, poněvadž musí být buď v milosti Boží nebo mimo milost, tak žádný lidský život nemůže být nestranný. V ctnostných příkazech máme tedy představeného poslechnout, v neřestných se vzepřít. Z tohoto hlediska a na základě toho, co jsme napsali v 17. kapitole o poslušnosti má se každý věřící mít na pozoru, aby nevěřil, že nařizuje-li něco papež nebo prelát, má to člověk konat, jako by to bylo od Boha, a jako by prelát nemohl bloudit, podobně jako nemůže bloudit Kristus.

Za druhé ať zastává o přikázáních v zákoně Páně stanovisko, že některá nám jsou přikázána matně a některá zřetelně. Matně se nám přikazují ty věci, které máme konat běžně a záslužně, ale jen ve světle Augustinova výroku, že všechna pravda je obsažena v Písmu. Avšak přikázaný skutek, který se neopírá o rozum nebo není k prospěchu církve Kristovy, není obsažen v Písmu ani výslovně ani zahrnuté. A takový skutek, ať byl přikázán papežem nebo jiným prelátem, není podřízený povinen plnit, aby tím nezpůsobil újmu svobodě zákona Páně. Máme-li přijímat jako výpověď víry, že nám Bůh přikazuje dělat jen to, co je záslužné a rozumné a tedy prospívající našemu spasení, musí platit tento závěr: Podřízení jsou povinni poslouchat ochotně a radostně ctnostné, ano i neřádné představené, pokud rozkazují plnit přikázání Pána Ježíše Krista. Tento závěr je jasný, neboť v 23. kapitole Matoušově říká Kristus: „Na stoličce Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Proto všechno, cokoli vám řeknou, číňte." Všecko, to znamená všechna moje přikázání. Proto Augustin ve výkladu na Jana, jak bylo řečeno v předchozí kapitole, říká: „Sedíce na stoličce Mojžíšově učí zákonu Božímu. Učí tedy Bůh skrze ně. Kdyby však ti to chtěli učit svým nápadům, neposlouchejte je, a nečíňte to." Tak Augustin. A toho se dotýká také Kristus, když v 10. kapitole Lukášově říká: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou" pohrdá", a tedy Bohem Otcem, poněvadž takové neposloucháme jako lidi, nýbrž jako služebníky Boha, jehož musíme především poslouchat.

Proto nikdo nemá poslouchat člověka v žádné sebenepatrnější věci, která se přičí božskému přikázání, jež blažený Bernard nazývá božskou radou, neboť v 5. kapitole Skutků říká Petr: „Více sluší poslouchati Boha než lidi.“ Proto jako se nám přikazuje, abychom poslouchali představené ve věcech dovolených a čestných s přihlédnutím k okolnostem, tak se nám přikazuje, abychom se jim vzepřeli tváří v tvář, když žijí v rozporu s božskými radami nebo přikázáními, poněvadž Pavel přikazuje, abychom ho napodobovali- 1. Korintským 4- a pro malé zavinění vzepřel se Petrovi tváří v tvář, jak připomíná v 2. kapitole ke Galatským. Avšak mnohem více jsme povinni poslouchat při skutcích středních nebo blíže neurčených Pavla a kteréhokoli pisatele božského Písma než tohoto římského velekněze. A poněvadž nejsme povinni následovat žádného apoštola, leč pokud následuje Pána Ježíše Krista, jak vysvětluje z apoštolova omezení, je zřejmé, že po svatých apoštolech nejsme povinni poslouchat žádného představeného, ledaže přikazuje nebo radí rady nebo příkazy Kristovy.

Proto svatý Apoštol ve 4. a v 11. kapitole 1. listu Korintským, když radí, abychom ho napodobovali, ihned ohlašuje způsob následování, když uvádí: „Napodobitelé moji buďte, jako i já Kristův.“ Rozvážný podřízený má tedy zkoumat rozkaz představeného, zdá-li se mu, že se uchyluje od zákona Kristova nebo od jeho pravidla. Vždyť žádný představený není bez chyby, a proto Kristus častěji přikázal, abychom byli při skutcích bdělí. Tak v 13. kapitole Markově říká: „Všechněm pravím: Bděte !“ A ve 4. kapitole 1. listu Janova říká Apoštol: „Nejmilejší, nevěřte každému duchu, ale zkoumejte duchy, jsou-li z Boha, neboť mnozí falešní proroci vyšli do světa.“ A v 24. kapitole Matoušově říká Spasitel: „Mnozí falešní proroci povstanou a svedou mnohé.“ A v této souvislosti velmi krásně mluví blažený Bernard v listě mnichu Adamovi, když ho kárá za to, že nerozvážně poslechl svého opata proti řeholi, které se zaslíbil. Proto s pozvednutým hlasem ironicky volá: „Vizte nejposlušnějšího mnicha ! Ani jediné písmenko mu neunikne ze všech“ - to jest z rozvážných i nerozvážných - „slovíček jeho představených. On nedbá na to, co se mu přikazuje,“ ať je to přípustné nebo nepřípustné, „ale docela mu stačí, že se mu přikazuje; a tak je na slovo poslušný... Je-li tohle správné, musíme věru vymýtit z knihy evangelia slovo: „Buďte opatrní jako hadi“, smíme-li se spokojit s tím, co následuje: „A buďte prostí jako holubice.“ A netvrdím, že nařízení představených mají být od podřízených posuzována tam, kde nelze shledat nic, co by znělo proti Božím ustanovením. Ale tvrdím, že je nutná i opatrnost, s níž můžeme pozorovat, je-li co v rozporu, i svoboda, s níž můžeme směle pohrdat tím, co je v rozporu. Ostatně, co bych se ptal dále, říká tenhle mnich, o to ať se stará ten, kdo dal rozkaz. Pověz, prosím, vtisknou-li ti do rukou meč, abys na povel užil zbraně proti vlastnímu hrdlu, svolil bys k tomu ?... Nebudou ti to počítat také za zločin vraždy, mohl-lis tomu zabránit ? Nuže, dej si tedy pozor, abys snad pod záminkou poslušnosti nepřislouhoval něčemu ještě horšímu.“ Tak Bernard, který uvádí mnohá svědectví z Písma a uzavírá: „Ty však navzdory všem těmto i nesčetným jiným svědectvím pravdy, ukazujícím tímto směrem, dovolil sis myslet, že máš poslechnout kohokoliv ? Jaká zvrácenost hodná nenávisti je

ctnost takové poslušnosti, která se stále bije s pravdou a proti pravdě tasí zbraň !“ Tak Bernard.

Proto právě Bernard v kázání o příchodu Páně klade pět podmínek, které činí poslušnost pravou poslušností: 1. Je-li skutek svatý, protože nemáme poslouchat to, co je proti Bohu. 2. Je-li dobrovolný, protože to, co děláme z nutnosti, není záslužné. 3. Je-li ryzí ve svatém úmyslu podle učení Spasitelova v 6. kapitole Matoušově: „Bude-li oko tvé prosté, všecko tvé tělo bude světlé.“ 4. Je-li rozvážný, protože nadměrnost nebo nedostatek jej narušují. 5. Je-li pevný a vytrvá-li až do náležitého Křtu. Z toho vyplývá, že podřízený, když pozná nerozvážné nařízení představeného, nařízení, o němž je známo nebo by mělo být známo, že směřuje ke škodě církve tím, že odvádí od služby

Bohu a zabraňuje spáse duší, má se takovému představenému vzepřít. Neboť takový odboj je pravá poslušnost prokázaná nejen Bohu a jeho zákonu o bratrském pokárání, nýbrž i samému představenému, protože žádný představený nesmí přikazovat nic, leč dobré.

Je-li tedy podřízený při poslušnosti k představenému vázán k rodově dobrému, vyplývá odtud, že ho poslouchá, když se mu v tomto smyslu vzpírá, jak je jeho povinností, protože tím, že se odvrací od zlého, činí, co je dobré. Z toho je patrné, že poddaný, který poslouchá svého nadřízeného ve zlém, nemá pro hřích výmluvy, poněvadž Spasitel říká v 15. kapitole Matoušově: „Povede-li slepý slepého, oba spadnou do jámy.“ To znamená: „Jestliže slepý," to jest nevědomý nebo zlý prelát „povede", to jest přikazuje mu vykonat skutek, „slepého," to jest nevědomého nebo zlého poddaného, „oba spadnou do jámy" bludu. Proto řekl Kristus výstižně učedníkům o zákonících a farizejích, kteří učili, že je hříchem jíst chléb neumytýma rukama, ačkoli to přece není hřích: „Nechte je, jsou to slepí vůdcové slepých." Co to znamená: „Nechte je ?" Glosa poznamenává: „Nechte je jejich rozhodnutí, jsou slepí, to jest jsou zatemnění svými tradicemi."

Nerozumná zvířata zachovávají toto Kristovo pravidlo. Vždyť vidí-li kůň nebo osel před sebou jámu, i je-li podněcován ostruhami, dá si pokud může před propastí pozor. To také ukazuje příklad oslice, která viděla anděla, jenž jí zabraňoval jít cestou, kterou chtěl jít Balám, a „lidským hlasem pokárala pošetlost prorokovu" - 2. Petrova 2. Proto mluví Bernard v listě mnichu Adamovi ironicky takto: „Ty jsi ten nejposlušnější syn a nejoddanější „žák, který jsi nedopustil, aby se tvůj otec a učitel za svého života vzdálil od tebe na okamžik nebo, jak se říká, na krok, takže jsi rovnou za ním spadl do jámy, a to ne se slepýma, ale s otevřenýma očima jako Balám."

Z těchto pravd nicméně následuje dále, že podřízeným duchovním, ano i laikům, je dovoleno soudit skutky svých představených. Z toho vyplývá, že něco jiného je rozsudek rozvážného a skrytého odhadu na soudu svědomí a něco jiného je rozsudek mocenské pravomoci na soudu církve.

Prvým způsobem má podřízený především soudit sama sebe podle slova z 11. kapitoly 1. listu Korintským: „Kdybychom se sami posuzovali, nebyli bychom souzeni", a druhým způsobem má soudit vše, co se obecně vztahuje k jeho spáse podle výroku z 2. kapitoly 1. listu Korintským: „Ale duchovní člověk posuzuje všecko." Je třeba, aby přece i laik soudil skutky svého představeného tak, jako Apoštol odsoudil skutky Petrovy, když ho káral v 2. kapitole Galatským: „Ale když jsem uviděl", říká, „že nejdou pravou cestou podle pravdy evangelia, řekl jsem Kéfovi přede všemi: Jestliže ty, ačkoli jsi Žid, žiješ pohansky a ne židovsky, jak můžeš nutit pohany k židovskému způsobu života ?"

Za druhé má laik soudit svého představeného, aby se ho vystříhal. Neboť v 7. kapitole Matoušově říká Kristus: „Varujte se falešných proroků, kteří k vám přicházejí v ovčím rouchu, ale uvnitř jsou vlci hltaví." Za třetí má jej soudit podle toho, zda plní úkol duchovně vést, tělesně živit nebo vůbec konat dobré. Jinak totiž by duchovní nikdy nebyli voleni od laiků za faráře, zpovědníky nebo almužníky. Tak tedy je dovoleno bohatým tohoto světa zkoumat pečlivým soudem, kterým a jakým představeným a jakým způsobem odevzdají almužny, při čemž se mají vystříhat vlků hltavých. Ti se podle Apoštola v 20. kapitole Skutků a podle Chrysostoma v 20. homilli spisu **Opus imperfectum** jasně rozeznají podle toho, že jim jde více o peníze poddaných než o jejich spásu. A to proti Apoštolovu slovu v 12. kapitole 2. listu Korintským: „Neboť nechci vaše peníze, nýbrž vás." Proto v 20. kapitole Skutků předvídaje prorocky takové falešné apoštoly ujišťuje: „Já vím, že po mém odchodu vniknou mezi vás hltaví vlci, kteří stádo neušetří," a poněvadž tuto zvláštnost poznáváme naprosto jasně podle toho, že vykrádá časné statky a uvaluje tresty, aby z těchto časných statků byla co největší kořist,

prohlašuje, že se on sám choval zcela opačně. „Stříbra“, říká, „a zlata nebo roucha se mi nezachtělo od žádného, jak sami víte, poněvadž to, čeho bylo zapotřebí mně i mým druhům, vysloužily tyto mé ruce.“ Poddaní, kteří zbožně v Kristu žijí, mají tedy dbát na život apoštolů a zvážit, zda jejich představení žijí v souhlase s apoštoly. Nedbají-li totiž o duchovní službu, avšak horlivě vymáhají peníze, pohrdají-li evangelickou chudobou a opírají-li své světské bohatství o další zločiny, které zřejmě rozsévají, tu poznají poddaní z jejich skutků, že se odchýlili od náboženství Pána Ježíše Krista.

Nuže vy, srdnatí milovníci zákona Kristova, nejprve prověřujte jejich skutky, zda se kloní ke světu; za drahé varujte se jejich nařízení, páchnou-li lakotou nebo světským ziskem; a za třetí zkoumejte ve světle Písma svatého, zda přikazují souhlasně s radou Kristovou, a podle toho jim buď věřte anebo nevěřte, jsou-li s ním v rozporu. Ať však faráři neříkají laikům: To není vaše věc, abyste rozhodovali o našem životě nebo skutcích. Vždyť Spasitel říká v 23. kapitole Matoušově: „Podle skutků jejich nečiňte.“ A potom líčí zástupům skutky prelátů, aby je znali a uměli se jim s prospěchem vyhnout, i kdyby preláti říkali: To není vaše věc, abyste rozhodovali o našem životě nebo skutcích. Naopak takovým prelátům by mohli laické povědět: To není vaše věc brát naše almužny, když Apoštol říká v poslední kapitole 2. listu Tesalonickým: „Přikazujeme vám ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se odloučili od každého bratra, který žije neřádne a nikoli podle naučení, které od nás převzali?... Vždyť sami víte, jak nás máte napodobovat, poněvadž jsme nebyli mezi vámi nepokojní, ani chleba darmo jsme od nikoho nejedli, ale s prací a s námahou...“ A níže: „Vždyť když jsme byli u vás, přikazovali jsme vám: Kdo nechce pracovat, ať nejí!“

A je jasné, jak mají poddaní rozumně soudit o nařízeních a skutcích svých představených. Jinak by totiž upadli do nebezpečí věčné smrti, kdyby s rozvahou nerozsuzovali, v čem jim mají věřit, v čem je mají následovat a v čem je mají rozumně podle zákona Páně poslouchat. Neboť právě proto nás nejlepší Mistr napomenul, když v 7. kapitole Matoušově řekl: „Varujte se falešných proroků“, a v 16. kapitole Matoušově: „Varujte se farizejského kvasu“, a v 24. kapitole Matoušově říká: „Nevěřte! Nevycházejte!“, a v 23. kapitole Matoušově: „Podle skutků jejich nečiňte!“ Sám také vybízel kněze i zástupy, aby posuzovali jeho skutky slovy 8. kapitoly Janovy: „Kdo z vás mne obviní z hříchu?“, a v 10. kapitole Janově: „A nechcete-li věřit mně, skutkům věřte.“ A jak zle je na tom Kristova církev, že naši představení daleko více žádají, abychom věřili tomu, co schvalují nebo zatracují na všemožných svých soudech, než abychom věřili víru Písma svatého, to jest víru obecnou. A spíše trestají vybočení ze svých tradic než rouhání proti daleko důležitější víře Kristově. Tak lze o nich říci se žalmem: „Ten, kdo jídal mé chleby, pozdvihl patu proti mně.“ Sami totiž, jak ujišťují, jsou živi z dědictví Kristova, a přesto více si cení svých nařízení než přikázání samého Pána Ježíše Krista.

(20)

KAPITOLA DVACÁTÁ

Abychom ještě lépe rozuměli dvojímu výroku doktorů, když říkají: „Nižší mají poslouchat římskou církev a představené ve všem“ atd. a opět: „Mají je tedy poslouchat a poddávat se jim“ - vycházím z předpokladu, že podle mluvnických pravidel má vyjádření „mají poslouchat“ stejnou platnost jako vyjádření „je třeba, aby poslouchali“, a dále, že slovo

„mají“ vyjadřuje povinnost poslušnosti závazné pod trestem smrtelného hříchu. Tento předpoklad vyplývá z toho, že doktoři uvádějí ono slovo Spasitelovo z 23. kapitoly Matoušovy: „Všecko, cokoli vám řeknou, zachovávejte a čiňte.“ Neboť toto slovo Páně je příkazem. Za druhé tento předpoklad vyplývá ze slov doktorů: „Někteří však z duchovenstva z Českém království nechtějí s tím souhlasit a usilují seč jsou navádět věřící lid k neposlušnosti vůči představeným a k neúctě proti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské důstojnosti“. Jenže je známo, že taková neposlušnost a neúcta, jakou mají doktoři na mysli, by byla smrtelným hříchem. Za třetí vyplývá tento předpoklad z uvedených slov blaženého Augustina: „Kdybys otce nebyl poslušen (rozuměj nikoli tělesného otce, ale duchovního), všechny ctnosti jsi ztratil.“ Jenže je jasné, že člověk ctnostný nemůže ztratit všechny ctnosti, leč smrtelným hříchem, a v tomto smyslu ona neposlušnost vůči autoritě zahrnuje v sobě zločin. Proto tento výrok doktorů: „Nižší mají poslouchat římskou církev a představené ve všem“ atd. má za uvedeného předpokladu takovou platnost, jako kdyby se řeklo: Je třeba, aby poslouchali pod trestem smrtelného hříchu. A v tomto smyslu nyní křičí, že jsem neposlušen římské církve a že mne proto vylučují z církve. A je jasné ze zákona Božího i ze zákona kanonického, že nikdo nesmí být vyloučen z církve, leč pro smrtelný hřích, jak jsem řekl na jiném místě.

Platí-li tento předpoklad, činím tento závěr: Ve věcech, které nejsou ani čiré zlo ani čiré dobro, nemají ve všem vůbec nižší poslouchat apoštolskou stolicí církve římské, to jest žádného papeže s kardinály, jak to chápou doktoři, ani představené. Důkaz: Král, markrabě, vévoda, pán, rytíř, měšťan nebo venkovan není vůbec povinen pod trestem smrtelného hříchu poslouchat římskou církev a preláty, nařizují-li, aby nevlastnil majetek, nebo neuzavíral manželství. Vždyť tyto věci, rozuměj vlastnit majetek a uzavírat manželství, neznamenaají pro tyto osoby ani čiré dobro ani čiré zlo. Je tedy závěr správný. Důsledek je zřejmý. A druhá návěst vyplývá ze slov blaženého Bernarda v listě mnichu Adamovi: „Avšak je třeba vědět, že některé věci uprostřed mezi čirým dobrem nebo zlem se velmi často vymykají tomuto výměru. Neboť manželství, ačkoli může i nemusí být uzavřeno, jakmile jednou uzavřeno bylo, nemůže již být rozloučeno. Co tedy před sňatkem bylo jasně věcí střední, to u manželů nabývá již hodnoty čirého dobra. Podobně mít soukromý majetek je pro světského člověka sice věcí střední, protože je také možné, že jej nemá, avšak je čirým zlem pro mnicha, který nesmí mít žádný majetek.“ Tak Bernard.

První návěst se dokazuje takto: Žádná církev římská nemá právo nařizovat pod trestem smrtelného hříchu, aby král, markrabě, vévoda, pán, rytíř, měšťan nebo venkovan uzavíral manželství nebo nevlastnil majetek. Tedy také nikdo z uvedených není povinen poslouchat pod trestem smrtelného hříchu. Důsledek je zřejmý a jeho předpoklad je jasný, poněvadž církev římská nemá právo vyvyšovat své nařízení nad radu Kristovu. Avšak nařízením, aby král, markrabě, vévoda, pán, rytíř nebo měšťan nic nevlastnil, by církev římská vyvýšila svůj příkaz nad radu Kristovu. První pak rada mezi dvanácti předními radami evangelickými je totiž dobrovolná chudoba, která znamená zřici se vlastního majetku a zavázat se k nuzotě, k níž Kristus radí, kterou však nepřikazuje, když říká jakémusi mladému knížeti v 19. kapitole Matoušově: „Chceš-li být dokonalý, jdi a prodej vše, co máš, a rozdej chudým a... následuj mne.“ Podobně kdyby církev římská nařídila, aby král, markrabě nebo jiný světský člověk uzavřel manželství, nařizovala by to proti Kristově radě. Zdalipak by tu tedy nejednala proti Kristu? Neboť zachovávaní panické cudnosti až do smrti je třetí Kristova evangelická rada, o níž říká v 19. kapitole Matoušově: „Jsou kleštěnci, kteří se sami vyklestili pro království nebeské.“ A to Kristus nepřikazuje, nýbrž jen radí, aby to dobrovolně zachovával, kdo na to stačí. Proto říká: „Kdo to můžeš pochopit, pochop to.“

Byla by to tedy veliká opovážlivost církve římské, kdyby někoho pod trestem smrtelného hříchu spoutávala více než to činí rady jejího Boha. To by zajisté znamenalo „vkládat

nesnesitelná břemena na ramena lidí", jak říká Spasitel v 23. kapitole Matoušově, která „zákoníci a farizeové, sedící na stolici Mojžíšově", nenesou, ale vkládají na jiné, jak říká Kristus na témž místě. Proto Apoštol Kristův, který zahlédl skrytá tajemství Boží, jaká církev římská nespátřila, neodvážil se nikomu nařídit, aby uzavřel manželství nebo aby se ho zdržel. Proto říká v 7. kapitole 1. listu Korintským: „Každý má od Boha zvláštní dar: jeden tak, jiný jinak." Nic nechtěl Apoštol přikazovat, leč co Pán skrze něho přikázal a co takto bylo poslušnému k užitku. Neboť je mnoho rad, které platí pro jiné, které však pro naši křehkost nebo nevědomost neplatí pro nás, takže někdo bez smrtelného hříchu uzavírá manželství v Pánu, ačkoli by mu více prospělo, kdyby si zachoval své čisté panenství, avšak on z nevědomosti je přesvědčen o opaku. Proto říká Apoštol: „Každý má od Boha zvláštní dar: jeden tak, jiný jinak" a dodává: „Nemohou-li se zdržet, ať vstoupí v manželství: lépe jest vstoupit v manželství, nežli hořet vášní." A tak některým lidem je užitečnější to, co by jiným bylo méně užitečné. Proto by bylo očividným bludem věřit, že je všem lidem bez rozdílu užitečné, aby do písmene plnili všechny Kristovy rady. A proto syn není povinen pod trestem smrtelného hříchu poslouchat otce, nařizuje-li mu, aby nic nevlastnil nebo aby se oženil. Podobně nemůže otec ani dceru zákonně nutit, aby zůstala pannou až do smrti nebo aby se vdala.

Kdyby byl správný výrok doktorů, že „nižší mají poslouchat apoštolskou stolicí církve římské ve všem" atd., následovalo by, že král Václav, král římský a král český, podobně jako Zikmund, král uherský, by ustavičně smrtelně hřešili, protože neuposlechli nařízení církve římské, to jest papeže Bonifáce s kardinály, aby se zřekli svých království, onen království římského a tento království uherského. A je jasné, že zřici se království není ani pro jednoho ani pro druhého čirým zlem, jak vyplývá z Bernardova výroku. A poněvadž řečení králové dosud nesplnili toto nařízení ani ho nebyli od samého Bonifáce zproštěni, následuje, že stále ještě setrvávají v neposlušnosti. Avšak kdo se zdravým rozumem by to chtěl tvrdit, když přece sám Bonifác podle Božího zákona se toho neměl ani odvážit ?

Dále z toho následuje, že někteří z jmenovaných doktorů, jako například Stanislav, Petr ze Znojma, Jan Eliášův a ještě kdosi, jsou dosud stále v papežské klatbě. Vyplývá to z toho, že do dnešního dne neuposlechli apoštolskou stolicí římské kurie, anebo jestli snad uprostřed sporů tajně již uposlechli, přece nebyli zproštěni znesvěcení, poněvadž jim bylo přikázáno papežem Inocencem pod trestem vyloučení z církve, zbavení obročí a nezpůsobnosti, aby Mistru Maříkovi opravdu udělili a přiznali místo, o které žádal. A oni, jakkoli byli slavnostně napomenuti notářem před svědky, přece až podnes nejsou tohoto nařízení poslušní, ačkoli přece přiznat Mistru Maříkovi místo není jakožto nařízení čirým zlem. Pro samého Mistra Maříka je však možná zlé, že tak nezřízeně baží po tom místě, a možná, že i pro doktory je také zlé, že oblibujíce první místo ve shromážděních, nechtějí Maříka přijmout mezi sebe. Kéž by se žádné z obou stran netýkalo ono oslovení Krista, nejpokornějšího Mistra, v 11. kapitole Lukášově: „Běda vám farizeům, kteří milujete první stolice ve shromážděních." A v 23. kapitole Matoušově přidává: „a abyste byli nazýváni od lidí: Rabi."

Též ve skutcích rodově dobrých - jako jsou půst a modlitba, což nejsou čirá zla - nemáme poslouchat církev římskou nebo preláty, leda v míře rozumně vyvážené. Neboť se může stát, že poddaný tak velice se bude po celé dny modlit a postit, až zemdlí a uškodí tím sobě i církvi. Avšak toho se má vystříhat jak ten, kdo rozkazuje, tak poddaný. Je tedy předpoklad pravdivý. Je totiž známo, že by bylo pokoušením Boha poslouchat představeného nebo se zavázat, že nikdy nesním ani nevypiju více než tolik a tolik, že nikdy nebudu mít více šatstva nebo obleků než tolik a tolik, a tak je tomu i s ostatními radami neblaze pojatými. A ještě větší pošetilosti by se dopustil představený, kdyby zavazoval obec k takovému ojedinelému stupni dokonalosti, poněvadž podle různosti časů, nemoci a zdraví, mládí a stáří, tepla a zimy je třeba, aby jedna a táž osoba

střídala takové věci. A tím spíše je třeba v obci různé prostředky přizpůsobovat rozličným lidem, jak učí Aristoteles v 2. knize Etiky: „Není totéž středem u všech lidí.“ Neboť množství pokrmu přiměřené Milonovi, který dokázal sníst za jediný den celého vola, nebylo by přiměřeným množstvím pro někoho jiného, mladého nebo sešlého, zdravého nebo nemocného.

A proto Spasitel vskutku omluvil své učedníky, když byli obviněni, že se nepostí. Neboť v 9. kapitole Matoušově se praví: „Přistoupili k Ježíši učedníci Janovi řkouce: Proč my a farizeové se často postíme, ale tvoji učedníci se nepostí?“ Těmto pomlouvačům, kteří se spojili s farizeji, aby pokárali Krista, odpověděl Spasitel za učedníky těmito slovy: „Což se mohou svatebčané rmoutit, dokud je s nimi ženich? Ale přijde den, kdy bude od nich ženich odňat a tehdy se budou postit. Nikdo zajisté nepřišívá záplatu z nového sukna k vetšému rouchu, neboť vytrhne záplatu z roucha a díra se zvětší. Také nelijí mladé víno do starých měchů, jinak se měchy rozpuknou a víno se vyleje a měchy se zkaží. Ale mladé víno dávají do nových měchů a oboje se zachová.“ Zde Spasitel omlouvá učedníky, že nedrží půst. Především připomíná, že tenkrát jako ženich církve sám přebýval se svými svatebčany. Za druhé, že „jim na ten čas onen tělesný půst nepříslušel“, jak říká Lyra. Proto praví ženich: „Což se mohou svatebčané rmoutit“, to jest být smutní a trápit se postem? Jako by řekl: Nikoli, vždyť jim nyní půst nepřísluší. „Ale přijde den“, rozuměj den umučení, „kdy bude od nich ženich odňat“, to jest smrt zruší jeho tělesnou přítomnost, „a tehdy se budou postit“, rozuměj postem žalu podle slov 16. kapitoly Janovy: „Budete plakat a kvílet.“ „A tehdy se budou postit“, rozuměj, až jim bude příslušet takový půst. A nato dokazuje Spasitel dvěma příklady, že jim tehdy ještě nepříslušel tělesný půst. V 5. kapitole Lukášově však jsou zmíněny i veřejné modlitby. Proto tam čteme: „Proč učedníci Janovi se často postí a konají veřejné modlitby, podobně i učedníci farizeů, ale tvoji jedí a pijí?“ On pak jim řekl: Můžete přinutit svatebčany, aby se postili, dokud jest ženich s nimi?“ Jako by byl řekl: Proti ženichově vůli nemůžete jeho svatebčany zákonně nutit, aby se postili. Kristus je věru vlídný převor a opat, který nezatěžuje své učedníky, ale vkládá na ně rozkošné jho a lehké břímě a říká o farizejích a zákonících, sedících na stolici Mojžíšově, že „svazují zajisté těžká a nesnesitelná břemena a vkládají je na ramena lidí, ale ani prstem nechtějí jimi pohnout“.

Tak totiž dnešní preláti a zpovědníci ukládají mnoho postů, mnoho modliteb a jiných povinností, které zatěžují lid, ale sami nečiní ani to nejmenší. Proto říkají častěji: „Hodujme a nechme prostáčkům, ať se za nás postí.“ Nazývá-li tedy Spasitel taková jejich nařízení nesnesitelnými břemeny, poněvadž zatěžují lidi víc než Kristova přikázání a rady, řekne proto moudrý člověk, že poddaný je v takových případech povinen pod trestem smrtelného hříchu poslouchat svého představeného? Rovněž jíst neumytýma rukama je skutek blíže neurčený, ani čiré dobro ani čiré zlo. A přece tenkrát nebyli učedníci Kristovi vázání nařízením těch, kdo seděli na stolici Mojžíšově, podobně tedy nejsme vázání nyní ani my. Důsledek je zřejmý, poněvadž stejně je tomu s takovými tradicemi, které nejsou založeny v zákoně Hospodinově.

Druhá část vyplývá z onoho místa v 15. kapitole Matoušově, kde farizeové a zákoníci říkají Ježíši: „Proč tvoji učedníci přestupují tradice starších? Vždyť si nemyjí ruce, když jedí chléb.“ On sám však je pokáral, že přestupují přikázání Boží, a ukázal, že jeho učedníci se nedopustili hříchu, když nezachovali jejich nařízení: „Jíst neumytýma rukama neposkvřňuje člověka.“ Jaký tedy máme dnes důvod pro to, že každý poddaný je povinen v jakémkoli úkolu blíže neurčeném nebo středním poslouchat svého představeného, je-li nabíledni, že představený je pošetilec, který beze vší rozvahy přetěžuje poddaného takovými blíže neurčenými úkoly? Bernard tedy dobře stanovil podmínky poslušnosti, jak jsme shora uvedli. Jedna z nich stanoví, že je třeba, aby přikázání bylo rozvážné, protože nadměrnost nebo nedostatek je narušují. Proto lidský

příkaz a rada platí a musíme je splnit pouze, pokud je jejich příčina dána božským příkladem.

A odtud plyne, že žádná poslušnost prokázaná představenému nepřispívá k zásluze, leda pokud směřuje k poslušnosti přikázání a rad Pána Ježíše Krista. To je jasné, protože poslušnost Kristu dlužná nebo prokazovaná je sama o sobě záslužná a úměrně s ní roste nebo ubývá také zásluha. Proto nic není zbožnější než poslušnost prokazovaná Bohu, jak učí Dekret v 8: oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Sciendum**. Zde poznamenávám, že prorok Samuel říká v 15. kapitole 1. knihy Královské: „Poslouchat je lépe než obětovat... Neboť vzpoura je takový hřích jako věštění a nechtít přivolit se rovná zločinu.“ „Jenom poslušnost“, říká Dekret, „je ctností, která má záslužnost víry, bez níž je každý usvědčen z nevěry, i kdyby se jevil jako věřící.“ V obětech, říká, je obětováno cizí maso, avšak v poslušnosti se obětuje vlastní vůle. Odtud vyplývá nad slunce jasněji, že mluví o poslušnosti, kterou jsme dlužni Bohu.

Neboť v 15. kapitole 1. knihy Královské říká Samuel Saulovi: „Protože jsi tedy zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl tě Hospodin, abys nebyl králem. I řekl Saul Samuelovi: Zhřešil jsem, že jsem přestoupil řeč Hospodinovu a slova tvá, a obávaje se lidu, uposlechl jsem jejich hlasu.“ A je jasné, jak velice se rouhají představení lidu, jestliže si z Písem nebo z církevního zákona osobují právo na tuto poslušnost. To dále potvrzuje výrok Augustinův z 86. kázání, jehož úvahy se doktoři pro sebe dovolávají: „Kdyby ses postil a dnem i nocí se modlil, kdybys byl v žíní nebo v popelu, kdybys nic jiného nedělal, než co ti je přikázáno v zákoně a sám sobě by ses zdál moudrým, avšak otce bys nebyl poslušen“, rozuměj nikoli tělesného otce, ale duchovního, „všechny ctnosti jsi ztratil.“ Z toho plyne, že kdo není poslušen Boha, duchovního Otce, ztrácí všechny ctnosti. A proto dodává Augustin: „Poslušnost tedy má větší cenu než všechny ostatní mravní ctnosti.“ Důkaz doktorů, kterým chtěli z tohoto výroku odvodit svůj záměr, je tedy nutno odmítnout.

Dále činím tento závěr: Křesťan má vykonávat přikázání Kristova bez ohledu na předstíranou klatbu, ať už jí jen hrozí nebo ji už uvalili. To vyplývá ze závěru blaženého Petra a ostatních apoštolů v 5. kapitole Skutků: „Více sluší poslouchati Boha než lidí.“ Z toho plyne jako důsledek, že kněz Kristův, který žije podle jeho zákona a má znalost Písma a s láskou chce vzdělávat lid, má kázat bez ohledu na předstíranou klatbu. Je jasné, že kázat slovo Boží je přikázání, uložené kněžím, jak dosvědčuje apoštol Petr v 10. kapitole Skutků: „Nám přikázal Bůh,“ říká, „kázat lidu a svědčit.“ A v 10. kapitole Matoušově: „Těchto dvanáct poslal Ježíš s příkazem: Na cestu pohanů nechodte“ a níže: „Jděte a kažte, že se blíží království nebeské.“ A totéž vyplývá z 9. a 10. kapitoly Lukášovy, a také z blaženého Augustina, který v předmluvě ke svým kázáním říká: „Nemnoho je kněží, kteří spravedlivě káží slovo Boží, ale mnoho je těch, kdo sobě k zatracení mlčí, jedni z nevědomosti, a ti odmítají se dát poučit, a dráží z nedbalosti, a ti pohrdají slovem Božím. Avšak ani jedni ani druhí nemohou být zbaveni viny za to, že mlčí, poněvadž ani nemají stát v čele, kdo nedovedou kázat, ani nemají mlčet, kdo dovedou kázat, i když nestojí v čele.“

Dále to vyplývá z výkladu blaženého Jeronýma na text z 3. kapitoly Ezechiele: „Kdybych já řekl bezbožnému: Smrti umřeš, a nezvěstoval bys mu to ani mu nepřimluvil, aby se odvrátil od své bezbožné cesty a byl živ: bezbožný ve své nepravosti umře, ale krev jeho z tvé ruky vyhledám.“ Tam říká Jeroným: „Kněz je povinen kázat, ať se tedy varuje, aby se nedal umlčet strachem z lidí. Je veliký rozdíl v tom, podle které ze tří příčin někdo umlčuje Boží řeči: zda ze strachu nebo z lenosti nebo z pochlebování.“ Podobně to vyplývá ze slov blaženého Řehoře z 15. kapitoly Knihy o pastýřské péči, uvedené v 43. distinkci, v kapitole **Sit rector**, kde mimo jiné vede z mnohých výroků Písma velmi slavnostně tento důkaz: „Psáno jest zajisté, aby byl slyšen zvuk, kdykoli kněz vstupuje

do svatyně před Hospodina..., aby neumřel. Neboť kněz, který vchází nebo vychází, umírá, není-li slyšet jeho zvuk; vzbuzuje totiž proti sobě hněv skrytého soudce, chodí-li bez zvuku kázání." Totéž vyplývá ze slov blaženého Isidora, který v 3. knize **De summo bono** říká: „Kněží jsou odsuzováni pro nepravost národů, jestliže nepoučují neznalé nebo neusvědčují hříšné."

Pověděli jsme již, že každý, kdo přistupuje ke kněžství, přijímá kazatelský úřad jako z pověření. Z toho vyplývá, že tomuto pověření má dostát bez ohledu na předstíranou klatbu. Dále žádný pravý křesťan, nemá být na pochybách o tom, že člověk, který je dostatečně vyučen, je spíše povinen poučovat nevědomé, radit nerozhodným, trestat bezuzdné a odpouštět činícím bezpráví, než ukládat nějaké skutky milosrdenství. Když tedy je povinen pod trestem zatracení, jak vysvítá z 25. kapitoly Matoušovy, sloužit tělesnými almužnami ten, kdo na to stačí, tím spíše je povinen, kdo na to stačí, sloužit duchovními almužnami. Z toho je zřejmé, že pro kněze kázat a pro bohatého dávat almužny nejsou skutky střední, nýbrž přímo přikázané. Dále je zřejmé, že poručí-li papež nebo jiný představený knězi, hotovému sloužit tak, jak jsme naznačili, aby nekázal, anebo bohatému, aby nedával almužny, nemá poddaný poslechnout. Opíraje se tedy o toto přikázání Páně, neuznal jsem zákaz kázat, vydaný papežem Alexandrem, a proto pokorně snáším klatbu v naději, že tím dosáhnou požehnání Boha svého, k němuž volá žalmista: „Zlořečítí budou oni, ty však požehnáš." A on také žehná slovy 5. kapitoly Matoušovy: „Blahoslavení jste, když vám pro mne lidé budou zlořečit... a živě mluvit proti vám všechno zlé. Radujte se a veselte se, poněvadž hojná je vaše mzda v nebesích."

(21)

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ

Musím ještě stručně promluvit o autoritách, které doktoři uvedli k utvrzení lidské poslušnosti. Neboť předně říkají: „Římskou církev a představené mají nižší poslouchat ve všem" atd. podle výroku Spasitelova v 23. kapitole Matoušově: „Všecko, cokoli vám řeknou, zachovávejte a číňte." Tu se divím, proč doktoři usekli slova Spasitelova na začátku a na konci. Neboť na začátku neuvedli: „Na stolicí Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové", a na konci nepřipojili: „Podle skutků jejich nečíňte", ale uvedli jen střední část slovy: „Všecko, cokoli vám řeknou, zachovávejte a číňte." Tu se mi zdá, že tak učinili proto, že papež a jiní preláti církve nechtějí být přirovnáváni k zákoníkům a farizeům, a říká-li se něco o jejich zlých skutcích, jsou uraženi. Ale na druhé straně doktoři a mistři takovým mužům pochlebují; a tak oni „si shromažďují učitele, kteří jen příjemně šimrají uši, a tak odvracejí sluch od pravdy"; a mistři jim pochlebují. Tak se naplňuje předpověď Apoštolova na obě strany. Neboť ve 4. kapitole 2. listu Timoteovi zapřisáhá Apoštol Timotea slovy: „Zapřisáhám tě při Bohu a Kristu Ježíši, který bude soudit živé i mrtvé, při jeho příchodu a jeho království: každé slovo, naléhej vhod i nevhod, kárej, zapřisáhej, napomínej se vši trpělivostí a znalostí. Neboť přijde čas, že zdravé učení nebudou trpět, ale podle svých žádostí si shromáždí učitele, kteří jen příjemně šimrají uši. A odvrátí zajisté sluch od pravdy a k bájím se obrátí." Není tedy divu, že preláti vděčně přijímají výroky zmíněných doktorů, poněvadž všechny ony výroky pomazali olejem pochlebování a nepřipojili žádné slovo napomenutí, aby potlačili jejich špatnost.

Avšak přijde mistr, biskup a soudce nejspravedlivější, a ten nejsprávněji zváží lichocení doktorů i špatnost prelátů, neboť řekl: „Na stolicí Mojžíšově posadili se zákoníci a farizeové. Všecko, cokoli vám řeknou, zachovávejte a číňte: Avšak podle skutků jejich nečíňte, neboť praví, ale nečiní." Vpravdě tento mistr nelichotil Špatnosti prelátů a doktorů. Mluvil pravdu, učil své věřící a usvědčil pyšné, kteří se posadili na stolicí, z jejich zlých skutků.

Pravdu mluvil a pravdě učil, poněvadž byl na stolicí Mojžíšově, o níž jsme mluvili shora v kapitole osmnácté, to jest o autoritě soudit a učit zákonu Božímu. O ní řekl Mojžíš v 18. kapitole Exodu: „Přicházejí ke mně, abych soudil mezi nimi a oznámil přikázání Boží a jeho zákony." „Všecko, cokoli vám tedy řeknou" - meziřádková glosa vysvětluje: Cokoli náleží ke stolicí - „zachovávejte, totiž v srdci, a číňte skutkem, ale podle skutků jejich nečíňte. Rozuměj: Držte se jejich učení, nikoli života. Neboť praví, ale nečiní." Chrysostomus říká: „Víru káže a jednají bez víry; jiným dávají pokoj a sami ho nemají. Hlasitě rozhlašující pravdu a milují lež, lakomství kárají, ale žádostivost milují." Augustin říká, jak bylo uvedeno shora v osmnácté kapitole: „Neboť sedíce na stolicí Mojžíšově, učí zákonu Božímu. Učí tedy Bůh skrze ně. Kdyby však tito chtěli učit svým nápadům, neposlouchejte je a nečíňte to." Patrný je tedy nejpravdivější Kristův výrok a příkaz, podle něhož zcela jasně nepřikazuje zachovávat a vykonávat všechny příkazy těch, kdo sedí na stolicí Mojžíšově, protože jinak by později neříkal: „Vkládají zajisté břemena těžká a nesnesitelná" a tedy taková, která nemají být nesena. A to vyplývá i z předchozí kapitoly, kde jsem uvedl, jak omluvil své učedníky, že nedbali zákazu jíst neumytýma rukama a nařízení o postu. Pokud jde o autoritu Augustinovu, kterou hned doktoři připojují, o té jsem mluvil v předchozí kapitole ke konci. Pokud jde o výrok blaženého Jeronýma o výkladu víry, bylo o něm mluveno v kapitole šestnácté. Předpokládá se, že to prý mluvil k papeži Damasovi, ale když jsme nahlédli do mnoha starých knih, shledali jsme, že to psal blaženému Augustinovi, jehož častěji nazýval ve svých listech papežem. A tento Augustin byl vskutku papežem v tom smyslu, že měl stolicí i víru Petrovu, jak je patrné ze začátku třinácté kapitoly.

Pokud jde o list blaženého Bernarda, v němž se mluví o čirém dobru, o čirém zlu a o tom, co je uprostřed mezi oběma, bylo o něm mluveno shora v kapitole devatenácté. A připojují: „A v těchto skutcích středních... zákon poslušnosti byl jakoby vydán při stromu vědění dobrého i zlého, který byl uprostřed ráje. Vskutku v těchto věcech není dovoleno, abychom své mínění vnucovali názoru učitelů a v těchto věcech vůbec nesmíme pohrdat ani příkazem ani zákazem představených." Zde je třeba přihlídnout k tomu, že tento výraz podobnosti „jakoby" vyjadřuje sice jistou podobnost, ale nikoli naprostou. Neboť podle 2. kapitoly Genese byl při stromu vědění dobrého i zlého vydán zákon od Boha, který nemůže ani klamat, ani býti klamán. A tento zákon byl uložen pod trestem smrti. Neboť Bůh řekl Adamovi: „Ale ze stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez, neboť v kterýkoli den bys z něho jedl, smrtí umřeš."

Musí se tu tedy uvážit, kdo je ten, jenž přikazuje, musí se uvážit, co se přikazuje, a musí se uvážit i postavení člověka, který má poslouchat. Ten, jenž přikazuje, je Bůh, který se nemůže mýlit. Příkaz je velmi užitečný a je to člověk, který uslyšel samého Boha, jak přikazuje. Jísti tedy ze stromu vědění dobrého i zlého bylo po zákazu čiré zlo. Vedle toho si položíme, že by představený Petr nařídil svému poddanému Janovi sbírat jahody, a uvažme, zda se v tom nařizující nemůže mýlit, a jak dalece je onen skutek užitečný tomu, kdo má uposlechnout, a zda ten, kdo má poslechnout, je k tomu skutku uzpůsoben tak, jako byl Adam k Božímu příkazu. A je jasné, že ve všech třech případech není podobnost stejná. Neboť i představený se může mýlit, i skutek nemusí být tak užitečný a je jisto, že i ten, kdo má poslechnout, nemusí být k onomu skutku tak uzpůsoben, jako byl Adam k příkazu Božímu. Proto říká Bernard, že „skutek střední je ten, který může být podle způsobu, místa, času nebo osoby i dobrý i zlý". A zde tento svatý uvádí okolnosti

z hlediska nařizujícího, z hlediska skutku a z hlediska poslouchajícího. Proto když mluví o „skutku středním podle způsobu“, vyžaduje náležitou míru rozumu, aby ten, kdo přikazuje, se neuchyloval od božských rad. Neboť kdyby představený nařídil svému podřízenému Petrovi, knězi vzdělanému v zákoně Božím, aby v den Páně pásł svině, a kdyby Bůh radil, aby v tentýž den pro něho vykonal skutek nadbytečné zásluhy, který by byl s oním jednáním neslučitelný, tehdy by byl kněz Petr povinen více poslouchati Boha a jeho rady než představeného a jeho rozkazu. To je jasné, neboť představený je tím úctyhodnější, čím více je mu každý podřízený zavázán poslušností a čím je uložené jednání užitečnější. Avšak jednání uložené představeným, to jest pást svině v den Páně, nemá vliv na zásluhu, kdežto jednání uložené Bohem má samo v sobě záslužný smysl.

Proto bych si přál vědět, jak by se svatý Bernard vyjádřil k tomuhle případu: Kdyby mu blažený Benedikt přikázal pást svině a kdyby mu byl v téže době poradil Bůh udílet radu ke spáse duší těm, kteří o ni prosí v kostele, domnívám se, že autorita radícího a větší užitečnost rady než přikazu svatého Benedikta byla by přiměla Bernarda, aby ke cti Boží a ke spáse těch, kdo prosí o radu, více poslouchal Boží radu než Benediktův příkaz. Z toho zřejmě následuje, že nás více zavazuje kterákoli rada Boží než lidský příkaz s ní neslučitelný. A za druhé z toho zřejmě následuje, že nikdo není vázán poslouchat vlastního představeného, leč pokud vybízí k plnění božské rady nebo přikázání. Z toho vyplývá, že „ve způsobu“ je zahrnuta náležitá míra rozumu i jakost rozkazu, které musí poslouchající i ten, kdo přikazuje, vzít v úvahu. Jaký totiž by v tom byl rozum, aby kněz na rozkaz tupého a tučného biskupa pásł svině a připravil o pastvu ovce Kristovy, které on vlastní krví vykoupil ?

Podobně je třeba uvážit okolnost místa. Neboť kdyby představený rozkázal podřízenému, aby se dostavil na místo, kde nepřátelé osunují smrt podřízenému, není podřízený povinen poslechnout. Proto papež Klement V. v Klementinách, v části **De sententia et re judicata**, v kapitole **Pastoralis** říká: „Kdo by měl totiž odvahu, nebo z jakého důvodu byl by někdo zavázán mít odvahu podrobit se soudu takového dvora a postavit se do samého středu nepřátel a dobrovolně se vydat až na smrt, kterou má přivodit násilná křivda a nikoli spravedlnost ? Toho se zajisté právem obáváme, tomu se ze zvyku vyhýbáme, před tím prchá lidský rozum a toho se děsí přirozenost. Proto by byl blázen ten, kdo by takovému obeslání rozuměl v tom smyslu, že by obeslaného zavazovalo... Ani... mu nesmí být odňata možnost obhajoby, která vychází z přirozeného práva, poněvadž ani císaři není dovoleno, aby rušil to, co platí na základě přirozeného práva.“

Podobně píše papež Mikuláš císaři Michaelovi v 3. oddíle, v 5. kvestii: „I sám rozum přikazuje a přemnohé příklady dokazují, že lidé zaujatí a osobní nepřátelé nemají být soudci. Neboť co kdo může dát nepříteli vzácnějšího a milejšího, než vydá-li mu toho, komu právě by chtěl ublížit, ke stíhání“ - to jest k souzení a k potrestání nebo k obžalobě ? „A to, jak známo, prozíravě cařihradský synod zakazuje v 6. kapitole svých kánonů.“ V téže kapitole říká papež Gelasius, přeučatný bojovník proti kacířům: „Táži se, říká, kde pak lze projednávat soud, kterého se dovolávají ? Snad ne u nich, aby titíž odpůrci byli i svědky i soudci ? Avšak takovému soudu nemají být předávány ani lidské“, to jest světské „záležitosti. Proto nemají-li být svěřovány soudu, na němž odpůrci i soudci jsou titíž lidé, ani lidské soudy, čím méně soudy božské, to jest církevní ? Kdo jsi moudrý, rozuměj ! A jak známo v skutku proto prohlásil zbožný císař Justinián ve svých zákonech: Kdo se domnívá, že soudce je proti němu zaujat, tomu budiž dovoleno, aby jej odmítl dříve než začne pře, aby bylo možno povolat jiného. Neboť je jaksi přirozené uhýbat nástrahám soudců a snažit se uniknout soudu nepřátel. Tak svatý Jan Zlatoústý odmítl vejít do shromáždění koncilu, který se sešel proti němu“. Tak tam. Proto uzavírá Gracián: „Mimo své území však nemá být v žádném případě obviněný předváděn.“ Proto

říká papež Fabián v 3. oddíle, v 6. kvestii: „Vždy totiž budiž pře projednávána tam, kde byl zločin spáchán, a kdo nedokáže, z čeho druhého obvinil, ať sám vytrpí trest, který navrhl.“ Rovněž papež Štěpán v 3. oddíle, v 6. kvestii říká: „Volnost podat žalobu nechť nepřekračuje hranice území, ale každá obžaloba ať je slyšena uvnitř území“. Totéž vyplývá z římského synodu z 3. oddílu, z 6. kvestie, z kapitoly **Neminem**.

Co by to bylo za poslušnost nebo jaký by v tom byl rozum, aby člověk předvolaný na vzdálenost tří set mil, papeži neznámý, od nepřátel udaný, ubíral se s takovou úzkostí územím nepřátel, přišel k nepřátelským soudcům a svědkům a přílišným vydáním utratil majetek chudých anebo nemaje na vydání nuzně se vlekl o žizni a hladu ? A jaký bude užitek z toho, dostaví-li se ? Zcela určitě zanedbá práci pro spásu svou i jiných lidí, kterou mu uložil Bůh. A ani tam nebude poučen jak dobře věřit, nýbrž jen jak se hádat, což služebníku Božímu není dovoleno. A na takovém soudním dvoře přijde o všechno, ve svatých mravech ochladne, útky ho popudí k zatvrzelosti a nebude-li mít z čeho platit, bude odsouzen, i kdyby měl spravedlnost na své straně, a co horšího, bude donucen, aby na kolenou jako Boha vzýval papeže.

Proto požehnán buď Bůh, který v 18. kapitole Genese řekl: „Sestoupím a pohledím, zdali křik jejich, který přišel ke mně, naplnili skutkem, a není-li tomu tak, ať zvím.“ Požehnán buď Syn Boží, který sestoupil s nebe, „aby hledal a spasil, co bylo zahynulo“ - Lukáš 19. „I obcházel Ježíš všechna města i městečka, uče ve školách jejich a káže evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc i neuh. A když viděl zástupy, slitoval se nad nimi, že byli souženi a rozptýleni jako ovce bez pastýře“ - Matouš 9. Požehnán buď Kristus sám, který přikázal Petrovi v 18. kapitole Matoušově: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima.“ A proto nenalezne papež jiná místa, že Kristus přicházel k takovým stáním, ale právě naopak. Neboť kdyby papežové zvažili onen Kristův zákon ze 7. kapitoly Matoušovy „Všecko, co byste chtěli, aby vám lidé činili, tak i vy činite jim. Takový jest zákon i proroci,“ domnívám se, že by nechtěli nerozumně předvolávat lidi a nutit je, aby se vydali na cestu tak nebezpečnou a nejistou. Proč by tedy nutili jiné, aby podstoupili bez zřejmé a odůvodněné příčiny takové útrapy ? Měli by se zamyslet zajisté nad vzorným životem velekněze Krista, který bloudící a ďáblem týrané vládně navštěvoval, nepoháněl je k stáním, nedával do klatby, nežalářoval je ani neupaloval a který přikázal Petrovi a v jeho osobě každému jeho náměstku: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho“ atd.

A tu by měl náměstek Petrův vědět za prvé, že chce-li pokárat bratra, má se nejprve sám chovat bezúhonně, neboť láska má začínat u sebe samé. Jak tedy může dovoleným způsobem kárat svého bratra prelát, veskrz prolezlý svatokupeckým kacířstvím, pýchou, zhýralostí nebo lakotou, jemuž Pán říká: „Pokrytče, vyvrz napřed břevno z oka svého a tehdy prohlédneš, abys vyňal mrvu z oka svého bratra“ - Lukáš 6. Nebo jak by mohl někoho odsoudit k smrti, když Spasitel říká v 8. kapitole Janově: „Kdo je z vás bez hříchu, první hod na ni kamenem ?“ Opravdu, uvážíme-li tento zákon Kristův, sotva bychom našli za našich časů prelát, který by právem mohl jiného napravit nebo odsoudit pro kacířskou nepravost.

Za druhé by měl Kristův náměstek vědět, že Spasitel přikazuje „Jdi“. Tím přikazuje, že soudcové, chtějí-li kárat své podřízené, mají se sami odebrat na místa, kde podle udání byl zločin spáchán, jak to i práva předpisují. Tak totiž učinil Kristus, podobně i apoštolové, a tak učiní Kristus na posledním soudu, jak sám předpovídá v 25. kapitole Matoušově.

Za třetí by měl náměstek Petrův nebo prelát vědět, jak má být při kárání opatrný, bedlivý a pozorný, aby snad nedal nikoho do klatby před skončením třetího pokárání.

Za čtvrté by mel vědět, že si má opatřit množství spolehlivých svědků, kteří by věděli o bratrově provinění.

A za páté by to měl říci církvi jakožto vyšší instanci. Tak to totiž Pán přikázal Petrovi: „Pověz církvi.”

Z toho, co již bylo pověděno, shrnuji, že předstíraná klatba mne ani nezasahuje ani neváže, poněvadž v Římě zasedají nepřátelští soudcové a svědci a pře se především týká soudce. Cesta je pro mne daleká a odevšad německými nepřáteli obklíčená. Nevidím žádný užitek z toho, dostavím-li se tam osobně, ale vidím, že zanedbám lid ve slovu Božím. Mám naději, že mne Kristus zaštitil, když řekl v 10. kapitole Matoušově: „Aj, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Proto buďte opatrní jako hadi a prostí jako holubice. Varujte se pak lidí, neboť vás vydávati budou do sněmů a ve shromážděních svých budou vás bičovat.” A v 24. kapitole Matoušově: „Aj, předpověděl jsem vám. Proto řeknou-li vám: Aj, na poušti jest, nevycházejte. Aj, v skrýších, nevěřte. Aj, zde je Kristus anebo tam je, nevěřte.” Proto jsem se svěřil Kristu samému, aby učinil konec mému životu, ať už předstíranou klatbou lidí, anebo bez klatby smrtí přirozenou nebo násilnou.

Dále je třeba uvážit okolnost času. Není pochybnosti o tom, že se vyžaduje, aby rozkazující stejně jako poslouchající věděl, kdy má být vykonán čin rodově dobrý nebo blíže neurčený. Neboť kdyby představený rozkázal svému podřízenému, který je tělesně zdrav, aby se postil o velikonocích nebo aby se na Velký pátek nepostil, zdali by směl poddaný uposlechnout proti schválenému zvyku církve a proti svědomí, které se v samém poddaném vzpírá? Anebo kdyby mu bez naléhavé potřeby rozkázal, aby se o půlnoci bral lesní pustinou mezi divou zvěří? A mnoho je takových příkazů, které odporují rozumu. A ani z toho se nemá vyvozovat důsledek, že se snad někde v životopisech otců setkáváme s poddanými, kteří v takových nenáležitých nebo blíže neurčených činech uposlechli. Jako někteří ze svatých otců, jak říká Hugo od Svatého Viktora v knížce nazvané O věcech, které se zákonně nemají dít: „Jak čteme o některých ze svatých otců, že vydali svým podřízeným mnohé rozkazy, které se nesrovnávaly s lidským rozumem, aby podrobili zkoušce velikost jejich poslušnosti, jako například zalévat suché pahýly, až by vyhnaly pupeny, nebo polévat tvrdé skály, až by změkly, anebo na povel zkrotit divoké šelmy.”

Pokud jde o okolnost osoby, je zřejmé, že je třeba, aby rozum byl vůdcem jak při skutku rodově dobrém, tak při skutku blíže neurčeném. Při skutku rodově dobrém: Jestliže představený rozkazuje svému podřízenému, aby dal almužnu a tím ožebračil vlastní děti, nebo aby se podrobil pokání postem, který by odpovědně na sebe nestačil vzít, anebo aby odříkával mnohé modlitby, jak tím zpovědníci často zatěžují lidi, jistě v takových případech nemáme poslouchat ani papeže, když přece otec je spíše povinen živit své děti než dávat jiným almužny, a není povinen brát na sebe nesnesitelná břemena. A stejně je tomu se skutky blíže neurčenými. Neboť kdyby mi papež nařídil pískat na píšťalku, stavět věže, šít nebo tkát šaty a nadívat jitrnice, zdali by neměl můj rozum soudit, že mi papež nařídil hloupost? Proč bych nedal v této věci přednost svému názoru před výrokem papežovým? Ano, kdyby mi to nařídil i se souhlasem všech našich doktorů, rozum by musel usoudit, že jejich výrok je hloupý. Podobně kdyby papež z vlastního popudu nařídil třeba člověku nezpůsobitelnému - pro neřestný život, pro neznalost zákona Božího a pro neschopnost mluvit jazykem lidu, který má spravovat, - aby přijal biskupství, měl by to poslušně přijmout? Je zcela jasné, že nikoli. Podobně ani sám lid by ho neměl přijmout, vždyť by si nechtěli ustanovit ani za pasáka sviní nebo koz toho, kdo by nedokázal pást jejich dobytek.

A je zřejmé, že věřící učedník Kristův má hledět na první vzor Krista a má jen potud poslouchat představeného, pokud přikazuje jeho zákon a věci rozumné a vzdělavatelné

a v tomto smyslu pro poddaného přípustné. Neboť slavný mučedník Cyprián říká v 8. distinkci Dekretu: „Jestliže toliko Kristus má být slyšen, nemáme dbát na to, co někdo před námi pokládal za nutné konat, nýbrž na to, co první konal Kristus, který je přede všemi.“ A tohoto přepevného pravidla nedbají náhončí antikristovi, kteří říkají, že neposlušnost projevená vůči papežským ustanovením má být co nejpřísněji potrestána. A tím je odsunut Kristus se svým zákonem. Proto za předpokladu, že máme papeže a preláty poslouchat ve všech věcech blíže neurčených, mohl by papež, čině překážky zákonu Kristovu, rozhodnout, že žádný křesťan nesmí konat blíže neurčený skutek, leda ten, který by svým dodatečným schválením potvrdil a v důsledku toho mohl by uložit svým náhončím obeslat kohokoli, aby se osobně dostavil a zodpovídal před jeho soudem. Tak by mohli svévolně sužovat a vysávat lid, jak to činí udílením absolucí, rezervací a dispensací. A toť se ví, dělali by to ještě ve větším rozsahu, nemít strach, že se lid bude bouřit vida jejich prohnalost. Neboť Bůh již osvěcuje lid, aby se nedal svést na scestí antikristovo. Neboť Daniel v 11. kapitole prorokoval: „A ramena z něho budou povstávat a poskvtní svatyni... a postaví ohavnost ve zpuštění. A bezbožní proti smlouvě Istivě stavěti se budou. Lid pak, který zná Boha svého, se ubrání a učiní tak.“ Ramena antikristova, která stojí a poskvřňují Boží svatyni, jsou zlí preláti, kteří jsou ohavností pro zločiny a zpuštěním proto, že zavrhlí napodobovat Krista. O tomto zpuštění říká Kristus v 24. kapitole Matoušově: „Když uzříte ohavnost zpuštění stojící na místě svatém“, a v 13. kapitole Markově: „Stojící, kde by státi neměla, o níž bylo pověděno skrze Daniele proroka.“ A prorok dodává: „A bezbožní proti smlouvě Istivě stavěti se budou“, protože budou říkat, že zachovávají smlouvu Kristovu, ale zachovávat ji nebudou, poněvadž budou dělat nejsporné poznámky, aby sami vynikli a aby omluvili své hříchy. „Lid pak, který zná Boha svého“, to jest který napodobováním zná Krista z daru Boží milosti, „ubrání se a učiní tak“ příkazy smlouvy Pána Ježíše Krista. Protože však ty, kdo tyto věci učí, stíhá pronásledování smrti, říká dále Daniel: „A učení v lidu budou vyučovat přemnohé a padnou mečem, plamenem, zajetím a loupežím dnů. A když padnou, budou pozdviženi maličkou pomocí a mnozí se k nim Istivě připojí.“ Pochopení tohoto textu nám dává zkušenost, že z milosti Boží učení, ať prostí laikové či kněží, vyučují přemnohé příkladem dobrého života a protože veřejně slovem odporují lži antikristově, padají pod mečem, jak se ukázalo na laicích Janovi, Martinovi a Staškovi, kteří odporovali prolhaným učedníkům antikristovým a pod mečem padli. Jiní pak nasadili svá hrdla za pravdu a byli mučeni, jati, vězněni a vražděni, a přece pravdu Kristovu nezapřeli, jak kněží, tak laikové i ženy. Avšak ti, co se k nim Istivě připojili, odešli, neboť zděšení antikristovými tresty a vězněním obrátili se na opačnou cestu. Dosud však Hospodin rozmnožuje syny církve, kteří dobře dovedou trpět a hlásají pravdu Krista Pána.

Proto požehnán buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, že skryl cestu pravdy před moudrými a opatrnými a zjevil ji prostým laikům a nepatrným kněžím, kteří volí více poslouchati Boha než lidí a kteří i ve skutcích rodově dobrých i ve skutcích blíže neurčených mají před očima život Kristův a poslouchají preláty potud, pokud mohou rozumně užít oněch činů vymezených okolnostmi k tomu, aby člověka vzdělávaly v napodobování Ježíše Krista. Sami totiž po pravdě chápou, že čin, aby byl ctnostný, usměřňuje osm okolností, které vyplývají z tohoto verše:

Kdo, co, kde, jak mnoho, kolik, proč, jak, kdy.

Kdo se týká osoby, která má poslouchat.

Co, totiž má dělat, když je dán rozkaz.

Kde, poněvadž na daném místě se sluší poslechnout, když jde o čin rodově dobrý nebo blíže neurčený, a nikoli na jiném nebo libovolném místě.

Jak mnoho, totiž má poslouchat, protože jen natolik, nakolik se přikazuje něco vzdělavatelného, co lze zúžit na přikázání nebo na radu Ježíše Krista. Neboť nikdo není vázán poslouchat svého vlastního představeného do nekonečna, jak žvaní zpozdilci, kteří tvrdí, že papežova moc rozkazovat se táhne do nekonečna a že v plném rozsahu ho mají všichni křesťané poslouchat.

Kolik, totiž činů může přípustně vykonat. Vždyť není třeba, aby poddaný, jestliže už dává dva groše či denáry a postí se tři dny v týdnu podle příkazu kněze, který ukládá pokání, dával proto právě tolik grošů nebo postil se právě tolik dnů, kolik mu ten hlupák nařizuje nebo vymezuje; a pokud by nenasytil kapsu zpovědníkovu, aby dával tolik na stavbu kostela svatého Petra, kolik by obětoval, kdyby tam byl, a tolik komoře papežské, kolik by utratil cestou. A tak je tomu i s jinými dávkami, které si ďábel vymyslel.

Věřící má také uvážit okolnost účelu. **Proč**, to jest k jakému účelu má poslouchat činem, který se mu přikazuje, poněvadž směřuje-li přímo k slávě Boží a k prospěchu církve, pak je to účel dobrý. Jestliže se však předstírá jiný účel, pak je to proti onomu slovu Apoštolovu: „Cokoli činíte..., činite ve jménu Ježíše Krista.“ Účel totiž je mírou všech prostředků, kterých se kvůli němu užívá. Proto uzavírá Aristoteles v 2. knize O duši slovy: „Je tedy správné, aby všechno bylo odvozeno od účelu, neboť je-li účel dobrý, i prostředek k němu je dobrý.“

Ještě další okolnost je připojena, když se říká **jak**. Neboť nestačí konat rodově dobré, nýbrž je žádáno, aby se konalo dobře. Nic však člověk nekoná dobře, leč pokud je v lásce. Proto říká Apoštol: „Všecko ať se u vás děje v lásce.“ A že člověk nic nedělá bez lásky dobře, dokazuje Apoštol v 1. listě Korintským v 13. kapitole slovy: „Kdybych vynaložil na pokrm chudých všechn statek svůj... a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá.“ A důvod toho je, že „ratolest nemůže nést ovoce, nezůstala-li by při kmenu“, jak říká v 15. kapitole Janově Spasitel: „Tak ani vy nemůžete nést ovoce, leč zůstanete-li ve mně,“ rozuměj skrze lásku. A proto se obecně říká, jak to jakýsi podle jména filosof vtipně pronesl, že Bůh odměňuje nikoli podstatná jména, nýbrž příslovce. I je zřejmé, že k pravé poslušnosti se požaduje milost neboli láska a potom ostatní okolnosti, obsažené v tom příslovci, totiž „jak“, poněvadž přikázaný skutek má poslouchající vykonat laskavě, pokorně, opatrně, radostně, udatně a ochotně.

Poslední požadavek je **kdy**, rozuměj je vhodné vykonat přikázaný skutek, jak už dříve bylo pověřeno o čase. Poněvadž nepochybně je mnoho činů rodově dobrých i blíže neurčených, které není prospěšné přikazovat v jakémkoli čase, a v důsledku toho není prospěšné kdykoli je poslouchat. Avšak to se zdůvodňuje ještě takto:

Dejme tomu, že papež uloží pod záminkou, že udělí odpuštění trestu a viny nebo jinou duchovní přímluvu, kterémukoli duchovnímu, který je mu podroben ctností svaté poslušnosti, aby se vzepřel papeži zprvu plně poslušnému, a že uloží podobně kterémukoli laiku, aby se vzepřel papeži zprvu neposlušnému a že tento příkaz uloží pod trestem nejtěžšího prokletí; a předpokládejme navíc, že každý duchovní nebo laik podřízený tomuto papeži ho zprvu plně poslouchal, takže každý duchovní bude zprvu v rozporu s každým laikem a naopak. Z toho plyne očividně rozpor, poněvadž připustíme, že duchovní Petr a laik Pavel nebyli zprvu v rozporu, i táži se, zda Petr je v okamžiku rozporu poslušen papeže. Jestli tomu tak je, je třeba v tomto případě říci, že Pavel v onom okamžiku byl neposlušný papeže, poněvadž když je zprvu v rozporu s Petrem, který papeže plně poslouchá, a když mu bylo uloženo, aby se vzepřel papeži zprvu neposlušnému, plyne odtud, že Pavel si odnáší známku neposlušnosti a právě tak i Petr, jestliže byl sám v tomto případě v okamžiku rozporu neposlušný papeže. Tu musíme připustit, že Pavel je poslušný a v důsledku toho i Petr, poněvadž před rozporem byli oba poslušní a Petr se nestává v důsledku rozporu neposlušným, ale jeho poslušnost

se potvrzuje tím, co bylo řečeno. A ze tří důvodů není nic platno popírat tento případ. Předně poněvadž bylo přikázáno jen to, co je blíže neurčené nebo možné. Za druhé, poněvadž představený může přikázat něco prostě nemožného nebo vůbec nerozumného; může to tedy přikázat jak podle této úvahy, tak podle předchozí. A tak nelze odpovědět jinak než pravdou, že pro jeho rozkaz o nic více ani méně nepropadá duchovní nebo laik trestu nebo odměně, poněvadž je třeba, aby příkaz, který bychom měli poslouchat, byl dříve rozumný u Boha a teprve pak se uskuteční, i kdyby jej nikdo z moci lidského poslušenství nepřikázal, neboť jinak by se člověk stal neposlušný rozumu. A je jasné, že jako v tomto případě nelze očekávat plné odpuštění nebo prokletí, tak ani obecně na papežském soudu, leč natolik, kolik si kdo získá zásluh u Boha. Je zajisté třeba, aby tato logická námitka byla řešena.

Předpokládejme podobně, že převor Petr má dvě skupiny po dvanácti řeholnících, kteří ho všichni poslouchají, a že dá příkaz spolehlivější skupině, aby nemluvila s druhou, ledaže by snad chtěla neposlušnou skupinu vrátit k poslušnosti, a že druhá skupina by nemluvila s prvou, -leč aby z poslušnosti k Petrovi potvrdila její poslušnost. I začal by Pavel z první skupiny mluvit s Linem z druhé skupiny a oba by tím chtěli prokázat, že zachovávají poslušnost. Před touto rozmluvou tedy nepřestali oba Petra poslouchat, jak se slušelo. A ukáže se rozpor.

Dále říká Bernard v listě mnichu Adamovi, že skutky střední „mohou být bez rozdílu stejně dobře jako zle bud přikazovány nebo zakazovány“. Proto když představený zle přikazuje nebo zakazuje, má ho poddaný, když poznal, že zle přikazuje nebo zakazuje, podle zákona lásky pokárati tak jako bratra, neboť kdo takto přikazuje nebo zakazuje, hřeší proti Bohu i proti bratru. To vyplývá z onoho Kristova pravidla v 18. kapitole Matoušově: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, pokárej ho mezi čtyřmi očima.“ A nevádí, že ten, kdo více vyniká ctností, kárá toho, kdo je mravně nižší, i kdyby byl vyšší stavem, jinak by totiž vzal za své tento zákon Kristův, který nařizuje, že zhřeší-li kterýkoli křesťanský představený, má být od jiného napraven. Neboť tento zákon říká obecně: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, pokárej ho.“ Proto kdyby byl Kristus zhřešil, což je nemožné, musel by být církví napraven, neboť je podle 2. kapitoly listu Židům naším bratrem. To právě naznačoval, když mluvil k zástupcům v 8. kapitole Janově: „Kdo z vás usvědčí mne z hříchu?“ A proto vhodně zpívá církev za Krista: „Lide můj, co jsem ti učinil? Anebo čím jsem tě zarmoutil? Odpověz mi“, rozuměj námitkou. A v 1. kapitole Izaiášově: „Přestaňte počínat si zvráceně, učte se dobře činit, hledejte soud, přispějte na pomoc potlačenému, sudte sirotka, zastáňte se vdovy a pojdte a usvědčte mne, praví Hospodin.“ Z toho vyplývá tedy, že každý křesťan, zhřeší-li, má být od spolubratra pokárán. Jinak totiž by zákon Kristův chyboval v tom, že předpisuje prostředek proti poskvrně jeho nevěsty, a tomu odporuje Pavel v 2. kapitole Galatským, když pro lehkou vinu se vzepřel tváří v tvář papeži Petrovi a v listu odkázal budoucím, aby v takovém případě podobně činili svému bratru. Je tedy proradné tvrdit, že člověk vyšší svým stavem nemůže být kárán od poddaného, který jej mravně převyšuje. Může tedy v daném případě právem podle pravidla lásky kárat syn otce, dcera matku, podřízený představeného a žák učitele.

Avšak proti tomu se vznáší námitka, že nikomu nebylo dovoleno kárat papeže, protože na zemi zastupuje Pána Ježíše Krista, jak vysvětluje z 16. kapitoly Matoušovy, kde Petr je nazván satanem, že napomenul Krista. Proto není dovoleno kárat ani jeho zástupce. Avšak toto chytráctví příliš pokulhává, protože pak by bylo nutno říci, že každý náměstek Kristův je bez hříchu jako Kristus. Avšak správný je závěr, že ani papež ani kdo jiný nemá být kárán nebo napravován, pokud následuje hlavu -Krista. Avšak jestliže biskup nebo zpovědník zastupující Krista, usiluje spáchat neřestný čin na panně nebo na cudné vdané ženě, zdaž ho nemá důrazně pokárat jako antikrista a proradného nepřítele

vlastní duše ? Neboť při onom nepřípustném činu nezastupuje Krista, ale spíše antikrista a ďábla, nejničemnějšího svůdce ženy.

A je jasné, že Bernardův výrok, který doktoři uvádějí, že „v těchto skutečích“, rozuměj středních, „vskutku není dovoleno, abychom své mínění vnucovali názoru učitelů a v těchto věcech vůbec nesmíme pohrdat ani příkazem ani zákazem představených“, musí být chápán s přihlédnutím k okolnostem, kterých je třeba ke skutku povinné poslušnosti, jak bylo pověděno vzhledem ke způsobu, místu, času a osobě. Neboť často žák rozumně neposlechne při činu nerozlišeném neboli blíže neurčeném nebo také rodově dobrém, dovolává se rozumného důvodu, proč není radno v takovém případě poslechnout, jako se mně častěji přihodilo, když jsem něco přikázal a byl potom lépe poučen, že jsem dokonce vděčně přijal poučení a poslechl žáka. A stejný důvod platí i pro preláty. Protože za našich časů preláti často z neznalosti přestupují příkázání, má jim být k prospěchu církve od podanných laskavě vytýkána vina.

Avšak ještě se proti tomu namítá toto: Rovný nemá vládu nad rovným. Když tedy papež předčí každého křesťana a každý představený svého podřízeného, je zřejmé, že nenáleží žádnému křesťanu, aby napravoval papeže, ani žádnému podřízenému, aby napravoval svého představeného. To znamená, je-li předpoklad nutný, když Bůh Otec nemá nutně vládu nad Duchem svatým a přece jsou to rovné osoby, že pak neplatí závěr: Také Bůh Otec má nutně vládu nad Synem podle přijatého lidství a přece jsou si s naprostou nutností rovni. Proto nemá-li žádný rovný vládu nad rovným, byla by obecná víra vystavena pomluvě. A opět některá vláda je zástupná a toho druhu je každá lidská vláda, jak říká Apoštol v 6. kapitole 1. listu Timoteovi: „Bohatým tohoto světa přikazuji, ať nejsou domýšliví.“ Některá však vláda je nad kterýmkoli stvořením sama o sobě nebo svým původem pravá. A z toho je patrné, jak prázdné je toto chytráctví, pokud jde o látku a tvar. Neboť rozumí tou zásadou, že rovný nemá autoritativní vládu nad sobě rovným z téhož důvodu, pro něž se rovná tomu, kdo takto vládne. Ale nevadí, že ten, kdo více vyniká ctností, kárá toho, kdo je mravně nižší, i kdyby byl vyšší stavem.

Ale ještě lze namítnout na základě církevního práva podle 21. distinkce kapitoly **Nunc autem**, že žádný ze svatých biskupů se neodvážil vynést rozsudek nad papežem Marcellinem. Řekli pouze: „Vlastními ústy rozsud' svou při, nebudeš podléhat našemu soudu.“ To znamená, že tímto výrokem biskupů nemůže být zrušen zákon Boží, který v Pavlovi pokáral papeže Petra. Za druhé to znamená, že by bylo zcela zbytečné, aby ho v daném případě kárali, když z jeho lítosti seznali, že byl plně pokárán od Pána. Za třetí to znamená, že byl dostatečně od nich pokárán, když řekli: „Vlastními ústy rozsud' svou při, nebudeš podléhat našemu soudu.“ A dále: „Nebudeš vyslýchán na našem soudu, ale uchovej svou při ve svém nitru.“ A opět: „Poněvadž sám sebe,“ říkají, „ospravedlníš nebo vlastními ústy se odsoudíš.“ Tohle je jistě veliké pokárání, protože kárající uvalují vyřčení kárného rozsudku zpět na samého papeže. Když to Marcellinus vyslechl, vynesl sám nad sebou rozsudek sesazení.

Je zřejmé, že podřízený může s opatrností podle pravidla lásky napravovat bloudícího výše postaveného a uvádět opět na cestu pravdy. Neboť kdyby výše postavený zbloudil z pravé cesty se stal kořistí lupičů nebo se ocitl v nebezpečí smrti, měl by jej poddaný vysvobodit a tak jej zachránit před nebezpečím. Tím spíše je to jeho povinnost, když výše postavený, který se dostal na mravní scestí, se stává kořistí démonů a ocitá se v nebezpečí nejhorší smrti hříšníků. Jestliže tedy by se výše postavený radoval v prvním případě, proč by se tím více neradoval v případě druhém ? Připouští-li strážného v prvním případě, proč ho nepřipustí v případě druhém ?

A tomu neodporuje ani výrok blaženého Augustina ve spise **De conflictu virtutum et vitiorum**: „Poddaní nemají rozhodovat o tom, jakými mají být ti, kdo vládnou.“ To je

správné a jasné, že nemají rozhodovat nerozvážně o tom, jakými mají být. Rozum jim přece ukládá, že mají být dobří, že nemají žít výstředně, i když žijí zle. Na to mají myslet poddaní a mají se předem varovat jejich zlých skutků. Proto říká Augustin: „Máme-li poslouchat lidskou vládu, je třeba se poddat Božímu naučení. Kristus totiž říká: Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá." A potom připojuje: „Protože však předvídal, že ne všichni budou takoví, výstražně oslovuje v učednících všechny poddané: Na stolici Mojžíšově se posadili zákoníci a farizeové. Co vám říkají, čiňte, ale co činí, nečiňte." Z toho plyne, že s horlivostí dobrého úmyslu mají poddaní rozhodovat a uvažovat o životě výše postavených, aby, jsou-li dobří, je napodobovali, jsou-li zlí, nenásledovali jejich skutky, ale v pokorném duchu se za ně modlili a zachovávali, co dobrého přikazují. Jinak, nebudou-li tak rozhodovat, upadnou se slepým vůdcem do jámy a snadno se jim může stát, že budou uctívat antikrista jako Boha a že se podobně jako lid židovský pro souhlas s preláty spiknou proti Kristu Pánu.

(22)

KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ

Nakonec uvádějí doktoři ve svém spise toto: „Posléze, poněvadž sbor pražského duchovenstva přijal opatření učiněná proti Mistru Janu Husovi a podrobil se jim, je tedy třeba jich uposlechnout, a to zvláště proto, že se v nich nezakazuje žádné čiré dobro ani nepřikazuje čiré zlo, nýbrž že se jimi podle církevního způsobu, obvyklého v kurii římské a zdávna zachovávaného od našich předků, přikazují pouze věci, které leží uprostřed mezi čirým dobrem a čirým zlem", které podle způsobu, místa a času mohou být dobré i zlé. „A v těchto věcech středních" je třeba projevit poslušnost podle učení evangelia a „podle blaženého Bernarda" atd. A dodávají: „A pražskému duchovenstvu nepřísluší posuzovat, zda tato klatba proti Mistru Janu Husovi je spravedlivá nebo nespravedlivá" atd.

V těchto opatřeních, o něž nyní jde, mám na mysli hlavně tři věci, totiž klatbu, sesazení a interdikt. O nich stručně promluvím, ale dříve uvedu, že tenhle závěr doktorů je velice vadný: „Poněvadž sbor pražského duchovenstva přijal opatření učiněná proti Mistru Janu Husovi a podrobil se jim, je tedy třeba jich uposlechnout." To je tak vadné, jako kdyby někdo dokazoval: Poněvadž sbor duchovenstva v Jeruzalémě přijal opatření učiněná proti Kristu a podrobil se jim, je tedy třeba jich uposlechnout. A poněvadž v Jeruzalémě byla přijata opatření proti Kristu jako svůdci, zločinci a rouhači, který propadl klatbě a je hoden smrti, je tedy třeba, aby sami doktoři se těmito opatřeními podrobili. Závěr platí tedy podle zákona podobnosti na základě onoho středního členu, že duchovenstvo přijalo ona opatření. A za tento závěr by se měli stydět doktoři bohosloví a obzvláště Stanislav, poněvadž je mezi nimi daleko nejschopnější logik. Snad se naučili tomuto závěru od velekněží, zákoníků a farizeů, kteří vyslovili podobný závěr. Neboť v 18. kapitole Janově, když jim Pilát řekl „Jakou žalobu vedete proti tomuto člověku ?", odpověděli slovy, v nichž vyslovili tento závěr: „Kdyby to nebyl zločinec, nevydali bychom ti ho", a v 19. kapitole Janově uvádějí tuto příčinu, když Pilát řekl „Já na něm viny nenalézám": „My máme zákon a podle zákona musí zemřít, poněvadž se vydával za Syna Božího." V prvním závěru židů pokládali doktoři za samozřejmé, že se nemýlili, když tvrdili: „Kdyby to nebyl zločinec, nevydali bychom ti ho", to jest: poněvadž to je zločinec, proto jsme ti ho vydali. Podobně pokládají naši doktoři ve svém závěru

za samozřejmé, že sbor pražského duchovenstva se nemůže mýlit, sic jinak, kdyby se mohl mýlit, by jejich závěr neplatil. Protože se však tento sbor může mýlit, když přijímá opatření, jakože se opravdu mýlí, když je vymáhá a když je úkladně provádí, proto je závěr doktorů nesprávný.

A divím se, jak je možné, že zrůdný závěr doktorů, kterým chtějí zakrýt směšnost onoho výroku, že je třeba se podrobit opatřením proti Husovi, není v rozporu s tím, co se k němu dodává: „A pražskému duchovenstvu nepřísluší posuzovat, zda klatba proti Mistru Janu Husovi je spravedlivá nebo nespravedlivá." Jestliže totiž je nutno poslouchat ona opatření, týkající se klatby, je tedy třeba je poslouchat proto, že jsou spravedlivá, a nikoli že jsou nespravedlivá. A poněvadž duchovenstvo spolu s doktory se jim podrobuje a uznalo je, tedy se jim podrobilo jakožto spravedlivým a uznali je jako spravedlivá. A proto doktoři s duchovenstvem usoudili, že opatření jsou spravedlivá. A přece jejich závěr říká, že „nepřísluší pražskému duchovenstvu posuzovat, zda klatba proti Mistru Janu Husovi je spravedlivá nebo nespravedlivá." A rozpor je zcela zřejmý. To lze takto potvrdit: Pražské duchovenstvo volá, potvrzuje a tvrdí, že klatba proti Mistru Janu Husovi je spravedlivá, tedy pražské duchovenstvo soudí, že ona klatba spravedlivá je a závěr doktorů říká, že „nepřísluší pražskému duchovenstvu posuzovat, zda onen rozsudek je spravedlivý nebo nespravedlivý." Z toho plyne naprosto jasně, že onen závěr je v rozporu s jednáním i názorem pražského duchovenstva.

Dále, „nepřísluší-li pražskému duchovenstvu posuzovat, zda ona klatba je spravedlivá nebo nespravedlivá", a duchovenstvo ji schvaluje a podle ní jedná, tedy pražské duchovenstvo neví, zda jedná spravedlivě či nespravedlivě, a ani nedoufá, že jedná spravedlivě. Ale naděje má předcházet soud.

Dále doktoři soudí, že klatba proti Mistra Janu Husovi je spravedlivá. To plyne z toho, poněvadž sami soudí, že je třeba se podrobit opatřením, a to nikoli jako nespravedlivým - tedy jako spravedlivým. Proto doktoři soudí, že klatba nařízená opatřeními je spravedlivá.

Dále říkají doktoři, že opatření „je třeba uposlechnout a to zvláště proto, že se v nich nezakazuje čiré dobro ani nepřikazuje čiré zlo, nýbrž... pouze věci střední", v nichž je třeba projevit poslušnost podle učení evangelia a „podle blaženého Bernarda". Doktoři tedy soudí, že to, co je opatřeními nařízeno, je spravedlivé, a v tom i klatba proti Mistru Janu Husovi. Sami doktoři tedy soudí, že klatba proti Janu Husovi je spravedlivá. A titíž doktoři jsou pražské duchovenstvo. Tedy sám závěr usvědčuje tyto doktory ze lži.

Dále sami soudí, že klatba, kterou opatření nařizují, je uprostřed mezi čirým dobrem a čirým zlem, a když se přikazuje podle způsobu, místa, času a osoby, tu přechází v čiré dobro, protože přechází v nařízení papežovo a prelátů. Doktoři tedy, kteří takto soudí o klatbě, soudí, že je spravedlivá. A přece podle vlastního závěru nemají soudit, že je spravedlivá. A tak dělají, co nemají, ani nevědí, co činí, poněvadž říkají, že „nepřísluší pražskému duchovenstvu posuzovat, zda klatba proti Mistru Janu Husovi je spravedlivá" a sami soudí, že spravedlivá je. A je směšné, jak mohli s tímto závěrem vyslovit souhlas doktoři práva, kteří posuzují dekrety, dekretály a soudní řízení, zda jsou spravedlivé a spravedlivá. Je přece jejich úkolem se vši rozumností vykládat dekrety a dekretály a vyšetřovat soudní řízení, zda jsou spravedlivá nebo nespravedlivá, a podle potřeby radit jiným, zda mají být soudní řízení připuštěna a vedena či nemají-li být připuštěna a vedena, anebo zda je nutno nebo přípustno z nich se odvolat. A je zřejmé, že jak doktoři bohosloví, tak i doktoři práva si svou nesoudností zatarasili rozumný úsudek. Jak jsou však soudní opatření, která byla proti mně slavnostně vyhlášena, nicotná a scestná, ukázal s naprostou jasností Mistr Jan z Jesenic, doktor kanonického práva university v Bologni, veřejnou rozpravou na universitě.

A poněvadž, jak jsem řekl, tato opatření nařizují hlavně klatbu, sesazení a interdik, promluvím tedy krátce o nich. Především připomenu, že klatba - vyobcování, znamená jaksi postavení mimo obecenství podle 11. oddílu, 3. kvestie, kapitoly **Nihil** a kapitoly **Canonica**; podle 27. oddílu, 1. kvestie kapitoly **Viduas**; podle 24. oddílu, 3. kvestie, kapitoly **Tam sacerdos** a podle 11. oddílu, 3. kvestie, kapitoly **Omnis christianus** a kapitoly následující. A poněvadž tomu, co je klatba - vyobcování, lze lépe porozumět z jejího opaku, jímž je společenství nebo obecenství, - vždyť z opaku se poznává vše, co je dobré, a stejně tak obráceně -, je tedy třeba si uvědomit, že dobré společenství nebo obecenství je trojí.

První je účast na božské milosti, činící člověka milým: tu přeje Apoštol Korintským slovy 2. listu Korintským v poslední kapitole: „Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a společenství Ducha svatého bud se všemi vámi." A toto společenství je obecenstvím svatých, kteří jsou mystickým tělem Kristovým, jehož hlavou je Kristus, a toto obecenství věříme, když říkáme: „Věřím obecenství svatých."

Druhé společenství nebo obecenství je účast na svátostech. Ve 4. kapitole Efezským čteme: „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest." Zvláště však se tohoto označení užívá pro účast na těle a krvi Pána našeho Ježíše Krista podle 10. kapitoly 1. listu Korintským: „Kalich požehnání, kterému žehnáme, není to společenství krve Kristovy ? A chléb, který lámeme, není to účast na těle Páně ? Poněvadž je jeden chléb, jsme jedno tělo všichni, kteří jsme účastni jednoho chleba" a jednoho kalicha.

Třetí společenství nebo obecenství je účast na přímělných modlitbách. Jím se chlubí spravedlivý, který v Žalmu říká: „Účastník jsem všech, kteří se tebe bojí, a těch, kteří zachovávají tvá přikázání."

A vedle tohoto trojího společenství je společenství, v němž se spolu stýkají dobří i zlí křesťané; a jako první tři tvoří jen dobří lidé, tak tomuto čtvrtému dávají přednost světší lidé.

Za druhé je třeba poznamenat, že v uvedeném výkladu mluvím o klatbě shodně se čtverým společenstvím, o němž jsem se právě zmínil. Klatba se týká předně vyloučení z účasti na milosti Boží, činící člověka milým, za druhé vyloučení z hodné účasti na svátostech, za třetí vyloučení z účasti na přímělných, které připravují k věčnému životu - a to v rozporu s trojím vyjmenovaným obecenstvím. Za čtvrté je to veřejné vyloučení ze styku s ostatními křesťany trestním nálezem duchovního nebo světského soudce.

Z toho především následuje, že klatba nikdy není ani nemůže být vyloučením z prvních tří účastenství s výjimkou smrtelného hříchu. To je jasné, protože nikdo není nikdy vylučován z obecenství svatých, které záleží v účasti na Boží milosti, na svátostech a na přímělných, které připravují k životu, leč pro smrtelný hřích, který jediný odděluje nebo odlučuje člověka od takového obecenství, tak jako odlučuje od Boha samého. A k němu také nemůže dojít jinak, leč pro smrtelný hřích, protože pokud je člověk v milosti, má účast na shora zmíněném trojím obecenství podle přítomné spravedlnosti. A Bůh, soudce nejspravedlivější, může zatratit člověka jen tehdy, když člověk pohrdne takovou účastí. Je tedy dodatek správný.

Za druhé z toho následuje, že žádný soudce nemůže v tomto smyslu nikoho dát do klatby, jestliže se zločinem člověk sám předem nestal prokletým.

Za třetí z toho následuje, že nikdy nesmí žádný soudce dát někoho do klatby, leč pro zločin nebo smrtelný hřích. A to vyplývá z 11. oddílu, z 3. kvestie, kde se praví: „Ať žádný z biskupů bez jisté a zřejmé příčiny hříchu nezbavuje nikoho církevního obecenství pod

prokletím !... Protože prokletí je zatracení k věčné smrti a smí být uvalováno jen za smrtelný zločin, a to jen na toho, kdo se jinak nedal napravit." A v 24. oddílu, v 3. kvestii, v odstavci **His ita respondetur** se říká takto: „Bůh se neptá na ortel kněží, ale na život vinníků", protože „nemá být poznamenán ortelem ten, koho neposkrvnil hřích." Podobně říká Lyra ke konci výkladu 4. kapitoly Ozeáše: „Ty, Judo, propusť Izraele pro jeho nepravost, protože je odděleno jejich hodování", to jest je dáno do klatby. A v 2. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Multi** se uvádí podle Augustina, že nikdo nesmí být dán klatby leda pro zločin.

Obecně však se říká, že kladja je dvojí, totiž větší a menší, jak čteme v knize **Extra** v části **De sententia excommunicationis**, v kapitole **Si quem** o menší klatbě duchovenstva v poslední kapitole, a v **De exceptionibus** v 2. kapitole, kde je stanoveno, že menší klatba odlučuje „od požívání svátostí", kdežto větší klatba odděluje „od obecenství věřících". Menší klatba je odloučení pro smrtelný hřích od přijímání duchovních dobrodiní, kterým se zločinný člověk stává nehodným, aby dosáhl účasti na milosti. A tuto klatbu nemůže nikdo uvalit na člověka, který setrvává v Boží milosti. Větší klatba je odloučení, které církevní preláti veřejně vyhlašují nad člověkem jako nad veřejným hříšníkem, kterým ho oddělují od obecenství s křesťany a od účasti na svátostech. A touto klatbou mne nyní poznamenávají v soudním řízení a v žalobách, vylučující mne tak z účasti na všem lidském životě. Avšak požehnán budiž Bůh, že nepropůjčil oné klatbě takovou moc, aby mohla zbavit spravedlivého člověka ctnosti a spravedlnosti, a jestli ji v pokoře strpí, ani za hřích mu nemůže být započtena. Ano dokonce má moc, bude-li ji trpělivě snášet, aby jej očistila jako pilník železo nebo oheň zlato a má moc navršit odměnu blahoslavenství podle slov Páně v 6. kapitole Lukášově: „Blahoslavení budete, když pro Syna člověka vás budou lidé nenávidět a když vás vyloučí a budou tupit a vyvrhovat vaše jméno jako zlé. Radujte se v ten den a veselte se. Aj, vaše mzda je hojná v nebesích: Tak zajisté činívali prorokům jejich otcové."

Avšak tato klatba má léčit, to jest má být lékem, který hojí člověka na duchu, a má jej přivést zpět do Kristova ovčince a k věčnému životu jakoby k poslednímu cíli. Proto říká blažený Augustin v homilii o pokání, uvedené v 2. oddíle, v 1. kvestii v kapitole **Multi**, že klatba nemá „zabíjet, ale léčit". A podobně je tomu v 6. knize Dekretálů v oddíle **De sententia excommunicationis** v kapitole **Cum medicinalis**. Máme se totiž vystříhat obecenství s hříšníkem pověstně zločinným, který se nechtěl dát napravit ani po třetím napomenutí nebo po zveřejněném předvolání. Neboť Spasitel přikazuje v 18. kapitole Matoušově Petrovi: „Zhřeší-li proti tobě bratr tvůj, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima. Poslechne-li tě, získal jsi svého bratra. Jestliže však neposlechne, vezmi s sebou jednoho nebo dva, aby každé slovo bylo dosvědčeno ústy dvou nebo tří svědků. Neposlechne-li je, pověz církvi. Jestliže však neposlechne ani církev, budiž ti jako pohan a publikán." To bylo vyloženo shora v kapitole 21., v níž byly vyznačeny vlastnosti preláta. To však je třeba ještě poznamenat, že Kristus řekl: „Zhřeší-li", to jest dopustí-li se zločinného hříchu, poněvadž pro takový si zaslouží pokárání a nemá být hned dáván do klatby pro kdejaký takový hřích. Kdyby se však ukázalo, že je nenapravitelný po trojím pokárání, teprve pak se mu máme opatrně vyhnout „jako pohanu", to jest jako cizinci, a „jako publikanu", jinak nikoli.

Proto říká blažený Augustin v postním kázání: „My nemůžeme nikoho zbavit obecenství, jakkoli tento zákaz ještě nemusí zabíjet, ale léčit, leč toho, kdo se buď sám dobrovolně přiznal nebo byl na některém světském nebo církevním soudu obžalován a usvědčen." A totéž říká při výkladu slov z 5. kapitoly 1. listu Korintským: „Kdyby ten, kdo si mezi vámi říká bratr, byl smilník nebo lakomec nebo modlář nebo utrhač nebo opilec nebo lupič, s takovým ani nejezte."

Dále je třeba vědět, že každý smrtelně hřešící je dán do klatby Bohem podle onoho Žalmu: „Zlořečení, kteří se uchylují od tvých přikázání“, a podle poslední kapitoly 1. listu Korintským: „Jestliže kdo nemiluje Pána našeho Ježíše Krista, budiž proklet.“ A jakkoli se tato klatba nazývá menší, protože ji prelát slavnostně nevyhlašuje na veřejnosti, přece se jí více obávám než klatby větší, kterou mne nyní preláti stíhají. Ale daleko více se obávám té největší klatby, kterou svrchovaný velekněz, který sedě na soudu před tvářích všech andělů a lidí, vyloučí zatracence od účasti na věčném blahoslavenství slovy: „Jděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který je připraven ďáblu a jeho andělům“-Matouš 25. Na tuto klatbu má soudce myslet a dát si pozor, aby nevyhlásil klatbu nespravedlivou. Neboť každý, kdo dává druhého do klatby pro časný zisk a hlavně pro vlastní čest nebo aby se pomstil za vlastní křivdu anebo vědomě bez zjištěného zločinu, ten sám sebe dává do klatby. Toho zajisté má dát do klatby, koho Bůh dává do klatby pro zločin, o němž ví, že jej spáchal. A toho se smí odvážit až po trojím napomenutí a z lásky, pro čest Boží a pro spásu člověka, jehož vylučuje, a k prospěchu jiným, aby se báli, a ne aby je nakazil. Tak se zachoval Pavel, když podle 5. kapitoly 1. listu Korintským rozkázal vyhlášeného smilníka vypudit, aby jiné nenakazil, a „aby jeho duch byl spasen“.

A kdyby toto věřící uvážil, poznal by, jak mnozí představení, duchovní i laici, byli dáni od Boha do klatby, totiž všichni, kdo se uchylují od přikázání Božích. A poznal by také, jak mnozí samy sebe dávají do klatby, když vyhlašují nebo uvalují klatbu na jiné; a jsou to obzvláště duchovní, kteří se bezmála denně modlí při první hodině, říkajíce: „Zlořečení, kteří se uchylují od tvých přikázání.“

Tolik ve stručnosti o klatbě, o níž podal slavný výklad zbožný křesťan svatě paměti a veliký horlитель a znalec zákona Kristova Mistr Fridrich Epinger, bakalář kanonického práva, vykládaje onen článek „Žádný prelát nemá nikoho dávat do klatby, neví-li, že byl předem dán do klatby od Boha“, o němž jsem napsal také jinde. Ale nechceš-li tomu věřit, pouč se z toho, co je napsáno v Betlémě na zdi. Tam najdeš, že spravedlivému klatba neškodí, ale prospívá, a proč se má i spravedlivý obávat klatby nespravedlivé, prelátské nebo-li pilátské, a to z těchto důvodů: předně aby se neprovinil nikde jinde; za druhé pro nebezpečí, které hrozí tomu, kdo nespravedlivě dává do klatby; za třetí pro zatracení bratří, které by mohlo vzejít z pošetilého uplatnění trestů; za čtvrté, aby nevědomí, kdyby ustoupili od pravdy, nebyli vehnáni do pohoršení; za páté, aby se nedopustili křivé přísahy, kdyby se rouhali postiženému klatbou; za šesté, aby ten, kdo nechce trpět, nevypadl ze zásluhy nebo se neuchýlil od spravedlnosti. - A tak se má spravedlivý obávat i z jiných důvodů, které jsou jinde plněji a přiléhavěji vyloženy.

Tedy by bylo třeba promluvit o klatbě, kterou zlí od sebe odlučují dobré. Neboť Krista i člověka slepého od narození dali do klatby zlí lidé, jak je patrné z 9. kapitoly Janovy. A co je obecenstvím ve zlém, dalo by se určit i z jeho opaku, jak o tom čteme v 5. kapitole Efezským: „Nemějte účast na neplodných skutcích tmy“, a v 2. listě Janově: „Kdo jej pozdravuje“, (rozuměj toho, kdo nepřináší Kristovo učení), „má účast na jeho zlých skutcích.“ A v 13. kapitole Eklesiastiku: „Co společného má svatý se psem“, (to jest se zločincem), jako by řekl: nic. Proto každý, kdo je v milosti podle přítomné spravedlnosti, je dán do klatby od zvrácených lidí. A toto je ona svatá klatba trpná, kterou je spravedlivý označován za prokletého, to jest je postaven mimo společenství s nepravostí nebo mimo účast na ní. Proto říká Jan v 18. kapitole Zjevení: „I slyšel jsem jiný hlas z nebe řkouc: Vyjděte z něho“ (rozuměj z Babylóna, to jest ze zlého shromáždění, které pro hřích vypadlo z milosti Boží), „lidi můj, abyste neměli účast na jeho zločinech a nepodíleli se na jeho ranách. Neboť hříchy jeho dostoupily až k nebi.“

Prosme Boha, aby nás ráčil zachovat ve svém společenství a ochránit před společenstvím nedovoleným.

(23)

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ

Ještě je třeba promluvit o sesazení. A tu je třeba si uvědomit, že sesadit v tomto smyslu znamená zakázat pro zločin nějakou službu nebo nějakou výsadu. Co tedy staré dekrety označují slovem sesadit, to nová práva a dekretály vyjadřují slovem interdikt. A tak mluví o církevním sesazení z úřadu nebo z církevního obročí anebo o církevním interdiktu, zákazu vykonávat církevní úřad.

Předpokládáme-li tedy tuto definici sesazení, je třeba poznamenat, že jako přísluší samozřejmě na prvním místě Bohu, aby vyslovil klatbu nad člověkem, tak je tomu i při sesazení. Proto není možné, aby papež nebo biskup někoho spravedlivě sesadil, jestliže ho napřed nebyl sesadil Bůh, tak jako není možné, aby papež spravedlivě na něco myslel, kdyby Bůh napřed nebyl dal podnět k takovému myšlení. Proto správně říká Apoštol v 3. kapitole 2. listu Korintským: „Ne že bychom sami ze sebe stačili vymyslet něco jako ze sebe, ale naše dostatečnost je z Boha.“ A sám nejvyšší biskup říká v 15. kapitole Janově: „Beze mne nic nemůžete učinit.“ Z toho vyplývá, že sesazení vydané prelátem platí toliko potud, pokud je činí všemohoucí Bůh. Tak se účinné Boží sesazení vztahuje na kněze, krále a všechny představené, které z trestu odstraňuje z úřadu nebo zbavuje života. Proto sesazuje někoho z kněžské hodnosti, jak je napsáno v 4. kapitole Ozeášově: „Poněvadž jsi zavrhl vědění, zavrhu ti, abys nevykonával mé kněžství,“ a v 1. kapitole Izaiášově: „Přestaňte již obětovat zbytečnou oběť“, a v 1. kapitole Malachiášově: „Nemám ve vás zalíbení a dar z vaší raky nepřijmu.“ I Kristův Apoštol sesadil všechny, kdo žili v zločinu, od vysluhování těla a krve Páně, když říká v 11. kapitole 1. listu Korintským: „Kdokoli bude jíst chléb nebo pít kalich Páně nehodně, bude vinen tělem a krví Páně.“ Podobně čteme v 2. kapitole 1. Královské o přísném sesazení Eli a jeho rodu, protože své syny náležitě nepokáral. Proto řekl Hospodin Elimu: „Proč šlapete po mé oběti i po darech, které jsem přikázal, aby mně byly obětovány v chrámě, a vzdal jsi větší čest svým synům než mně, abyste tyli z prvotin všech obětí mého izraelského lidu. Proto praví Hospodin izraelský: Řekl jsem zajisté, aby tvůj dům a dům tvého otce sloužil přede mnou navždy. Ale nyní praví Hospodin: Odstup to ode mne. Ale kdokoli mne oslaví, toho oslavím. Kdo však mnou pohrdají, budou beze cti. Aj, přicházejí dnové, a odetnu tvé rameno a rameno domu tvého otce.“ A níže: „A to ti bude znamením, co postihne tvé dva syny Ofni a Finesa: oba v jednom dni zemřou. A vzbudím si věrného kněze, který bude jednat podle mého srdce a podle mé duše.“ A o sesazení krále čteme také v 15. kapitole 1. Královské, kde je řečeno Saulovi, který přes příkaz Boží ušetřil nepřátele svého Boha: „Protože jsi tedy zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl tě Hospodin, abys nebyl králem.“

A je zřejmé, že je sesazení různého druhu. Jiné je sesazení z úřadu, jiné z obročí nebo z nějaké výsady, z nichž je hříšník pro zločin spravedlivě sesazován. Dále, jiné je sesazení skutečné, a jiné je sesazení právní v rozmanitém odstupňování. Ovšem sesazení právní musí, jak bylo řečeno, především vyvolat a usměrňovat Bůh. Kdežto sesazení skutečné, prováděné někdy služebníky dobrými, jindy služebníky zlými, může

mít svou příčinu v Bohu. Avšak sám od sebe sesazuje Bůh každého zločinného prelátu z jeho úřadu nebo služby, je-li vskutku v zločinu, poněvadž právě tím, že je ve smrtelném hříchu, každým svým činem hřeší. A proto je mu Bohem zakázáno tak jednat a je tedy z onoho úřadu od Boha sesazen. Proto říká prorok v 49. Žalmu: „Avšak hříšníkovi řekl Bůh: Proč- právě ty vypravuješ o mých spravedlivých činech a bereš mou smlouvu do svých úst? Vždyť jsi pojal nenávisť ke kázni a za sebe jsi zahodil mé řeči. Když jsi viděl zloděje, hned ses k němu přidal a s cizoložníky ses spolčoval. Měls plná ústa záludnosti a jazyk tvůj obmýšlel lsti. Povýšeně jsi odsuzoval svého bratra a syna matky své jsi uváděl do pohoršení.“ Zde vypočítává Bůh hříchy, pro které sesazuje hříšníka z výsady vypravovat o jeho smlouvě, jež je zákonem pravdy. První hřích je neposlušnost Boha. Druhý je zavržení Božích řečí. Třetí je krádež. Čtvrtý cizoložství. Pátý záludnost úst, která se dělí na lež, rouhání, falešné svědectví, křivou přísahu, lest, utrhaní, plané mluvení, zlořečení, sprosté mluvení a tak podobně. Šestý hřích je uvádět bližního do pohoršení.

Z toho lze usoudit, jak málo je soudců, kazatelů a jiných lidí, vypravujících lidu o Boží smlouvě, kteří by nebyli od Boha sesazeni z výsady vypravovat o jeho smlouvě. Ať si tedy věřící z hořejšího trojího příkladu při uvedeném sesazení z úkolu vypravovat o smlouvě Boží všimne, zda Pán nesesazuje naše preláty a duchovní.

Za prvé, pohrdají-li znalostí Písma a zvěstováním evangelia, tehdy zajisté je sesazuje Pán, jak čteme v 4. kapitole Ozeášově, že se stalo v případě daleko méně závažném. Neboť naši prelāti mají po všech stránkách závažnější látku i tvar kázání a jiné důvody, pro které by měli více kázat než kněží Starého zákona, a přece se věnují tomuto úřadu daleko méně. A poněvadž tu je závažnější důvod a jde o téhož Pána, který vposledu nemůže ponechat závažnější zločin bez trestu, jak to jeho spravedlnost vyžaduje, je zřejmé, že naši prelāti, pokud jsou takoví, jsou přísněji sesazováni, a to o to přísněji, oč horlivěji se měli za časů antikristových zasazovat o zákon Kristův.

Pokud jde o druhé sesazení, které způsobil Hospodin Elimu, ať si věřící všimne, zda naši prelāti bud vůbec netrestají své duchovní syny, nebo ještě trestuhodnějším způsobem než jakým Eli potrestal své přirozené syny. A pokud jde o rozeznání závažnosti jeho viny, má si věřící zapamatovat tyto dvě věci: Předně, že prelát má větší závazek ke svému duchovnímu synu než k svému přirozenému synu podle rozumových důvodů. A za druhé, že je mnohem ohavnější být potrestán za vysávání peněz, jimiž se kupčí s hříchem, než potrestání odpuštěné z přirozené lásky, ačkoli mělo pomstít křivdu proti Bohu, jak lze vidět na Elim, který ušetřil své syny.

Pokud jde o třetí sesazení, které se týká jak prelátů tak i králů a jiných světských knížat, ať si věřící všimne, zda neposkytují veřejným nepřátelům Páně pro soukromé pohodlí více, než poskytl Saul Amalechovi z chtivosti po jeho statcích. Je-li tomu tak, pak není pochybnosti o tom, že týž Pán, který se nevzdává této své spravedlnosti, ještě přísněji potrestá přestupníky. Je tedy zřejmou známkou přísnosti trestu, že Bůh odkládá trest až po smrti a že je jinak v tomto životě netrestá, ale dopouští, aby pobíhali od jednoho světského úspěchu ke druhému jako nenapravitelní zatracená. Avšak běda, tohoto trojího sesazení lidé nedbají. A přece právě ti, kdo jsou ve světě vysoko postavení, by věru měli znovu a znovu přemýšlet o tom, jak budou sesazeni i z úřadu i z věčného dobrodiní.

Proto k slovu z 25. kapitoly Numeri „Rozhněvav se Hospodin, řekl Mojžíšovi: Vezmi všechna knížata lidu a zvěšej je proti slunci na šibenicích," říká Origenes v 20. homilii toto: „Řekl Hospodin Mojžíšovi, aby vzal všechna knížata a vystavil je Hospodinu proti slunci. Lid hřeší a knížata jsou vystavována proti slunci, to jest jsou předváděna k vyšetření, aby je světlo usvědčilo. Zde vidíš, jaké je postavení knížat lidu: Jsou nejen usvědčováni

ze svých vlastních přestoupení, nýbrž jsou nuceni vydat počet i za hříchy lidu, zda se snad lid nedopustil přestoupení z jejich viny. Možná, že neučili, možná, že nenapomínali ani se nesnažili usvědčit ty, kteří se první provinili, aby se tak nákaza nerozšířila na jiné. Neboť toto všecko jsou naléhavé úkoly knížat a učitelů. Jestliže totiž lid zhřeší proto, že oni neplnili tyto úkoly ani o lid nepečovali, oni sami budou vystaveni a předvedeni k soudu. Mojžíš, to jest zákon Boží, je usvědčuje z nedbalosti a z lenosti a Boží hněv odstoupí od lidu a obrátí se proti nim. Kdyby tohle lidé zvážili, nikdy by se neucházeli ani neusilovali o vládu nad lidem. Mně věru postačí, jsem-li obviněn ze svých vlastních hříchů a přestoupení, mně postačí, abych vydal počet za sebe sama a za své hříchy. Nač mi je potřebí, abych byl ještě vystaven za hříchy lidu proti slunci, před nímž nic nemůže být skryto nebo zastřeno nebo zatajeno?" A dodává: „Proto jsou knížata vystavována, a je-li zjištěna jejich vina, ustává Boží hněv vůči lidu." Těmito slovy ukazuje Origenes, jak přísně byla knížata potrestána za hřích rozmařilosti, jehož se dopustil lid.

Běda tedy dnešním duchovním i světským knížatům, kteří sami si vedou rozmařile, takže dávají špatný příklad poddaným a nenapravují poddané, anebo napravují-li, činí to z lakomství. Takové Hospodin zcela nepochybně sesadil z úřadu. Neboť v zákoně papežském v 3. knize dekretů **De vita et honestate clericorum** je napsáno: „Nařizujeme tvé bratrské milosti o duchovních podléhajících naší pravomoci, ať jsou to podjáhnové nebo duchovní vyššího svěcení, kteří mají kuběny, abyste je ráčili horlivě napomenout, aby se jich zbavili a nadále je vůbec k sobě nepřipouštěli. Jestliže však odmítnou se podvolit, sesadte je ze všech církevních obročí, dokud tomuto nařízení neučiní náležitě zadost. www.vesmirni-lide.cz

A jestliže se sesazení opováží ženy si ponechat, račte je z jejich obročí odstranit navždycky." A protože chyba není v zákoně, ale v představených, kteří mají podle něho žít, říká papež výše pod tímž záhlavím: Preláty věru, kteří se opováží ponechat si takové ženy ve svých nepravostech, obzvláště proto, aby nabyli peněz nebo jiného časného pohodlí, chceme podrobit stejnému potrestání." A v 83. distinkci se říká pod autoritou blaženého Řehoře, že souhlasí-li některý z biskupů se smilstvem duchovních tak, že na prosbu nebo za úplatek nezakročí autoritou svého úřadu, má být ze svého úřadu sesazen. A toto sesazení podle Arcidiakona má být trvalé, rovnomocné se zbavením úřadu, protože je nesnadné svolávat biskupy k sesazení takových biskupů -nebo takového biskupa -, kteří takto svatokupecky prodávali - nebo který takto svatokupecky prodával spravedlnost. A poněvadž metropolita, jako je římský velekněz, by mohl být liknavý ve vykonávání tohoto svatého ustanovení vůči svým kardinálům, proto za třetí stanovily zákony další prostředek k usvědčení, že totiž nemá naslouchat kněžské mši ten, komu je známo, že kněz žije v takovém smilstvu. A ani výnosem církevních statků nemá být kněz hýčkán ve své neřesti. Neboť v 32. distinkci v kapitole **Nullus** praví papež Mikuláš takto: „Nikdo ať nenaslouchá mši kněze, o němž nepochybně ví, že má souložnici anebo pokoutně přivedenou ženu." Proto říká Alexandr II. v téže distinkci: „Přikazujeme a nařizujeme, aby nikdo nenaslouchal mši kněze, o němž nepochybně ví, že má souložnici", a následuje: „A proto i svatý synod ustanovil pod klatbou toto: Kterýkoli kněz, jáhen nebo podjáhen si bez ohledu na ustanovení, které nařídil náš předchůdce svaté paměti svatý papež Lev nebo Mikuláš o čistotě duchovních, přivede veřejně souložnici nebo přivedenou nepropustí, tomu my na místě Božím a z autority knížat Petra a Pavla se vším důrazem zakazujeme zpívat mši, číst evangelium nebo mešní epištolu, zůstávat v presbytáři k službám Božím s těmi, kdo onoho ustanovení uposlechli, a mít jakoukoli účast na církvi." K tomu říká Arcidiakon, že „lid má takovému odebrat dobrovolné desátky, poněvadž obročí se dává jen tomu, kdo vykonává úřad."

A poněvadž stejné nebo ještě větší odsouzení postihuje kterékoli větší duchovní smilstvo, je vidět, že nižší duchovní má být za jakýkoli těžší duchovní hřích od vyššího preláta sesazen. A poněvadž je jisté, že u preláta satanská pýcha, nedbalost

ve zvěstování evangelia a jidášská lakota jsou hříchy těžší než tělesné smilstvo, plyne odtud zcela jasně, že nejvyšší představený Kristus Ježíš, jenž nejlépe zná tyto těžší hříchy, nedá se odvrátit nějakou trestuhodnou omluvou od sesazení. Z běžného stavu církve tedy lze soudit, že od papeže až do nejposlednějšího kněze je za našich časů vyňat ze sesazení jenom ten, kdo následuje Pána Ježíše Krista bezúhonně.

Bylo tedy již řečeno, jak jsou sesazováni smilníci. Podobně je tomu se svatokupci podle Řehoře v 1. oddíle, v 1. kvestii, v kapitole **Quicunque** a podle Ambrože v kapitole **Reperiuntur**. Podobně jsou sesazováni duchovní, kteří lpějí na hanebných úrocích a špinavých ziscích - podle 88. distinkce kapitoly **Consequens**. A poněvadž podle Kristova zákona všichni takoví slouží církvi nehodně, vyplývá odtud, jak dalekosáhle se zahrnily v církevním duchovenstvu zlořády a rouhavé přehmaty. O rouhavých přehmatech jsem promluvil v traktátě **Contra occultum adversarium**. Ukázal jsem, jak se každý bezbožný kněz rouhá, to jest hanobí, uvádí v prokletí a poskvrňuje duchovní chrám Boží, který podle názoru světců je svou povahou nepochybně důstojnější než všechny chrámy hmotné, které po soudném dni již nebudou. A běda mně, kdybych mlčel a nenapadal lakotu nebo zřejmou zhýralost duchovenstva. Neboť v 83. distinkci se říká: „Blud, jemuž neodporujeme, schvalujeme, a jestliže pravdu nijak nehájíme, potlačujeme ji. Zanedbáš-li příležitost k usvědčení zvrácených lidí, dopouštíš se jejich přímé podpory. A stejně nepřestane být podezírán z tajného spolčení, kdo se zdráhá čelit zřejmému zločinu.“ Tamtéž: „Neboť co je platné člověku, že není poskvrněn vlastním bludem, souhlasí-li s bludařem?“ A tamtéž: „Zdá se, že souhlasí s bludařem, kdo nepřispívá k vyhlazení toho, co je nutno pokárat.“ Proto říká blažený Řehoř v 15. kapitole svého spisu o pastýřské péči, uváděje slovo z 2. kapitoly Pláče Jeremiášova „Tvoji proroci ti předvídali věci lživé a ničemné a neodkrývali tvou nepravost, aby tě podnítili k pokání“: „Proroci zajisté se nezřídka v mluvě svatého Písma nazývají učiteli. Oni tím, že vyslovují soud o přítomných událostech jako prchavých,“ to jest pomíjivých, „odhalují věci, které mají přijít. Boží řeč je obviňuje, že předvídají věci ničemné, neboť bojí-li se pokárat viny, marně lichotí přestupníkům slibem bezpečnosti. Neodkrývají vůbec nepravost hříšníků, protože zmlkli a přestali je plísnit. Klíč, kterým lze otevřít, je zajisté kárání, poněvadž plísněním se odkrývá vina, kterou si často neuvědomuje ani ten, kdo ji spáchal.“ Tak on; a to můžeme číst v 43. distinkci v kapitole **Sit rector**. A kéž by naši doktoři tomu věnovali pozornost! Pak by jistě nelichotili životu prelátů a nezdráhali se odkrývat jejich nepravost, aby je podnítili k pokání. Sami by viděli, jak mnoha způsoby může někdo přitakat ke zločinu druhého člověka. Neboť přitakává (rozuměj k hříchu), kdo spolupracuje (s hříšníkem), kdo chrání (hříšníka v hříchu), kdo radí a schvaluje, (kdo povzbuzuje) a kdo nepomáhá (to jest kdo odpírá pomoc, kterou by mohl zabránit hříchu) a kdo nevytýká.

Ještě promluví o interdikt, kterým duchovní sužují lid Kristův kvůli jednomu nebo kvůli více lidem. Neboť těmi třemi tresty: klatbou, sesazením a interdiktem si duchovenstvo podrobuje laický lid, aby povzneslo sebe, rozmnožuje lakotu, bere pod ochranu špatnost a připravuje cestu antikristu. Avšak na neposlušnost hromadí všechny tyto tři tresty a to tak, že každého, kdo je po jejich vůli neposlouchá, dávají do klatby, sesazují z úřadu, a když se vytrvale staví jejich vůli na odpor, uvalují na lid interdikt zakazující konat bohoslužby, udílet svátosti a pohřbívat, a to i lidem zcela spravedlivým, jen aby tímto svévolným zostřením prosadili svou vůli. Ale to, že stíhají ve svých soudních řízeních, která nazývají fulminacemi, ty, kdo káží zákon Kristův a usvědčují duchovní z nepravosti, je zřejmou známkou toho, že takové tresty pocházejí od antikrista.

Druhou známkou je to, že za neposlušnost projevenou vůči nim samým uvalují mnohem více trestů než za neposlušnost prokázanou Bohu, a tedy mnohem víc za křivdu, která se stala jim než za křivdu způsobenou našemu Bohu. Starý nepřítel vycvičený v záludnosti postupuje totiž tím způsobem, že vychvaluje poslušnost antikrista nad

poslušnost ke Kristu. A tak klatbu, kterou Kristus ustanovil za neposlušnost k Bohu, uchvacuje, aby jí užil proti těm, kdo jemu odpírají poslušnost. Zachovává pak tento postup: Nejprve učedníka Kristova očerní, pak obžaluje, potom dá předvolat, dá do klatby, sesadí, a nemůže-li ho vsadit do žaláře nebo vydat na smrt, dovolá se světského ramene, a nedokáže-li ani takto nad ním zvítězit, navrší ve své záludnosti k tomu ke všemu ještě interdikt. V tomto smyslu však postupuje skoro výlučně proti těm, kteří obnažují nepravost antikrista, který pro sebe uchvátil většinu duchovenstva. A ve prospěch svého duchovenstva množí tyto tresty, aby jich užil, když se na příklad vedou z lakoty spory o obročí, nebo když lid neodvádí desátky podle očekávání, nebo když kníže zabaví nebo převezme časné statky duchovenstva, anebo když některý duchovní, i kdyby to byl nejsprostší zloděj nebo zločinec jiného druhu, je chycen a vězněn od světských pánů, nebo když je kněz krvavě zraněn anebo také když někdy lid právem odmítá poslušnost těmto prelátům. Avšak Kristus, nejvyšší velekněz, nevydal interdikt, když byl uvězněn „prorok, nad nějž nepovstal mezi těmi, kdo se narodili z ženy, větší“, a to ani tehdy, když ho Herodes sťal. Ano, když jeho samého svlékli a bili a když se mu žoldnéři, zákoníci a farizeové, úředníci a veleknězi rouhali, ani tehdy nezlořečil, ale modlil se za ně řka: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí“ - Lukáš 23. A toto učení předal svým údům slovy 5. kapitoly Matoušovy: „Milujte své nepřátele..., dobře číňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a haní, abyste byli syny Otce svého, který je v nebesích, který svému slunci dává vycházet na dobré i na zlé a dává déšť na spravedlivé i na nespravedlivé.“ A proto Petr, prvý Kristův náměstek a římský velekněz, následovník tohoto učení v slovu i v skutku, učí v 2. kapitole svého 1. listu věřící takto: „K tomu jste povoláni, poněvadž Kristus trpěl za nás, pozůstaviv nám příklad, abychom následovali jeho šlépějí. On se hříchu nedopustil a v jeho ústech nebyla nalezena lest. Když mu zlořečili, nezlořečil, když trpěl, nehrozil.“ A Pavel, který krácel po téže cestě, říká v 12. kapitole Římanům: „Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte.“ A toto učení následovali i jiní svatí, kteří ve svém pronásledování nevyhlašovali slavnostně klatbu nebo sesazení ani nevydávali interdikt, ale když přicházelo ještě těžší pronásledování, tím horlivěji se oddávali Božím službám.

Avšak po tisíci letech, když byl uvolněn satan a duchovenstvo ztučnělo výkaly světa a zmohlo se v rozkoši, pýše a bezcitnosti, vznikl interdikt. Neboť papež Hadrián, který začal vládnout léta Páně 1154, pro zranění jednoho kardinála uvalil na celý Řím interdikt. Ó, jaký to byl trpělivý papež, jenže ne jako Kristus, Petr nebo Pavel anebo apoštol Ondřej. Později Alexandr III., který začal panovat léta Páně 1159, vydal interdikt na království anglické - viz **De sponsalibus**, 2. kapitolu **Non est vobis**. Papež Celestin III., který nastoupil roku 1082, říká něco o interdiktu v **De maiortate et obedientia**, v kapitole **Quesivit**. Potom Inocenc III., který začal vládnout léta Páně 1199, vyhlásil interdikt v mnoha dekretálech, jako v 3. knize Dekretálů **De prebendis** v kapitole **In Lateranensi concilia**. Později rozmnožili interdikty tohoto druhu Bonifác VIII., Inocenc IV. a Klement V. v Šesté knize Dekretálů a v Klementinách. A tak se takové interdikty stále více množí, zatím co se duchovenstvo rozpaluje lakotou, světáckou okázalostí a změkčilostí.

Proto si vždycky přeji znát, jaký je základ nebo důvod obecného interdiktu, kterým jsou spravedliví nezaslouženě zbavováni svátostí, jako přijímání, zpovědi a tak i ostatních, ba někdy jsou dokonce děti připravovány o křest. Podobně se ptám, proč je Bůh zkracován o službu spravedlivých lidí interdiktem, uvaleným kvůli jedinému člověku. Bylo by velice podivné, kdyby pozemskému králi vypověděli službu všichni dobří služebníci kvůli jednomu služebníku, který se mu vzepřel. A ještě podivnější by bylo, kdyby vasal zakázal všem královským služebníkům prokazovat službu samému králi, a to kvůli jedinému dobrému a věrnému královu služebníku, chtěje ho přimět, aby mu byl po vůli. Jak tedy může papež nebo biskup tak neuváženě bez opory v Písmu nebo bez přímého zjevení zakázat s tak velkou lehkomyšlností službu Kristu králi? Neboť je-li na obec

nebo na diecési uvalen obecný interdik, nezmenšuje se tím hřích, nýbrž zvětšuje. Neboť odpírat pohřeb spravedlivým je proti Písmu, viz 7. kapitole Eklesiastiku: „Mrtvému neodpírej milost.“ Vždyť kdo by pochyboval o tom, že pohřbívat spravedlivé mrtvé je skutek milosrdenství? Neboť v 12. kapitole Tobíáše anděl Rafael oslovil Tobíáše slovy: „Když ses v slzách modlíval a pochovával mrtvé, a jídla ses ani netkl a ukryval jsi mrtvé přes den v svém domě a v noci je pohřbíval, já jsem tvou modlitbu předložil Hospodinu.“ Vždyť kdo by také pochyboval o tom, že zpovídat, udílet rady k spáse a kázat slovo Boží jsou skutky milosrdenství? Rovněž tak podávat svátost večeře Páně zbožnému lidu a křtít. Proč tedy mají být tyto věci nezaslouženě Božímu lidu odnímány?

Proto píše blažený Augustin biskupu Auxiliov, jak je uvedeno v 24. oddíle, ve 3. kvestii: „Máš-li“, říká, „v této věci názor vyzkoušený určitými rozumovými důvody nebo svědectvím Písem, rač nás poučit o tom, jak může být spravedlivě proklet syn za hřích otcův, nebo manželka za hřích manželův, nebo služebník za pánův anebo kdokoli je v domě, i ještě nenarozený, kdyby se narodil v době, v níž je celý dům spoután poutem klatby, aby mu nemohlo být pomoheno v nebezpečí smrti obmytím druhého narození? Neboť to byl tělesný trest, o němž čteme, že někteří lidé pohrdající Bohem zahynuli zároveň se všemi svými domácími, kteří měli podíl na téže bezbožnosti. Tehdy ovšem byla smrtelná těla hubena k zastrašení žijících, která by jistě jednou umřela. Avšak duchovní trest, o němž je psáno: „Cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi“, zavazuje duše, o nichž je řečeno: „Jako duše otcova, tak i duše synova je má. Duše, která zhřeší, ta umře.“ Možná že jste slyšeli, že někteří kněží slavného jména prokleli někoho z hřešících i s jeho domem. Ale kdyby se jich náhodou někdo zeptal, ukázalo by se, že měli pro to vhodný důvod. Avšak kdyby se mne někdo tázal, zda se tak dělo právem, nevím, co bych mu odpověděl. Nikdy jsem se neodvážil to udělat, ať šlo o zločiny kohokoli spáchané záměrně proti církvi, leč že mne k tomu donutily nejvážnější důvody“, protože zavazují všechny, aby podporovali ve zlém člověka, který je v klatbě. „Avšak jestliže tobě Pán zjevil, jak se to spravedlivě dělá, naprosto nepohrdám tvou mladostí ani začátečními zkušenostmi církevního důstojenství. Neboť já stařec jsem hotov se dát poučit od jinocha, já tak dlouholetý biskup od druhá sotva ročního, jakým způsobem mohu vydat spravedlivý počet bud Bohu nebo lidem, máme-li trestat duchovním trestem nevinné duše za cizí zločin, který nemají z Adama“, to jest kromě původního hříchu, „v němž“, rozuměj v Adamovi, „všichni zhřešili. A tak je tomu i se synem Klasiciána; neboť jakkoli převzal od svého otce porušení prvního člověka“, to jest porušení původního hříchu, „která musí být očištěna posvátným pramenem křtu, přece kdo by byl v nejistotě o tom, že se ho netýká to, čehokoli hříšného se jeho otec dopustil po jeho zrození, když na tom sám neměl účast? Co máme říci o manželce, co o tolika duších celé rodiny? Jestliže by proto touto přísností“, to jest uvalením klatby, „kterou byl proklet celý tento dům, zahynula jediná duše, která by zemřela bez křtu, ani smrt bezpočtu těl se nedá porovnat s takovou pohromou, jsou-li z církve násilně odstraňováni a vražděni nevinní lidé“, to jest mučedníci. „Může-li se tedy pro tuto věc uvést rozumný důvod, kéž bys jej sdělil v odpovědi i nám, abychom i my jej mohli uvést. Jestliže však nemůžeš, co ti pak zbývá učinit v bezradném zmatku myslí? Vždyť budeš-li otázan, nedovedeš dát správnou odpověď.“ Tak Augustin. Z těchto slov činí Gracián tento závěr:

„Jak tedy ukazuje zcela zřejmá autorita, je nezákonné dávat někoho do klatby pro hřích druhého člověka, a ti, kdo pro hřích jednoho člověka uvalují klatbu na celou rodinu, nemají pro to žádný důvod“, to jest nevycházejí z rozumového důvodu. „Vždyť nezákonná klatba neubližuje jmenované osobě, nýbrž tomu, kdo klatbu vynáší.“

A zde je třeba poznamenat, že ke slovům Augustinovým říká Glosa Dekretu v souhrnné kapitole, že tento biskup dal pro hřích Klasiciánův do klatby celou jeho rodinu. Zdálo

se mu, že se tak děje právem jednak proto, že někdy je tělesným trestem trestán jeden za hřích druhého, jednak proto, že někteří kněží významného jména dali některé lidi do klatby za cizí hřích. „V první části kapitoly žádá Augustin na něm příčinu a důvod jeho názoru. V další učí, že žádný z obou uvedených důvodů by nestačil podepřít jeho soud. Za třetí přistupuje k duchovnímu skutku a prokazuje, že ortel vynesený proti rodině Klasiciánově je nespravedlivý. Posléze biskupovi radí, nedovede-li podat odůvodnění svého názoru, aby zanechal bludu a napodoboval pravdu." Tak Glosa.

Kéž by tedy o výroku blaženého Augustina i o této Glose uvažovali ti, kdo dávají do klatby a kdo kvůli jednomu člověku v církvi nebo v městě uvalují obecný interdik. Proč postihují klatbou a interdiktem obec, která není vinna, a vůbec proč připravují dobré a zbožné kněze o bohoslužbu, zbožný Boží lid o svátosti, samého Boha o čest, která se mu tím vším prokazuje, mrtvé o pochování a zhusta i děti o křest, bez něhož umírají a jsou podle výroku Augustinova zatraceny ? Proto ke slovům Dekretu „Jestliže by touto přísností, kterou byl proklet celý tento dům, zahynula jediná duše, která by zemřela bez křtu, ani smrt bezpočtu těl se nedá porovnat s takovou pohromou, jsou-li z církve násilně odstraňováni nevinní lidé", říká Glosa: „Je větším hříchem, zahyne-li jedna duše pro hřích nevěry, než aby těla nesčetných mučedníků byla zabita pro Boha. A to se zdá být doslovným smyslem výroku: Jsou-li z církve odstraňováni nevinní, a i kdyby hynula těla mučedníků, není to sice ke škodě, ale je to, podle lidového pojetí, vražda." Dále říká Glosa: „Těžším hříchem hřeší ten, jehož vinou odejde duše dítěte z tohoto života bez křtu než ten, kdo zahubí mnoho nevinných tím, že je odstraní z církve."

Ale žel, toho všeho si nevšímá duchovenstvo zaslepené záłudností, které někdy pro sebemenší nezaplacený peníz, a to dokonce od chudáka, který nemá z čeho zaplatit, interdiktem připravuje lid o církevní svátosti, jak bylo řečeno. Ne, tak neučil Kristus. On obzvláště duchovenstvu zakazoval vyřizovat si své spory na soudu. V 6. kapitole Lukášově říká: „Udeří-li tě kdo na jednu tvář, nastav mu i druhou. A tomu, kdo ti bere plášť, neodpírej také košili. Každému, kdo tě prosí, dej, a od toho, kdo ti bere tvé věci, nežádej je zpět." Avšak lakotné a změkčilé duchovenstvo se vysměje tomuto zcela spasitelnému učení Kristovu. A není divu, protože později říká Spasitel v 7. kapitole Matoušově: „Každý, kdo slyší tato slova a neplní je, je podobný muži pošetilemu, který si vystavěl dům na písku."

Kdo, ptám se, je pošetilejší než duchovenstvo, které si vykopalo základy ve výkalech světa a jemuž je k smíchu Kristův život i učení ? Neboť duchovenstvo je již do té míry zkaženo, že nenávidí ty, kdo často káží a jmenují Pána Ježíše Krista. A dovolává-li se někdo Krista na svou obranu, hned říkají s proříznutou hubou a se vztekem v tváři: Jsi ty Kristus ? A tak po způsobu zákoníků a farizeů ostouzejí a dávají do klatby ty, kdo vyznávají Krista. Protože jsem kázal Krista a jeho evangelium a odhalil antikrista, a že jsem chtěl, aby duchovenstvo žilo podle zákona Kristova, vymohli prelát zprvu s panem Zbyňkem, arcibiskupem pražským, na papeži Alexandrovi bulu, aby v kaplích nebylo lidu kázáno slovo Boží. Od této buly jsem se odvolal a nikdy jsem nemohl dosáhnout slyšení. Když mne pak pohnali na soud, z rozumných důvodů jsem se nedostavil, a za to dohodnuvše se prelátí vymohli prostřednictvím Michala de Causis klatbu. A teď nakonec prosadili interdik, kterým sužují nevinný Kristův lid. Chtěl bych tedy, aby doktoři dokázali své tvrzení, když říkají, že se v soudních opatřeních nezakazuje čiré dobro ani nepřikazuje čiré zlo, ale toliko skutky střední. A především bych si přál, aby dokázali, že interdik tak obecný, že připravuje nevinné o svátosti a pohřby a zabraňuje službám Božím a nepůsobí nic dobrého, leda samá pohoršení, utržení a záští, je uprostřed mezi čirým dobrem, a čirým zlem.

A jak budou moci doktoři ukázat, že je přípustné vylučovat Boží lid od svátostí, pohřbívání a od služeb Božích ? Pro tuto věc, jak bylo řečeno, pokáral blažený Augustin,

nejpřednější učitel církve, biskupa Auxilia. A důkaz doktorů, který je směsí pokrytecké přetvářky a mazaného chytráctví, by Augustinovi za důvod nestačil; neboť doktoři uvádějí: „... podle církevního způsobu obvyklého v kurii římské a zachovávaného" - zde je ta pokrytecká přetvářka - „zdávna od našich předků" - zde je to mazané chytráctví - „přikazují se jimi pouze věci, které leží uprostřed." Ó doktoři, kteréže církve je tohle způsob? Snad ne apoštolské? Řekněte, kterého apoštola je tohle způsob anebo kterého svatého po apoštolech? Je to snad způsob Kristův, té hlavy církve svaté, v jehož způsobu života je obsažena všechna pravda, nezbytná pro církev? Ale táži se, kde se vyskytuje tento výrok: „Na každé místo, město, městečko, dvorec nebo hrad, ať už má výsadní právo nebo nemá, k němuž nebo k nimž by se jmenovaný Jan Hus uchýlil a pokud by tam byl a prodléval, a ještě po jeho odchodu odtud po tři po sobě jdoucí dny od slunce východu do slunce západu uvalujeme touto listinou opět církevní interdict a chceme, aby v jmenovaných místech bylo upuštěno od bohoslužeb."

Zakládá se snad tento způsob vyjadřování na slovech „Je třeba vždycky se modlit a neoblevovat" - Lukáš 18, nebo na slovech „Chvalte Hospodina všichni národové", anebo „Chvalte Hospodina na každém místě"? Co by však řekli tvůrcové této listiny, kdyby se stalo, že by Jan Hus přišel do svatého města Jeruzaléma, v němž cherubínové a serafínové nepřestávají denně provolávat jako jedním hlasem: „Svatý, svatý, svatý Hospodin Bůh zástupů"? Zdali pak tam pro slavnostně vyhlášenou klatbu upustí od bohoslužeb, takže by se Kristus, ten spravedlivý obhájce, přestal u Boha Otce přimlouvat za své věrné údy nebo že by andělský sbor přestal volat: „Svatý, svatý, svatý Hospodin Bůh zástupů"? Což zmlkne onen hlas, o němž říká Jan v 5. kapitole Zjevení: „Slyšel jsem hlas mnohých andělů kolem trůnu, bytostí i starších, a jejich počet byl tisíce tisíců, řkoucích velikým hlasem: Hoden jest Beránek zabítý přijmout moc i božství i moudrost i sílu i čest i slávu i požehnání, i všecko stvoření, které je na nebi i na zemi i pod zemí i v moři, i to, co je v něm"? A ať doktoři neříkají, že to sem nepatří. Vždyť podle slohového výrazu římské kurie všechno rozumné stvoření podléhá rozkazu této kurie. Neboť všechno lidské stvoření podléhá římskému veleknězi, jehož slohového výrazu užil i Bonifác VIII. v **Extravagantes**: „Dále prohlašujeme, tvrdíme a definujeme, že všechno lidské stvoření vůbec musí se pod ztrátou spásy naprosto podrobit římskému veleknězi." Podobně podléhá i andělské stvoření samému římskému veleknězi, jak to slohovým výrazem kurie říká bula papeže Klementa: „Přikazujeme andělům v ráji, aby duši onoho člověka", rozuměj, který putoval do Říma a na cestě zemřel, „zcela osvobodili z očistce a uvedli do rajske slávy."

Poněvadž tedy podle tohoto způsobu obvyklého v kurii podléhá rozkazu římského velekněze všechno rozumné stvoření, jak andělské tak i lidské, a slohový výraz užitý v soudním řízení téže kurie říká: „Na každé místo, ať už má výsadní právo nebo nemá, k němuž by se Jan Hus uchýlil a pokud by tam byl, uvalujeme církevní interdict", vyplývá odtud: Kdyby se Jan Hus uchýlil po smrti do nebeského Jeruzaléma, což je vzhledem k svrchované Boží moci zcela možné, musel by se sám nebeský Jeruzalém podrobit církevnímu interdikt. Ale požehnán bud všemohoucí Bůh, který přikázal, aby andělé se všemi svatými nepodléhali v tomto nebeském Jeruzalémě takovému interdikt. A požehnán bud Kristus, ten nejvyšší římský velekněz, že dal svým věřícím milost, aby v době, kdy není žádného římského velekněze, se mohli přece dostávat pod vedením Krista Pána do nebeské vlasti. Neboť kdo by chtěl tvrdit, že nikdo z lidí nemohl být spasen, když žena Anežka po dva roky a pět měsíců byla pouze zdánlivě papežem, nebo zase že po smrti papežově v mezidobí mezi papežovou smrtí a volbou nástupce nikdo z lidí, kteří v tu dobu zemřou, nebude spasen? Požehnán bud také všemohoucí Bůh, že nařídil, aby jeho církev bojující žila tak, aby po smrti papežově sama nebyla bezhlavá nebo mrtvá, poněvadž její život nezávisí na papeži, ale na Kristu, který je hlavou, a že i když se papež třeba zblázní nebo se stane kacířem, zůstává církev bojující věrnou nevěstou Pána Ježíše Krista. Požehnán bud také Pán, který jsa jedinou

hlavou církve zachovává ji v jednotě tak účinně, že navzdory tak zvané trojdílné hlavě papežské, zůstává jedinou nevěstou Pána Ježíše Krista.

Neboť nyní je Baltazar, zvaný Jan XXIII., v Římě; Angelus Corriarius, zvaný Řehoř XII., je v Rimini; a Petr z Luny, zvaný Benedikt, je v Aragonii. Proč jeden z nich, nazývaný nejsvětějším otcem, nepřinutí z plnosti své moci zbylé dva s jejich přívrženci, aby se podrobili jeho pravomoci? Když přece výraz římské kurie říká, že má plnou moc nad kterýmkoli člověkem na zemi! Je to tedy příliš vratký základ pro přesvědčivý důkaz, než aby byl člověk povinen v plném znění přijmout výraz římské kurie. Neboť v Šesté knize Dekretálů se uvádí jako pravidlo, že mají-li dvě osoby od papeže listiny vydané v jednom dni, jež se týkají téhož jmenování, má být dána přednost tomu, jemuž papež udělil kanovnictví, před tím, jemuž je nedal, i když vykonavatel neví, který toho dříve dosáhl. Dostalo-li se však oběma podle znění papežské listiny rovné milosti, tu ten, kdo se dříve vykáže listinou, bude mít přednost v nároku na prebendu. A za třetí, budou-li mít v těchto třech věcech stejné předpoklady, tu kanovníci, nebo jejich většina, jimž přísluší prebendu udělit, mají zvolit jednoho z nich. Ten druhý nebude mít z milosti užitek, leč že ze znění papežské listiny výslovně vyplývá, že papež chtěl současně jmenovat oba z nich.

Avšak toto tříčlenné pravidlo kuriálního způsobu vyjadřování je zřejmou zásadou proti Kristu, neboť předpokládáme-li, jak se ve většině případů stává, že ten, kdo v kanovnictví dostal přednost, buď že včas předložil listinu nebo se vykázal milostí, nebo za třetí byl zvolen kapitulou, bývá před Bohem o mnoho nehodnější než ten, na něhož se nedostalo, pak musíme na základě tohoto kuriálního pravidla soudit v rozporu se soudem Kristovým. A z toho plyne, že toto pravidlo životního slohu je proti svědomí a tedy proti Kristu. Co je to tedy za dokazování, říká-li se: „Způsob obvyklý v římské kurii a zachovávaný..." to připouští nebo to potvrzuje; souhlasí tedy s Kristovým zákonem a musí být obecně přijato.

Avšak to mazané chytráctví, které uvádějí doktoři, že „zdávna od našich předků" bylo tak už věreno anebo zachováváno, by stačilo na závěr, že tedy doktoři věří a zachovávají bludné obyčeje pohanské a židovské, ano, že musí uctívat bála, jak ho uctívali Cechové, pokud byli pohany. K nim se obrací slovo z 20. kapitoly Ezechielovy: „V příkazech svých otců nechodte a jejich soudy nezachovávejte." Jak nestoudné je tedy dokazování doktorů: Zdávna od našich předků tak bylo věreno, zachováváno nebo zastáváno; tedy i my to máme věřit, zachovávat a zastávat. Hrubci totiž se ohánějí na omluvu svých hříchů takovými nechutnými důkazy. Do jejich počtu však nepatří ten, který v 105. žalmu říká: „Zhřešili jsme, Hospodine, se svými otcí, nespravedlivě jsme jednali a páchali nepravost. Naši otcové v Egyptě nerozuměli předivným tvým skutkům a neměli na paměti množství tvého milosrdenství." A namítnou-li snad doktoři, že ve svém výroku měli na mysli předky, svaté proroky nebo apoštoly a pozdější světce, byli by museli výslovně uvést jejich Písmo. Proti němu by opravdu nikdo neměl právo se bouřit, a byl by konec jejich naléhavosti, v níž podlamují vychytralost svého důkazu, když říkají, že v soudních opatřeních „podle církevního způsobu obvyklého v kurii římské a zdávna zachovávaného od našich předků, přikazují se jimi pouze věci, které leží uprostřed mezi čirým dobrem a čirým zlem". Kdo totiž ze svatých otců, proroků, apoštolů nebo jiných světců přikazuje, aby tam, kam by se uchýlil i člověk sebehorší, upustili od bohoslužeb? Vždyť Kristus vida nejhorší neposlušnost Jidáše, svého zrádce, neupustil při své velké večeři od služeb Bohu. Ano přímo za jeho přítomnosti konal služby Bohu a dal mu jíst své nade všecko svaté a božské tělo a napomenul s velkou horlivostí učedníky, aby bděli a modlili se s ním, aby nepodlehli pokušení za násilného útoku zákoníků, farizeů a velekněží. A nejlaskavější velekněz se nevzdal zcela božské modlitby ani tehdy, když se mu rouhali a když byl křižován, ale modlil se za ty, kdo ho ukřižovali, slovy: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí" - Lukáš 23. Proto „modle se s křikem a se slzami byl vyslyšen pro svou bázeň" - Židům 5. Proto také jeho praví a zřejmí náměstkové, apoštolové a jiní svatí jej

v tom napodobovali, především Štěpán, který podle 6. kapitoly Skutků řekl: „Pane Ježíši, nepočítej jim tento hřích“, neboť nevědí, co činí.

A je ku podivu, že neuvalují interdikty kvůli židům, kteří popírají božství Kristovo a tak celý jeho zákon, nebo kvůli zřejmým svatokupcům, kteří jsou jako obzvláštní kacíři ve spisech svatých apoštolů a jiných svatých zlořečení, dání do klatby, sesazení, stížení interdiktem a zbavení svatého kněžství. Důvod pro to je ten, že tito svatokupci prodávají a zkupují klatby, sesazení a interdikty, a jimi jako nejmocnějšími zbraněmi si pěstují a hájí své svatokupectví. A to není ani třeba dokazovat, když takové svatokupecké kramaření bije do očí i venkovanům, které tito svatokupci sužují, trápí, utlačují a okrádají. Neboť tak velice se rozmohlo kacířství Šimonovo a Gézioho, že lidé jsou bezohledně včas i nevčas i proti své vůli doháněni k takovému zločinu kupčení. A všechno takové kramaření má svůj kořen ve způsobu života římské kurie, která podrobila těmto šimonovským a géziiovským způsobům i ostatní biskupské kurie, jak to ukazují propouštěcí, potvrzovací, osvobozovací, připouštěcí a jiné listiny, vynalezené na vysávání peněz.

Ještě bych měl promluvit o odsouzení 45 článků. Ale ve vši stručnosti říkám, že až do dnešního dne doktoři z radnice nedokázali ani o jednom z nich, že je kacířský nebo bludný nebo pohoršlivý. Ale divím se, proč už doktoři na radnici neučí, aby nebyl uskutečňován článek o zabavení časných statků; jde o tento článek: „Světští páni mohou podle svého uvážení zabavit světské statky církevním osobám, které setrvávají v proviněních.“ Teď mlčí s velekněžími a farizeji, ani se nescházejí na radnici, aby odsoudili ty, kdo tento článek uskutečňují. Zajisté proto, že se jim přihodilo, čeho se obávali, a tak tomu bude i v budoucnu: přijdou totiž o časné statky. Ale dej Bůh, aby zachránili své duše !

Doktoři říkali, že až jednou budou články odsouzeny, nastane pokoj a svornost. Ale jejich proroctví se zvrátilo v pravý opak. Vždyť se radovali, když vynášeli odsudek, ale teď naříkají, když mají platit. Odsoudili tento článek: „Desátky jsou pouhé almužny“, a potom mnozí přišli na radnici a prosili, aby jejich platy, které jsou přece almužnami, nebyly jim brány. Avšak někteří páni z radnice na to odpovídali: „Hle, vy jste dříve odsoudili článek, že desátky jsou pouhé almužny, a říkáte, že to jsou almužny. Proč se toho domáháte proti odsudku ?“

A tolik prozatím. Ostatní odkládám na pozdější dobu.

(24)

UKAZADLO

Antikrist - jak jím může být papež - kap. 13, str. 107

Antikristem je každý zlý představený - kap. 15, str. 128

Apoštol - kdo to je nebo čím je - kap. 18, str. 152

Apoštolská církev - proč se nazývá církví - kap. 2, str. 30 a 7, str. 61

Apoštolský člověk - kdo to je - kap. 18, str. 153

Augustin prospěl církvi více než mnozí papežové - kap. 15, str. 122

Biskupové dobří jsou praví náměstkové apoštolů - kap. 15, str. 125

Blahořečící zlé budou svrženi - kap. 16, str. 138

Blíže neurčený skutek - kap. 20, str. 181

Bloudit může papež - kap. 16, str. 133 a 18, str. 161

Blud kněží o klíčích a svátostech - kap. 11, str. 97
Břemena, jež vkládají na lidi - kap. 21, str. 191
Bula Klementova, kterou rozkazuje andělům - kap. 12, str. 101
Být v církvi lze mnoha způsoby - kap. 3, str. 34 a 5, str. 46

Církev - co je to církev - kap. 1, str. 23
Církev - čemu se přirovnává - kap. 5, str. 47
Církve dílčí - kap. 7, str. 62
Církev je dvojí - kap. 1, str. 23 a 5, str. 53
Církev je jedna - kap. 1, str. 25 a 7, str. 61
Církev je nejvyšší stvoření - kap. 1, str. 25
Církev je panenská nevěsta Kristova - kap. 2, str. 29
Církev je trojí: bojující, spící a zvítězilá - kap. 2, str. 28
Církev - její budování - kap. 7, str. 60
Církev - její trojí označení - kap. 7, str. 59
Církev - její základ - kap. 7, str. 59
Církev Kristova - proč se nazývá římskou - kap. 7, str. 63
Církev křesťanská - kdy vznikla - kap. 7, str. 63
Církev nazvána humnem - kap. 5, str. 50
Církev nespočívá na moci nebo důstojenství lidí - kap. 7, str. 60
Církev - proč se nazývá apoštolskou - kap. 2, str. 30
Církev římská - kap. 7, str. 61
Církev římská - jak se dříve nazývala - kap. 7, str. 62
Církev v pojetí Augustinově - kap. 14, str. 114
Církev - vyvrácení některých námitek proti jejímu výměru - kap. 3, str. 31
Církev - zda je zbudována na Petrovi - kap. 9, str. 75
Církev zlostníků - kap. 1, str. 24 a 6, str. 55
Ctnosti střed není u všech lidí týž - kap. 20, str. 179
Činy blíže neurčené - kap. 21, str. 195

Dát Ducha svatého nemůže pouhé stvoření - kap. 10, str. 86
Dobrého jednání podmínkou je láska - kap. 21, str. 194
Dobro je dvojí - kap. 19, str. 167
Dobro - co je rodově dobré - kap. 19, str. 168
Doktoři, kteří dali radu - kap. 11, str. 99
Doktoři nechtěli poučit studenty - kap. 16, str. 132
Doktoři sami jsou v klatbě - kap. 20, str. 179
Dostavit se k soudu - kdy to může předvolaný odepřít - kap. 21, str. 187
Dostavit se k soudu - proč jsem to odmítl - kap. 21, str. 190
Ducha svatého nedávají lidé - kap. 10, str. 86

Duchovenstvo je dvojí: Kristovo a antikristovo - kap. 15, str. 127

Hlav více může mít dílčí církev - kap. 4, str. 39
Hlava církve - co jest - kap. 4, str. 39
Hlava církve je dvojí - kap. 4, str. 39
Hlava církve - je-li jí Petr - kap. 9, str. 75
Hlava církve - od kdy jí začal být Kristus - kap. 4, str. 39
Hlava, kterou zničí Bůh - kap. 16, str. 138
Hlavou církve je Kristus - kap. 3, str. 32
Hlavou církve obecné jest pouze Kristus - kap. 4, str. 38
Hlavou obecné církve není papež - kap. 13, str. no
Hlavou všech lidí je Kristus - kap. 6, str. 56
Hostie - proč se láme na tři díly - kap. 2, str. 28
Hřích představených, kteří brání Božímu slovu, je nejhorší - kap. 18, str. 161
Hřích - souhlas s hříchem je účast na něm - kap. 23, str. 211
Hříchem těžším hřeší ten, jehož vinou hyne duše bez křtu, než kdyby zabil mnoho nevinných - kap. 23, str. 217
Hříchy - kdo a jakým způsobem je zadržuje - kap. 10, str. 88

Interdikt - co znamená a jeho průběh - kap. 23, str. 213
Interdikt - jeho tíha - kap. 23, str. 216
Interdikt - kdy vznikl - kap. 23, str. 214
Interdikt obecný je zlý - kap. 23, str. 218
Interdikt - proč je nespravedlivý - kap. 23, str. 215n
Interdiktů často užívá záludnost duchovenstva - kap. 23, str. 218
Jedno tělo je církev svatá - kap. 3, str. 33
Jedno tělo ďáblovo jsou všichni předzvěděni - kap. 5, str. 55
Jeronymův výrok o papeži - jak mu rozumět - kap. 16, str. 137
Jidáš - zastupuje všechny zlé představené - kap. 14, str. 116

Kacířský papež Liberius - kap. 13, str. 107
Kacířstvím může být římská kurie nakažena - kap. 16, str. 139
Kámen, na němž je zbudována církev, je Kristus - kap. 9, str. 72
Kárat zlého představeného poddaný může - kap. 21, str. 195
Kardinálové - jejich skutky - kap. 14, str. 117
Kázání je přikázáno kněžím - kap. 20, str. 182
Kazatelé - jejich úmysl - kap. 17, str. 144
Kéfas - jak se překládá - kap. 9, str. 78

Klatba je dvojí a jak se provádí - kap. 22, str. 20m
 Klatbu uvalenou na rodinu Augustin odmítá - kap. 23, str. 215n
 Klíče církve - kap. 10, str. 84
 Klíče - jejich zneužití - kap. n, str. 97
 Klíče tobě dám - co to znamená - kap. 10, str. 84
 Kněží, kteří nejsou biskupy, jsou naznačeni 72 apoštoly - kap. 15, str. 126
 Kněží - v čem spočívá jejich záludnost - kap. 11, str. 97n
 Konstantin udělil výsadu církvi - kap. 15, str. 122
 Králové v klatbě, platí-li názor doktorů - kap. 20, str. 178
 Kristus římský velekněz - kap. 12, str. 100
 Kristus ženich církve - kap. 2, str. 28
 Kristus křtí, posvěcuje atd. - kap. 12, str. 100n
 Kristus nejvyšší velekněz - kap. 12, str. 101
 Kristus nepředvolával k soudu, nedával do klatby, ale vlídně navštěvoval - kap. 21, str. 189
 Křest - jak škodlivé je jeho zanedbání při dítěti - kap. 23, str. 217

 Laikové zabití a umučení pro vyznání pravdy - kap. 21, str. 192
 Libat nohy papežovy - kap. 14, str. 118
 Lincolnský odpovídá papežovi - kap. 18, str. 158 a 160
 Lži obviňující naši stranu - kap. 16, str. 130

 Milost dvojí - kap. 4, str. 44
 Milování Krista je několikeré - kap. 9, str. 79
 Miluje církev Kristus - kap. 4, str. 41
 Moc autentická a nástrojová - kap. 10, str. 85
 Moc - co znamená a kolikrát jest - kap. 10, str. 82
 Moc je dána pouze k budování - kap. 18, str. 160
 Moc, jak ji kněží uchvacují - kap. 11, str. 95
 Moc, její omezení — kap. 10, str. 84
 Moc má různé významy - kap. n, str. 96
 Moc rovnou mají všichni biskupové - kap. 15, str. 125
 Moc světská - kap. 10, str. 83
 Moc udílet svátosti má kterýkoli řádně zřízený kněz - kap. 10, str. 94
 Mše - jak velice zlé je její nehodné sloužení - kap. 11, str. 98
 Mše kněze zřejmě souložného nemá být slyšena - kap. 23, str. 210

 Naděje - v čem se liší od víry - kap. 8, str. 68
 Námezdník - kdo to je - kap. 18, str. 157
 Náměstek antikristův - kap. 14, str. 115
 Náměstek pravý - kdo jím je - kap. 14, str. 114

Náměstek pravý je ten, kdo plní úřad - kap. 9, str. 81
 Náměstka Kristova zřejmého jak lze poznat - kap. 14, str. 117
 Námitky proti definici církve - kap. 3, str. 31
 Napravovat kdo chce jiného, jaký má být - kap. 21, str. 189
 Nařízení papežova nezákonná - kap. 21, str. 191
 Následovat pravdu nade vše - kap. 16, str. 133
 Náзор žádného člověka, je-li nesprávný, se nemá následovat - kap. 16, str. 131
 Nazývat se papeži a nejsvětějšími se svatí nechtěli - kap. 12, str. 102
 Nenávidí Kristus předzvěděné - kap. 4, str. 41
 Nestranný nemůže být život rozumného člověka - kap. 19, str. 168
 Nevážít si představeného pro hřích je spravedlivé - kap. 16, str. 130
 Nevěstou Kristovou jedinou církev obecná - kap. 2, str. 29n

 Ocas křížící se - kdo to je - kap. 16, str. 138
 Oddělení od církve je dvojí - kap. 3, str. 36n
 Odpuštění hříchů - jak tomu rozumět - kap. 10, str. 91
 Odstoupili někteří od pravdy - kap. 21, str. 192
 Odvolání proti zákazu Zbyňkovu a papežovu - kap. 18, str. 159n
 Odvolání Lincolnského od papeže k Bohu - kap. 18, str. 160
 Ohavnost zpuštění - kap. 16, str. 136 a 21, str. 192
 Okolnosti skutku středního - kap. 21, str. 186
 Okolnosti usměrňujících čin nebo jednání je osm - kap. 21, str. 193
 Omluvil Kristus apoštoly, že se nepostí - kap. 20, str. 180
 Osobní okolnosti ovlivňující rozkaz - kap. 21, str. 191
 Ospravedlnění bezbožného vyžaduje mnohé - kap. 10, str. 86
 Ovcí i vlkem může být týž člověk - kap. 3, str. 37

 Papež Anežka žena - kap. 13, str. 106
 Papež falešně vynášený - kap. 16, str. 138
 Papež Konstantin laik - kap. 13, str. 106
 Papežova nádhra zbytečná - kap. 9, str. 80
 Papež nebo jiný prelát by měl znát podmínky dané Petrovi - kap. 21, str. 189
 Papež nemusí být poslouchán ve věcech rodově dobrých, které přikazuje - kap. 20, str. 177
 Papež - proč a v kolikerém smyslu je tak nazýván - kap. 13, str. 105n
 Papež - začátek jeho moci - kap. 13, str. 107

Papež zlý pohoršuje lid nejvíce - kap. 15, str. 121
Pastýř - každý představený pastýř má být učitelem - kap. 15, str. 127
Patřit k církvi lze dvojím způsobem - kap. 3, str. 34n
Petr - je-li právem nazván skálou - kap. 9, str. 73
Petr - je-li hlavou církve - kap. 9, str. 75
Petr - v čem vynikal nad ostatní apoštoly - kap. 9, str. 77
Petr znamená všechny dobré - kap. 14, str. 116
Petr znamenal církev - kap. 9, str. 71
Písmo - v čem je jeho autorita - kap. 13, str. 108
Podrobit se římskému veleknězi - kap. 12, str. 100n
Pohoršuje lid nejvíce zlý papež - kap. 15, str. 121
Pohoršení, které působí v církvi kněží - kap. 15, str. 120
Pokání - čím je a co dobrého působí - kap. 10, str. 85
Poslaný od Boha - kdo to je - kap. 18, str. 152
Poslechl Bůh člověka - kap. 17, str. 145
Poslouchat papeže ve všem není povinností poddaného - kap. 20, str. 177
Poslušnost Bohu povinná je hlavním projevem zbožnosti - kap. 20, str. 182
Poslušnost je chápána rozmanitě - kap. 17, str. 144
Poslušnost je trojí - kap. 17, str. 146nn
Poslušnost k představeným a soudcům - kap. 16, str. 131; 18, str. 157; 19, str. 167 a 21, str. 191
Poslušnost - podmínky ji usměrňující - kap. 19, str. 172
Poslušný je poddaný představeného, odporuje-li mu ve zlém - kap. 19, str. 169n
Pošetilost kněžská, kde se vzala - kap. 23, str. 218
Pravda jakákoliv - jak se poznává - kap. 8, str. 67
Pravdu má člověk následovat - kap. 16, str. 133
Preláti zlí nejsou pravými náměstky - kap. 9, str. 81
Preláti zlí nejsou pravými představenými - kap. 14, str. 115
Proroci falešní - kap. 16, str. 138
Protiklady dané pojmem hlavy církve - kap. 4, str. 38
Předurčení - co jest a kolikeré je - kap. 3, str. 35
Předurčení si přivlastňovat bez zjevení je opovážlivostí - kap. 5, str. 51
Předvolání nezákonné - kap. 21, str. 187n

Předvolaný - kdy není povinen se dostavit - kap. 21, str. 187n
Předzvědění - čím jsou naznačováni - kap. 5, str. 50
Předzvěděný není údem svaté matky církve - kap. 4, str. 40
Příkázání Boží - kap. 17, str. 148
Příkazy apoštolské - kap. 18, str. 158
Příkazy - něco se přikazuje výslovně a něco zahrnuté - kap. 19, str. 170

Rada Boží - kap. 17, str. 148n
Rady evangelické - dvanáct hlavních rad - kap. 17, str. 149
Rouhají se Bohu, kdo žijí zle - kap. 11, str. 98
Rouhavých přehmatů se duchovní dopouštějí mnohonásobně - kap. 23, str. 211n
Rozhřešení hříchů - co jest a jak se děje - kap. 10, str. 88n
Rozhřešení hříchů - pokud není v moci kněze - kap. 10, str. 90
Rozhřešení, které není v moci kněží - kap. 10, str. 90
Rozhřešení od hříchů - kdo může udělit a jakým způsobem - kap. 10, str. 87
Rozkaz k nějakému činu je dvojího druhu - kap. 21, str. 185
Řešení námitek uvedených proti pojmu církve - kap. 5, str. 46ml
Řešení výroků svatých - kap. 21, str. 184nn
Římská církev - kap. 7, str. 61
Římská církev - proč má prvenství - kap. 15, str. 123
Římský velekněz - žádnému římskému veleknězi kromě Krista se nemusí nutně podrobit lidské stvoření - kap. 12, str. 100n

Sedět na posledním místě - co to znamená - kap. 14, str. 118
Sedět na stolici - kap. 18, str. 156
Sesazení církevní - kap. 23, str. 207
Sesazení je různé - kap. 23, str. 208
Sesazení papežů - kap. 16, str. 139n
Sesazování prelátů z výkonu služeb Božích - kap. 23, str. 209
Sesazuje Bůh velmi mnohé od výkonu služeb Božích - kap. 23, str. 211n
Shromáždění dobrých i zlých v církvi - kap. 5, str. 46n
Skutek blíže neurčený - kap. 19, str. 168
Skutek lidský je dvojí - kap. 19, str. 169
Skutek střední - kap. 21, str. 186
Skutky představených podléhají rozumové úvaze poddaných - kap. 19, str. 173
Smilník zřejmý nemůže sloužit mši - kap. 23, str. 210
Smrtí zemře neposlušný - kap. 16, str. 135

- Sňatek Kristův - kdy byl uzavřen a kolikery je - kap. 2, str. 29
- Soudit skutky představených mohou poddaní - kap. 19, str. 173
- Soudit světsky Kristus nechtěl - kap. 16, str. 134
- Souhlas s hříchem - kdo se ho dopouští - kap. 23, str. 212
- Souložníku zřejmému nemají lidé chodit na mši - kap. 23, str. 210n
- Společenství trojího druhu - kap. 22, str. 202
- Stolice apoštolská - kap. 18, str. 152nn
- Stolice Kristova - kap. 18, str. 154
- Stolice Mojžíšova - kap. 18, str. 154
- Stolice morního nakažení - kap. 18, str. 156
- Stolice Petrova - kap. 18, str. 157
- Stolicí Boží jsou svatí - kap. 18, str. 164
- Strom vědění dobrého i zlého - kap. 21, str. 186
- Střed ctnosti - jak mu rozumět - kap. 20, str. 179
- Svatí se nechtěli nazývat svatými - kap. 12, str. 103
- Svazovat - co to znamená - kap. 10, str. 90n
- Svazovat - kdo a jak může svazovat hříchy - kap. 10, str. 87
- Svobodná vůle může být rozšířena nebo zúžena - kap. 10, str. 84
- Synové Boží - kdo jsou pravými syny - kap. 4, str. 42
- Synové jsou trojího druhu - kap. 3, str. 36
- Tělo církve - jeho jednota - kap. 3, str. 33
- Tělo církve netvoří kardinálové - kap. 14, str. 113
- Trestání budou představení za hřích poddaných, nebudou-li je usvědčovat - kap. 23, str. 209n
- Trestání mají být duchovní za zhýralost - kap. 23, str. 210n
- Učedníci Kristovi jsou dvojího druhu - kap. 4, str. 42
- Učitelé svatí - v jaké míře vyučili církev - kap. 15, str. 122
- Údy - rozdíl mezi údy církve a údy lidského těla - kap. 3, str. 33n
- Údy - shoda mezi údy církve a údy lidského těla - kap. 3, str. 33n
- Veliký v království nebeském - kap. 5, str. 48
- Věřiti - co to znamená - kap. 8, str. 68
- Věřit představeným - kdy mají poddaní - kap. 19, str. 174
- Víra - co jest a jak se dělí - kap. 5, str. 52n a 8, str. 66
- Víra dvojí - kap. 8, str. 67
- Víra - její vlastnosti - kap. 8, str. 67
- Víra se týká věcí skrytých - kap. 8, str. 67
- Víra nemají zlí lidé - kap. 8, str. 67
- Vítězí synové Boží smrtí nad šelmou - kap. 11, str. 97
- Vítězit je v moci šelmy - kap. 11, str. 97
- Vkládají břemena nesnesitelná - kap. 20, str. 180n
- Vybírají si kněží pouze to, co jim prospívá - kap. 11, str. 95
- Výsada, kterou dal Konstantin papeži - kap. 15, str. 122
- Vyznání srdce v krajní nouzi dostačuje ke spáse - kap. 10, str. 88
- Vzpoura proti papeži, který nařizuje zlé, znamená poslouchat Krista - kap. 18, str. 162
- Zabít člověka nepřikazuje Kristus v zákoně milosti - kap. 16, str. 134n
- Základ církve je několikerý - kap. 9, str. 70
- Základem církve je víra - kap. 8, str. 69 a 9, str. 74
- Základy církve byli apoštolové a proroci - kap. 9, str. 74
- Zákon Boží je soudce - kap. 16, str. 134
- Zákon Kristův je pravidlo nejúčinnější - kap. 15, str. 122
- Zatracení nemohou být předurčení - kap. 4, str. 42n
- Zkoumat má poddaný, zda je příkaz představeného přípustný - kap. 19 str. 171
- Zkoumat má rozumem poddaný nařízení představeného - kap. 19, str. 171
- Zlo čiré - kap. 19, str. 167
- Zloději a lotři jsou zlí kněží - kap. 18, str. 157
- Ženich církve je Kristus - kap. 2, str. 29
- Ženichem církve se žádný svatý nenazval - kap. 9, str. 77
- Žernov oslíčí - kap. 15, str. 121
- Život lidský je vždy buď dobrý nebo zlý - kap. 19, str. 169

POZNÁMKY K LATINSKÉMU TEXTU SPISU O CÍRKVI

Přeložili jsme Husův spis *O církvi* z Thomsonova vydání původního latinského textu, který jsme upravili podle rukopisů. Edice S. Harrisona Thomsona vyšla jednak r. 1956 péčí University of Colorado Press a nakladatelství W. Heffera v Cambridge s názvem **Magistri Johannis Hus Tractatus de ecclesia**, jednak r. 1958 v Praze péčí Komenského evangelické fakulty s názvem **Mistr Jan Hus, Tractatus de ecclesia**. Toto záslužné vydání podstatně usnadnilo překlad i výklad Husova základního díla. Kritické posudky Thomsonovy práce z per českých badatelů (hlavně referát A. Schmidtové v **Listech filologických** 1958, str. 287-288, a Am. Molnára v **České literatuře** 1958, str. 234-235) ovšem ukázaly, že se Thomsonův text neobejde bez celkové revize, má-li sloužit jako předloha překladu, který by spolehlivě zobrazoval Husův spisovatelství čin. Srovnali jsme proto Thomsonovo znění s hlavními rukopisy pražskými a s oběma budyšínskými, které mu zůstaly nedostupné (jsou to rukopisy H a I Thomsonova cenného soupisu na str. XXV-XXX). Poučenému čtenáři vysvitne nadnesenost věty na str. XXXII: „... podobá se málo, že by se našlo jediné slovo v textu, jež by se lišilo od toho, co podává toto vydání.“ Zaznamenáváme níže pouze významnější úpravy provedené po srovnání v předloze, určené pro překlad. První číslo označuje stránku, druhé řádek edice Thomsonovy, slova před hranatou závorkou znění Thomsonovo, slova za ní znění, na jehož základě jsme překládali. Mlčky, ale důsledně jsme se vrátili k Husovu způsobu citování Písma i ostatních autorit jenom s tím rozdílem, že jsme v překladu všechny zjištěné citáty dali do uvozovek a vynechávky v nich, na něž Hus ovšem neupozorňoval, jsme naznačili třemi tečkami. Protože se Husovy biblické citáty často liší od přijatého textu vulgárního i od předlohy Kralické šestidílký, museli jsme nově překládat i je.

František M. Dobiáš - Amedeo Molnár

(1) Capitulum primum

1,14 domum] domum Dei - 2,20 de quibus] de quibus est - 3,26 Ps.] psalmista

(2) Capitulum secundum

8,17 significare] signare - 8,18 intuicione] intinccione - 9,22 Cesar Augustus] cesar augustus - 10,28 Apostolus] Apostolus dicens

(3) Capitulum tertium

11,15 convivencium] convivancium - 12,27 pars prestantissima conferens ipsius, scilicet hominis, corpori] pars prestantissima, scilicet hominis, conferens ipsius corpori - 13,10 I Ad Chor. VII] 1^a Cor. 12° - 17,23 in infinitum] infinitum - 18,18 alique] aliqui - 19,4 Hoc] Hoc ergo

(4) Capitulum quartum

20,6 Ad Rom.] Colloc. - 20,8 Ad Ephes.] Colloc. - 20,26 quod] quia - 22,18 sic] in - 23,6 ipsa] cum ipsa - 23,26 enim] enim non - 24,12 temporalis fuerit] fuerit temporalis - 26,20-22 vadit magni philosophi...] vadit 1^a Iohannis 2° magni philosophi consequencia, cum dicit de pres-citis, qui ad tempus permanserunt in gracia - 26,27 in sermone] inserui - 27,14 duplici] duplicem gratiam duplici - 28,11 iusticiam] iniusticiam - 28,22 vivus] et vivus

(5) Capitulum quintum

31,8 ad fidem Christi] ad fidem Cristi vocati - 32,7 XXI] ultimo - 33,5 minor est maior] minor maior - 33,11 docet] docent - 36,16 desercio Christi consilii] deserto Cristi consilio - 37,27 singulis] singulis membris - 38,20 fallitur] fallatur - 38,23 subditum] subditos - 39,16 cum ea] cum eo

(6) Capitulum sextum

40,16 *proporcionabiliter]* *proporcionaliter* - 40,23 *dyaboli non est sic]* *dyabolo non sonat* -41,5 *prescitas]* *prescitos* - 41,7 *continuacio]* *contumacia* - 41,10 *Thataris]* *tartaris* - 41,16 *calce]* *calore* - 42,3 *humanitatem. Cum]* *humanitatem, cum*

(7) Capitulum septimum

43,15 *Patet]* *Per-* 44,15 *ecclesia Christi]* *Cristiecclesia*-45,17 *notet]* *vocet* - 47,11 *Argumentum]* *Arguitur* - 48,1 *passiva]* *pessima* - 48,16 *adiuvare]* *adunare* - 48,30 *Petri V]* *Petri ultimo* -49,5 *XVI]* *capitulo ultimo* - 50,21 *IX]* 11° - 51,24 *ipse]* *ipse papa*

(8) Capitulum octavum

54,14 *excusa]* *exclusa* - 54,22 *habitationem]* *habicionem* - 55,7 *modo deficit]* *modo in fide deficit* - 55,14 *negat]* *negant*

(9) Capitulum nonum

59,6 *loquitur]* *ita loquitur* - 59,12 *significat]* *significabat* - 59,16 *a petra Petra]* *a Petro petra* - 61,27 *temptacionis delendum* - 61,28 *mutaverat]* *nutaverat* - 62,1 *imitacionibus]* *in nacionibus* -63,27 *imitatoribus]* *in nacionibus* - 66,4 *erat]* *erant* - 67,10 *filium]* *filium Dei* - 69,15 *plus aliis amant]* *plus aliis amant* *Cristum secundum radonem divinitatis ut creditur de Iohanne evangelista, quidam vero plus* - 70,13 *sericis]* *vel sericis* - 71,2 *hos]* *hoc* - 71,4 *loci]* *loco* - 71,11 *qui]* *quia*

(10) Capitulum decimum

73,26 *in gracie]* *in gracia* - 74,23 *mortuis]* *morionibus* - *ubique]* *utrobique* - 74,24 *quod]* *quoad* - 77,8 *igitur]* *ergo* - 78,8 *commissa]* *commissa deplangere et* - 78,13 *non]* *vero* - 79,9 *remitteret]* *dimitteret* - 79,24 *et cetera]* *et sic de aliis* - 82,3 *blasphemia]* *blasphema* - 82,27 *Item]* *Item solus* — 83,19 *super cilio]* *supercilio* - 85,11 *quodlibet]* *quoslibet* - 85,16 *moneret]* *moveret* - 85,25 *utique]* *itaque* - 86,6 *sunt peccata]* *sunt. Peccata siquidem* - 88,28 *Argumentum]* *Arguitur* - 89,8 *XXVIII]* *ultimo*

(11) Capitulum undecimum

92,31 *potestas]* *potestatis* - 93,16 *valuptuose]* *voluptuose* - 94,13 *sacerdotem]* *sacerdotum* -94,20 *quod]* *quoad* — 94,24 *fovet]* *sonet* -

(12) Capitulum duodecimum

96,16 *accedens]* *accedentes* - 96,23 *XXVIII]* *ultimo* - 97,28 *omni]* *omne* - 98,13 *XXII]* *ultimo dicit* - 98,28 *IX]* 9° *capitulo* - 99,9 *depute]* *deputo* - 99,15 *unitatem]* *vanitatem*

(13) Capitulum decimumtercium

102,6 *Epistola]* *Unde epistola* -102,26 707] 767 - 103,7 *prefecit]* *profecit* - 103,9 *lateranensem ecclesiam Petri pergeret]* *lateranensem ecclesiam ab ecclesia Petri pergeret* - 103,12 *obligare]* *obliquare* - 103,16 *voluit]* *noluit* - 104,1 *qui]* *que* — 106,28 *poterunt]* *poterunt* - *Distinccione 9ª, Ego solis* - 107,14 *alio]* *de alio* - 107,15 *sancte katholice sponse]* *sancte ecclesie katholice, sponse*

(14) Capitulum decimumquartum

110,16 *revelacionis]* *revelacionem predestinacionis* - 113,20 *senioribus]* *senioribus iudicibus* - 113,25 *et omnes]* *omnes* - 114,20 *Ipsi]* *Ipsis-* 114,21 *habetis]* *habebitis* - 115,4 *Decreti delendum* - 115,5 *V]* *ultima* - 115,8 *Decretum, II, qu. I]* *IIª, questione 7ª-* 115,7 *non facit...* *Non]* *non facere, mendacium namque est episcopum, sacerdotem vel* - 115,9-12 *Nomen enim...* *pauci sacerdotes]* *Nomen enim non facit episcopum, sed vita. Et distinccione XL, sub rubrica Non est vere*

sacerdos, qui nominatur sacerdos, dicit Cristostomus: Multi sacerdotes et pauci sacerdotes. -115,13 hij] hiis - 115,25 II] 3° - 116,1 comutant] cumulant - 116,20 plantim] plantam - 118,2 blasphemiam a miseris] blasphemam a ministris

(15) Capitulum decimumquintum

120,15 mutabilem] imitabilem - 120,16 utrumque] utcumque - 121,1 perfectum] profectum -123,21 non ab] non ab apostolis, sed ab - 124,16 deguit] debuit - 126,12 Argumentum] Arguitur -126,13 ordinacionem] ordinem - 128,17 XXI] ultimo - 129,25 diligentissime] diligentissime se-quelam - 130,7 vel] et

(16) Capitulum decimumsextum

131,13 iudicabunt] indicabunt - 132,1 id] ad - 134,2 docuerunt] docuerint - 135,19 letantur] letanter - 137,8 nequiciam presbyterorum filiorum] nequam presbyterorum et filiorum - 138,6 condempnassant] condempnassent - 140,21 inveniret] invenirent - 142,2 Ysaia] Ysaia capitulo - 142,8 Notet] Notet ergo - 143,8 confirmatur, illius pape iudicio quicunque] confirmatur illius pape iudicio, quicunque - 144,9 prior] prius - 146,27 Une] Unde - 147,6 pariculum] periculura

(17) Capitulum decimumseptimum

149,26 et] ut - 150,31 seipsum] semetipsum - 152,12 ipsum] ipsam - 156,18 Ieronimum] Ieronimum, Crisostomum

(18) Capitulum decimumoctavum

157,29 perfectum] profectum - 158,16 stat] sciat - 160,9 dicit] dixit - 160,20 habeat] haberet - 160,33 dei] Domini - 161,8 illis] istis - 162,25 dicitur] diceretur - 163,14 quero] quere -163,22 XXI] ultimo - 163,28 certa] certe - 165,9 XVI] ultimo - 165,16 prefectus] profectus -165,32 quomodolibet] quolibet - 166,11 XIII] ultimo - 169,5 testum] testem - 169,21 alie] ecclesie - 170,18 sine] sive - 171,2 vero] michi - 171,4 multa] multe - 171,7 sunt celum] sunt celum. Unde facti sunt celum ?

(19) Capitulum decimumnonum

174,12 scilicet hornine] ut glossa - 174,15 bona] ut glossa - 174,16 mala] ut glossa - 175,3 plerumque] plerumque bonorum - 175,17 bona] vana - 177,10 proficium] proficuum - 178,21 quidem sive licitum sive illicitum vota pretervellet ! Non attendit quale sit quod precipitur] quidem yota pretervolet ! Non attendit quale sit, quod precipitur", sive licitum sive illicitum, „hoc - 178,27 avertatur] advertatur - 178,28 ingenie] ingenue -178,30 aliis] ab hiis - 179,10 totum] totum corpus - 179,17 superne] fraterne - 179,30 eos] illos - 180,18 secundo] consequenter - 180,25 suum] corr. perversum seq. Wyclif- 180,28 Sed] Sed tercio - 181,18 nostri delendum - 181,30 laycis] a laycis - 181,32 III] ultimo

(20) Capitulum vicesimum

183,12 Boemie in regno] in regno Boemie - 184,10 sue] seu - plerumque] plerumque bonorum - 187,3 inventutis] iuventutis -187,30 iuxta] iuxta illud - 188,3 Luce V autem] Luce autem 5° - 188,7 dicat] diceret - 188,22 opere] tempore - 188,31 subditis] subditus - 190,25 quidem] quidem impius - 190,30 Decreto delendum

(21) Capitulum vicesimum primum

193,6 legem] legem Dei - 193,8 Interlinealis] Glosa interlinearis - 193,10 Interlinealis] inrellige - 196,4 indicandum] iudicandum - 196,29 insiti] in siti - 198,27 sine] sive - 200,23 de viis] deviis - Daniel] Daniel capitulo - 200,29 que] qua - 201,8 ruina] rapina - 201,16 cruci dati] trucidati - 203,2 Phantasma] fantasma - 203,25 inobedienti] pape inobedienti - 203,29 utrique] uterque - 208,6 et deum] ut Deum

(22) Capitulum vicesimum secundum

209,11 iniusta] iusta vel iniusta - 210,23 Iohannis] Iohannis Hus - 211,8 et delendum - 212,9 Cum] Tam - 212,15 XIII] ultimo - 212,29 istem] istam - 214,13 participacione] percepcione - 215,6 in] in capitulo - Sexti Decretal.] libro Sexto - 216,3 XVI] ultimo - 216,5 fit] non fit - 217,15 et] et in - 217,16 scilicet qui doctrinam Cristi non affert] in margine - 217,18 id est criminosum] in margine — 217,23 scilicet Babilonia... per peccatum] in margine

(23) Capitulum vicesimum tertium

221,19 dereliquit] deliquit - 221,25 convertitur] convertetur - cessavit] cessabit - 221,27 deliciis] delictis - 222,28 ad] aliud - 223,17 decimus] decimas - 225,23 quando] quod - censura] censure - 227,11 Decret. Greg., li. IV, tit. I, c. 11, De Sponsalibus] De Sponsalibus capitulo 2° - 227,13 Decret. Greg., li. III, tit. XI, c. 1] capitulo Quesivit - 227,18 Decret. delendum - 228,25 Tum] Tunc - 229,5 oneris] onoris - 229,10 Clasicianus] Clasiciani - 230,4 radonem] rationum - 230,20 Argumentum] Arguitur - 231,1 percutit] percusserit - 234,16 aliquid] aliquis - 234,17 in Sexto Decretal. li. I, tit. II, c. 9, De Constitutionibus, Cum Martinus] libro Sexto de Constitutionibus - 234,29 quod prepositus in delendum - 237 závěr rukopisu H: Explicit tractatulus De ecclesia finitus anno Domini millesimo cccc° xvij sabbato proximo post festum sancte Margarethe editus per magistrum Iohannem de Hussinecz, sacre theologie baccalarium, qui est combustus in Constan-cia per synodum propter ewangelicam veritatem, quam fideliter predicavit, anno Domini m° cccc° xv in Octava apostolorum Petri et Pauli etc - závěr rukopisu I: Et sic est finis. Explicit tractatus De ecclesia magistri Iohannis de Hussinecz, baccalarii formati in sacra theologia, qui pronuncciatu est per Iohannem amicum, dictum baccalarium in Bethleem anno Domini m° cccc° 13 etc.

(26)

REGISTRUM

Spis O církvi má ve většině rukopisů buď na jejich začátku nebo na jejich konci obsahové **Registrum** abecedně seřazené. Tvoří nedílnou součást Husova traktátu. I ke svým českým knihám pořizoval Hus taková ukazadla čili zpravidla. Jsou soupisem míst, která Hus pokládal za tematicky nejzávažnější a nejaktuálnější. Soustava odkazů usnadňovala rychlé hledání v kodexech. Zásady tohoto způsobu odkazování vyložil Hus ve **Výkladu viery, desatera božieho prikázanie a modlitby Páně**, když napsal (K. J. Erben, **M. J. Husi Sebrané spisy české I**, Praha 1865, str. 362): „Protož věz, že počet položený v tom zpravidle ukazuje kapitolu v knihách a čtena, latině litera, ta ukazuje v té kapitule to, co ty chceš jmieti. A to dobře pomni, že ne ihned bude konec řeči o té věci, jíž's žádal, u druhé čteny, ale někdy až do konce kapitoly máš vždy o té věci." Tak je uspořádáno i **Registrum** k **De ecclesia**. Přeložili jsme je, znovu seřadili podle abecedy, ale nahradili čísla kapitol a litery, které v latinském znění kapitoly rozčlenují, odkazem k příslušné stránce tohoto překladu. Protože se Index rerum Thomsonovy edice úplně nekryje s ukazadlem rukopisů a nezachycuje původní odkazy na čísla kapitol a jejich litery, vydáváme **Registrum** v této poznámce.

Abominacio desolacionis quid est 161, 21m
Absolvere a peccatis quid est et quomodo fit
10h et i
Absolvere quomodo non possunt presbiteri
10k
Amandi modus Cristum est multiplex 9l
Anticristus quomodo potest esse papa 13c

Anticristus est omnis malus prelatus 15k
in fine
Apostolica ecclesia quare dicitur ecclesia ad
et 7d
Apostolicus vir quis est 18c
Apostolus quid est vel quis est 18b
Appellacio a mandato Sbinkonis et pape 18l

Appellacio Linconiensis a papa ad Deum 18m
Argumenta pro actibus neutris 21p
Argumentorum solucio de ecclesia 5°per totum
Augustinus plus profuit ecclesie quam multi pape 15d

Baptismi negligencia in puero quam est nociva 23k
Beatificantes malos precipitantur 16k
Bene nichil fit sine caritate 21p
Blazfemant Deum, qui male vivunt 11e
Bonum de genere quid est 19c
Bonum est duplex 19a
Bulla Clementis angelis mandans 12c
Capita pluta potest habere particularis ecclesia 4b
Caput est duplex ecclesie 4b
Caput ecclesie quando incepit esse Christus 4c
Caput ecclesie quid est 4b
Caput ecclesie si est Petrus 9g
Caput omnium hominum quomodo est Christus 6c
Caput quod disperdet Deus quod est 16k
Caput ecclesie Christus est 3b
Caput ecclesie universalis non est papa 13g
Caput universalis ecclesie solus est Christus 4a
Cardinalium opera que sunt 14b
Cauda incurvans quis est 16k
Cephas quid interpretatur 9k
Circumstancie acrus vel operis sunt octo 210
Circumstancie operis medii 21d
Citacio illicita 21f
Citatus quando non tenetur comparere 21f
Claves ecclesie quid sunt 10d
Claves tibi dabo - quomodo intelligitur 10d
Clavium abusus quomodo fit 11c
Clerus duplex, Cristi et Anticristi 15k
Communicacio triplex 22d
Comparere citatus quando non tenetur 21f
Comparere quare distuli 21i
Concubinari manifesti missa non est audienda 23efg
Confessio cordis sola ad salutem in neccessitate sufficit 10g
Congregacio bonorum et malorum in ecclesia
Consentire peccato quis dicitur 23f
Consilia ewangelica precipua sunt duodecim 17g
Consilium Dei quid est 17g
Constantinus privilegium dedit ecclesie 15e
Conversado hominis quelibet vel est bona vel mala 19d
Corpus ecclesie non sunt cardinales 14a
Corrigere alium qui vult, qualis debet esse 21h
Corripere potest malum prelatum subditus 21q
Corporis ecclesie unitas 3c
Contraria inesse eidem 4a

Credere quid est 8f
Credere prelati quando debent subditi 19i
Dampnari non possunt predestinati 4g
Dare Spiritum sanctum non potest pura creatura 10f
Deposido paparum 16m
Diligit Cristus ecclesiam quomodo 4e
Disdpuli Cristi sunt duplices 4g
Divisio ab ecclesia duplex est 3i
Doctores qui consilium dederunt 11f
Doctores noluerunt informare studentes 16d
Doctores quomodo sunt excommunicati 20c
Doctores sancti quantum docuerunt 15d

Ecclesia apostolica quare dicitur 2d
Ecclesia cristiana quando incipit esse 7g
Ecclesia Cristi quare vocatur Romana 7g
Ecclesia didtur area 5e
Ecclesia didtur tripliciter 7b
Ecdesia duplex 1b et 5i
Ecclesia est summa creatura 1e
Ecclesia malignandum 1c et 6a
Ecclesia non consistit in hominibus radone potestatis vel dignitatis 7c
Ecdesia quibus rebus comparatur 5b
Ecclesia quid est 1a
Ecclesia quid est secundum Augustinum 14b
Ecclesia quomodo est sponsa virgo Cristi 2cd
Ecclesia Romana prius quid vocabatur 7f
Ecclesia Romana quid est 7d
Ecclesia triplex: militans, dormiens et triumphans 2a
Eccdesia una 1d et 7d
Ecdesie edificacio 7c
Ecclesie edificacio si est in Petro 9g
Ecdesie fundamentum 7b
Ecdesie particulares 7f
Eligunt sacerdotes solum quid est eis ad salutem na Episcopi boni sunt veri vicarii apostolorum 15h
Errare potest papa 16e et 18n
Error sacerdotum drca claves et circa sacraenta 11d
Esse in ecclesia didtur multiplidter 3f et 5a
Esse de ecclesia dupliciter dicuntur 3f
Examinare ratione mandata superioris debet subditus 19f
Excommunicacio duplex et quare fit 22def
Excommunicadonem familie Augustinus reprehendit 23i
Excusavit Cristus apostolos de non ieunando 2oe

Fide defidunt omnes mali 8d
Fidei proprietates 8c
Fides duplex 8b
Fides est de occultis 8c
Fides quid est et quottuplex 5h et 8a

Filii sunt triplices 3h
Filii Dei veri qui sunt 4f
Fornicatoris presbyteri manifesti non est missa audienda 23e
Fundamentum ecclesie est multiplex 9a infra per totum
Fundamentum ecclesie quomodo est fides 8f et 9f
Fundamenta ecclesie quomodo fuerunt apostoli et prophete 9f
Fures et latrones sunt mali sacerdotes 18g

Gracia duplex 4h

Heresi potest infici curia Romana 16m
Hereticus papa Liberius 13c
Hostia quare frangitur in res partes 2b

Imperium ad faciendum aliquid duplex 21b
Inponunt onora inportabilia 20f
Interdictum generale est malum 23m
Interdictum quando inceptit 23h
Interdictum quare sit iniustum 23i per totum
Interdictum quid est et unde procedit 23g
Interdicti gravitas 23k
Interdicti multiplicacio est a malicia cleri 23l
Interficere hominem non precepit in lege gracie Christus 16g
Ieronimi auctoritas ad papam quomodo intelligitur 16k
Iudas significat omnes prelatos malos 14e
Iudicare seculariter noluit Christus 16g
Iustificacio impii requirit plura 10e
Iudicare de operibus prelatorum possunt subditi 19h

Kathedra Moysi quid est 18de Kathedra pestilencie 18f

Laici occisi et martirizati pro confessione veritatis 21m
Lapis Christus in quo fundatur ecclesia 9d
Lex Cristi est regula efficacissima 15d
Lex Dei est iudex 16f
Liberum arbitrium potest laxari vel stringi 10c
Ligare quis potest et quomodo 10gh
Ligare quomodo intelligitur 10k
Lignum sciencie boni et mali 21c
Linconiensis responsio ad literas pape 18im

Magnus quis est in regno celorum 5c
Malum purum 19a
Mandata apostolica que sunt 18i
Mandata pape illidta 21k
Medium virtutis quomodo capitur 20d
Membrorum ecclesie convenienda cum membris corporis humani 3d

Membrorum ecclesie a membris corporis humani differencia 3e
Mendacia nostre parti inposita 16b
Mercenarius quis est 18g
Missa clerici concubinari manifesti non debet audiri 23e
Missus a Deo quis est 18b
Mola asinaria quid est 15b
Morte morietur, qui non obedierit 16h
Missacio indigna quam est mala 11d

Neuter in conversacione non potest esse homo habens rationem 19d

Neutrum opus 20f
Nupcie Cristi quando inceperunt et quottuplices sunt 2c

Obediencia capitur multipliciter 17C
Obediencia est triplex 17efh
Obediencia Deo debita est religiosissimum 20g
Obediencie debent esse circumstancie 19g
Obedit subditus prelato, dum sibi in malo resistit 19e
Obedire non oportet subditum pape in omnibus 20a
Obedire prelati et iudicibus 16c, 18h, 19a, 21l
Obedivit Deus homini 17d
Obiecciones contra diffinicionem ecclesie 3a
Odit Christus prescitos 4e
Opus neutrum quod est 19b
Opus humanum est duplex 19d
Opus medium quid est 21d
Opera prelatorum sunt discutienda a subditis ratione 19hi
Osculum pape pedum 14i
Onera, que inponunt hominibus 21k
Ovis quomodo est idem homo et lupo 3i

Papa Agnes mulier 13b
Papa laycus Constantinus 13b
Papa malus si est, maxime scandalizat populum 15c
Papa unde dicitur et quot modis 13b
Papa unde originem cepit 13d
Papa vel alius prelatus notare debet condiciones Petri 21h
Pape ascripta false 16l
Pape ornatus superfluo 9m
Pape non est obediendum in omnibus bonis de genere, que precipit 20a
Pastor prelatus quilibet debet esse doctor 15k
Parvipensio prelati iusta ratione peccati 16b
Persone circumstancie circa mandatum 21k
Petrus in quibus precebat alios apostolos 9i
Petrus si est caput ecclesie 9g
Petrus significabat ecclesiam 9c
Petrus significat omnes bonos 14f

Petrus si vere dicitur petra 9e
Petra, super quam fundatur ecclesia, est
Cristus 9b
Peccata quis et quomodo retinet 10h
Peccatum prelatorum inpediendum verbum
Dei est pessimum 18o
Peccati consensus est participatio peccati 23f
Peccat gravius, cuius culpa anima sine
baptismo perit, quam si multos innocentes
occideret 23l
Penitentia quid est et quid boni facit 10e
Potestas autentica et instrumentalis 10d
Potestas datur solum in edificacionem 18m
Potestas multipliciter dicitur 11b
Potestas quid est et quottuplex 10a
Potestas secularis 10b
Potestatis restrictio 10c
Potestatem parem habent omnes episcopi 15h
Potestatem quomodo usurpant sacerdotes
11a
Potestatem sacramenta conficiendi habet
quilibet sacerdos rite ordinatus 10m
Preceptum Dei quid est 17g
Precipiuntur aliqua explicita et aliqua implicite
19e
Predicancium intencio qualis 17b
Predestinacio quid est et quottuplex est 3g
Predestinatum se esse asserere sine
reveladone presumptio est 5g
Predicacio est preceptum sacerdotum 20h
Prelati mali non sunt veri vicarii 9n
Prelati mali non sunt veri prelati 14e
Prescitus non est membrum sancte matris
ecclesie 4de
Presciti quibus rebus significantur 5f
Privilegium quod dedit Constantinus pape 15e
Probare debet subditus mandatum prepositi, si
est licitum 19f
Prophanant clerici divina multipliciter 23f
Prophete falsi qui sunt 16l
Puniri quomodo debent clerici pro luxuria 23e
Punientur prelati pro peccato subditorum, si
non arguant 23cd

Rebellare pape in malo mandato est Cristo
obedire 18p
Recesserunt a veritate aliqui 21n
Recumbere in novissimo loco quid est 14k
Reges data sententia doctorum sunt
in excommunicatione 20c
Remiseritis peccata quorum — quomodo
intelligitur 10k
Romano pontifici nulli preter Cristum
de necessitate subest omnis creatura
humana 12c
Romana ecclesia quare primatum tenet 15f
Romana ecclesia quid est 7d

Sacerdotes, qui non sunt episcopi, significati
sunt per apostolos septuaginta duos 15i
Sacerdotum malicia in quibus consistit 11d
Sanctos noluerunt se vocare sancti 12d
Scandalizat maxime papa populum, si est
malus 15c
Scandalum qui faciunt sacerdotes in ecclesia
15b
Scripture auctoritas 13f
Sedes apostolica quid est 18acdip
Sedes Cristi quid est 18d
Sedes Dei sunt sancti 18q
Sedes Petri quid est 18k
Sedere in kathedra 18f
Sententia falsa nullius hominis est sequenda
16c
Sequi veritatem super omnia 16e
Solutio auctoritatum sanctorum 21a et infra
Solvere a peccatis quis potest et quomodo
10g
Solvere que non possunt sacerdotes 10k
Spes in quibus differt a fide ge Spiritum
sanctum non dant homines 10f
Sponsa Cristi unica ecclesia universalis 2d
Sponsum ecclesie nullus sanctus vocavit
se 9h
Sponsus ecclesie Cristus 2c
Stultitia cleri unde est 23l
Subesse Romano pontifici 12ac
Suspendit Deus a divinis valde multos 23f
Suspenduntur prelati a divinis 23c
Suspensio ecclesiastica quid est 23a
Suspensio est multiplex 23b

Unum corpus dyaboli sunt omnes ptesciti 6a
Unum corpus est tota sancta ecclesia 3c

Veritas quelibet quomodo noscitur 8c
Veritatem sequi debet homo 16e
Vicarium manifestum Cristi quomodo cogno-
scere 14g
Vicarius Anticristi 14d
Vicarius est verus, qui officium implet 9n
Vicarius verus quis est 14c
Vincere habet potestatem bestia 11c
Vincunt filii Dei per mortem bestiam 11c
Virtutis medium non est omnibus unum 20d
Vocare se papas et sanctissimos volebant
sancti 12d

Cristus baptizat, consecrat et sic de aliis 12b
Cristus non citavit nec excommunicavit, sed
pie visitavit 21g
Cristus Romanus pontifex 12a
Cristus sponsus ecclesie aa Cristus summus
pontifex 12b

Finis registri.

(27)

REJSTŘÍK AUTORIT

Alexandr V.

Bula z r. 1410 – 159, 218, 219

Ambrosius Autpeitus

De conflictu vitiorum et virtutum 5–198

Ambrož Milánský

Commentarii in Lucae evangelium 6,67 – 26

De incarnationis dominicae sacramento 5.37 – 44

Anselm

Dialogus de libero arbitrio 11–84

Apoštolské vyznání víry – 25, 30, 202

Archidiaconus viz Guido de Baysio

Aristoteles

Nikomachova etika 1106a – 179; 1106b – 288

O duši 2 – 193

O vyjadřování 24b – 44

Politika 2, 10 – 23

Augustin – 215

De correptione et gratia 7, 16 – 252, 253; 8–9 – 45, 250

De decem chordis 9 – 111

De doctrina Christiana 3,32 – 41, 55, 59,114; 3,37 – 27; 3,63 – 170

De fide catholica – 109

De fide ad Petrum 43–32, 49

De mirabilibus sacrae Scripturae 2,4 – 280

De natura boni 3 – 55

De praedestinatione sanctorum 10 a 15 – 35

De Trinitate 3, prooemium – 273; 13,2 – 66; 14,18 – 40

Enarratio in Psalmum 1 – 156; 36,4 – 39; 54,25 – 133; 79,1 – 114; 86,3 – 74; 108,1–2 – 117; 118 – 158; 121,9 – 164; 123,2 – 52; 146,2 – 99

Enchiridion de fide, spe et caritate 4 – 109; 30 – 84; 56 – 25

Epistula ad Dardanum 11 – 30, 39

Epistula 31 – 106; 41 – 106; 82,3 – 109, 125; 120 – 52; 149,2 – 127

In Ioannis evangelium tractatus 4,10 – 86; II – 24; 45,10 – 53, 253; 45,12 – 54; 46,5 – 116, 157, 170; 46,6 – 157, 185; 46,8 – 158;

49,27 – 37; 103,3 – 97; 110,1–2 – 30; 122,9 – 48,158,185; 124,5 – 71, 82

Sermones – 243; *prima classis* 76 – 71; 138 – 41; 351

de utilitate agenda poenitentiae – 204; 354,9 – 41

LXV quaestiones Orosii – 153

Pseudo –Augustin

De conflictu vitiorum et virtutum, viz Ambrosius autpertus De vera et falsa poenitentia 10 – 91

Quaestiones Veteris et Novae legis 75 – 76

Sermo de symbolo – 26

Beda Venerabilis

In Lucae evangelium 3,10 – 126

Bernard z Clairvaux

De consideratione ad Eugenium 3,3 – 161; 3,4 – 80; 4,4 – 161

Epistula ad Adam monachum 3–4 – 167,177, 185; 4 – 143,176,186,195; 12 – 171,172n; 14 – 171

Sermones in Cantica 12 – 27, 41; 33,15 – 116; 77,1–2 – 115

Sermo 41 de diversis – 172, 286

Sermones de sanctis 1,3 – 115

Bonifacius Augustino – 106

Bonifác VIII Bula Unam sanctam – 30, 38, 58, 100, 101, 124, 219

Clementinae

lib. 2, tit. 9 – 108; *tit. 11* – 187

Consilium doctorum facultatis theologiae studii Pragensis – 59, 99, 100, 104, 108, 109, 113, 114, 120, 121, 129, 135, 136, 143, 152, 167, 176, 184, 185, 196, 199, 219, 264, 289

Cyprián

De catholicae ecclesiae unitate 5–6 – 26, 94

Epistula 2,3 ad Caecilium – 191

Decretales Gregorii IX lib. 1, tit. 26, c. 6 – 90, 93; *lib. 2, tit. 25* – 203; *lib. 3, tit. 2, c. 4* – 210; *c. 13* – 210; *tit. 5, c. 31* – 215; *tit. 11, c. 2* – 214; *lib. 4, tit. 1., c. 11* – 214

Decretalium liber sextus – 215 lib. 1, tit. 3, c. 14 – 220n; lib. 5, tit. 2, c. 1 – 204; tit. 11 – 292; tit. 11, c. 24 – 104; tit. 39, c. 59 – 203

Decreti prima pars

d. 1, c. 54 – 73, 75; d. 8, c. 9 – 191; d. 9, c. 5 – 269; d. 19, c. 9 – 61; d. 21, c. 2 – 76, 94, 125; d. 21, c. 3 – 61, 108, 164; d. 21, c. 7 – 197; d. 22, c. 2 – 64, 123, 163; d. 23, c. 1 – 139; d. 24, c. 4 – 163; d. 23, c. 5 – 211; d. 32, c. 6 – 211; d. 40, c. 2 – 80; d. 40, c. 4 – 81; d. 40, c. 6 – 61, 81, 121; d. 40, c. 12 – 81; d. 43, c. 1 – 183, 212; d. 50, c. 12 – 117; d. 63, c. 30 – 123; d. 79, c. 9 – 153; d. 83 c. 1 – 211; d. 83, c. 3 – 212; d. 83, c. 4 – 212; d. 83, c. 5 – 212; d. 88, c. 2 – 212; d. 93, c. 24 – 126; d. 93, c. 25 – 127; d. 95, c. 5 – 125; d. 96, c. 13–14 – 108, 122; d. 99, c. 3 – 103; d. 99, c. 5 – 102

Decreti secunda pars

Causa 1, q. 1, c. 2 – 212; q. 1, c. 7 – 212; q. 1, c. 26 – 87; q. 1, c. 84 – 98; q. 1, c. 90 – 98; *Causa 2*, q. 1, c. 18 – 203, 204; q. 7, c. 29 – 117; *Causa 3*, q. 5, c. 15 – 187; q. 6, c. 1 – 188; q. 6, c. 4 – 188; q. 6, c. 16 – 188; *Causa 8*, q. 1, c. 10 – 181; q. 1, c. 19 – 116; *Causa 11*, q. 3 prooemium – 203; q. 3, c. 32 – 202; q. 3, c. 33 – 202; q. 3, c. 41 – 203; q. 3, c. 88 – 97; q. 3, c. 101 – 151; q. 3, c. 107 – 202; *Causa 22*, q. 5, c. 20 – 117; *Causa 24*, q. 1, c. 5 – 30; q. 1, c. 9 – 61, 108; q. 1, c. 14 – 61, 108, 129, 137, 138, 202; q. 1, c. 15 – 76, 165; q. 1, c. 18 – 26, 94, 125, 273; q. 1, c. 26 – 26; q. 1, c. 34 – 26; q. 1, c. 37 – 84; q. 3 prooemium 4 – 203; q. 3, c. 1 – 215, 216; *Causa 27*, q. 1, c. 2 – 202; *Causa 32*, q. 4, c. 2 – 24, 49; *Causa 33*, q. 3, d. 1, c. 51 – 86; q. 3, d. 1, c. 70 – 26; q. 3, d. 4, c. 8 – 42, 251; q. 3, d. 4, c. 11 – 34, 35; q. 3, d. 4, c. 12 – 35, 37; q. 3, d. 4, c. 70 – 26

Pseudo-Dionysius

De divinis nominibus 3–76

De morte apostolorum Petri et Pauli – 76

Epiphanius – (246)

Extravagantes decretales

lib. 1, tit. 3, c. 3 – 108; tit. 8, c. 1 – 30, 38; tit. 8, c. 24 – 30

Eusebios

Historia ekklésiastiké – 284

Glossa decreti viz též Iohannes Teutonicus 61, 94, 98, 139, 217

Glossulae decretorum – 93

Glossa ordinaria – 128, 172

k Mat. 12,30 – 128; k Mat. 15,14 – 172; Interlinearis k Mat. 22,3 – 185; k Řím. 13,1 – 148

Grosseteste viz Lincolnský

Guido de Baysio Rosarium – 106, 211

Hugo Ripelin Štrasburský

Compendium theologiae veritatis – 256

Hugo od Svatého Viktora

De his, quae licite fieri non possunt – 190

Huguccio – 254

Hus Contra octo doctores – 275

Contra occultum adversarium – 212

Contra Paleč – 288

De sufficientia legis Christi – 272

Knížky o svatokupectví – 264, 288

Listy – 265, 288, 291

Návrh únorové synodě z r. 1413 – 100, 266

Odvolání k Bohu a Kristu – 160, (184), 190

O šesti bludích – 205, 261, 281, 287

Postilla – 266, 275, 288, 289

Questio de indulgenciis – 86

Replica impugnans cruciatam – 283

Sermones dogmatici atque polemici – 261

Sermones in Bethlehem – 286

Super IV Sententiarum – 176, 246, 253, 269, 275

Utrum secundum legem Iesu Christi – 283

Výklad víry – 243, 244, 245, 246, 255, 256

Chesterský,

Ranulf

Higden

Polychronicon –

107,139,142,160,262,268,277

Pseudo-Chrysostomus Opus imperfectura in Matthaum, hom. 9 – 43; hom. 18 – 57; hom. 19 – 173; hom. 20 – 173; hom. 22 – 33; hom. 33 – 154; hom. 43 – 185

Iohannes Teutonicus – (61), 125, 254; viz též Glossa Decreti

Isidor ze Sevilly

Sententiarum lib. 1, c. 16,6 – 26; lib. 3, c. 46,1 – 183

Pseudo-Isidor, Decretales – 273

Iuvenalis

Sat. 6, 223 – 276

Jan z Jesenic

Defensio cause M. Ioh. Hus – 201

Jeroným

Ad Ephesios 5–26

Commentarii in Ezechielem 1,3 – 182

De interpretationibus nominum hebraicorum – 78

Epistula ad Damasum – 108, 289

Epistulae – 137; 146,1 – 126; 312 – 106

In Isaiam – 61

Vita Malchi 1 – 142

Pseudo-Jeroným, Výklad vyznání víry – 129

Klement VI.

bula Unigenitus Dei filius – 101, 220

Konstantinopolský synod z r. 381, jeho šestý kánon – 187

Liber de Causis 1 – 262**Lincolnský, Robert Grosseteste**

Epistula 128 – 158, 160, 161

Lyra, Mikuláš

Biblia cum postillis k Ex. 18,21 – 155; k Deut. 17,8–13 – 131, 132; k Ozeášovi 4,18 – 203; k Mat.9,15 – 180; k Mat.16,18 – 60

Marsilius z Padovy

Defensor pacis – 243, 273, 274

Martinus Polonus

Chronica summorum pontifum imperatorumque – 139, 262, 268, 277

Mikuláš z Lyry viz Lyra Misál – 62, 86**Opus arduum valde (lollardský výklad knihy Zjevení) – 258****Origines**

In Num. 20,4 – 210

Paschasius Radbertus

De corpore et sanguine Domini 7–27

Petr Lombardský

Collectanea in ep. Pauli – 243

Sententiarum lib.1, d.14, c.6 – 86; lib.2, d.44,3 – 148; lib.4, d.18, c.2 – 84, 87; lib.4, d.18, c.4 – 87; lib.4, d.18, c.6 – 262; lib.4, d.18, c.7 – 87; lib.4, d.18, c.8 – 90; lib.4, d.19, c.4 – 90

Radulfus de Diceto

Abbreviationes Chronicorum – 139, 277

Ranulfus Higden viz Chesterský Remigius (správně Haimo) z Auxerre

Homiliae quadragesimales – 26

In ep. ad Ephesios 2–73

Richard od Svatého Viktora

De potestate ligandi et solvendi 6–7 – 87; 11–12 – 91, 92

Robert Grosseteste viz Lincolnský**Řehoř Veliký**

Homiliae in evang. lib.1, hom.11,4 – 31, 47; hom.12,1 – 31; hom.19 – 26; hom.38,7 – 31; lib.2, hom.38,12 – 47 *In Ezechielem* hom.2 – 27

Liber regulae pastoralis 2–120:15–212

Moralia in lob. 4,11 – 55; 35,9 – 27

Tomáš Akvinský

Summa totius theologiae 2/1, q.7,3 – 291; 2/1, q.72,6 – 272; 2/1, q.m.i – 293; 2/2, q.104,5 – 147; 2/2, q.104,6 – 148; 2/2, q.184 – 149; 3, q.8,3 – 56

Viklef

Ad argumenta emuli veritatis 2 – 261; 4 – 258; 259

Articuli XLV – [222n:art.11](#) – 205; art.10 – 223; art.18 – 223

De blasphemia – 266, 271

De civili dominio 1,38 – 261, 262, 263; 43 – 276,282,283,284,285;44 – 285;2 – 280; 3 – 146n, 246, 285, 286, 288, 290

De Cristo et suo adversario anticristo – 247, 258, 270

De ecclesia 1 – 244,246,249,250,255,266, 269; 2 – 252, 256, 269; 3 – 248, 253; 4 – 244, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 254, 255; 5 – 252, 253; 6 – 246; 12 – 271; 17 – 254; 18 – 271

De fide catholica 1 – 243, 248, 251, 252; 5 – 248, 252; 6 – 250

De officio regis 4 – 280; 5 – 281; 9 – 276, 296; 10 – 293

De ordine christiano 5–285

De paupertate Cristi conclusio 10 – 289; 11, – 286, 287

De potestate pape 1 – 260, 261, 263; 2 – 247, 261, 270; 3 – 258, 259; 4 – 270, 274; 7 – 272; 8 – 267, 268, 277, 2845 9 – 267, 268,271,276, 279; 10 – 272, 276,291,292; 11 – 268; 12 – 274, 291, 220

Dialogus 12 – 256, 257

Responsiones ad XLIV conclusiones – 263, 279

Sermones 1,10–279;3,6–294,295;3,8 – 295

Triologus 3,2 – 256; 3,3 – 256

REJSTŘÍK JMEN

(Viz též rejstřík autorit)

- Abel* – 24, 29
Abrahám – 24, 52
Adam z Morimondy – 143, 286
Adam z Nežetic – 283
Afrika – 126
Alexandr II. – 141, 211
Alexandr III. – 141, 214
Alexandr V. – 142, 159, 183, 218
Alexandrie – 62, 122, 126
Alpius – 106
Ambrož Milánský – 26, 62, 73, 75, 86, 106, 117, 122, 212
Anaklét p. – 123, 124, 125, 163, 263
Anaklét II. – 141
Anastasius II. – 254
Anastasius III. – 140
Anežka papežka – 62, 106, 110, 137, 220
Annáš – 133
Antiochie – 62, 63, 80, 122, 165, 166
Arragonie – 220
Arnaldo z Brescie – 296
Asie Malá – 114
Athanasius – 268
Athény – 62, 63, 106
Augustin – 23, 26, 36, 45, 49, 51, 62, 74, 86, 92, 93, 106, 109, 111, 114, 122, 122, 133, 137, 150, 154, 167, 169, 170, 176, 182, 185, 203, 215, 217, 218, 280
Aurelius – 106
Auxilius – 215, 218
Avignon – 141
Babylón – 206
Balám – 172, 173
Beda Venerabilis – 133, 150
Benedikt III. – 140
Benedikt V. – 140
Benedikt IX. – 139, 140, 267, 269, 277
Benedikt XI. – 297
Benedikt XIII. (Pedro de Luna) – 142, 220
Benedikt z Nursie – 187
Beneventum – 141
Bernard z Clairvaux – 150, 161, 167, 170, 181, 185, 187, 196
Betlémská kaple – 205, 283, 295
Bologna – 201
Bonifác I. – 139, 140
Bonifác VIII. – 30, 108, 215, 219, 296
Bonifác IX. – 178, 179
Bonifác mučedník – 81 z
Boru, viz Jiří z Boru Brikcí ze Žatce – 132
Británie – 126
z Brodu, viz Ondřej z Brodu
Cadalus, biskup parmský – 141
Cařihrad – 62, 122, 126, 187
Celestin III. – 214
Cyprián – 15, 94, 125, 274
Damasus – 137, 185, 268, 274
Daniel – 134
Datan – 24
Desiderius – 141
Dioklecián – 292
Dionysius Areopagita – 122
Eli – 208, 209
Eliáš – 135
Enoch – 24
Epinge, viz Fridrich Epinge
Etiopie – 114
Evander – 126
Eugen III. – 80, 161
Eugubium – 126
Eulalius p. – 140
Ezau – 24
Fabián p. – 188
Felix p. – 107
Filip – 79
Fokas císař – 107
Fridrich Epinge – 205, 275
Fridrich z Lavagna – 282, 284
Gabaón – 146
Galie – 126
Gelasius – 188, 268
Gézi – 117, 222
Gracián – 188
Guido z Cremy – 141
Hadrián IV. – 214
Herodes – 80, 214
Heřman poustevník – 99
Heřman z Mindelheimu – 283
Higden Ranulf z Chestru – 106n, 139, 262
Hildebrand, viz Řehoř VII.
Hildessen, viz Jan Hildessen
Hinkmar – 245
Honorius Augustus – 140
Hübner, viz Jan Hübner
Hus, viz Jan Hus
Chám – 24
Chesterský, viz Higden Ranulf Chrysostomus (Jan Zlatoústý) – 81, 117, 122, 150, 188
Indie – 126
Inocenc II. – 141
Inocenc III. – 215, 293
Inocenc IV. – 160, 215

Inocenc VII. – 179, 287
 Isidor ze Sevilly – 150
 Iškariotský, viz Jidáš Izmael – 24
 Jakoubek ze Stříbra – 294
 Jakub bratr Ježíšův – 79, 161
 Jan apoštol – 79
 Jan popravený v Praze – 192
 Jan XII. – 140
 Jan XXIII. (Baltazar Cossa) – 140, 142, 160, 220, 283, 291
 Jan Anglický, viz Anežka papežka Jan Damašský – 122
 Jan Eliášův – 99, 179, 283
 Jan Hildessen – 99, 283
 Jan Hübner – 298
 Jan Hus – 199, 200, 201, 219, 220
 Jan z Jesenice – 201
 Jan Křtitel – 77, 101, 145
 Jan ze Sabiny (Soluňský), viz Silvestr III. Jan ze Strumy – 141
 Jeroným – 87, 90, 98, 106, 122, 125, 126, 129, 138, 139, 142, 167, 185, 271
 Jeruzalém – 25, 29, 40, 63, 64, 74, 80, 122, 165, 199, 219, 220
 Jidáš – 24, 36, 51, 53, 60, 91, 103, 116, 117, 130, 154, 222
 Jindřich II. – 296
 Jindřich III. – 139, 140, 141, 267
 Jindřich IV. – 141
 Jiří z Boru – 99
 Josef – 145
 Judea – 29, 63, 114
 Justinián císař – 188
 Kaifáš – 30, 37, 133
 Kain – 24
 Kalixt III. – 141
 Kéfas – 76, 78, 173
 Klasicián – 216, 217
 Klement II. – 141
 Klement III. – 141
 Klement V. – 187, 215, 269, 296, 297
 Klement VI. – 101, 102, 220
 Konrád z Vechty – 264
 Konstancius císař – 107
 Konstantin císař – 80, 107, 122, 142, 285
 Konstantin II. – 106, 140
 Kornelius – 103
 Kryštof p. – 140
 Ladislav Neapolský – 132, 283, 287
 Lev I. – 30
 Lev IV. – 106
 Lev V. – 140
 Lev VIII. – 140
 Lev IX. – 211
 Liberius p. – 107, 110
 Lincolnský, viz Robert Grosseteste Ludvík Pobožný – 123
 Marcel p. – 76, 165, 166
 Marcellinus biskup – 197
 Marek z Hradce – 275
 Marie – 76, 101, 145
 Martin popravený v Praze – 192
 Martin Polonus – 139, 262
 Mařík Rvačka – 295, 297
 Matěj mnich – 99
 Michael císař – 187
 Michal de Causis – 218
 Mikuláš II. – 163, 187, 211, 277
 Milon z Krotonu – 179
 Mojžíš – 24
 Mohuč – 106
 Nazaret – 64
 Nero císař – 80, 123
 Nicea – 107, 270
 Niceta z Remesiany – 245
 Nikodém – 134, 185, 189, 194
 Noé – 24
 Oktavián p. – 141
 Ondřej ap. – 214
 Ondřej z Brodu – 99, 283
 Origenes – 210, 244, 262
 Orosius – 153
 Ostie – 141
 Otto I. – 140
 Pálec, viz Štěpán z Pálce
 Parma – 141
 Paschal I. – 123
 Paschal III. – 141
 Paulinus – 106, 127
 Pavel ap. – 36, 44, 53, 63, 64, 71, 72, 80, 116, 123, 133, 136, 154, 170, 197, 205, 211, 214
 Pelagius p. – 26, 164
 Persie – 126
 Petr ap. – 36, 44, 50, 58, 62, 63, 64, 66, 67, 70, 71–80, 84, 85, 89, 91, 101, 103, 105, 108, 114, 115, 117, 118, 121, 123, 129, 130, 135, 136n, 152, 155, 164–166, 170, 185, 189, 196n, 211, 214
 Petr degli Stephaneschi – 283, 297
 Petr syn Lvův, viz Anaklét II.
 Petr ze Znojma – 99, 179
 Pilát – 132, 133, 135, 200
 Pisa – 126, 142
 Praha – 24, 199, 200, 201
 Prokop z Plzně – 275
 Ravenna – 141
 Regium – 126
 Rimini – 220
 Robert Grosseteste Lincolnský – 160
 Richard Svatoviktorský – 92, 93
 Ruprecht král – 287
 Řehoř Veliký – 80, 84, 86, 87, 93, 102, 119, 122, 150, 169, 211, 212, 279, 280
 Řehoř VI. (Jan Gracián) – 106, 139, 140, 277
 Řehoř VII. – 141, 267

Řehoř IX. – 296	Štěpán z Kolína – 289
Řehoř XII. – 126, 142, 220, 283	Štěpán z Pálče – 99, 130, 132, 275, 291
Řehoř Papareschi, viz Inocenc II.	Teofil – 80
Řekové– 58, 106, 164, 269	Thamy– 126
Řím–62, 80, 101, 106, 123, 126, 136, 139– 141, 152, 165, 190, 211, 220, 296, 297	Tomáš Akvinský – 45, 148, 260, 280
Silvestr III. – 139, 140	Tyconius – 41, 59
Sodoma – 166	Urban II. – 141
Sokrates – 147	Urban VI. – 141
Stanislav ze Znojma – 99, 105, 131, 179, 199, 291	Václav IV. – 178, 275, 298
Stašek popravený v Praze – 192	Vavřinec, arcikněz římský – 140
Sutri – 277, 278	Viktor III. – 141
Symmachus – 140	Wibertus – 141
Šimon Magus – 24, 222	Záviš ze Zap – 283
Šimon Merda – 99	Zbyněk Zajíc z Hazenburka – 159, 218
Štěpán III. – 140	Zikmund král – 178
Štěpán IX. – 139	Zuzana – 134
	Ženeva– 141

Přes 7000 stran a 5000 obrázků o Vesmírných lidech najdete na internetu:

www.vesmirni-lide.cz

www.vesmirnilide.cz

www.andele-svetla.cz

www.andelesvetla.cz

www.universe-people.cz

www.universe-people.com

www.cosmic-people.com

www.angels-light.org

www.angels-heaven.org

www.ashtar-sheran.org

www.himmels-engel.de

www.angeles-luz.es

www.angely-sveta.ru
www.anges-lumiere.eu
www.angelo-luce.it
www.anioly-nieba.pl
www.feny-angyalai.hu
www.anjos-ceu.eu
www.angeli-raja.eu

15.9.2007

IVO A. BENDA